LBERTI

COMPEND.

THEOL:

VERITATIS

1483.

LBERTI
COMPEND.
THEOL:
VERITATIS.
1483.

¶ In nomie scissime ⁊ idiuidue trinitatis. Incipit prologus in Compendium theologice veritatis.

Veritatis theologice sublimitas cū supfinit splendoris radius. il lumiñās intellectū. ⁊ regaliū de litiarū conuiuium reficiēs effectū: ꝺ magnorū theologorū scriptis breue compendiū colligere dignū duxi. quo ⁊ euitetur fastidij prolixitas. ⁊ tñ ad plurima inuestiganda via detur ⁊ occasio sapienti. Theologia certe scientiaꝝ est princeps omniū ⁊ regina cui artes cetere tāq̄ pediseque famulātur. Hā de naturis rerum illa solū ad vsū suum accepit de q̄ bus sibi speculū fabricare valeat in quo conspiciat conditorē. Hec dicitur sciēcia sciētiarum que sup oēz speculationē philosophicā extollitur. et dignitate ac utilitate omnib⁹ antefertur. Ipsa eni philosophia est que in naturalez. et rōnalem ac moralē distinguit. Philosophia gdez naturalis. lz doceat cognoscere creaturas. non tñ creatorez. Rōnalis ꝝo lz doceat cōcludere hoibus non tñ diabolo resistere: Et moralis licet doceat acquirere ꝝtutes cardinales. non tñ docet acquirere charitatē. Nostra ꝝo philosophia. ſ. veritas theologica hec omnia opatur. Docet. n. deū cognoscere. diabolo resistere. ⁊ charitatis exercitijs insudare. hec ē diuinorum pigmētorum appotheca delectabilis sup mel ⁊ fauū. hec quoq̄ thesaurus desiderabilis sup aurum ⁊ lapidez p̄ciosum. hec ē fons de loco voluptatis egrediens. ecclesie militanti irrigās paradisū. Beniq̄ pñs scriptū in septem libellos distinxi. et singulas in vnoquoq̄ materias rubricis propijs assignaui. Primus ē de natura deitatis. 2⁹ de opibus conditoris. 3⁹ de corruptela peccati. 4⁹ de humanitate xp̄i. v⁹ de sanctificatione gr̄aꝝ. 6⁹ de ꝝtute sacramētoꝝ. vij⁹ de vltimis tēporibus. ⁊ de penis malorum. ac de premijs bonoꝝ. Sicubi ergo i hoc scripto deuiaui parceꝫ mihi. quia ignorās feci vbi ꝝo recte processi laudeꝫ gr̄a Jesu xp̄i. ad cuius honorez ⁊ beatissime matris eius presens opusculum compilaui.

Qꝺ deus est. Capm. pm.
Qꝺ vnus deus est. 2.
Qꝺ vnū solum p̄mus ē. 3.
Qꝺ pater est. 4
Qꝺ filius est. 5
Qꝺ filius ē imago p̄ris. 6
Qꝺ spūs sanctus est. 7
Qꝺ spūs sanct⁹ amoꝝ patr̄ et filii ē. 8
Qꝺ spūs sanctus charitas ⁊ donum sāctorum est. 9
Qꝺ in trinitate personarum vnitas essētie est. 10.
Qꝺ multiplīr trinitas ē. 11.
Qꝺ equalitas psonarū est. 12.
Qꝺ inter essentiam ⁊ personam differētia est. 13
De imensitate dei. 14
De infinitate dei. 15
De cōprehensibilitate dei. 16
De circūspectibilitate dei. 17
De eternitate dei. 18
De incōmutabilitate dei. 19
De simplicitate dei. 20.
De excellentia dei. 21.
De nationibus dei. 22.
De nominibus dei. 23.
Qꝺ deus in ffabulis est. 24
De ideis ⁊ libro vite. 25
De appropriatis diuinis psonis .26
De potentia dei. xxvij
De ꝝtute miraculorum. xxviij
De scientia dei. 29
De predistinatione. 30
De p̄scientia ⁊ reprobatiōe. 31.
De voluntate dei. 32
De iustitia dei. 33
De misericordia dei. xxxiij.
Qꝺ deus est. Cap. p̄m.

a2.

Liber fratris Johannis Lauterij de Gradibus

Inc. 381

847724
N. 2567592

EX LIBRIS
BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W POZNANIU

George S. J. Oliver

F. E. Oliver
1844

BIBLIOTEKA
WIEPRZEWSKA

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ
Inc. 321
847724

¶ In nomie scissime ⁊ idiuidue trinitatis. Incipit prologus in Compendium theologice veritatis.

Veritatis theologice sublimitas cū supfinit splendoris radius. il luminās intellectū. ⁊ regaliū de litiarū conuiuium reficiēs effectū: ō magnorū theologorū scriptis breue compendiū colligere dignū duxi. quo ⁊ euitetur fastidij prolixitas. ⁊ tñ ad plurima inuestiganda via detur ⁊ occasio sapienti. Theologia certe scientiaꝝ est princeps omniū ⁊ regina cui artes cetere tāq̄ pediseque famulātur. Hā de naturis rerum illa solū ad vsū suum accepit de q bus sibi speculū fabricare valeat in quo conspiciat conditorē. Hec dicitur sciētia sciētiarum que sup oēs speculationē philosophicā extollitur. et dignitate ac utilitate omnib⁹ antefertur. Ipsa enī philosophia est que in naturales. et rōnalem ac moralē distinguit. Philosophia qdē naturalis. lꝫ doceat cognoscere creaturas. non tñ creatorē. Rōnalis vo lꝫ doceat cōcludere hoibus non tñ diabolo resistere: Et moralis licet doceat acquirere vtutes cardinales. non tñ docet acquirere charitatē. Nostra vo philosophia. s. veritas theologica hec omnia optatur. Vo cet. n. deū cognoscere. diabolo resistere. ⁊ charitatis exercitijs insudare. hec ē diuinorum pigmētorum appotheca delectabilis sup mel ⁊ fauū. hec quoq̄ thesaurus desiderabilis sup aurum ⁊ lapideꝫ p̄ciosum. hec ē fons de loco voluptatis egrediens. ecclesie militanti irrigās paradisū. Deniq̄ pīs scriptū in septem libellos distinxi. et singulas in vnoquoq̄ materias rubricis proprijs assignaui. Primus ē de natura deitatis. 2⁹ de opibus conditoris. 3⁹ de corruptela peccati. 4⁹ de humanitate xp̄i. 5⁹ de sanctificatione gr̄aꝝ. 6⁹ de vtute sacramētoꝝ. vii⁹ de vltimis tēporibus. ⁊ de penis malorum. ac de premijs bonoꝝ. Si cubi ergo i hec scripto deuiaui parcet mihi. quia ignorās feci vbi vo recte processi laudet gr̄a Jesu xp̄i. ad cuius honorez ⁊ beatissime matris eius presens opusculum compilaui.

Ō deus est. Cap̄m. p̄m.
Ō vnus deus est. 2.
Ō vnū solum p̄muꝫ ē. 3.
Ō pater est. 4
Ō filius est. 5
Ō filius ē imago p̄ris. 6
Ō spūs sanctus est. 7
Ō spūs sanct⁹ amor patris et filii ē. 8
Ō spūs sanctus charitas ⁊ donum sanctorum est. 9
Ō in trinitate personarum vnitas essētie est. 10.
Ō multiplīr trinitas ē. 11.
Ō equalitas psonarū est. 12.
Ō inter essentiam ⁊ personam differētia est. 13
De imensitate dei. 14
De infinitate dei. 15
De cōprehensibilitate dei. 16
De circūspectibilitate dei. 17
De eternitate dei. 18
De incōmutabilitate dei. 19
De simplicitate dei. 20.
De excellentia dei. 21.
De nationibus dei. 22.
De nominibus dei. 23.
Ō deus in ffabulis est. 24
De ideis ⁊ libro vite. 25
De appropriatis diuinis psonis .26
De potentia dei. xxvii
De vtute miraculorum. xxviii
De scientia dei. 29
De predistinatione. 30
De p̄scientia ⁊ reprobatiōe. 31.
De voluntate dei. 32
De iustitia dei. 33
De misericordia dei. xxxiiii.
Ō deus est. Cap̄.p̄m.

Mnc. 381

Eum'esse multis modis ostenditur. Hoc .n. fides recta testatur. Sacra scriptura loquitur. Cōpatio rerum ad ipsū id ipsum ndicat. Sancti predicant. Creature clamant. ⁊ Ratio naturalis dictat. Primo igitur deum esse fides testatur. quia fides catholica credit deū. credit in deum. ⁊ credit deo. Credere deum. est credere ipsum. Credere in deū est credendo amare deuz. ⁊ credendo in eū ire. ⁊ mēbris eius in corpori. Credere autē deo est credere ꝟbis ipsius. Primū ⁊ tertium bonorum ⁊ malorū ē. sed secūdum bonorum tātū quia credere deum ⁊ credere deo bonis ⁊ malis cōe est. sed in deum credere bonoruz spāliter est. Deus itaq; solus habet esse perfectum. Illud enim perfectum est cuius nihil est extra ipsū. vnde qa esse nostrum habet aliquid extra se imperfectum est. Deest enim nobis aliqd quod de nostro esse iam preterīt: vel qō futurum est. Diuinum autem esse eum simul totum sit. nec qcquā de eo preteriit aut futurū sit pfectum est. Scdo deū esse scriptura logtur. psal. 89. ⁊us a seculo vsq; in seculum tu es deus. Exodi. 3°. Qui est misit me ad vos. ⁊ Joānes. Bama dicit. Videtur omibus principalius eorum que de deo dicūtur nominibus eē qui est. Tertio deum esse rerum cōpatio ad ipsum facta indicat. Etenim deus habet q; nostrū esse suo compatuz nihil est. imo deus suo ꝑentiali esse dat omnibus esse. ita q; si se rebus subtraheret: sicut de nihilo facta sunt. sic in nihilum defluerent. Gregorius. Omnia humana quae iusta que pulchra sunt dei tustitie ⁊ pulchritudini comparata. nec recta nec pulchra sunt nec omnio sunt. Quarto sancti predicant. Anselmus in ꝓsol'. Credimus deum esse aliquid quo nihil maius cogitari possit. Dio°. Esse omnium est supersubstātialis diuinitas: ſz hoc ntelligitur causaliter non formaliter Aug°. Illud maxime habet esse quod maxime difiat a non esse quod scilicet ñ habet esse post esse. nec esse post non'eē nec potest cogitari non esse. Quinto deum esse creature clamant. Omnia nāq; suo modo dicunt. quoniam ipse fecit nos ⁊ non ipsi nos psal. 9 quia ipse ⁊us est vox nature. qua omnia pulchra testā tur ipsum pulchervimum. dulcia dulcissimum sublimia altissimum. pura purissimum. fortia fortissimum. ⁊ sic de alijs. quia sicut in patria deu est speculum in quo relucent creature. sic in via econtrario creature sunt speculum quo creatorem nostrum speculamur. Unde. Apls prio ad. Cor. 13. Videmus nūc per speculuz in enigmate. Idem ad. roma. ꝑ. Invisibilia dei per eaq; facta sūt cognoscūtur

Sexto deum esse ratio naturalis dictat. que per effectum in cognitioné anie peruenit. Omne nāq; creatum indiget alio. vt sit. ⁊ iterum illud alio vt sit. ⁊ ita est in infinitum procedere vel erit ibi circulus. vel perueniet ur ad aliquid quod sit causa omnium. Circulus non ē in rebus singulis. quoniam oporteret aliquid eē prius vel posterius. nec erit processꝰ in infinitum quia vniuersitas creaturaꝝ tota causata est. siue sit finita. siue infinita ergo indiget alio vt sit. ⁊ quod erit extra vniuersitatem caulatorum. ⁊ hoc deus est a quo fluunt oia bona.

Qō vnus deus est.

Caplm 2

Num deum esse ostenditur auctoritate. vnde in Deutero. 32°. videte q; ego sim solus. ⁊ non alius deus preter me vnō apls ad ephesi. 4. unus ꝺs vna fiꝺs vnū baptisma ⁊ Boecius. Si dici potest vnissimum ē. Idem ē semp in vno modo nihil in se. nisi se habet hoc vere vnū ē. in quo null? est numerus. nullū i eo aliud ē preter id quod ē. Idē ostenditur ⁊ rōne: qa simplex forma diuinitatis si nō eēt una ⁊ eo

dem numero. sed cõicabilis pluribus. ut forma sorti. ꝛ platoni. iam cõtraheretur ab aliquo addito ad esse singulare. ꝛ ita cõponeretur alteri. nec eẽt simplicissima quod falsum est quia in sũmo bono nulla potest fieri adiectio cum sit omnino simplex. Nota ꝙ vnum sumitur ꝓout est ꝓncipiuꝫ numeri. sic deo cõuenit. Alio modo ꝓout cõuertitur cum ente. sic deo conuenit potius ꝙ alicui creature. quia cum vnũ sit indiuisum in se. ꝛ diuisũ ab alijs. excepto deo solo nihil in quo non intelligat aliqua diuisio uel actualis vl̃ potentialis. Cum vnitas vel numerus aliquis ꝺ deo ꝺr̃ nihil ponit. ut quidã dicũt sed tantum priuat. vnde cũ dicitur deus vnus ẽ intelligitur ꝙ non sunt plures.

Aliquod singulare non ẽ vnum tribus modis. s. pluralitate secundũ species diuersas sicut angeli ꝛ stelle qui ꝛ que sũt idem gẽe. sed differunt specie vel mutabilitate secũdum ꝙ vnus homo plures dicitur qui modo sanus est modo eger. modo diues modo pauper. vel ꝓpagatione secũdum eãdem spẽm ꝓout vnus homo plures est in filijs q ꝓpagantur ab ipso. sed nihil predictorum in deo est. Be primo enĩ ꝛtrarium habemus i symbolo. Athanasii. Hec est fides catholica. vt vnũ deum in trinitate ꝛ trinitatez in vnitate veneremur. Be secũdo. psal. Ioi. Ipsi peribunt. tu autem permanes Ber. Non ex tempore alterationẽ habet deus non in substantia alteritatem. Leo papa. Simplicis diuinitatis nature nihil addi vel minui potest. Be tertio psal. lxxx. Non erit in te deus recẽs. Recens est recenter formatum vel natum. diuinitatem tria genera hominum multiplicant scilicet idolatre. psal. 9v. Omnes diligẽtiũ demonia. nigromantii q attribuũt ℞utẽ carac eribus. ꝛ huiusmodi stritijs. carnales hoies vt gulosi colẽtes uentrem. Aplus. Quorum deus vẽter ẽ. Et auari q super omnia pecuniaz amanet vt idẽ aplus dicit ad collo. 3. Auaritia que ẽ idolorum seruitus. Est itaqꝫ in deo vera vnitas ꝓpter simplicitatẽ immutabilitatem ꝛ singularitatem ꝛ ꝓp vnitatis create similitudinem: qa sicut vnitas a nullo descendit. ꝛ omnis pluralitas ab ea descendit. sic deus a nullo. ꝛ omia ab ipso. Item sicut vnitas de se gignit vnitatem. ita ꝺus pater de se gignit alterum se. scilicet filium ut dicit. Augº idest alterum similem sibi. vel alteruꝫ a se. Hoc nomen ꝺus tripliciter accipitur scilicet naturaliter adoptiue ꝛ nũcupatiue. Primo modo soli deo conuenit. Secundo modo conuenit bonis hominibus qui diuine bonitatis participes sunt per gratiaz ꝓuidentie vel doctrinã ꝛ potestatem ꝓclationis ꝛ potestatem miraculorum psal. lxxxi. Ego dixi dij estis. ꝛ filij excelsi omnes. Tertio modo dij dicũtur idola. sed solo nomine quia res nominis scilicet diuinitas non illis conuenit. Primo modo non habet nomen deus plura le per se cum sit unus solus deus verus nec diuinitas recipiat distinctionem sed secundo ꝛ tertio modo plurale habet.

Quod vnum solum principium est.

Caplm. 3.

§ Icut vnus ꝺus est sic vnũ solũ principiũ ẽ qõ ostenditur multiplici ratione. Primo sic. qm̃ si duo sũt principia. vnum scilicet summe bonum ꝛ aliud summme malum. aut cõcant existentia per se. vt sortes ꝛ plato simul sũt in eẽ aut ñ cõcant. Si ergo alterum illorum erit ens per aliud. ꝛ ita non erunt duo principia. Si sic. cum existẽtia per se sit bonum. malum plus esset malum si non habere aliquod bonum. ergo nõ est summe malum quia si esse per se haberet hoc ipsum esse quod est bonum summe malum nunquam esset. Preterea in creaturis quattuor inueniuntur. s. multitudo ordo imperfectio. ꝛ connexio. secũduꝫ quodlꝫ istoꝝ ꝓbatur tantũ vnũ eẽ ꝓncipiũ. Omis. n. multitudo scõm

Dionysium: ab vnitate trahit originem: ergo necesse est omis multitudinis vnū esse principiū. Item ois ordo cū hēat p̄mus. ⁊ posterius. oportet q̄ vnū habeat principiū. Item secundū Boetium. Omne imperfectū ab aliquo trahit originez. supple pfecto. ⁊ hoc ē deus noster

Item ois cōnexio diuersoruz cām hēt sue cōnexionis ⁊ conseruationis ad vnū ⁊ hoc est deus. Item si esset vnū summe malū a quo omnia mala essent. sequeretur q̄ secūdū corpus christus esset ab illo malo pncipio. cū in eo fuerit malū pene. quod absurdum ē dicere. Ex predictis patet q̄ deus est pncipiuz ⁊ summuz ⁊ vnū solum p̄ncipium tū rōe dignitatis tū rōe antecessionis. tū rōe calitatis.

Dō pater est. Cap. 4.

c Ternum patrez esse per hoc ostē dit q̄ cū sit ds potētissimus sapiētissimus ⁊ optim⁹. pōt. scit. ⁊ vult se sume cōicare. hoc ē maiestat⁹ sue plenitudinē alteri dare. ergo deus pater ab eterno filium sibi equalem genuit. cui diuinitatis sue essentiā cōicauit. Dicit enim dns in Isaia. Si ego g generationē alijs tribuo ipse sterilis ero? quasi dicat nō. Pater enim multiplicit dicitur. Dicit enim pater eterna generatiōe. Esaie .liii. generationē eius quis enarrabit? predestinatione. Ephe. primo. gr̄a vobis ⁊ pax a dō patre qui p̄distinauit vos in adoptionem filiorum. Creatione. Deutero. xx. Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit fecit. ⁊ creauit te? Fecit inq̄z secundū corpus. creauit secundū animā possedit secūdum vtrumq̄. Redemptiōe Isa. Tu dominе pater noster. ⁊ redemptor noster. a seculo nomen tuuz. Sacramentali regeneratione. p̄ma petri. Benedictus deus ⁊ pater dominі nostri Jesu christi qui regenerauit nos. Fidei instructione. Jo. primo. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine dei. vel eius. Gratia adoptione. Roma. Accepist⁹ spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus. abba pater. Gloriē collatione. Gala. Itaq̄z iam non est seruus. sed fi. q̄ si fi ⁊ he. per deum. idest per opa dei. Opera nostra magis sunt per deum vite eterne meritoria q̄z per nos. Primo modo sumitur pater personaliter. ⁊ iste modus soli patri conuenit. Quarto modo scilicet redemptione. non solum effectiue sumit. sed etiaz per mysterij exhibitionem. Sumitur etiam psonaliter. ⁊ iste modus soli filio cōuenit secundum q̄ modus redemptionis fuit per mortez filij. Omnes alij modi simul tribus personis conueniunt. quia indiuisa sunt opera trinitatis. nisi fō te aliquis illorum modorum cōueniat alicui persone per appropriationē. Circa generationē nota quattuor propositiōes in quibus videri poterit. vtrum essentia diuina generet vel genereť. Prima hec est. essentia generat essentiam. Secūda hec. essentia generat personā. tertia hec persona generat essentiaz. Quarta hec. hec persona generat personam. Harū propositionum tres prime false sūt. quarta autem vera est. Est enim regula i theologia q̄ essentia diuina nō generat. nec generatur. dicendum tamē q̄ pater virtute essentie existētis in se generat. ⁊ q̄ filio per generatione cōicatur essentia. sicut ⁊ spiritui sancto per processionem.

Dō filius est. Cap. v.

c Um sint correlatiua pater ⁊ filius per easdem rationes ostenditur filium esse eternuz. per quas ⁊ ostenditur est patrem esse eternum. Preterea inter omnes emanationes perfectissima est generatio qua penitus assimilatur genitus genitori quod emanationes alie nō faciunt. Cum igitur copiosissimo fōti bonitatis cōpetat emanatio perfectissima. constat q̄ persona qui pater est qui ē fōs totius bonitatis generat filium equalem sibi cui cōicat sue plenitudiem maiestatis

Aliquis est filius dei per gratiam unionis. vt christus homo. Aliquis per veritatem natiuitatis. vt christus inquantuz

deus. Aliquis per adoptionem. vt ſancti Aliquis per creationem. ut quelis creatura. De filio dei dicit Athanaſius in altercationem contra Arrium qđ ipe dicitur ſenſus quo cuncta cogitantur ſapiētia qua cogitata diſponūtur virtus qua diſpoſita perficiūtur. lumen quo perfecta clareſcunt verbū quo clarificata nunciantur. Filius ergo dei dicitur ſapientia patris non q̄ pater ſapiens ſit ſapientia genita ſed quia filium genuit cui appꝛopꝛiat ſapientia. Unde pater dicitur omnia feciſſe in ſapientia. ideſt in filio ðī vel cum ſapientia que ē filius quoniam indiuiſa ſunt opera trinitatis. Unde hec pꝛepoſito innotat ſub auctoꝛitatem. in filio qui hoc ipſum habet a patre q̄ res creat. Generaliter enim veꝛ eſt q̄ quic quid hꝫ perſona. uel opatur. hoc habet a deo a q̄ eſt. Qualiter autē filius ſit de patre nota q̄ hec pꝛepoſitio de. qñq̄ notat cām efficiētem ut cum dicitur xp̄us conceptus de ſpū ſancto qñq̄ cām materialem ut cum dicitur xp̄s natus eſt ex maria virgine. quādoq̄ idēptitatem eſſē tie vt cum dicit filius natus de patre qñ q̄ tranſubſtātiationem ut cum dr̄ coꝛp⁹ chriſti ſit de pane qñꝫ oꝛdinē ſecūduꝫ q̄ dicitur creatura fieri de nihilo.

Qđ filius eſt imago patris.

¶ Cap. 6.

Imago triplex ē ſ. equalitatis imitationis. ⁊ repꝛeſentatiōis. Pꝛimo modo filius ē imago pr̄is. 2° modo homo factus eſt ad imaginē dei. 3° modo mundus dicitur ſpeculum. uel imago dei. Eſt igitur imago non ad imaginem. ſicut filius. Nam hec p̄poſitio ad dicit differentiam ⁊ diſtantiam inter imaginem ⁊ imaginatū. hoc autez non cadit in filium vnde bn̄ dicitur, imago pr̄is ſz non ad imaginē ⁊ eſt imago ad imaginem ſicut hō ⁊ angelus. Et eſt aliud non imago. ſed ad imaginem ut mundus hic qui pꝛopꝛie non dr̄ imago. ſed veſtigium creatoris. quia ſz trinitatem repꝛeſentet non tamē imitatur nec ē capax eius ſicut homo. eſt tamē mundus ad imaginē dei factus. q̄ deus aliud exemplar non habuit ad cui⁹ ſimilitudinem creaturas faceret. niſi ſe ipſum. Eſt imago genita ut filius. ⁊ ē imago creata. ut homo ⁊ angelus ⁊ ē imago facta vt ſtatua herculis que ipſuꝫ repꝛeſentat. Ex his pꝫ q̄ eē imaginem conuenit creatori. ⁊ creature. Creatori quidez ga filio qui eſt imago patris. Creature vero conuenit tam coꝛpali q̄ ſpūali q̄ etiam cōpoſite. Pꝛopꝛie tñ loquendo dr̄ q̄ creatura coꝛpoꝛalis ē creatoꝛis veſtigiū. vnde Apl̄us ad ro. p°. Inuiſibilia ðī per ea que facta ſunt ⁊c̄. Ibi hec pꝛepoſitio. p. non dicit mediū diſponens in quā tuꝫ creatura conſideratur in ſe ſed excitans inquantum ē ſimilitudo creatoꝛis quia non diſponit ad cognitionem creatoꝛis imo p̄ talem modū potius ipediret cognitionē cū inter creatorē ⁊ creaturā maioꝛ ſit diſſimilitudo q̄ ſimilitudo. creatura vero ſpūalis dicit creatoris ſimilitudo. Ezech. x x8. Tu ſiguaculū ſimilitudis ⁊c̄. ⁊ hoc ideo ga in angelo pp̄ nature ſimplicitatem expreſſioꝛ ē ſimilitudo ad deū q̄ in hoie. Creatura vero ꝓpoſita .i. homo dr̄ imago dicit imago dei. Gen. pꝛimo. Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ ſimilitudinem. ⁊ hoc iō ga in hoie inueniuntur pl̄es trinitates q̄ in angelo. vñ q° ad hoc hō potius dicitur imago trinitatis. Filius ðī poſſidet triplicē excellentiā ſicut inuit: Apl̄s ad Heb p°. Qui cū ſit ſplēdoꝛ glorie ⁊ figura ſubſtātie eius poꝛtāſq̄ omia ꝑbo ꝑtutis ſue. pꝛiaꝫ. ſ. reſpcū pr̄is a q° p̄ducit. ⁊ ſic ē ſplēdoꝛ glie pr̄ne. Eſt. n. vt ait. Dio°. Ḟōtalis radius i ſe manifeſtās gloriā pr̄nā. Scōaꝫ reſpectu ſpūs ſci quē ꝓducit ex ſe. ⁊ ſic eſt figura. i ſimilitudo ſubſtātie pr̄is. Eſt. n. alia pſona ab ipſo. ſicut a pr̄e. quā pſonā qđ nō accepit ſpūs ſcūs a pr̄e. ſicut ⁊ filius. Tertiā reſpectu creaturaꝝ que p eū ꝓducunt. ⁊ ſic ē portans oia verbo ꝑtutis ſue. Pꝛopr̄ pmū dicitur verbū filius pr̄is. qm̄ pfecte logꝫ

bonitatē.ꝛ ſummā patris liberalitatem qui nihil hēre uoluit quod filio ſuo non cōicaret. Iſtud eſt ℞bum eſſentialiter ꝛ eternaliter genitū temporaliter promiſſū a prophetis ꝛ apoſtolis predicatuꝫ.ab ãgelo in icarnationem nūciatum. Pro pter ſecūdū dr̄ filius imago patris.q̄uis tres perſone ſint equales in eternitate. i maieſtate.ꝛ poteſtate.tū filius dr̄ poti⁹ imago patris q̄ ſpiritus ſcūs.quia nō ſolum habet conuenientiaꝫ intus cū patre in eſſentie idēptitate.ſicut ꝛ ſpūs ſanct⁹ ſed etiam habet conueniētiam extra cū patre ex eo q̄ ſicut a patre procedit filiꝰ ſic a filio ſpiritus ſanctus:ſed a ſpiritu ſancto nullus. Nā ſecundū rōnez intelligēdi r̄ſpect⁹ huius relationū ſūt extrinſec⁹ exiſtentes.quia potius ab aliq⁹ ſūt q̄ i aliq⁹ Intelligentia enim relationum ad hoc ad quod refertur aliqd reſpicit. vnde ſi patrem non habeo filiꝰ non ſum.ꝛ econuerſo Propter tertiū dicit filius.virtus patris ꝓma ad chor.p. Nos ãt predicamus xp̄m dei virtutem ꝛ dei ſapientiã. Inuenitur etiam imago trinitatis i nob̄ videlicet in memoria.intelligentia.ꝛ voluntate.vel in mēte notitia ꝛ amore.in q bus p ordinem patri ꝛ filio ꝛ ſpūi ſancto aſſimilamur. Nota etiam q̄ imago dr̄ relatiue ad illud cuiꝰ ſimilitudinem gerit.ꝛ ad quod imitandū facta eſt.Hoc autem cōtingit dupliciter.quantum ad ſpeciem ꝛ ſignum ſpeciei.ꝛ ſic imago hominis ē in filio ſuo qui ipſum in hūana ſpecie et figura imitatur.ꝛ hec eſt perfecta imago.quantum ad ſignum tantum.ꝛ ñ ad virtutem ſpeciei.ſic imago hominis ē ſtatua lapidea.ꝛ hec eſt imperfecta imago. Primo modo filius eſt imago patris ſicut in natura comunicans.ſecundo mō imago dei eſt in homie.ly minus pfecte. Nō ſpiritus ſanctus ē.

Cap.vii.

e Manatio duplex eſt in diuinis. Una per modū nature. Alia p modum voluntatis. Illa que eſt per modum nature.eſt generatio ſecūdum q̄ filius eſt a patre. Illa que eſt per modum volūtatis.hec dicitur proceſſio appropate. Proprie vero dicit ſpiratio ſecūduꝫ q̄ ſpūs ſanctus eſt a patre ꝛ filio. Idcirco autem hec emanatio per modum voluntatis dicitur eſſe.quia ſpiritus ſanct⁹ amor eſt. Amor autem ſecūdum volūtatem eſt. Procedit autem ſpiritus ſanct⁹ a patre mediate ꝛ imediate. Mediate. quia filius ipſum ſpirat qui hoc habet a patre. Immediate vero qa ipſe pat̄ ipm ſpirat. Nō ſpiritus ſanctus amor patris ꝛ filij eſt. Cap.viii.

Piritus ſanctus amor dei eſt. ꝛ hoc triplicit̄.vz.eſſentialiter.perſonaliter.ꝛ exēplariter. Eſſētialiter dicitur ſpiritus ſanctus amor.inquātuꝫ ipſe cum patre ꝛ filio vnus de⁹ eſt. Ipſi eniꝫ tres inquantū ſunt vnum in eſſentia diligūt ſe amore eſſētiali.qui appropriat ſpiritui ſancto. Perſonalit̄ ℞o dicitur ſpiritus ſanctus amor inquantū ipſe eſt nexus patris ꝛ filij. Pater eni ꝛ filius diligunt ſe amore procedēte qui non eſt pat̄ nec filius.ſed ſpiritus ſāctus. De hoc nexu dicit Auguſ. Eſt ineffabilis qdam cōplexus in illa trinitate nō genit⁹. ſed genitoris genitiq̄ ſuauitas ingenti largitate perfundēs omnes creaturas pro captu eaꝝ. Exemplariter quoq̄ dicit ſpiritus ſanctus amor.quoniam amoris gratuiti q̄ eſt in nobis ſpiritus ſanctus.nō ſolum efficiens eſt.ſed etiã exemplar atq̄ finis. Amor enim q̄ eſt in nobis a ſpiritu ſcō eſt efficienter.ꝛ hoc inquantum ipſe ſpiritus ſcūs eſt deus. Exēplariter autē eſt in nobis.inquātū ipſe ſpiritus ſanct⁹ eſt ꝓcedens per modū amoris a patre ꝛ filio. Sed finaliter ē in nobis amor. inq̄tum ſpiritus ſcūs a quo amor noſter eſt hꝫ rōnez ꝓmi boni in qō tendit amor nr̄.

Notandum q̄ amor qui ē ſpūs ſcūs ex mō ꝓcedēdi ē nexus.ſ.trinitatis.ſꝫ ꝓpr̄ ipſā ꝓceſſionē ē diſtinctus a pr̄e ꝛ filio. pp nature ℞o diuine pfectionē eſt pſona

ꝛ ſuppoſitū. pp diuinam ẋo ſimplicitatē ipſe ē deus ꝛ lumme bon⁹. Jgit ſpūs ſanctus ē amoꝛ quo pr̄ ꝛ filius ſe diligūt. cū aūt dicit pr̄ ꝛ filius diligūt ſe ſpū ſancto .i. amoꝛe q eſt ſpūs ſanctus. ꝛ ſecundū h⁹ ꝓpoſitio eſt ẋa. ſz intelligit ſic. diligūt ſe ſpū ſancto. i. p ſpiritū ſanctuz. vel p amorē q eſt ſpūs ſanctus. ꝛ ſecūduz hoc non ē cōcedenda. eēt enim intellectus q ſpiritus ſcūs eſſz p̄ncipiū in trinitate qō ſ̄alſum eſt qꝛ a pr̄e filioꝫ ꝓcedit. ga non ē ibi aliquid reſpectu cui⁹ hec dictio. p. dicat ibi p̄ncipiū. Eſt. n. regula q hec dictio. per. ſemp dicit rōnem p̄cipij reſpectu alicuius poſiti i locutiōe. ſicut qū dicit pater op atur creaturas p filium. ibi notatur rō p̄ncipij in filio reſpectu opis: Similiter hoc cōceditur. Filio operatur p pr̄em. nā ibi notat rō p̄ncipij in pr̄e. et hoc duplici reſpectu. ſ. reſpectu filij. ꝛ reſpectu opis. Qō ſpūs ſanctus charitas ꝛ donū ſcōrum eſt. Cap. 9.

Am inueniat in ſcripturis ſepi⁹ q ſpūs ſāctus charitas ꝛ donū dr̄ diligenter notandū eſt qualiter hoc debeat intelligi. ꝛ vtrū ſpūs ſanctus ſit charitas qua nos deū ꝛ proximū diligamus. vnde notāduz ē q amoꝛ ſiue charitas tribus modis ſumit. vno mō effectiue. ꝛ ſic abſq; dubio verū ē q ſpūs ſanctus amoꝛ eſt quo diligimus deū. qꝛ ſpūs ſcūs opatur in nobis habitū ꝛ modū charitatis. Alio modo ſumit exēplariter: ſic etiā ſpiritus ſcūs eſt charitas qua diligimus deum ꝛ p̄rimū. Charitas. n. que ē ſpiritus ſcūs eſt exēplar nr̄e charitatis. Tertio mō ſumitur charitas formalit̄ p modum inherēt̄ie. ꝛ ſic charitas dr̄ virtutis habitus in aīa quo diligim⁹ deum ꝛ p̄rimuz Et ſecundū hūc modum ſpiritus ſcūs nō dicitur charitas. nec cōtrariatur dictum Aug. li⁹. ō tri. c⁹ 6⁹. Eadē charitas qua nos diligit de⁹. ꝛ nos ipm. ga ſz veruz ſit tū aliter ꝛ alit̄ eſt. nam ds diligit nos ea formaliter. nos ẋo ipſum diligimus efficienter ꝛ exēplariter. nō formaliter. naz oē eſſe ꝛ agere eſt a forma inherēte agēti. que eſt p̄ncipiū agendi. ꝛ forma ſicut caliditas ignī. Sciendū tū q ſpūs ſanct⁹ datur. cū datur eius donū. quia ſpūs ſanctus eſt amoꝛ ꝛ primū donum. poſterius aūt non datur ſine p̄ioꝛi. Preterea cōpus myſticū eſt vnum per amorē. cū enī nihil creatuz ſit vnū in diuerſis p̄ticulaꝛibus oportet q mēbꝛa coꝛporis miſtyci vniantur vno amoꝛe increato q eſt ſpūs ſcūs. Jtē ſecūdū Aug. Totū malū hominis ē vt fruēdis. ꝛ frui utēdis. cōſtat ergo q oppoſituz eſt totuz bonū eius. ſ. frui fruēdis. ꝛ vti vtēdis. Sed ad fruendū eo qō fruendū eſt regritur p̄ſtia eius fruibilis. ꝛ etiā diſpoſitio debita fruendi vnde requiritur preſentia ſpūs ſancti ꝛ eius donū. ſ. amoꝛ quo inhereatur ei. verūtamen cū datur nobis ſpūs ſanctus nō incipit eſſe in loco nouo. ſz nouo modo p productionem noui effectus. ꝛ noui reſpectus ex quo creatura ſe habet alit̄ ad ſpiritum ſanctum q̄ ꝑ ipa. vt in cognoſcente ꝛ amāte ipſū. qō non fuit ꝑ. Ex iā dictis pz q in iuſtificatiōe duplex charitas nobis datur. ſ. creata ꝛ increata. illa qua diligim⁹. ꝛ illa qua diligimur. vel dat nobis charitas icreata qua diligim⁹ effectiue. ꝛ creata qua diligim⁹ formalit̄. ga noſtrū diligere ipſe creat. ex his colligit̄. ga ſz deus ſit vbiq; p eſſētiā preſentiaz ꝛ potentiā. non tū habetur ab omnibus hoibus per gratiam. Miſſio ſpūs ſancti duplex ē. ſicut ꝛ filij. vna uiſibilis. ſicut apparuit ſuper xp̄m in colūba ꝛ ſuper aplos in linguis igneis. Alia iuiſibilis qua mittit̄ in mente ad ſanctificandā creaturaz. ꝛ iſta miſſio fit ad inhabitationē creature rōnalis. ſed p̄ioꝛ fit ad inhabitationē demonſtrādā alijs. Eo modo fil̄ij duplex ē miſſio. ſ. viſibilis. vt icarnatō ꝛ iuiſibilis. vt eſt interna mētis illumiatio. Notandum q miſſio filij ꝛ ſpūs ſancti inſepabilis ſt̄. ſed dr̄ filij qū mēs p gratiā illuminat̄ ad deū cognoſcēdū. dr̄ ſpūs ſancti. quando effectus accenditur ad ō

um amandum. Sciendum est q̄ solius patris ē mittere ⁊ non mitti .cū enim pater a nullo ꝓcedat nusquā mitti dr. quia vero filius ⁊ ꝓducit ⁊ ꝓducitur .ideo mittit ⁊ mittitur. Spūs vero sanctus ꝓducitur eternaliter. sed nō producit nisi ex tpe. ideo ipsius est propium mitti ⁊ ñ mittere nisi respectu creature. ut ad conversionez populi dñr apostoli missi a spiritu sancto .nisi forte dicatur mittēr hominem assumptum. Sed spiritus sāctus mittere dicitur inquātum cum patre ⁊ filio idem ē in essentia trinitatis non inq̄tum persona. sic etiam filius mittit se ipz vnde. Aug⁹ libro de trinitate. Intelligamus illam incarnationem. ⁊ ex virgine natiuitatem in qua intelligitur filiuſ missus vna eademq̄ operatione patris ⁊ filii inseperabiliter esse factam non separato etiam spiritu sancto. Ex his patet q̄ he sunt impropie exponende. Spūs sanctus mittit se ⁊ mittit filium ⁊ filius mittit seipsum nisi intelligantur inquantum est de virgine natus. Hec autez ē ratio. quia mittere dicit auctoritatem rōne productionis eterne. Quibus modis datus est spiritus sanctus in signo visibili. Sciendum q̄ in igne apparuit spiritus sanctus ut calefaceret frigidos. Et in linguis vt doceret ignaros. Et in sono vt terreret rebelles. Apparuit etiaz in aliis tribus modis. s. in nube. tēpore. zDoyſi vt ductor eius columna nubis esset ſicut legitur esaie. 63. Itez in columba super baptizatum christum ad ostēdendā gratie plenitudinē que in ipso erat. Itē in flatu post resurrectionē ad significandam vnificationem affectus. quia flatus ab interiori procedit Datus ē igitur spiritus scūs bis post resurrectionē scilicet in terra' propter dilectionem proximi ⁊ de celo propter dilection dei. vel datus est in terra ad relaxanda peccata aliorū Jo. 20. Insu. ⁊ dixit eis. Accipite spiritus sanctum quorum remi. ⁊c. Datus est de celo repente ad robur. ⁊ adoperationez miraculorū de his duobus psal. 32. verbo domini celi firmati sunt quo ad primū ⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorum quo ad secundum. Tertia fuit collatio spiritus sancti apostolis facta ante passionem quando fuerunt baptizati. ibi enim innuitur eorum baptismus vbi dicitur. Qui lotus est non indiget. nisi vt pedes lauet. in signum predictorum ter inūgitur homo ad significandam hanc triplicem spiritus sancti missionem. scilicet in baptismo in cōfirmatione ⁊ in morte.

Quadruplicem effectum consecuti sūt apostoli ex presentia spiritus sācti. Primo eloquentiam in linguis. Secundo audaciam in tormentis. Tertio efficaciaz in miraculis. Quarto protectionē m,a vitijs: quia post pentecostem non peccauerunt mortaliter. Accipiunt ⁊ modo vtiliter spiritum peccatores in igne ad purgandum. Luce tertio. Et baptizabit vos in spiritu sancto ⁊ igne. Item penitentes ad proficiendum psal. 42. Spiritus tuus bonus deducet me. Item perfecti ad sanctificandum. 2⁹. ad. Cori. i. Qui dedit in cordibus nostris pignus spiritus. Itez beati ad fruendum. psal. Requiescit conso. anima mea ⁊c. Item tribulati ad consolandum ad. ro. 8. Non accepistis spiritum seruitutis. iterum in timore ⁊c. Item ignorantes ad instruendum. Jo. Paraclytus autem spiritus sanct⁹ quem mittet pr̄ in nomine meo. ⁊c. Quo tpe datus sit spiritus scūs attēdendum est q̄ in die quinquagesima. vt ostenda tur actor esse remissionis. nam annus iubileus seruiebat remissioni. venit etiam in die dominica vt essz dies primus renouationis q fuit ēt creationis. Datus quo q̄ fuit tertia hora q̄ dicit prim⁹ hō i hora tertia pdidis'e gr̄az vñ pueniēs fuit q̄ eadē hora apostol' redderet. Itē alia rōe datus ē hora tertia. s. ut oñderetur q̄ ēt nob hora ⁊tia dar gr̄a dei. Sūt. n. tres hore morales. s. ptritō. pfessio. ⁊ satisfactō. ō hoc noie spūs sci sciēdū ē q̄ pōt eē circū

locutio vni⁹ ꝓprij nois ⁊ tūc cōuenit tm̄ p sone tertie i trinitate. vel pñt iste dictōes sumi dim̄. ⁊ sic q̄libet triū psonaꝝ ē spi ritus scūs. Spiritus sanctus habet mlta nomina. dr̄ enim spiritus a spirando acti ue eo q̄ spiret. Jo. 2. Spūs ubi vult spi. ⁊ secundus hunc modum hoc nomē spi ritus cōe est omnibus trib⁹ personis. sed spiritui sancto conuenit p appropriatio nem. Alio modo dicit spiritus a spirādo passiue eo q̄ spiretur. ⁊ hoc mō propriū est spiritui sancto. q̄ procedere debet per modum spiratiōis. non solū etiā dicit spi ritus sed additur sanctus quia sanctus i dem est q̄ mundus vel firmus. vel fine terra. Ista aūt non solū cōuenīūt ei quo ad se. sed in cōparatione quo ad nos. naz p gratiam spūs sancti a peccatis munda mur. in bonis firmamur. a t̄renis sepera mur. Sanctus ergo nō solū est in se. sed ga nos sanctos facit ea sanctitate de qua dic̄ Dio⁹. Scitas est ab omni immūdicia libera ⁊ perfecta. ⁊ oio immaculata mū ditia. Preterea spūs sactus vocatur ne xus vnitas ⁊ āplexus, ⁊ hoc ꝓut compa ratur ad p̄rem ⁊ filium. Jtē dicitur donū altissimi ⁊ hoc ꝓut comparatur ad nos quia oē datum optimuz. ⁊ oē do. per. des. ē. descendens ⁊c̄. Jtem dicitur fons vi uus q̄ septemplici riuo donorum nobis fluit. Ysaie. xi. Spūs sapientie ⁊ intellec tus. spūs consilij ⁊ fortitudinis. spūs sciē tie ⁊ pietatis. et spūs timoris dn̄i. Jtem dicitur ignis ga effectum accēdit. Jtem dicitur charitas nō soluz quia ē amor pa tris ⁊ filij ſz quia nos amantes facit. Jtē dicitur spūalis vnctio: quia omnes tribu lationes mundās suaues facit iocundas secundum illud. Jn labore requies. in estu tēperies ⁊c̄. Jtē dicitur dextere dei digitus. quia sicut omnes corporales res digito demonstrātur. ita per spiritū san ctum ostenduntur res spūales oculo spi rituali. Jtē dicitur paraclytus: quia cōso lationes mentibus infert. Jtem magistro rum optimus. q̄ intellectum ad cognitio nem. ⁊ sui ipsius illuminat. Nō i trinita te personarum vnitas essentie ē. L. io.

In vnitate nature diuine tres sunt personе. quarū prima est a nulla. se cunda est per generationem a sola p̄ma. tertia ē per cōem spirationez a p̄ma ⁊ se cūda. Jstud tamē fic est. q̄ trinitas ꝓso narū non excludit abessentia vnitatem. simplicitatē. immēsitatē. eternitatē. ⁊ in cōmutabilitatē. huius rō per hoc pz. ga q crederet deū non posse se sūme cōicare negaret in eo potētiam. Qui vo crede ret hoc eum posse. sed nescire. negaret i eo sapientia Qui crederet eū hoc pos se ⁊ scire. sed nolle negaret in eo bonita tē. cum igit̄ pater potuerit. sciuerit. ⁊ vo luerit se sūme cōicare hoc fecit eternali ter. s. bñdo dilectionē ⁊ dilectum. hoc est filiū ⁊ spiritū sanctū. Preterea oē bonū est sui diffusiuum. vt dicit Dio⁹. vnde cū pater sit fōs bonitatis: emanatio erit ab ipso perfectissima que ē generatio. Erit etiam emanatio iocūdissima: que est per modū benignitatis ⁊ liberalitatis. hec āt emanatio amor est. qui est spūs sanctus a patre ⁊ filio procedēs. Et bene dicit amō emanatio liberalitatis. ga amor primum donū ē quod a liberalitate ꝓcedit cū sit donū intrinsecū in ipso dante. in quo. s. a more oia alia donāt. Hec beata trinitas trib⁹ modis nobis inotescit. ipsa. n. pz in scripturis. oñditur in figuris. relucet i crea turis. Primo inq̄tū beata trinitas pz i scripturs. vñ leo papa. Credim⁹ scāz trini tatē p̄rem ⁊ filiū ⁊ spūz scūm. vnū deum oipotentē. vnius substātie. vnius eēntie. vni⁹ ptātis. itē isa. Audiuit seraphin ter dicentia. Scūs. in laudē beate trinitatis. subiungēnia in singulari. dn̄s deus sabba oth. pp confessionē vnitatis diuine. Si ergo nō eēnt tres psone non diceret i ge nere. Faciamus hoiem ad similitudinem nr̄az ſz meā. ⁊ tūc si eēnt tres psone. ⁊ nō vna substātia. ñ diceret ad imaginē ſz ad imagies nr̄as. ad iō oñdit ō potētia in pa tre cum dicitur. Benedicat nos deus ōs

noſter bñdicat nos deꝰ ⁊ tamē ſemel po
nitur hoc ꝓnomē eū vbi ſubiungitur
⁊ metuant eū omnes fines terre. Item
Jere.pᵒ.a.a.a.dñe deus ecce neſcio lo
qui vide q a triplicaut.⁊ in ſingulari di
xit dñe deus quod notat trinitatē ⁊ vni
tatem. Item Aplūs. Ex quo omnia per
quem oīa in quo oīa ipſi gloria in ſecula
Et nota q hec ꝓpoſitio.ex.dicit aucto
ritatem in eē a nullo hoc autez pri cōue
nit q eſt principiū ſine principio. Sz hec
ꝓpoſitio.p.notat opationem ſiue medi
um ⁊ eſſe ab alio vnde p hoc intelligitur
filius qui eſt principiū de principio. Hec
aūt ꝓpoſitio.in.notat ꝓſeruationem .⁊
eē ab aliis. ⁊ ꝓpterea competit ſpūi ſā
cto qui ē cōtinentia omnis boni. Oſten
ditur ēt beata trinitas in figuris. Si
gnatur.n.per tres amicos Job item per
tres angelos quos. Abraham hoſpitio
recepit.tres uidit ⁊ vnū adorauit. Item
p tres digitos gbus appēditur moles
terre. Item p tres ciuitates refugii equa
li ſpacio ſe diſtantes. Item per tria difficī
lia ad inueſtigandū. Item per tres ciui
tates quas vidit Ezechi. Relucet quo
q in creaturis veſtigiū beate trinitatis.
Cognoſcitur.n.in magnitudine creatu
rarum potētia pris.in diſpoſitione ſapiē
tia filij in ornatu bonitas ſpūs ſācti. Item
in quolibet indiuiduo inuenies virtutez
ſpēz ⁊ vtilitatē.qᵒ p ꝑm.pri.ſcōm filio.ē
tium ſpūi ſcō. Item in ſole vides eſſentiaz
ſplēdorem ⁊ calorē in gbus prem ⁊ filiū
⁊ ſpūm ſāctum cognoſces. Item in anima
ſecundū memoziā itellectum ⁊ voluntā
tem. ꝓſidera ꝓſonarum trinitatē ⁊ vnita
tez ſubſtātie. Item i hierarchia cele
ſti ſuperiori deus eſt in thronis. vt maie
ſtas in cherubin vt veritas in ſeraphin
vt charitas.p.que notaī perſonaꝝ trini
tas Item in virtutibus theologicis.ſ. fide.
ſpe charitate idē intellige. Item in tribus
dotibus aie.ſ.cognitione cōprehenſione
⁊ delectatione notandum āt q aliter re
lucet deus in creaturis viatoribus alitez
in beatis. Exēplū ō ſpeclo i quo alio mō
vī a nobis notus ⁊ aliter ignotus nā mo
tus vī in ſpeculo ignotus p ſpeculū. Ex
predictis ꝑz q tam in creatura coꝛpora
li q̄ in ſpūali.⁊ quā ex his conpoſita bea
ta trinitas cognoſcitur tñ diuerſimo de
ꝓout unūquodq; iſtorum dī veſtigium
creatoris q aliud dī eius ſimilitudo ⁊ ali
ud eius imago ſicut ſuperius ē notatum
in titulo q filius eſt imago patris. Be
niq; ſciendum ē q plalitatē ꝓſonaruz in
vnitate eſſētie ⁊ vnitatē eēntie in ꝓſona
rū plalitate ſecūdum. Ber. ſcrutari tem
ritas ē. credere pietas ē. noſce vita eter
na ē. Ō multiplex trinitas eſt.

Lalm. xi.

m vltiplex inuenitur i ſcripturis trinitas. Eſt.n. trinitas increata que
ſūma ⁊ ieffabilis eſt. Alie trinitates ſūt
create inter has vna ē que cecidit.ſ. rō
nalis cōcupiſcibilis irascibilis. Alia eſt p
quā hō cecidit.ſ. ſuggeſtio diaboli delec
tatio ſenſualitatis ⁊ cōſenſus rationis q̄
tria ſignificata ſūt p ſerpētē mulierez ⁊
viruz in paradiſo.z. ē in quā cecidit.ſ. igno
rantia veri ipotētia boni. ⁊ cōcupiſcētia
mali. iiii. ē p quā reſurgit.ſ. fides ſpes cha
ritas. Item ē trinitas per quā ad gr̄am
reparamur.ſ. triplex ſubſtātia que eſt in
xpo.ſ. diuinitas.aia.⁊ caro. eſt āt alia per
quā regeneramur.ſ. ſpiritus aqua ⁊ ſan
guis. Spūs inq; ſcificationis. Aqua ab
lutionis. Sāguis redēptōis. Hāc nobis.
Jo. in epla ſua recitat. eſt quoq; trini
tas alia p quā ad gloriā reformamur. ut
ſunt tres dotes aie.ſ. cognitio dilectio ꝓ
prehēſio. eſt ⁊ multiplex trinitas in crea
turis que ē veſtigiū beate ⁊ increate tri
nitatis ⁊ de hoc habes in titulo ſupra q
trinitas perſonarū ⁊ vnitas eēntie eſt.
Ō equalitas ꝓſonaꝝ ē. cap. iz.

e Qualitas ꝓſonaꝝ i tribus cōſiſtit
vñ. Aug. nullus alium ꝑcedit eē ni
tate. aut excedit magnitudine. aut ſupat
ptāte. Ō equalitas ſecūdū hec tria ſit i
ꝺo lic oñdit qz i iſtis iferioribꝰ tria ſunt

hec.ſ.ſubſtantia qualitas.⁊ quãtitas.igit̃ vnitas i ſubſtãtia cãt idẽptitatẽ vnitas ãt i qualitate cãt ſimilitudinẽ ſ3 vnitas i quãtitate cãt equalitatẽ i diuiſ ẽ equalitas tm̃mõ ſecũdũ triplicẽ q̃titatẽ ꝓut quãtitas i õ eẽ dr̃ 13 ip2opꝛie. Prio ſe cũdũ quãtitatẽ virtutis que ẽ potentia. Allio modo ſecũdum quãtitatez duratio nis que ẽ eternitas .ʒ .mõ ſecundũ quã titatem magnitudinis qua ipſe ẽ intra omnia ⁊ extra omia.⁊ qua continet et locat omnia. Equalitas perſonarũ aliter in his tribus modis oſtẽditur.quoniam in creatura triplex magnitudo reperitur.ſ.temporalis dimenſionis ⁊ virtutis. Prima magnitudo eſt in rebus mutabilibus.Secunda in coꝛpoꝛeis.Tertia in ſpiritibus creatis. In his tribus reſpõdent in creatore.alia tria in quibus etiã perſone diuine ſunt equales.ſ.eternitas in eẽ magnitudo in imẽſitate.⁊ virtus i poſſe.hoc tamen poſſe 13 ſecũduz rei veritatem ſit in deo:ſecundũ differentiaz rei in ipſo non habent eẽ.ſed ſecundum q̃ noſtrũ reſpiciunt intellectum.Dicendum eſt ergo q̃ tanta eſt equalitas in trinitate q̃ ſecũdum. Augu .nec eſt ad maius aliquid.vel duo vel omnes q̃ vnus. nec maius aliquid oña q̃ ſinguli. Loeẽ ne quoq; ſunt perſone diuine.ga in diuinis non eſt ponere duo genera.ſ. ſubſtãtie:⁊ ad aliquid quãtitas vezo ⁊ qualitas tranſeũt i genus ſubſtãtie. ſicut equalitas vel ſimilitudo dicũt relationes. ſed ſubſtãtia cõis ẽ tribus pſonis. Relatiuorũ aũt ꝓpꝛiũ ẽ ſimul eẽ ergo nullo mõ pr̃ eſt priꝛ filio.nec ſecũdũ id q̃ ad aliqd ẽ.nec ſecũdũ id q̃ abſolutũ ẽ. Idem oñdit̃ ꝓ exẽplũ in nata.q2 13 ſplẽdoꝛ fit a ſole tñ eẽt ſoli coeternus. ſi ſol eſſet eternus. Qõ inter eẽntiam ⁊ perſonã differentia ẽ. Cap. iʒ.

a Apud grecos quattuoꝛ ſũt vocabula.ſ.vſya.vſyoſis.hypoſtaſis.p ſopon hec apud latios eqpolẽt iſtis quattuoꝛ vʒ eſſẽtia.ſuſtãtia ſubſiſtẽtia.pſona

Inter hec talis ẽ differẽtia:q2 vſya ſiue eẽntia dr̃ õ creaturis abſolute.⁊ ſine cõ creatce qualis ẽ hũanitas vſyoſis dicit naturã.ſiue ſubſtãs nature. ut hõ hypoſtaſis dicit diſtinguibile nõ tñ diſtinctuʒ õterminata ꝑ ꝓpꝛietate ut aligs hõ. Pꝛo ſopõ ſiue pſona dicit diſtictũ õtermina ta ꝑ ꝓpꝛietate ad dignitatẽ ptinentẽ.ut petrus.vñ ſicut hoies pticulares diſtincti ſũ ꝑ ꝓpꝛijs qualitatibꝰ.ita pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũs ſcũs ꝑ ꝓpꝛijs notionibus. Sicut aũt greci dixerũt pr̃eʒ ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃ ſanctũ.ſ. tres hypoſtaſes.i.tres ſubſtãtias.ita ⁊ nos dicimus tres ſubſtantias.i.tres res nõ idigenteſ alia re ut ſint. Conſideꝛata igr̃ eſſẽtia diuina i ſe oio idiſtincta ẽ.pſona vero i ſe diſtincta ẽ ſuis ꝓpꝛietatibꝰ. Cõſiderata aũt eẽntia i perſõis:vel perſona i eẽntia modũ medũ tenet. ſ.vnitatẽ ⁊ diſtinctionẽ ⁊ hoc pʒ i appꝛobatiſ que oibus pſonis ꝓueniũt ut potẽtia ſapientia bonitas: ſʒ ad vnã magis õterminant.

Nota q̃ ſẽper ſubſtãtia ſũitur ꝓ eẽntia ⁊ q̃ eſſentia nũq̃ trãſferr̃ ad ſignificãdã perſonaz. Tres ſũt diffinitões perſone. Perſõa ẽ creature rõalis idiuidua ſuſtãtia hec ſumit penes naturã rei.ꝛ.ẽ. Ugonis õ ſcõ vic.talis ẽ. Perſõa ẽ ſubſiſtẽs per ſe ſolam iuxta quẽdã ſingularẽ modũ hoc ſumit iuxta etbimologiã noĩs.dr̃ n.perſõa quaſi per ſe vna.ʒ .ẽ diffinitio magr̃alis ſic. Perſõa ẽ hypoſtaſis diſtincta ꝑ ꝓpꝛietate ad dignitatẽ ptinẽte. Nota ẽt q̃ iſta quattuoꝛ ꝓut ſupra ſt̃ expoſita ⁊ exẽplificata.ſ.eẽtia.ſubſtãtia.ſubſiſtentia pſona differũt i creatura.re.⁊ noĩe ſʒ in diuinis differunt ratione.

De immenſitate dei. Ca. .xiiii.

n Qn ẽ i õo q̃titas dimẽſiõis. ſʒ õ tut̃,nec vbiq; ẽ õus mole coꝛpis. ſʒ pſẽtia maieſtaẽ,⁊ ꝓ hũc modũ dr̃ imeuſus. Sʒ nota q̃ imẽſitas q̃ ttuoꝛ i deo cõplectit̃ ſ.infinitatẽ icõꝑhẽſibilitatẽ.icircũſcriptibilitatẽ et nitatẽ. Si.n.ꝓſideraꝛ õus in ſe ſicẽ infinitus pſal.xxxviii. dr̃.Magnitudinis eius nõ ẽ finis. Si vezo ꝓſideratur in cõpaꝛatione ad intellectũ ſic eſt

icomphensibilis vt ait. O altitudo di. ⁊c. Et pp hoc etiam dr sedere super cherubin. i. sup plenitudinez scientie. ⁊ sup oēz intellectum. Sz i cōparatiōe ad locū. sic est i circūscriptibilis. Ambro. Nihil prescriptū ⁊ cōscriptum. nihil diu sum trinitas hz. non loco clauditur. nō estimatiōe cōcluditur. nō etate variaī. si in cōparatō ne ad durationē sic est eternus. Aplus. p. ad thimo p. Regi āt seculoz immortali ⁊c. De his quatt noz dicendū ē in sequentibus p ordinez. Tenendū est certissime q i deo non ē propie lōgitudo nec latitudo nec subtilitas. nec, pfunduz. sz hec me taphorice sūt in deo. Est enim latitudo charitatis que nos ab erroze euocat. Jere. Charitate ppetua dilexi te idō attraxi te miserans tui. Est ⁊ lōgitudo patientie que malos expectat. dissimulat nāz peccata hominū pp p'esentiam. Est i eo sublimitas sapiētie que oēm sensū superat. Apl' ad hebre. 4. Oia autē nuda ⁊ aperta sūt oculis eius. Est etiā in eo profūdū iustitie que peccatores dānat. Matheus. Jte maledicti in ignē eternum.

De infinitate dei. Cap. 15.

Dabitandū non ē deum esse ifinituz qz cū in deo sit potētia ⁊ essentia. pz q essentia eius ē infinita. sicut ⁊ potentia vnde sicut potētia dei nō ita pōt i tot. gn posset i pla. sic ⁊ essentia dei. non ē ita in aliquibus reb'. quin posset eē in plibus. imo si mundi essent infiniti oēs repleret. Preterea cū sit deus rerū cā efficiens formalis ⁊ finalis. sicut dicere de deo nō est inquātum. ē cā efficiens q sit effectiua. nec inquantum est formalis q sit formata. eadē rōe non erit dicere cum sit cā finalis q sit finita. Nullo ergo mō dicendum est deū esse finitū secūdū substanti am. nisi finitū dicatur cōpletum ⁊ perfectū. Sane triplex dicit infinitum. s. negatiue. puatiue. cōtrarie. seu desperate. Jnfinitum negatiue dr per abnegattonem finis. ⁊ sic dicitur infinitum illud qō fi nit. ⁊ hoc mō infinitum est qō non ē natum finiri. Jnfinitū puatiue est qō natū est finiri. non tū finitur. Jnfinitū contrarie est qō habet contrariā dispositionez ad finiendum. Primo mō essentia diuia est infinita. quia nō habet finem. nec est nata finiri. Similiter si dicatur infinituz tertio mō. Si vero dicatur infinitū puatiue. sic non pōt dici finita. qz nō est nata finiri. imo est finiens oia. Jtem finis dicitur. triplex. dr enim termin', ⁊ secūdum hoc quātitas cōtinua ponit infinita. quia non ē dimensibilis in infinitū. ⁊ hoc ideo qz in cōtinuo non est termin' in productione. sicut nec i numero ē terminus i addition. Alio modo dr finis idem q p'fectio. Tertio mō dicit finis id pp quod vnū quodq; finitur. Prio mō deus est infinitus. nō secundū quātitatem dimensiuam que in eo nō est. sed secūdum quātitatem virtualem que in ipso est. Sed qz in deo oīmoda est diuisio virtutis ⁊ essentie. nō pōt esse infinitas virtut'. quin etiaz sit essentie. secūdo modo materia dicitur infinita. quia caret perfectione. tertio' modo malū culpe dicitur infinitū. quia non est ordinatum ad finem. De incomphensibilitate dei. Cap. 16.

Creatoz a creatura cognosci nō potest ad plenū in via. vel ēt in patria qz finiti nulla ē. p poztō ad infinitū. Boetius Trinitas sibi soli nota ē. ⁊ hoi xpo vī Ber. Nihil deo pūtius est ⁊ nil icomprehensibilius. qd nempe cuiz rei pūti? q; eē suuz? Sane eē omniū dixerim deū nō q illa sint qō est ipse. sz qz ex ipso ⁊ p ipsuz. ⁊ i ipso sūt oia. Est. n. intelligentia nra ad illā lucē inaccessibilem multo minus q; visus noctue vl' vesptiliōis ad lucē solis vī dr in psal. 103. Qui ābulas' sup pēnas vētoz. hoc ē sup itelligētias āgelicas. verūtn cōprehēdit ōs aliquo mō p fidē i via. Aug. Dent' hūane acies iualida i tā excellēti luce n figit. nisi p iustitiā fidei emūdet. Ad idē Ber. Jta ōs ē i rōnalib' creatur', vt tū capiat ab ipsis: a rōnalibus tū capi pōt oibus p fidi cognitio

nē sed a bonis tm̄ capitur p amorē. Dicam⁹ ergo qd de deo scire possumus qd ñ sit nō ät qd sit. Aug⁹. Intelligam⁹ deū sine qualitate bonū sine q̄titate magnū sine indigentia creatorem sine situ presidentē. sine habitu vel ambitu oia continentem. sine loco vbiq̄ totum. sine tempore sempiternū. sine ulla mutatione mirabilia facientē. nihilq̄ patiētem. Cōprehenditur quoq̄ deus per spēm p̄o dignitate meritorum in p̄ria. Aug⁹. Videbimus tue maiestatis eēntiam. ⁊ vnusquisque eo⁹ plicatius quo hic virerit purius. Et est exēplū in mari. quod se offert visui. ⁊ tamen secundum ambitū totum videri nō potest. ⁊ hoc est tam p̄opter maris latitudinem q̄ p̄opter ipsius nr̄i visus ad tantam superficiē iproportōabilitatem. Hoc igitur tenēdum est q⁹ iuvia deum cognoscere possumus q⁹ est in p̄ria q⁹ fic est. nunq̄ tamen nec hic. nec ibi qd est. Visus corporalis ipeditur triplic̄iter. s. p tenebras. p falsam lucem. p auersionem a re visibili. Eodem modo impeditur visus spūalis circa cognitionē dei. p⁹. p tenebras peccati vel errōris. Jo. Qui facit peccatum in tenebris est. cum legitur. 2. ad. Cori. 3⁹. vsq̄ in hodiernum diem cum legitur moyses velam̄ positum ē super cor eorū. 2⁹ per falsam lucē hoc aūt fit quando qs metitur eterna secundū naturalia. exēplū habeť in ligno putrīdo quod in nocte quandā lucez vť habere: sed cū dies venerit nihil est. 3⁹ p auersionem a re visibili. siue cognoscibili. hoc ē quādo quis spreto icōmutabili bono rebus mutabilibus adheret. talium oculis egris odiosa est lux ⁊ puriſ amabilis. Deus cognoscitur iterius ⁊ exterius. Interius dupl̄r. q⁹ quandoq̄ p i spirationem quod paucis datum ē. Ap⁹ ad cor. Scio hoiem in christo. Jesu ⁊c. quādoq̄ per rōem per quem modū plures philosophi ó deo notitiā habuerunt. Ad. Ro. Invisibilia dei ⁊c. Exterius ēt dupl̄r. s. per creaturas. Ap⁹. Videmus nunc p speculum. s. creaturaz. que modo sūt speculū creatoris i p̄ti. sic ecōuerso. iple deus erit speculū creaturaz. in futuro in quo oia videbimus que ad gaudium nostrū pertinebūt. Jtē per doctrnā. Ap⁹. Fides ex auditu. sicut cognoscitur vnp qñz ex auditu. qñq̄ visu qñq̄ gustu. sic ōus quodāmō cognoscit auditu s. cognoscunt. n. deū qui audiunt verbū dei. ⁊ per illud credūt. visu cognoscunt theologi qui legunt deum in scripturis ⁊ philosophi q speculātur eū i creaturis gustu. cognoscunt soli boni psal. Gustate ⁊ vi. quoniā lua. ē do. Et iste vltimus⁹ modus p̄fectissim⁹ ē ⁊ certissimus. Dio⁹ dicit q⁹ tribus mod s cognoscitur ōus. s. p remotionē. siue abnegationem. vt cū dr deus non ē hoc vel illud. Unde. Dio⁹. 3⁹ de augu. gerar. ponens. negatiue de ōibus vere affirmatiue vero incōparate. Jtem p eminentiā. vt cū i creatura inueniatur potentia attribuenda ē deo sūma potentia. ⁊ sic de alijs. Jtē per cām secūdum q⁹ per effectus vēitur ad cognitionem cause. vel per cognitionē motuum ad cognitionē mouētis. Jtē nota q⁹ aia sensu percipit corpora p formas in materia tm̄ p̄sēte corpore. imagine vero corporū similitudines ⁊ formas abstractas a materia etiam p̄sēte corpore. vel absente. rōne aut̄ corpoz naturas. intellectu spiritū creatū. intelligentia vero spūs increatū. Sciendū est q⁹ conoscibilia quedā sūt itra rōem. quedā. iuxta quedā supra. Intra rōem sūt que sensu percipimus. vt alba nigra. ⁊ h⁹moi. Juxta rōez sūt que ratione p̄cipimus. vt vera falsa. iusta. vel iniusta. Supra rationē sūt que sola diuina reuelatione ꝓhendūtur. aut auctoritate scripturarū credūtur. ut tres esse personas vnum deum.

De. Incircūscriptibilitate dei. Cap 7.

Biq̄ deus est. ⁊ tamen nusq̄ est q⁹ nec abest vlli loco nec vllo capitur loco. Aug⁹. Deus ē in mundo non inclusus extra mōdū nō exclusus. supra

mũdum nõ elatus. infra. mũdũ non deꝑ
sus. Ex his ꝑz ꝙ deus ẽ intra oia. ⁊ hoc
ꝙ oia replet. ⁊ vbiq; ꝑñs est. Itẽ extra
oia qui oia continet. nec vsq; valet coar
ctari. sz nota ꝙ hec ꝓpositio. extra. dicit
ibi non actualẽ ꝑntiam ad locũ. sz poten
tialem que ẽ dei immẽsitas que infinitos
mundos põt replere si ẽent. Itẽ ipse est
supra oia. ꝙ oibus ꝓsidet. nec aligd ei
equatur. Itẽ infra oia ẽ. ꝙ cuncta sustí
net. ⁊ sine ipso nihil põt subsistere. Dici
mus ẽt ꝙ deus vbiq; é. nõ vt indigeat re
bus vt in eis sit. sz potius res sui indige
ant vt ꝑ eum subsistant. Deus enim ãte
mundi cõstitutionẽ fuit vbi nũc ẽ. scilicet
in se. quoniã ipse sufficit sibi. vñ versus.
Dic vbi tũc esset cũ ꝓter eũ nihil esset
Tunc vbi nũc in se qñ sibi sufficit ipse.
Per qõ ꝑz solutio qõnis quorũdam sim
plicium q querunt vbi deus fuerit ꝑusq;
mundus eẽt. Sciendũ est ergo ꝙ aligd
est in loco circũscriptiue. ⁊ diffinitiue. vt
corpus aliquid diffinitiue nõ circũscripti
ue. vt angelus aligd nec sic. nec sic. vt de
us. Et hoc ideo. qa non indiuiduat ꝑ ma
teriam. vt corpus. neq; ꝑ suppositum. vt
angelus. Aligd est ẽt in loco. partim cir
cũscriptiue. partiz diffinitiue. vt corpus
xꝑi in sacramẽto. qõ est totũ sub tota ho
stia. ita ꝙ non excedit. ⁊ secũdum hoc est
circũscriptiue. Est quoq; sic sub hostia ꝙ
non vbiq;. ⁊ sic est ibi quodammõ diffini
tiue. Corpus aũt xꝑi licet nõ sit vbiq;. cũ
sit creatura. nec equari possit i huiusmo
di creatori. In plibus tñ locis ẽ totum. i.
sub diuersis hostijs. ⁊ hoc ẽ ꝓpter vni
onem carnis ad verbũ. vñ merito hẽt ã
plius q̃s alia creatura. s. ꝙ i locis plibus si
mul ⁊ semel possit eẽ. Ex predictis ꝑz ꝙ
eẽ vbiq; simpliciter soli cõuenit creatori
sz in loco vno eẽ soli conuenit creature.
In plibus vero locis eẽ sed nõ vbiq; cõ
uenit corpori Jesu xꝑi. Nota ꝙ ds est
multiplr in rebus. s. ꝑ naturã. ⁊ sic est vbi
q̃ potentialiter. ꝑntialiter ⁊ eẽntialiter.
Itẽ ꝑ gratiam sic est in bonis. Jo. xiiii. di
cit. Qui manet in me. ⁊ ego i eo ⁊c. Itez
per gl'iam sic ẽ in rõnali ỽtute aie. vt ỽi
tas. in ꝓcupiscibili. vt bonitas. in irascibi
li. vt pietas. Itẽ ꝑ vnionẽ sic fuit in vte
ro ỽgis vnitus hũane nature. ⁊ in sepul
chro vnitus carni. ⁊ i inferno vnitus aie
xꝑi. Itẽ deus dr eẽ alicubi ꝑ occultoruz
reuelationẽ. Bene. Vere ds est in loco
isto. Itẽ ꝑ vestigiorum excellẽtez repre
sentationẽ sic dr eẽ in celo. qz ibi maxime
relucet sua potẽtia. sapientia. bonitas vl
per nature idemptitatẽ sicut est filius in
patre. ⁊ patre in filio. ⁊ spũs sanct9 i vtro
q;. Item ꝑ myraculoruz operationẽ. Ex
odi. 8. Digitus dei ẽ hic. Itẽ per ꝓserua
tionez. ⁊ gubernationẽ sic est in mundo.
Deus ẽ in seipso. vt alpha ⁊. o. secundũ
illud. Dic vbi tũc esset ⁊c. Ipse eni est in
mũdo. sicut Rex in regno. Ber. Deus
vbiq; regnat vbiq; imperat vbique ma
iestas eius oia replet. ⁊ complectitur vni
uersa. Item in angelo vt decor. iquan
tum. veritas in anima. ⁊ sicuti sapor iquã
tum bonitas. Itẽ in ecclesia ẽ. sicut patez
familias in domo. vñ illud. Ecce ego vo
biscum sum vsq; ad cõ. se. Item in elec
tis ut liberator a malis. adiutor in bonis
⁊ hoc est quod dicit. Ber. Deꝰ est in cre
aturis, vt mirabilis. in hominibus. vt
amabilis. in angelis. desiderabilis. i se ipo
in cõprehensibilis. in reprob. intollerabi
lis. Itẽ in dãnatis. vt terror ⁊ orror. Au.
Qui te dimittit quo it? nisi a te placato
ad te iratũ. Nõ enim manũ dñi possum9
effugere. psal. Si ascẽdero in celũ. tu il
lic es ⁊c. Si ꝟo dubitaꝝ vtrũ deus sit in
diabolo: Sciendũ ꝙ quedã noia sũt que
ꝑportant naturas prout nature sũt. ⁊ his
concedendum ẽ ꝙ deus insit. Sunt alia
per que intelligũt deformitates. vt dia
bolus de qbus non ẽ dicendũ ꝙ deus in
sit. nisi addaꝝ inquantũ spiritus ẽ. vel ali
quid tale. Deus ẽ in aia fideli. vt sponsus
in thalamo. Rex in regno. turris i castro
magr in scholis. fons i ortis. lux in tene
bris. thesaurus i agro. vinũ i celario, car

bũculis in aur⁹ vel sicut mãna in archa sigillum in charta. medicina in appothe ca sicut cithara in conuiuio. imago in spe culo sicut fructus in arboꝛe. oleum in la pide. lilium in conualle.

De eternitate dei. Cap. 18.

Sicut deus vbiq; ẽ. ⁊ tamen nullo loco circũscribitur vel cõtinetur sic eternus est. ⁊ tamen nullo tẽpoꝛe mẽ suratur. Nõ enim ei cõpetit tẽpus pñs. nec preteritum, nec futurũ. nam temp⁹ pñs esse nõ habet qꝛ semp pertrãsit ⁹us autem semper manet idẽ. Unde. Hylari us. Esse non accidens deo. ſz subsistens veritas ⁊ manens cã. Similiter tempus preteritũ modo non ẽ nec habet eẽ sub sistens. sed de ⁹o dicitur in psal. ij. pe. Ip si peribunt. tu autem permanes. Simili liter tempus futurum non est. sed expec tatur. deus autem semp est. vnde mercu rius. ẕDonas ẽ alpha ⁊ o. hoc ẽ quia ⁹s est principium sine pꝛincipio. ⁊ finis sine fine. Cũ. n. simplex sit omnino nõ habet in se pꝛincipium ꝓtrarietatis. qõ ẽ causa coꝛꝛuptionis. qd autẽ sit eternitas secun dum rẽ. Sciendũ q pꝛoprie dicitur eter nitas sine principio. ⁊ sine fine ⁊ imutabi litate. ⁊ secundũ hoc conuenit eternitas soli diuine nature in qua ẽ diuturnitas immensa. Eternitas veꝛo secundũ ethi mologiã dicitur quasi extra terminos. qꝛ termino caret. tã initiali q̃ finali. ſz secũ dũ diffinitionẽ. Boetij. in libꝛo de cõso: Eternitas ẽ interminabilis vite iocũdi tas tota simul. ⁊ perfecta possessio. Ad huius diffinitionis intelligentiã notãduz q in quibusdã ẽ terminabilitas simpliciter. qa ex parte coꝛꝛupi possũt. ut sũt ge nerabilia. ⁊ coꝛꝛuptibilia. ad quoꝛum dif ferentiam ponitur interminabilis. ⁊ po nitur illud ꝓ abnegationẽ. quia simplicia ⁊ pꝛecipue diuina nullo mõ melius ma nifestant q̃ ꝓ remotionẽ. vt ait Bioni sius. Et huius ratõ ẽ. quia simpliciũ ⁊ di uinoꝛũ eẽ non põt intellectus perfecte cõpꝛehendere, ⁊ ideo ex negationib⁹ eo rũ que ab ipsis remouent manuduere i tellectus ad ea aliqualiter cognoscenda Itẽ in quibusdã interminabilitas eẽntie ſz nõ vite ut in coꝛpoꝛibus celestibus ad quoꝛ differentiã addit vite. De deo ãt dicit. Aug. q solus hẽt imoꝛtalitatẽ. In omni. n. mutabili natura ubi nulla moꝛs ẽ. ſ. ipsa mutatio. qꝛ facit in ea aliquid nõ eẽ quod pꝛius erat. vnde ⁊ homo qñ nas citur quodãmõ icipit moꝛi. In quibꝰ sdã ẽ interminabilitas vite. sed tamẽ cũ mi seria ⁊ infelicitate. vt in demonibus ⁊ dã natis ad quorũ differentiam additur io cunda possessio. in cuius intellectu est io cunditas felicitatis. quia tũc possessio ali cuius rei iocunda dicitur quando ad libi tum hr̃. In quibusdã est interminabilis vite possessio. sed non tota vt in omibus beatis ante iudicium quorum est beati tudo secũdum ptem anima. ⁊ non coꝛpo ris. ad quorũ differentiã dicitur tota. qꝛ totũ est quod non ẽ diminutum vel cui⁹ nihil est extra addere. In quibusdam ẽ interminabilis vite possessio tota. vt in angelis. beatis ante iudicium. qꝛ secũdũ totam sui substãm habẽt felicem in termi nabilem vitam. sed non simul cuz aliqua fit in eis successio reuelationum ⁊ gaudi orũ ad quoruz dr̃am ponitur simul. In quibusdã ẽ interminabilis vite possessio tota simul. ſz tam non pfecta eo mõ quo diximus perfectũ nullo indigens. sicut ẽ in angelis ⁊ in hõibus beatis post iudici um. ad quorũ differentiam additur pfec ta. i. nullo indigens ad suũ beatũ eẽ. ꝓpa tet igitur expredicta diffinitione q tres ponũtur ibi conditiones que sũt in sepa biles ab eternitate increata que deus ẽ. ſ. interminabilitas iterminabilis vite pos sessio. Item invariabilitas ibi tota simul nihil. n. variabile est in deo. sed totum si mul. Item simplicitas ibi perfecta. Ilis enim summe pfectũ ẽ. cui nõ ẽ possibilis aliqua additio. ꝓper primũ separatur de us oi coꝛporali. ꝓper. 2. ab omi variabili. ꝓper. 3. ab oi ꝓposito. Itez nota q illud

qđ caret ꝓncipio ⁊ fine dicitur eternum vt deus cuius eē interminatū ē. Sz que ꝓncipiū habēt ⁊ carent fine dicūtur perpetua. vt ăgelus ⁊ homo. Que ẏo ꝓncipiū ⁊ finē hūt dr̄ tēporalia. vt sūt corrūptibilia. sicut uegetabilia. bruta ⁊ sensibilia. ⁊ huiusmodi. De incōmutabilitate dei. Cap. 19.

i Incōmutabilis est deus ⁊ ipmutabilis. qz nō cadit in eo mot⁹ accidētalis. s. augmētuz. Leo papa. Simplici nature diuinitatis nihil addi. vl minui pōt. quia semp ē qđ ē. Item nec diminutio. ẓMalachi. 3. v. Ego deus ⁊ nō mutor Itē nec alteratio. ẓ Jaco. 3. Apud quē nō ē transmutatio nc̄. Itē nec secundū locū mutatio. qz vbiq; pñs est. Jer. viii. Celū ⁊ terrā ego ipleo Impmutabilis ăt ē. qz nō cadit in eo motus subst̄ātialis q est de nō eē ad esse. vt est corp⁹. qa finē non hē bit. Illud. n. solū in nihil ē uertibile qđ ē de nihilo factū. Incōmutabilis ē ēt deus ex eo q nō cadit motus in eo ex opatiōe Nā soli deo cōuenit in operatiōe getum esse. vñ Boecius. ꝓmo de ꝓso. O q ppetua mundū rōe gubernas. Terrarū celi q3 sator. qui temp⁹ ab euo Jre iubes. sta bilisq; manens das cūcta moueri. vnde qñ deus fecit aliquam rē non fit in ipso deo aliqua mutatio. sed i re circa quā operatur. Nō ăt fecit deus p̄dicare subuersionem niniue. ⁊ p̄dicere mortē. Ezechie quorū neutrum accidit. in talibus nō mutauit ds consilium qđ ab eterno secū habuit. Sz sittiam que respectū hūit ad ipsa negocia. qz niniue subuertēda erat secūdum merita. ⁊ ezechias moriturꝰ erat secundū causas inferiores. Sz hec nō posuerūt necessitatē diuine potētie. Itē tres distinguunt mot⁹. s. naturalis. voluntarius. ⁊ violentus. Naturalis quo naturalr res tendūt ad locū ꝓpriuz. ẓMotus autē violentus ē qñ cogunt res extra locū ꝓpriū. sed motus voluntarius ē in hoibus vel i ăgelis. Nā bruta potius naturaliter mouētur qñ currūt uel mouēt. vel opantur. ⁊ iste motus ē medius inť naturalē ⁊ violentū. qz parti ē naturalis. s. in quātū volūtas ꝓiungit̄ suo actui. sicut cā suo effectui. ⁊ ptim est violētus inq̄tum s. mouent mēbra contra motū suū naturalē. pp qđ etiā laxant̄ que ex motu naturali nō laxarent. Jgr ꝓio mō mot⁹ nō ē in deo. s. naturalis. ⁊ hoc ꝓbat̄ p quartuor rationes. Ꝑria ē. qz ois motus ē ad getem. ⁊ pp indigentiā sicut dicit phūs. iii. ph. Sz ds nulli⁹ eget. secūda ē cum sit vbiq; nō. hz necesse de loco ad locū moueri. tertia ē qz nō ē in eo grauitas vl leuitas pp quā fursū ⁊ deorsuz moueatur. quarta ē q cum ds in seipso sēp maneat nō hēt necesse locū ꝓpriū ⁊ ubi natura lez ex se querere sicut alie creature. Itē secūdo mō non⁹ moneť. s. motu violēto. qz nō fit ei violentia. Job. ix. Si fortitudo q̄ritur robustissim⁹ ē. Itē. tertio mō ñ mouetur. s. motu volūtario. qz in ope nō laxatur vt aialia ꝑ tera ñra mēs ē instabilis. qz mō ꝑficim⁹. modo deficim⁹. modo ꝛminiscimur. mō obliuiscimur. mō volumus. mō nolum⁹. mō diffusis cogitationibus suis arq; effectōibus ⁊ ꝓsilijs. huc atque illuc vagamur. ds ăt semp se hēt equalr ⁊ imobiliter. Itē alius ē mot⁹ circularis. ali⁹ rectus. alius obliquus. Circularis est corporū superioꝝ. put firmamētuz mouetur secūdū formā qdem vt dicit phūs ꝓmo celi. nō secūdū substantiaz. hoc ē dicere q. non mouet ad locū. sz i loco. ẓMotus ăt rectus sursū ē. vel deorsū. secūdū q corpora inferiora mouent. ꝛ pt leuitatē vl grauitatē. ẓMot⁹ obliquus cōpositus ē ex recto ⁊ circulari. vñ qđ reflectit hēt a motu circulari. qđ vero linealiter ꝓcedit hēt a recto. Nullo aūt istorū modoꝝ mouetur ds. qr ꝓprietatē istoꝝ motuū nō cōueniūt ei. possum⁹ ăt dicere q isti mot⁹ do ꝓuēiūt mistice. vt dicat moueri motu circulari oia regendo ⁊ gubernando. Item motu recto bonos remunerando. Item motu obliquo malos punie do. Eodem mō posset dici q ds mouet

motu naturali.quo solita.s.bōitatē oībus creaturis ꝑ captu eaꝝ se cōicat. Itē motu violento quo peccatores iuste dānat. Itē motu volūtario quo cūcta in eē conseruat. Sic pōt exponi dictū philosophi q assignauit motū a cētro.et ad centrū.et circa cētrū. qm̄ ōs moueť ad cētrū in incarnatione et a cētro in ascensione.et circa cētrū in p̄dicatione pp hec et his filia dr̄ in li⁹ sapientie.xi. Spūs sāctus et mobilis et stabilis est.mobilis q2 facit sāctos mobiles ad bene operandū et bona ꝑfici. Stabilis āt q2 dat i bono perseuerare.vel mobilis in via.stabilis i patria.vl̄ mobilis in actiuis.stabilis i cōtēplatiuis uel mobil' i alijs scis stabilis i xp̄o. Isa.ii. Requiesceť sup eū spūs dñi.etc. Sciēdū q̄ quedā opatōes attribuūť deo secūdū causalitatē et eēntiā.ut scire quedā scōm cālitatē.et nō eēntia ut comedeť et currere quedā secūdū eēntiā et nō cālitatē. vt creare et iustifi are quedā nec fic nec sic vt peccare et mentiri et huiusmodi.

De simplicitate dei. Ca. 10.

Simplex ē de⁹ et angel⁹ et aīa.ꝫ differenť.q2 i deo idē ē qđ ē.et quo ē et hec ē ꝑfecta simplicitas.hec sola icreata natura hāc sibi vēdicat simplicitatē.vt nō aliud et aliud.alibi.et alibi.mō et mō. in ueniat. In eo nēpe qđ hēt.et qđ ē: sēp et vno mō ē.ꝫ angelo et in aīa differt qđ ē et quo ē.et ideo ē ibi quedā alteritas et cōpositio.Iz ibi nō sit dimēssio q̄titatis.vñ mercuri⁹. Insup' celestib⁹ ē vnita i celestibus alteritas.in subcelestib⁹ plalitas. Simplex ē itaq; ōus in eēntia.q2 nihil ei accīs eē pōt imo ꝑfecta simplicitas ibi ē cū nō sit ibi possibilis additō.q2 qcquid est in ōo ōus ē.vñ Leo papa. Simplicis dinitatis nature nihil addi.vl̄ minui pōt q2 sēp ē quod ē.cui ꝓpriū ē sēpiternū eē cui idē ē viuere et itelligere verūtn ml̄tiplex ē i donis. Ap⁹ ad Cor. xii. Alij datur sermo sapie etc. Jacobus cor.p. Oē da.op.et oē do.p.etc. Nō.n.i ōo ē cōpositō partiū itegraliū ut i domo.nec ptiū potētialiū.ut i aīa.nec gn̄is et dr̄aꝝ.ut i spē nature materie et forme. vt incorpib⁹. nec coaceruationis vnitatū.ut in nūero. nec qō ē.et quo ē vt i angelo.nec subst̄atie et accidētis: ut i diuiduo.nec corporee sbst̄atie.et incorporee.vt in hoīe. De his. Ber. Nō partibus ꝺsistit ōs vt corpus nec affectibus distat.vt aīa.nec formis substat vt oē quod factū ē. Hoc ēt oñditur rōne: quia cū oē cōpositū sit posterius oīb⁹ suis cōponētibus.nec p̄mo.principio.s.deo quicqd sit prius oꝫ deū q ē.p̄mū p̄n.ñ eē cōpositū. Preterea nullū cōpositū ē tō tū suū eē deus igr̄ cū sit suum esse non erit cōpositus. vnde. Ber. Non est formatus deus.forma est.non est effectus deus omnium efficiens cā est.non est cō positus deus.simplex est.

De excellentia dei. Capm. xi.

Quine dignitatis excellentia tāta est q mens de deo cogitās deficit Cū sit.n.ipse inconprehensibilis. Sēsus enim non percipit.cuꝫ sit iuisibilis. Lingua ipm non explicat cū sit ineffabilis locus eū non capit cū sit incircūscriptibilis Scriptura eū non explicat. cū sit inestimabilis. Tēpus eum nō mensurat cū sit inmenfurabilis. virtus eum nō attingit cū sit inaccestibilis ōsideria et vota trās/greditur cū sit īsupabilis. vel inconpabilis.et breuiter ois creatura ad deū comparata defectū hz:q2 finiti ad infinitum nulla ē ꝓportio. Ecce pz q9 dina excellētia nullius eget.q2 sibi sufficit.qm̄ optimus ē. Nō.n.indiget corpe.ut sic.nec loco vbi alicubi sit.nec tpe ut aliq̄n sit. nec cā ut aliunde sit.nec forma vt materia sit. nec subiecto in quo subsistat.vel cui assistat. Sunt et alia que soli diuine maiestati conueniūt.et nulli alteri creature in q bus excellentia sue dignitatis appareť. sicut est eē oipotētē oībonū.oiscientē.q2 cognoscit omia pñtia ꝓterita et futura.et oia singularia simul actu soluꝰ cognoscit et ea que subsunt libero arbitrio.et cogitatōes hoīuꝫ solus cognoscit ꝑ seipsū. Itē

ad ipsum solū pertinet vbiq; psentem
eē de nihilo res creare. in istanti operari
in operatione getum esse. mirabilia face
re. ex auctoritate ō qualibet creatura fa
cere quod nullt. volūtatez homis cogno
scere. in ictu oculi mortuos suscitare. es
sentie hominis illabi peccata dimittere
gram infundere. in igne perpetuo corp⁹
seruare. Quando aliquid creature cō
uenit quod competit creatori. tñ excellē
tius de deo dicitur: vt si in creatura ē po
tentia. in deo sit summa potentia. si sapi
entia. in deo sit summa potētia. ⁊ sic de a
lijs. Unde ⁊ huiusmodi dicūtur de deo i
superlatiuo propt quod deus dicitur po
tentissimus. sapientissimus optimus. pul
cherrimus. ⁊ sic de alijs. Aug. in libro de
trinitate. Oportet deū cuius ē. ⁊ summe
cuncta sentire atq; intelligere. nec mori.
nec corrūpi. nec mutari posse. nec corpus
eē. sed spūz oipotentissimum. mitissimū
optimū. beatissimū fateamur pōt ⁊ pter
auctoritatem rō intelligi. siue assignari.
quia bona sunt excellētius in deo q̄z i cre
atura. quis semper ē aliquid nobilius in
causa q̄z in canto. videmus ēt q; aqua pu
rior est in fonte q̄z in riuo. Radij quoq;
solis lucidiores sunt in ipso sole q̄z in aere
⁊ dulcedo maior est in melle q̄z in molito

De notionibus dei. Cap. 22.

Notiones dei sunt quinqz. s. pater
nitas. filiatio processio. innascibili
tas. ⁊ cōis spiratio. Prima est patris. se
cunda filij. tertia spiritus sancti. quarta
patris: quinta patris ⁊ filij. Tres prime
notiones dicuntur personales. eo q; pso
nas faciunt. ⁊ eas proprie distinguunt. ⁊
ille sunt tres vnitates trium personarū
quibus persone dicuntur tres. vnō licet
pater plures habeat proprietates. tamē
pater paternitate tantum vnus est. indi
uisus est in se. ⁊ diuisus ab alijs. Innasci
bilitas autem est in patre. ⁊ sumitur pri
uatiue. eo q; pater fit a nullo ⁊ tamen pa
ter significat distinctionem personalez
ficut ouis non signata per hoc ipsum di
stinguitur a signatis. Similiter cōis spi
ratio est vna notio. ⁊ illa vnitas est idem
in patre ⁊ filio. ⁊ est distincta ab omni a
lia notione. Notandum igitur q; pro
prie loquendo tres sūt proprietates per
sonales. s. paternitas. filiatio. ⁊ processio.
quia personalis proprietas est que vni so
li persone conuenit ⁊ eam ab omni alia
re destinguit. Relationes uero sūt quat
tuor. quia vna est patris ad filium. s. patē
nitas. alia filij ad patrem. s. filiatio. tertia
est patris ⁊ filij ad spiritum sanctum. s.
cōis spiratio. quarta spiritus sancti ad pa
trem ⁊ filium. s. processio. Notiones au
tem sunt quinqz: quia quelibet relatio ē
notio. ⁊ preterea innascibilitas que patri
conuenit per priuationē relationis ad ali
quid principium non est relatio. Notiōes
habent multa nomia. dicuntur enim no
tiones. quia notificāt personas dicuntur
etiam distinctiones. quia psonas distin
guunt. dicūtur relationes. quia persone
per eas ad se inuicem referuntur. dicunt
quoq; proprietates. quia proprie psonis
insunt. Nota regulas notionū. nulla no
tio de alia predicatur. Itē quelibet notio
est essentia diuina que est deus. Itez om
nes notiones sunt vna essentia. Itez nul
la notio inest diuine essētie que distiguit
nec distinguitur. Itē notiones sūpte ab
stractiue predicantur ō essentia sed sum
pte concretiue. non vnde bene dicitur es
sentia est paternitas. sed non dicitur es
sentia generans. Item notio semper im
portat dignitatem. Item sumpta notio
ne non ponit persona. quia aliqd conue
nit notioni q; nō puenit psone. Notōi. n.
uenit proprie distinguere. sed persone
distingui. De nominibus diuinis. C. 23.

Dne nomen qō de deo dr. aut eēn
tiale. aut psonale. aut noiale ē. Essē
tialium quedā sunt substantiua. ut ōs cre
atoz ⁊ similia. quedā uero adiectiua. ut bo
nus. eternus. imensus. ⁊ huiusmōi. Per
sonalia sūt. ut pater. filius. ⁊ spūs sāctus
Notionalia sūt vt pnitas. filiatio. innasci

bilitas. ⁊ ſpiratio cõis. Be his notandus eſt q nom ſubãle. vel eẽntiale ſubſtñ ⁊ abſtractũ nullo mõ põt trahi ad ſuppo nẽdũ ꝑ perſõa. vnde falſe ſũt hec. Eſſẽ tia genuit eſſentiã. vel diuinitas genuit diuinitatẽ. Actus. n. ꝯgnationis ſẽper po nendus eſt i cõcreto. Sꝫ ɔcreta ꝛ ſint eſ ſentialia trahi tñ poſſũt ad ſuppone ndũ ꝑ perſona. ⁊ hec per ẋba notãalia. vel per ꝓpoſitiones notionales. vñvere ſũt he. deus genuit deũ. creator creatorẽ. vel deus de deo. Silr ꝺ noibus que media ſũ vt lumen ꝺ lumie. Jtez hoc nomẽ ſapia ꝛ ſit abſtractũ. vt ſapia ꝺ ſapia. Eſſẽtia liũ ãt acciecit' uoꝫ quedã predicãt puꝝ di uinã ſubãm: ut bon⁹. ⁊ ens quedã eentiã diuinã cõnotando ꝓpationez ꝓncipij ⁊ fi nis. vt eternus. vel certe menſure local' vt immẽſ⁹. quedã ꝓncipaliter ſignificãt eſſentiã diuinã ⁊ connotant effectũ i cre atura actu vt creat. iuſtificat. vel in hitu vt iuſtus ⁊ miſericors vel i potentia. ut oipotens. Sũt quedã verba quoꝫ nec ſi gnificatio. nec modus ſignificandi ꝺo cõ uenit ut currere ⁊ ãbulare. nã modus eſt varia inclinatio ai varios eius affectus ꝺmonſtrãs. ⁊ Mod⁹ ſignificandi nihil ali ud eſt q̃ diſpõ vocis que ꝓſtituit intelle ctũ ſub tali modo intelligẽdi. ⁊ ꝑ ꝺns ip ſã rẽ. cũ ego de deo ꝺr ambulare vel cur rere. ⁊ huiulmodi ſignificatio hoꝫ ꝓut ſunt actu deo non ꝺuenit. ⁊ Modus ãt ſi gnificandi q quedã ipoꝛtat iperfectionẽ ꝺico quo ad motũ. q qdem motus neceſ ſitatis deo cõuenire abſonũ eſt. Quedã ſunt quoꝫ ſignificatio deo conuenit: ſed nõ modus ſignificandi vt creare facere quedã quoꝫ ſignificatio ẽt deo conuenit vt ꝑz in hoc ẋbo Exo. Qui ẽ miſit me ad vos. Et notandũ q oia que ſũt perfe ctionis ꝺ deo ꝺr que ãt ſunt iperfectio nis non ꝺr. Cuz ꝺr aut ſecũdũ aſſũp ti onez hũane nature. vel trãſlatiue ꝺr Jtẽ in diuinis tñ ſunt duo modi ꝑdican di. ſ per modũ ſubſtãtie. ⁊ per modũ fla tionis: ſed ſubã, ɔtinet vnitatẽ ⁊ relatio multiplicat trinitatẽ. Quedã noia que de deo ꝺr eternaliter. ut ꝺns ⁊ miſeri cors que cõnotant effectum in creatura ſcd̃m hitum. Quedã ẋo tẽpoꝛaliter. vt ꝺnator. ⁊ miſerator que cõnotãt effectuz in creatura ſecũdũ actũ. Quedã plalit. ut perſone. Quedã ſingulariter. ut de⁹. Quedã ꝓpe ut ꝓpꝛietates perſonaꝝ Quedã appꝛopate. ut potentia ſapẽtia. Quedã poſitiue vt iuſtus. Quedã pua tiue ut imoꝛtalis. ⁊ hec magis ꝓpe ꝺr de deo q̃ poſitiua. qz melius ꝺr ꝺ deo qd nõ ſit. q̃ qd ſit. Quedã trãſlatiue ſũt. ut agnus leo. que ſymbolice de ꝺo ꝺr. Bu plex eſt. n. theologia ſymbolica vz. ⁊ my ſtica. Symbolica noiat deũ ab inferiori zMyſtica a ſuperiori. Simbolica noiat ꝺ um ꝑ conuenientiã reꝝ. cuz ꝺr lec. agn⁹ ⁊ huiuſmodi. zMiſtica vero. i. occulta no minat deũ ꝑ hoc q in occulto de ipſo ſẽ tit per intellectualẽ viſionẽ ſiue ꝓtẽpla tionẽ. ut qñ nominat deũ ſuauem. dulcẽ dilectuz. ⁊ h⁹moi. Utrobiq tñ per crea turas nominat. ſꝫ in ſimbolica ꝑ exterio res. in myſtica ꝑ interiores ⁊ digniores affectus quos anima ſupra ſe. recipit. ⁊ ita imponit ꝑ donũ ſapientie. h⁹moi pro prtũ experimentũ ẽ cognoſcere qualis ſit deus. Quedã ꝺr collectiue. ut trini tas trinus. Quedã relatiue. vt equalis ſimilis. Quedã reſpectiue ad creaturas ut creatoꝛ refugiũ. Et hec noia nõ ꝺicũt relationẽ dei ad aliud. ſed alia hñt rela tionẽ ad ipſũ vel ad ipſa. Duo ſũt ꝓnci palia noia dei. ſ. q eſt. ⁊ bonum. Jꝑer pri mũ ſignificat dei eſſe abſolutũ in ſe. ⁊ fic cõſideratur. ut inf nitũ. ꝑ. ſcdz notaꝛ eẽ diuinũ. ut cã fecit. n. deus oia ꝑ bonita tẽ ſuã. Jnteologia ſupponiꝫ qꝺ. ⁊ hoc ꝑ noiꝭ eẽntialia. ut deus diuinitas poten tia. eſſentia natura. Jtẽ ſupponiꝫ qs ꝓ perſona. ſupponiꝫ que ꝓ notione. Jꝑre t erea per neutrũ genus ꝺr ſubã diuina ꝑ maſculinũ perſona. ꝑ femininũ notlo. ⁊ ꝑ hoc ꝑz q ñ ꝺz cãtari i hymno. vnus pri cũ filio. qz pr̃ ⁊ filius nõ ſunt vnuſ in

psona. sed vnū in subā. vnde magis cantandum est. vnum patri cum filio.

Qō deus est ineffabilis.

Cap 24.

Jcibil digne vel prope de deo dici pōt pp eius excellētiaz. non. n. noia proprie de deo logmur qz nomia significant subāz cū qualitate. ⁊ ita itelligitur ibi cōpositio forme cū materia que in deo nō est. nec p pronoia. qz de deo dicta cadunt a demōstratione. nō. n. pōt eē ibi demonstratio ad sensū. cū sit incorpoze nec demōstratio ad itellectū. cuz sit icognoscibilis. Si ergo dicis q huiusmōi pnoia secūdnz Prisciānū cadūt a demonstratōe cassa erūt ⁊ vana. Dicendū ē q ibi est demōstratio ad fidē. nec p verba que cū modis ⁊ formis. cū tēpoze sine casu agēdi vel patiendi significantia si. sed talia non cadūt in deuz. neqz p participia que sequūtur naturam nois ⁊ vbi. nec p alias ptes oīones que non sunt subiectibiles vel pdicabiles. Ex his pz q deū ñ possumus notificare p diffinitionez. sz quali tercūqz p circūlocutionem. vñ Ber. qd est deus. ex quo oia p quez oia. in quo oia Quid ē dōs. quo nihil melius cogitari potest. Quid ē dōs. voluntas oipotēs. bēuolētissima vtus. lumen eternū. incōmutabilis rō. sūma beatitudo. inuisibilis. inaccessibilis i se. in suis spectabilis. ⁊ sol⁹ mirabilis. Multis modis asseritur aliqd dō. dō Primo. p naturalez rōem. que dictat q vn⁹ dōs ē remunerator bonoz. ⁊ punitor maloz. scdō per fidē qua dicimus deum vnū esse in subā. ⁊ trinū in personis. ctio per sacrā scripturaz. quarto p rōnes p babiles. ꝯ. per exteriozes opiones. vel pdicationes. Sz in his duobus mōis nō ē intendū. nisi firmitatem hēat ab aliq⁹ pdictozū triuz. Est. n. regula q qcunqz asserit aliqd de deo qd non est sibi certum p naturalem rōem. vel p fidem. vel p sacram scripturam psumit ⁊ peccat.

De ideis ⁊ libro vite. Cap. 25.

Hee rez ⁊ exēplar ⁊ rationes sic i deo sunt q idea iportat cām efficientē conformē effectui. sed exēplar cām formalē. ratio vero cām finalē. Deus. n. oium rerū est pncipiū a quo sūt forma ⁊ exēplar. ad cui⁹ imitationē sūt. ⁊ finis ad quē sunt. Hec tria sic a se differūt q exēplar vnū est. causata exēplar cōnotat cālitatez. qz vo in cā sunt vñ scōz rōnes ⁊ idee sūt plures. qz ist a respectu rerū dicuntur. Sūt itaqz plures idee que cōnotāt cognitionē. Cognoscibilia āt distinguuntur in cognoscēte. Similiter ⁊ rōnes in deo plures sūt. qz singula, cāta sunt p ppriis rōnibus. Absurdū eni est dicere. vt ait Aug. equū creatum esse ea ratione qua hoiem. Sciendū autē est q duplex est pluralitas. vna quidem est rez. ⁊ secūdū hoc nō sunt plures idee. siue exēplaria i deo. imo vna res ē que oīuz ē exemplar. s. essētia diuina quā oia imitāt. inqtum bōa sūt. Alia vo ē scōz itelligentie rōem ⁊ scōm hoc plures idee sī i deo. qz. n. ois res inqtū sī diuinā imitāt essētiā p ut ē imitabilis. ñ tñ vno mō. sz diuersi mode ⁊ scōz diuersos gradus. Sic igr diuina eētia scōz q ē imitabil hoc mō ab hac creata ē. p pa rō hui⁹ creature. ⁊ silr de alijs. vñ scōz hoc ples idee i deo sunt quia intelligitur diuina essentia diuersos respect⁹ quos res, hūt ad ipsā eā imitātes diuersi mode. h⁹ āt nō solum itelligūtur ab itellectu creato. sz ēt ab increato ipsi⁹ dei. Scit. n. de⁹. ⁊ ab eterno sciuit q diuerse creature diuersimode ipsi⁹ essentiā eēnt imitate. ⁊ secūdū hoc ab eterno fuerūt i mente dina plures idee secūdū q intelliguntur. sicut rōnes proprie rerū itellecte in deo. hoc. n. importat nom idee vt sit. s. quedā forma, intellecta ab agente. ad cuius exēplum exitus opus p ducere intēdit. Dicendū est ergo q lz rōnes i deo. ⁊ idee sint vna vtus ⁊ vna lux ⁊ eētia. dūz tñ plures rōes ⁊ idee pp pluralitatē ideatorū. cuius exemplum hēs i naturis. Tī idemus eni q omnes linee circuli vniunt in cētro remote aūt a cētro differunt ab inuicē. Jtē idee sunt. ut dicit Aug. forme pncipales rerum que

diuina intelligentia cõtinẽtur. Dicẽduz est igr qꝫ sicut in mente artificis priusest forma rei q̃ opus exeat. sic idee rerũ aĩ mũdi cõstitutionẽ in mente creatoris erant. Non. n. aliqd extra se aspiciebat se cũdũ qꝫ mundũ faceret. Ex hoc pz quod oĩs creatura prius in deo existit q̃ in se ipsa vnde cũ ab ipso p creationẽ proceſſit ab ipso quodãmõ distaꝛ cepit. vñ rõa lis creatura ad ipm redire debet cui primo connuncta fuit aĩ q̃ eẽt. z hoc pide/ as que nõ aliud q̃ ipse deus sũt z erunt sic aũt ad locũ vñ exeũt fluia reuertũt. Res prout sr̃ i ꝺo dñr uita que iportat rõem boni. Jo. ꝑmo. Quod factũ ẽ i ip/ so vita erat dicũtur ẽt lux que importat rõem xi. Aug. sup ge. Creature i deo sr̃ lux. hec tõ dñr. qz in deo nõ sũt mala neqz falsa. Differentia ẽ inter exẽplar. z libr̃ uite. z speculũ. Exẽplar nãqz dñr respcũ rerũ vt exeũtiũ. Liꝫ uite rspũ rerũ ut r̃ deũtiũ. Sz speculũ respcũ rezũ ut eũtiũ De libro vite dicit. vgo de scõ vic. qꝫ liber uite est cuius origo' eẽna incorrup tibilis eẽntia cognitio vera. scriptura in delebilis inspectio desiderabilis. doctrina facilis scia dulcis profũditas pscrutabilis. Ybа innumerabilia tñ vnũ ybũ oĩa. Alia xo moraliꝫ loquẽdo multiplr ẽ i deo. s. sicut ramus i arbore. apis i flore. nauis i littore. fessꝰ i thalamo. thesaurꝰ i agro. scriptura i libro. auicula i nido. pisces i riuo quelꝫ res in sibi ꝓprio. stella i firmamẽto. imago i speculo. cera i sigillo. gemma in auro. mel in fauo.

De appropatis diuis psonis. Cap. 26.

9 Uãuis oia eẽntialia oĩbus persõis equaliter cõueniãt appropaꝛ tamẽ pri potẽtia. filio sapia. spũi scõ bõitas. z hoc pp exclusionẽ carnalis intellectus. ne vz pr̃ rõe antiqtatis credaꝛ ipotẽs filius rõe iuuẽtutꝭ credaꝛ insipiẽs. spũs sãctus rõe ipetuositatꝭ credaꝛ crudelis hec rõ pertiet ad simplices. s. qꝫ potẽtia naturaliter precedit sapiaz. z vtrãqz bonã uolũtatẽ. De attributꝭ itaqz ẽ log dupliciter

aut secũdũ rẽ. z sic oĩa idẽ sũt nec appropantur. aut secũdũ rõez. z sic eorũ quedã appropãtur. quedã nõ. nã appropatio nihil aliud ẽ q̃ spãlis attributio rõe alicꝰ cõformitatis cũ ꝓprio alicuius psone. sicut potẽtia hz similitudinẽ cũ pr̃e q ẽ primuz vniuersale z sapia cũ ybo. z bonitas cũ amore. Predictã appropationez hẽt cõsuetudo scripturarũ que opa manifestatiue potẽtie attribuit pri. sapie filio. bonitatis spũi scõ. Alia ẽ appropatio Hylarii. Eternitas in pr̃e q nõ hẽt ꝓncipiũ z finem inceptionis i se. nec principiũ essẽdi ab alio. Spẽs i imagine. i. i ybo. qz sũme pulchrũ. vsus i munere. hoc ẽ i spũ scõ. qz sũme ꝓficuũ z cõicatiuũ ẽ. Jstud p alia verba sic insinuat. Aug. in pr̃e vnitas in filio equalitas. i spũ scõ equalitatisqz cõcordia. Conuenit ãt pri vnitas. qz sicut vnitas a nullo descendit. z ois pralitas ab ea defluit. sic deus pr̃ a nullo ẽ z alie psone ab ipso sũt. Preterea sicut vnitas de se gignit vnitatẽ. ita de se pr̃ gignit alterũ se. i. filiũ. Jn filio xo dr̃ eẽ eqlitas quo equatur pri. nõ solũ i potẽtia. sapia. z bõitate. sz ẽt i hoc qz sicut pr̃ dat suã bonitatẽ alteri psone. sic z filius. Jn spũ scõ aũt ẽ vnitas. equalitatisqz cõcordia. seu cõnexio. qz ẽ amoz ãbozũ. i. pris z filij. itẽ quarta appropatio ẽ qꝫ i pr̃e ẽ rõ principãdi z originãdi. qz sũme principiũ Jn filio vero rõ exẽplãdi ga sũme pulchrũ. sed in spũ sanc to rõ faciẽdi. qz sũme bonum.

De potentia dei Cap. 27

p Otẽtia dei dupler ẽ. s. absoluta. z ordinata. Multa xo põt. ꝑmo. mõ. que nõ põt. scõo mõ qz multa subsũt sue potẽtie que nõ cõueniũt sibi. ut facere mala possz tñ ea cõgruẽtia. z sic possz ea facere. Deus pr̃ oĩa põt oĩbus mõis. qz põt pducere de nõ eẽ i eẽ. z hoc p creationẽ. Jtem põt ex icõpleto cõpletuz facere. z hoc p propagationẽ. Jtez potest mutare vnũ cõpletum in aliud complet̃ s cut pz itrãsubstãtiationẽ panis i corpus xpi. De talibus dicit Aug. Deus ꝺo

aliqd posse. ⁊ nos itelligere nō posse. Po
tētia dī apparet in mūdi initio. medio. ac
fine. In ꝓncipio qdē qz res creauit de ni
hilo. In medio āt qz res ne i nihilo x tan
tur sua potētia cōtinet. In fine vero. qz
mortuos mira celaritate suscitabit. Ap/
paret quoq; potētia dei i rebus spūalib⁹
qz cū diabolus ptātez bēat in nob immu
tādi sensū ⁊ fantasiā. ageluſ āt bēt ptātez
sup hoc ⁊ sr intellectū. Sol⁹ āt ds nō so
lū bēt ptātem sr tria ꝑdicta. sz ēt pōt mu
tare voluntatē. Aug. dicit qz ds nos pue
nit vt vellimus. ⁊ subsegtur ne frustra ul'
limus. sz ds fit oipotēs. tñ non attribuū
tur ei actus culpabiles. vt mētiri. ⁊ male
uelle. nec pēales. ut metuer ⁊ doloze. nec
corpales. ut comedere ⁊ dormire. nisi fo
te trāsūptiue. nec actus incōueniētes q
pñt eē triplr. ꝓio si aligs actus ꝓtradicit
die potentie. ut ē facere maiozē se. 2° si
cōtradicit eius x̄itati. vt ē facere aliqd si
mul eē ⁊ non eē. vel q ꝓteritū fit futuz
ritio si cōtradicit eius bonitati. vt dānare
Petrū. ⁊ saluaꝛ Judā. De his Anselm⁹
Nōlibet incōueniēs ⁊ minimū ipossibile
ē apud deū. Horū āt hec est rō. qz poten
tia dei cū sit perfectissima. nec ē de nihi
lo. nec ē sub aliquo. vñ non pōt deficere
peccādo. nec succūbere patiēdo nec ege
re subfidiū in aligbus querēdo. ac p hoc
nec culpabilia. nec penalia. nec mater ia
lia pōt. Dicendū quoq; q ds pōt omia
per se. uel p creaturaz illa dico oia posse
que sr potentie. hoc autez iō dr. qz posse
peccare nō ē potētie. sz infirmitatis. deo
āt cōpetit perfectū posse. ⁊ pfectus diui
nū. de quo Dio. Dānatio ē nō peioze ex
cessus. tñ sz oium pul. ⁊ bo. oimoda ⁊ p
fecta posse sūo. firma ⁊ nō valens cadere
fortitudo. Notāduz ergo q quedā opa
tiones attribuūtur deo secūdū cālitatez
⁊ nō secundū eēntiaz. vt comedere. cur/
rere quedā secundū essentiā. ⁊ non secū
dū cāl'tatez. vt iustificare. creare quedā
nec fic. nec fic ut peccare.

De x̄trute miraculorū. Cap. xxviii.

Uoniā per diuinam potentiā fiunt
miracula. iō de miraculis ē agendū
Aug. aūt illud vocat miraculū qcqd ar/
duū. aut insolitū supza spem vl' facultat ē
admirantis apparet. Ad hoc q aligd fit
miraculū quattuoz requirūt vel concur
rūt. ꝑmū ē q sit a deo. secūdū q sit ꝑ na
turā. tertiū q sit euidēs. quartū q sit ad
fidei corroborationem vñ si aligd istorū
quattuoz defuerit mirū dici pōt nō mira
culū. Nota q quedā sr supza naturam.
quedam contra naturam. quedam pre/
ter naturam. Supza naturam sunt illa
quibus non est sile in natura. nec in po/
tentia nature sicut ē virginē pere. Con
tra naturā sunt que fiūt usu ꝓtrario na
ture. tñ terminātur ad cōformitatē natu
re. sicut ē ceci illuminatio. sz ꝓeter natu
rā sunt que fiūt ordine sil' nature. nō tñ
p ꝓncipiū nature. vt in mutatione x̄gaz
in serpētes. qz illud potuisset fieri ordie
nature p longā putrefactionē. vt ꝓz per
ea que fiunt secundū rōes seinales. x̄uz
tñ qz non fuit. Res qñz producit ab agē
te sil' i successiue. hoc attribuit nature. ⁊
dr naturale. qñq; producit ab agente dis
sil' in istanti. ⁊ hoc attribuit deo. ⁊ dr mi
raculū. Sciendū q qñq; potentia aie' ⁊
eius actus ē naturalis. sicut visus ⁊ vide
re qñq; potētia ē miraculosa. ⁊ actus eius
naturalis. vt qñ cecus illuminatus videt
quādoq; vtrūq; est miraculosū. vt part⁹
virginis. Nota q miracula vl' mira fiūt
quādoq; in ente. vt statio solis. ⁊ eius re
trocessio. qñq; fiunt i vegetabili: sic quā
do virga Aaron floruit. qñq; in sensibili
sicut fuit in locutōe asine Balaam: qñq;
in rationali. sicut fuit in ābulatōe claudo
rū. auditione surdoz. suscitatōne mortuo
rū i partu x̄ginis. Et āt scimus qñ aliqō
miraculū fit. Nota differentiā int' ratōes
causales. seminales. ⁊ naturales. qz ratio
causal' ē potentia passiua creature absq;
oi dispositione nature. vt solūmodo ds
ex ea faciat qō vult. sicut fuit in partu x̄
ginis. ⁊ in talibus simplr est miraculum

Ratio ãt scialis ẽ potentia passiua nate
ſz cũ dispositione remota ficut fuit.i vir
gis de q̃bus facti sunt serpẽtes.ꝛ hoc fa
ctum fuit i instãti.natura ãt fecisſz idẽ.ſz
non nisi paulati p longã putrefactionez.
vñ ꝓz q̃ ea que fiũt secũdũ rationes sei
nales.ꝓtim ſũt naturalia.ꝓtim miraculo
sa. Ratio naſalis ẽ potẽtia cũ dispõne,p
pinqua.ſicut ꝓz in materia qñ ẽ in vltia
ſui dispõne.vt formã recipiat.ꝛ secũduz
hũc modũ ẽ ratio naturalis i grano seia
to ad productionẽ segetis.ꝛ hoc ẽ miracu
lũ. De scia dei. Cap.29.

Cit deus oia pñtialiter ꝛ simul p
fecte quoq; ꝛ immutabiliť.pñtia/
liter dico.hoc ẽ ita limpide.ac si cũcta eſ
sent presẽtialiter existentia. Simlẽt scit
oia q; uidẽdo se.q; sibi pñs est oia uidet.
Perfecte quoq;.q; cognitio eius nec po
test augeri nec minui. Scit ꝛ immutabiliť
q; noscit oia p naturã sui intellectus q ẽ
immutabil. Dicendũ ergo q ꝺs cognoscit
tpalia eternaliť.mutabilia imutabiliter.
contingẽtia ifallibiliť.futura pñtialiter.
dependẽtia i ꝺpendẽť creata i create. Alia
Xo a se.in se.ꝛ p se. Nota ꝺram inť sciaz
dei.xpi.angeli.ꝛ hois.q; deus scit oia siť
uidet.n.multa in vno.i.a,se ipso.vñ in vi
sione dei nõ differt id qđ uidet.ꝛ p qđ ui
det.sic in hoie q videt p oculũ. q; videt
se p.se.ꝛ in se videt oia.ꝛ pſãt scꝺz q; hõ
scit oia que scit ꝺs scia uisionis.ſz non ita
limpide i sicut ꝺs. Angelus Xo deiformẽ
hẽt intellectum cum deo.i.illa que scit ſi
mul actu ꝛ scia visionis.sicut ꝺs.ſz nesci
at oia que scit ꝺus.ſz hõ vnũ solũ scit ac
tu.q; ſz videat multa. illa tñ non videt
vno actu videndi.ſz multis.i.p multas re
ruz silitudines: Sapia dei ſz in se ipsa ũ
diuersificeť.diuersa tñ fortiť noia. Jnq̃
tum.n.sapia dei cognoscina ẽ passibiliũ
ꝺr scientia.siue cognitio. Jtẽ inq̃tũ ẽ co
gnoscitia oium que fiũt in mũdo ꝺr eẽ ui
sio.inq̃tu n ẽ cognoscina eoz que bũ fi
unt vr approbatio.inquãtuz ẽ cognosci
ua futuroz dicitur ꝑuisio.iquantũ est co
gnoscina eorũ que ab ipso ꝺo faciẽda ſt
dicitur dispõ.inquantũ est cognoscina p
miandoz ꝺr ꝑdestinatio:inq̃tuz ẽ cogno
scina dãnandozũ ꝺr reprobatio.cognitio
dia cuz sit pfcissima oia cognoscit distin
ctissime sub oibus ꝓditionibus quas res
habent.ꝛ pp. hoc futura scit futura pre
sentia.ꝛ bona approbãda.malaq; repro
bãda. Si ãt scire volueris qualiť ꝺs co
gnoscit mala. Notandũ q; ꝓingit aliqd
cognosci duplr.aut p spẽm propriã. aut
p spem alienã. Primo mo ꝓuatio. Jtẽ p
mo modo cognoscit lu.secundo mo tene
bre.Eodẽ mo qo ẽ q; ꝑmo mo cognoscit
bonuz.2o mo maluz.s.p spẽm oppositi bi
tus. Nihil.n.ẽ maluz.nisi bonu ꝓuatio.vñ
ꝺs ẽ q; deus cognoscit bonũ.p unicũ me
diũ.s.p propriã essentiã.mala ãt p du
plex mediũ.nã p essentiã suaz cognoscit
habitũ oppositũ malitie.ꝛ illo habitu me
diãte.ut ẽ in ipo deo cognoscente cogno
scit defectũ eius.ꝛ io ꝺr mala a lõge co/
gnoscer.vñ psal. Et alta a longe cogno
scit.i.male .

De p destinatione. Cap.30.

Redestinatiõis diffinitionis assi/
gnanť ab Aug.quattuor. Prima
est. Predistinatio ẽ prescia bñficiorum
dei.scꝺa ẽ. Predestinatio ẽ alicꝰ ad glo
riã preordinatio.tertia ẽ. Predestinatio
est ꝓpositũ miserendi.quarta ẽ. Prede
stinatio ẽ pparatio gre in pñti. ꝛ glorie i
futuro. Jn.prima diffinitiõe notať dia co
gnitio.in scꝺa electio.in. ctia volũtas.i
quarta directio i finẽ. Predestinationis
cã efficiẽs ꝺs est q̃tum ad effectus nota
tos in noie pdestinatiõis. Materialis ãt
cã est illa q ꝑdestinať.sed formalis ẽ mo
dus vel ordo ꝑdestinatiõis.q; ꝑmo datur
gra.ꝛ opus hoc glie Cã final ẽ vt scimꝰ
sci ꝛ imaculati i cõspectu ꝺi. Nota ꝺraz
inť hec que pñit. Paulus apls.s. vocatõ
nem.iustificationẽ.ꝑdestinationez.ꝛ ma
gnificationẽ. Vocatio.n.retrahit a malo
Justificatio rspicit initiale bonũ gre.pre
destinatio respicit gre bonũ finale.

gnificatio vero ē bonū glorie future. uel dicas q̄ predestinatio p̄ gr̄am gloriā p̄parat. Vocatio gr̄am offert. Justificatio illā cōfert. sed magnificatio p̄ gr̄am gloriam multiplicat. Sciendū q̄ duplex ē actio in diuinis. sicut in naturalib⁹. Una ponit aliqd i rē extra ut calor ignis. Alia nō ut visio ⁊ sic visio in diuinis ē duplex actio. Alia vero. vt predestinatio. que nō infert rebus necessitatē. sicut verbi gr̄a Deus scit fi iste fit comesturus hodie. ul' nō nihilominus iste hz ptātē comedēdi. ⁊ manuz ad os porrigendi . q̄ fi predestinatio rebus necessitatē iponeret mul ta sequerent incōuenienti . nā frustra p̄ ponerent bonis p̄mia. ⁊ malis supplicia. Jtē iniuste remuneraret boni. ⁊ puniren tur mali. Jtē malorū nostrorū deus auc tor esset. Jtem nec sperādi aliquid . nec supplicandi ulla eēt ratio. Jtē euacuare tur libertas arbitrij que se hēt ad vtrū q̄z. Jtem nec bona facientes eēt lauda biles nec mala facientes vituperabiles. Sciendū tamen q̄ hoc est duplex. Si de us preuidet hoc. hoc necessario euēiet. quia cōiunctiz ē vera. diuisim falsa. ⁊ est ibi necessitas cōsequentie. non cōsequēt̄ q̄ licet ibi sit hitudo. siue illatio vni⁹ ca thegorice ad aliā. nō tamen necesse est q̄ ipsi termini sint actu. verbi gr̄a. Si hō ē animal est necessitas est cōsequentie nō consequentis. nā hoc potest nō eē cū ma teria. tam stabit. ⁊ de hoc habemus exē plū. Boetij in libro de conso. Si aliquis videt aliquē facientē rotā. necesse est q̄ iste faciet rotā. nec tñ visus eius ē cā illi us factōis. sic deus uidet mala illius opa nec tam ē cā quare male opetur verūtñ fiet si preuisū ē. Jtem bonū exēplū. Si aliquis hz oculū tāte pspicacitatis. ut ui deret futura. nō ideo ligaret res ad euē tū. Jtem artifex i materia nodosa bñ vi det defectuz effectus. nihil tñ est cā effe ctus. Jtē due sūt pagine libri vite. Una ē pñtis iustitie a qua pōt qs deleri. Alia est dispōnis eterne ō qua nullus delebi tur. Bña est iter predestinationē ⁊ p̄sciē tiā: q̄ predestinatio ē precognitio bono rū cū cālitate eorūdē. sed p̄scientia dicit precognitionē malorū sine cālitate que potius residet penes liberū arbitrium'. Cū dr̄ a sanctis q̄ p̄destinatio oīonibus adiuuatur. nō ē sic intellig̃endū q̄ tpale causet eternū. sz hoc q̄z tū ad effectū pre destinationis iuuat ozō. s. quātū ad gr̄am ⁊ gloriā. q̄ secundū illa bñ coopatur li berū arbitriū p̄destinatōi. vñ sicut ōs aliquē saluādū preuidet. sic ⁊ modū quo saluari debeat p̄p quod stultus ē q̄ dicit Volo facere qō placuerit. q̄ fi saluari ō beo saluaboz. uel fi dānari dānaboz. Si cut stultus esset ifirmus q̄ diceret. Vo lo comedere ⁊ bibere qō placuerit. q̄ fi curari debeo curaboz. vel fi mori debeo moriar. sic. n. inutiles eēnt ⁊ medici ⁊ me dicine. Sane si deus p̄mittit liberū arbi trium q̄ se habeat ad vtrū libet in ma lū cadere. hoc nō p̄mittit. nisi iuste. Rur sus fi per gr̄am preueniat nulli facit in iuriam. Cū ergo deus malos dānat ⁊ re probat opatur secūdū iustitiā. qñ vero p̄ destinat agit secūduz gr̄am ⁊ misericor diā que nō excludit iustitiā. Voluntate aūt p̄ma vult deus omnē hominē saluū fieri inquātū hō est. Voluntate aūt secū da non vult iustū hominē reprobū. iquā tū ipse est talis. Voluntas igitur antece dens respicit ordinē nature in finez p̄o ut a deo condita est. volūtas vero conse quens respicit ordinē persone. prout ē li bero arbitrio suo vel alieno i finē dispo sita. Hec de realitate dicta sūt. sed logice loquendo cū saluatio hominis sit cōtin gens de necessitate de terminari nō po test quod enim potest esse ⁊ non esse cō tingens non necessarium. sicut philoso phus dicit in libro secundo perimen. Si uero queritur quare deus hunc prede stinauit siue elegit. et non illum. hoc ie xplicabile est in hac vita mortali. Jpse hoc. n. exclamat Ap⁹ Ro. xi. ca. O altri tudo dina sa. ⁊ s. dei. q̄z i cō. sc̄ ui. ⁊ i. u. e⁹.

Si enī dicimus q̄ reprobi repellunt gratiam hoc verū est. ſz ſi eēnt predestinati nō repellerēt finaliter vñ Aug. li. ō p̄de. ſcō. Ēra inqt que occulte humanis cordibus attribuit a nullo duro corde respuit ideo q̄ppe tribuitur vt duritia cordiū auferat. De prescia ⁊ reprobatōe. Ca. xi.

Reprobatio ē vt ait Aug. prescia iniquitatis quorūdam ⁊ p̄parato dānationis eorūdē. vñ nota q̄ i reprobatione tria sūt vnum ē p̄uisio iniqtatis ab eterno alterū. obduratio. i. subtractio gr̄e i p̄nti. tertiū ē p̄paratio pene et ne in futuro. Si ergo queritur vtruz reprobatio hēat cām ex parte hois quātū ad p̄mum meritū hominis nō est cā q° ad. se cūdū cā est. meritoria ⁊ effectiua. ecōtra in p̄destinatione sūt tria p̄traria. ſz in h° est differētia. q̄ p̄destinatio p̄parat gloriaz secūdū beneplacitū. sed reprobatio p̄parat penā secūdū exigentiā meritoruz De obduratiōe sciendū est q̄ trāslatiue dr̄ secūduz similitudinē obduratiōis i cōpositis. Duritiā āt corpoz sequitur triplex p̄opietas. primū est ihabilitas ad suscipiēdum ipressionē. secūdū ē, stabilitas ad permanendū in ſc̄. tertiū ē fortitudo ad resistendū. His mōis dr̄ cor obdurari triplr. vno mō p̄inhibitatē ad suscipiendā gratiā. secūdo mō per firmā adhesionem ad peccatum. tertio mō per rebelliones diuinarū inspirationuz ⁊ mandatorum dei. vñ querendū ē vtrum, p̄sciti a deo possint demereri. ⁊ ecōtrario. ad qđ dō q̄ scia dei cōparatur ad res creatas sicut ars ad artificia. vñ sicut ars non solū est cognoscitiua. ſz ēt factiua eoz que secūdū artez fiūt. eorū vo quibus ab artis regulis deuiat ē cognoscitiua tātum ita ut scientia dei ē cognoscitiua ⁊ factiua oium bonorū. malorū āt nō. siue pcōrum que sūt deuiatiōes quedā ab eterna lege ipsi⁹. Scia dī ē cognoscitiua tm̄. nō autē cātiua. ⁊ sic patet q̄ boni q̄ per gratiā iustificant. non solū sunt ab eterno cogniti a deo. sed etiā ad gratiā habebam

Peccatores āt neq̄ iustificātur per gratiā. nec sunt electi vel p̄ordinati a deo ad culpā. sed soluz p̄sciti q̄ non sūt gratiam hituri. sed sue nature relinquēdi. ⁊ qz nō omne agens pōt in id quod ē supra se natura sibi relicta nō potest in actuz meritoriū qui ē supra. facultatē natur̄. potest āt in actū peccati qui est demeritoriuz. fiē ⁊ in aliqđ infra naturam humanā existēs homo. n. peccando descendit a dignitate sue nature. ⁊ sic patet q̄ p̄sciti possent demereri facilius q̄ mereri.

De voluntate dei. Cap. xx.

Voluntas dei duplex est. s. uoluntas signi ⁊ bīplacīti. voluntas beneplaciti est duplex. s. antecedens. de hac vide. supra cap̄lo proximo. que sepe expletur. ⁊ per cōsequens hec nunquaz remanet inexpleta. Alia est uolūtas signi ⁊ hec q̄nq̄z remanet inexpleta. huiusmōi ratio est. qz voluntas dei pōt sumi dupliciter vl propie. sic accipitur volūtas bīplaciti vel metaphorice. ⁊ sic accipit voluntas signi. Primo mō dr̄ deus aliqđ velle. ⁊ hoc velle ipse deus ē. secūdo mō metaphorice ē ad modum uolētis se hē re. ⁊ hoc velle nō est deus. hec igit diuisio nō rei. sed vocis est. sicut ire pōt dici. vel propie motꝰ ire. vel metaphorice signū ire. volūtas beneplaciti dei p̄ns est recta ⁊ efficax. ⁊ irreprehensibilis. vnde quia est recta. nullus est rectus. nisi conformetur ei. Item quia est efficax nihil fine illa potest effici. nihil contra illaz potest fieri. per nullum potest impediri. itē quia irreprehensibilis est nihil precipit. aut permittit. nisi iuste. nihil agit. aut cōsulit nisi bene. Signa beneplaciti sūt quq̄ scilicet preceptio. prohibitio. consiliuz permissio. ⁊ operatio. quorum numerus sic accipitur. voluntas diuina propie loquendo. aut presentium. aut futurorum est. Si respū presentiū aut id est bonū ⁊ sic ē impletio aut malum. ⁊ sic est permissio. Si respectu futurozū sic ē triplex aut est malū. ⁊ sic ē prohibitio. aut bonū

necessarium. ⁊ sic est p̃ceptio. aut bonū supererrogationis. ⁊ sic est consiliū. Contra tria p̃ma potest aliqd fieri. qz se hñt ut in fieri. sed cōtra duo vltima, s. promissionē ⁊ opationē nihil potest fieri ga se hñt vt in facto eē. ⁊ qđ perfectū est non potest nō fieri. De his ſ gnis nota qꝫ p̃ceptū dicit obligationē ad faciēdū bonū prohibitio dicit obligationem ad vitandū malū consiliū dicit doctrinā p quā scimus qꝫ id qđ cōsuliter si fiat affert p̃mū si nō fiat affert suppliciū permissio dicit priuationē cohibitionis. ⁊ ē signū diuine uoluntatis. nō respectu mali qđ p̃mittit sed respectu boni qđ ex malo p̃misso, d̃r Nō. n. permittit deus malū fieri. nisi ex se ipso aliqđ bonuz eliciat. ut p3 in tētationibus diaboli que p̃ofūt multiplr sanctis. Preterea si nō esset malū nō eēt i bono pulchritudo. nisi absoluta. Nunc vero pp cōparationē ad malū clarior elucescit. Operatio notat factionē i re per quā refert creatura ad creatorē. De conformitate voluntat nostre ad deū sciendum est qꝫ duplex ē conformitas. s. proportionis. ⁊ proportionalitatis. Primo mō est cōformitas voluntatū in se scōz rationē essentie. ⁊ sic ē impossibile. hoc mō qz finiti ad infinitū nulla ē p̃portio. scđo. modo ē conformitas que ē scōm silr se hre qđ fieri potest. possibile ē. n. idez velitū esse. al vtrobiqꝫ. vt. s. homo velit id quod deus scōz uelle quo vult nos velle deus. qđ si humane attendim⁹ in forma volendi. tūc si volumus hēre mercedez nr̃i corporis oz qꝫ semꝫ conformemur ei in forma volendi. Si autē queriť vtrum absolute teneamur. dñdū ē qꝫ conformitas est quedā in actu ad quā ñ tenemur nisi habita charitate. ⁊ nec tūc nisi p̃tpe ⁊ loco ut qñ quis cogitat dei veritatē. s. articulos fidei tenet credere. qñ cogitat dei bonitatem tenet diligere. Est alia cōformitas in habitu ad quā non tenet ga nisi quādo actu dei bonitatē recogitat. qz tūc tenet se ad charitatē dei p̃parare De conformitate ãt i uolito sciendū qđ volūtate sēsualitat ñ tenemur cōformari volūtati die nec i uolutio nec in forma volendi. Voluntas sensualitatis tm̃ est animālis. unde q̃tū ad hoc nos hac volūtate non peccaremus. si rō huic uoluntati iūcta non foret. cuius est alteritatē re primere. sed volūtate rationis deliberatiua tenemur deo conformari in volito quod constat nobis deū absolute uelle. ut salutem nr̃az. vel congruit nobis uelle. Si vero ñ congruit nobis q̃uis bonū sit in se ñ vult deꝰ id nos velle. vñ hoc non tenemur uelle nisi inq̃tū est volituz a deo vnde si scio deū velle mortē p̃is mei. tm̃ possū vitam velle ⁊ laborare ad hoc. qz ñ vult deus velle me p̃i meo cōtrariū. Item volūtate conditionata non tenemur vo' conformari. ut qñ plus uellemus qꝫ non plueret si deus uellet. ga volendo conditionalit non discordamus a uolutate di. qz hoc ñ est velle simplr. Item id qđ deꝰ non vult simplr ⁊ absolute. ut sniam cōminatōis quā aliqñ mutat qñ merita mutāt ñ tenemur velle. Conformitas die volūtatis quadruplr pōt considerari secūdū bitudinē quatuor cāz. p3io. secūdū cāz materialē. ut qñ idē ē uolitū quod se b3 ut materia circa quā ē actus volūtatis. ⁊ iō ista cōformitas ē secūdū qđ tm̃. ⁊ ñ simplr. ga eē simplr ñ ē a materia vel forma. scđo mō accipit cōformitas secūdū cāz efficiētē. sicut qñ aliqs vult hoc quod deus vul. eū uelle. qz deus hāc volūtatē i eo facit. deus. n. unam quāq; volūtatē i bonum ordinauit. ⁊ hoc vult nos uelle ť iā scām cāz finalē. ut qñ qs in gloriā dei sua facta ordinat propē quā ⁊ deus facit omia. ⁊ in his duobus eēntiali, ois cōformitas cōsistit. t. quarto secūdū cām formalē ut. s. ex charitate uelit qs quod vult sicut ⁊ deus ex charitate vult oia. ⁊ i isto cōsistit perfectio conformitatis. vt. s. actus volūtatis nr̃e tanto sit uolūtati dine cōformior quāto est melior ⁊ perfectior. Ex predictis colligue quod perfecta seu completa conformitas ad deū cōprehēdit quattuor. P⁹

vt velimus qꝫ deus vult. secũdo vt velimus qꝫ vult nos velle. tertio vt velimꝰ ꝓꝓ qꝫ vult. quarto ut velimus eo modo quo vult. Sed cõformitas nõ plena ẽ triꝓliciter. ꝓmo si cõformatur qs deo in volito tm̃. sicut ꝛ iudei conformes erãt deo in morte xꝑi. secũdo si conformetur qs in uolito ꝛ in fine. sed nõ in modo. vt qñ qd non fit ex charitate. tertio qñ quis cõformatur in uolito ꝛ in mõ. sed non i fine. ut cũ ad alium bonũ finem tm̃, retorqueat i tentio.

De iustitia dei. Cap. 33.

Iustitia ðĩ tribus mõis sumit. ꝓmo modo qñ redditur alicui qꝫ meruit. secũdo modo qñ promissũ soluitur. tertio modo qñ ꝑfectũ ꝓficitur. ꝓmo mõ remuneratio bonorũ ꝛ punitio reprobor̃ ẽ opus iustitie. secundo mõ incarnatio xꝑi opus ẽ iustitie. quia promissũ fuit hoc per prophetas. tertio mõ dr̃ opus iustitie qñ deus peccatores iustificat cum se ad gratiaꝫ habilitãt. faciẽdo qꝫ in se ẽ. Nota q in oĩbus operibus ðĩ inuenitur iustitia ꝛ miſericordia. ſꝫ iustitia quãdoqꝫ ẽ occulta. ꝛ miſericordia manifeſta. vt i iustificatione impij. ꝛ in primo aduẽtu xꝑi aliquando ẽ econtrario. ſ. aperta iuſtitia. ꝛ occulta miſericordia. vt in punitione parvulorũ ſine baptiſmo dicentiũ. ꝛ in ſecũdo aduentu xꝑi. Aliũde vtrumqꝫ ẽ occultũ vt in tribulatione quorundã. licet iuſtorũ innocentiũ. ſicut fuit in Job ꝛ i ſtirmitatibus parvulorum. aliqñ vtrumqꝫ ẽ apertum. vt i remuneratione iuſtorũ. ꝛ damnatione reprobor̃. qz illos remunerat ſupra meritũ. ꝛ iſtos punit citra cõdignum. qð eſt miſericordie. ſed vtriſque retribuit ſecũdum merita. hoc eſt bonis bona. ꝛ malis mala. qð eſt iuſtitie. Si vis ſcire qua iuſtitia puniat̃ homo ꝓ peccato momentaneo eternaliter vide ꝓmo auctoritates Iſaie. 66. Uermis eorũ nõ morietur. ꝛ ignis eorum nõ extinguet̃. pſal. 48. Ibunt in ꝓgenies patrum ſuorum ꝛ vſqꝫ in eternũ non videbũt lumẽ. ẓ̃da th. 25. Ite maledicti in ignem eternum. Apoca. 8. Aſcẽdit fumus eorũ in ſecula ſeculorum. Itẽ Grego. in quarto dialogorũ. Si deus plus nõ attenderet cor qꝫ facta iniuſta poſſet dici talis iuſtitia. ſed qz deus intuetur cor. iuſtũ eſt vt ſine fine puniantur q nunqꝫ vellẽt viuere ſinepeccato. Rõibus idem oſtẽditur. qz. n. homo peccauit in ſuo eterno. merito punietur i eterno dei. Itẽ materia ignis ẽ eterna. ſ. macula peccati. ergo ꝛ pena. Itẽ peccatũ eſt contra illũ qui eſt infinitus. ergo pena debet eſſe infinita. ſed hoc nõ poteſt eſſe acerbitate. vnde oportet q fit diuturnitate. Itẽ cũ homo peccat erat in infinitũ quodãmodo rõnalis. irraſcibilis. ꝛ concupiſcibilis qñ finitum ꝓponit infinito illa qdem iudicbdo. iſta adherẽdo. ꝛ ultia appetendo. vnde cõgrue debet eẽ pena infinita. Itẽ mala voluntas reproboruꝫ eterna ẽ. ergo ꝛ pena. Item oſtenditur exẽplis. quia venditio momentanea dat ius poſſidendi perpetuũ vulneratio momentanea cicatricem infert perpetuam Item caſus in foueam tẽporalis eſt ðiectio perpetua. Itẽ effoſſio oculorũ tẽporalis eſt. ꝛ cecitatẽ operatur perpetuam Itẽ crimen leſe maieſtatiſ tẽpale eſt ſerui tꝰ ꝓpetua. Itẽ potio veneni momẽtanea mortem operat̃ perpetuaꝫ. Dicit Augꝰ q reddit deus mala pro malis hoc ẽ penã ꝓ peccatis ꝓ iuſtitia. qz iuſtus eſt. vl reddit bonũ pro malis. hoc eſt gr̃aꝫ iniuſtus. qm̃ bonꝰ ẽ. vel reddit bona ꝓ bonis hoc ẽ gr̃am ꝓ gr̃a qz iuſtus ꝛ bonus ẽ nũ qꝫ reddit mala pro bonis. qm̃ iniuſtus nõ ẽ. Aliqs punit in pñti ꝓꝓ ſeipſũ. vt peccatũ preteritũ in eo purget. Jo. v. Ecce ſanus fact̃ es vad̃ ꝛ ã. nõ. pec. ꝛc. Itẽ vt ꝓꝓ peccatũ ꝓpetuo crucier̃. tã hic qꝫ i futuro. Exẽplũ hẽs de Herode ꝛ ð Anthioco. Itẽ vt culpa declineꝫ vt i Paulo q cecatꝰ fuit ꝑſecutor vt pꝰ illumĩnareꝫ in dicus ꝑdicator. ii. ad cor. xi. Ne magnitudo re. ex. me. ꝛc. Jtez ut glia in futuro detur. Actuũ. xiii. Oportet nos ꝓ multas tri. it. ꝛc. Jn pmis duabꝰ cauſis exercet

deus iustitiam. In duabus sequentib⁹ misericordiā. qnto⁹ punitur quis ꝓpter deū s. ut glorificetur. Jo. Neq; hic peccauit. neq; parētes eius ꝛc. 6⁹ pūitur quis pp ꝓximū. s. ut edificetur. sic fuit punitus Thobias. ut alijs daretur exēplū patiē tie. sic puniūtur etiā innocētes pueri. ne videatur incōuenies peccatoribꝰ si qñq; tribulantur. Justo dei iudicio puniuntur q vel cōcessus abutūtur. ut. Adam vl ꝓcessa rapere conanꝫ. ut luciser.

De misericordia dei.

Cap. .34.

m Jsericordia secundū ethimologiam dr tribus modis. Primo dicitur misericordia quasi miseriā cordis videns sicut dr in auctoritate. Celi nō indigent misericordia. qz in eis nulla ē miseria: secundū hunc modū miseria soluz mō ē in terra. scōo modo dr quasi mittēs seorsum cordis rigorē. sicut accipitur ibi Misericordia ꝛ veritas obuiauerūt sibi nā veritas ꝓ rigorē procedit: sed miseri cordia hūc rigorem tēperat remunerās supra meritū. ꝛ punies citra condignū sic est misericordia etiā si iferno. ꝛtio mō dr misericordia quasi mira suauitas rigans corda. sic misericordia maxime est i celo. lz deus sit iustus. sicut ꝛ misericors tamē dr ei ꝓpriū esse misereri potiꝰ q̄z esse iustū. qz nihil regitur ad complēduz opus misericordie. nisi voluntas eius. lz ad complendum opus iustitie regitur ēt aliquid ex pte hoies exigentia. s. meritoruz. Misericordia dei pz in effectibꝰ diuinorū beneficiorū. dat. n. reis veniā dimittendo tam peccati reatum q̄z peccati sequelas. de qbus duobus psal. cii. Qui ꝓpiciat oibus iniquitatibus tuis. quo ad primū. Qui sanat oēs infirmitates tuas. quo ad .2. Item largit iustis gratiam dando. s. virtutis habitū ꝛ virtutis motuz ut per primū faciat hoiem deo gratū ac vita eterna dignū: sed per .2. augeatur ei meritū. De his duobus. psal. cii. Qui coronat te i misericordia. quo ad pmū ꝛ m i serōnibus. quo ad .2. ꝛ loqtur de corona gre. Jtē confert sanctis gloriā. ꝛ hoc du plr. quia nunc in spe. ꝛ tādē i re. De his psal. cii. Qui replet in bonis desiderium tuū. quo ad pmū. renouabitur vt aquile iuuētus tua. quo ad .2. Jtē ex misericordia deus patienter expectat peccatores benigne reuocat. vlciscit dissimulat. ō mlt̄is periculis liberat. gram liberaliter donat. datam multiplicat. multiplicatā conseruat. conseruatā in celo premiat. Jtez ex misericordia deus peccatorem ad se redeuntem hylariter suscipit. ad penitē dum cor emolit. offensam cito remittit iniurie post remissionem non meminit. Jtem ex misericordia dat deus aduersa ut pcm̄ purget. dat ꝓspera. vt ad amorem prouocet. dat sacramenta. ut meritum cumulet. dat precepta vt premio dignet. Jtem ex misericordia errātes ad se reducit. euntes ad se cōducit. cadētes erigit stantes tenere non desinit. peruenientes in gloriam introducit.

Explicit liber primus. Incipiunt. Capitula secundi.

De ipsa rerum creatione. Cap .i.
De diſtinctione creaturarum in generali. .ii.

De diſtinctione orbium tam celestium q̄z elementorum. 3
De natura celorum ꝛ supernorum corporum. iiii
De natura stellarum incōi. v
De luce. vi
De planetis i specie. 7
De natura quattuor elorum. 8
De impressionibus aeris. viii
De tēpore. io
De angelis. .ii
De diſtinctione celestium hierarchiarū. ix
De proprietatibus angeloruz i communi. ix

Be proprietatibus ⁊ officijs ãgelorum in commun.⁊ singulorũ ordinũ. 14
Be cognitiõe ⁊ motu angelor. 15.
Be prelatione.angelorus. 16.
Be confirmatione angelorũ. 17.
Be custodia ãgelorum. 18.
Be locutione angelorum. 19
Be spãlibus noib⁹ angelorum. 20
Be casu angeli. 21.
Be speciali casu. 22.
Be locali casu. 23.
Be restauratione ruie ãgelorus. 24.
Quare peccatum diaboli sit irremissib ile. 25
Be proprietatibus demonũ. 26
Be militia diaboli cõtra nos. 27
Be lucifero spãliter. 28
Quid sit anima secundũ diffinitionẽ. 29
Quid sit aia secundum rem. 30
Quid sit anima secũdum nomẽ. 31
Be triplici anima. 32
Be potẽtia anie vegetatiue. 33
Be potentijs anime apprehensiuis. 34
Be sensibus particularibus. 35
Be sensu cõmuni. 36
Be vi imaginatiua. 37
Be vi extimatiua. 38
Be fantasia. 39
Be memoria xxxx
Be ui sensibili motiua. xxxxi
Be potentijs anime rõnalis. xxxxii.
Be diuisione potẽtiarum. xxxxiii
Be differentijs potẽtiarum ipsius anime. xxxxiiii
Be modo cognoscendi. xxxxv
Be intellectu agẽte ⁊ possibili. xxxxvi
Be intellectu speculatiuo ⁊ practico. xxxxvii
Be ratione ⁊ ptibus eius. xxxxviii
Be voluntate. xxxxviiii
Be anime motiuis. 50.
Be synderesi. 51
Be conscientia. 52
Be operibus anime. liii
Be quantitate anme. liiii
Be imortalitate anime. lv
Be libero arbitrio. lvi
Be natura corporis hũani. lvii
Be philosonomia. lviii
Be regulis generalis phisonomie. lviiii
Be toto homine. lx
Be proprietatibus hominis. lxi
Be pmis parentibus. lxi
Be preceptis Ade.datis. lxiii
Be paradiso. lxiiii
Be casu primi hominis. lxv
Be ordine tentationis i nobis. lxvi

Be ipsa rerum creatõe. Cap.pm

Summe bonitatis triplex effluxio est.s.per generationẽ. per spirationem. ⁊ per creationem. due priores emanationes sũt ab eterno.tertia ẽ ex tpe de qua nũc est agẽdum. Inter creare.generare.⁊ facere differentia ẽ.qz res d nihilo existit in eẽ p creationẽ.sed exit i esse de aliquo p factionem.qz facere est operari d aliena materia.sed de substãtia exit in esse per generationem. Deus ẽ rerum triplex cã.s.efficiens.exemplaris ⁊ finalis.sed nullo modo materialis. Inter operari dei.⁊ creature differentia ẽ quia deus operatur in instãti.angelus autem repente.sed natura paulatim. Preterea,rerum principia sunt a deo.⁊ immediate.effectus vero consequentes sũt ab ipso mediante natura. nihil autem est a deo immediate tantum. Circa mũdi creationem quattuor erant errores. Quida dicebant mundum eternum. Alij dicebant munduz qdem factum.sed habuisse materiale pncipium.⁊ non esse de nihilo. Alij dicebant deum superiores creaturas p se produxisse.sz iferiores p ministeriũ ãgelor. Alij ponebãt duo pncipia sicut manichei. vnũ.s.lume.bonũ.⁊ aliũ summe malum.dicentes incorruptilia esse a bono pncipio. corruptibilia a malo Hos omnes errores excludit Moyses primum cũ dicit. In pncipio secũdũ ibi

Creauit.3.quãdo dicit deus.4.cũ sequi
tur.Celũ ⁊ terrã. Tenendũ ẽ etiã q̃ de
us oia sunt creauit.nec aliquã nouã spẽz
postmodũ addidit quõ prius nõ fecerit.
vel i se.vel in suo siñ.vt hoium animas
vel in ratione seminali sicut patet in his
que naturaliter introducũtur in eẽ.⁊ hoc
est quod dicitur deum die septima quie
uisse non quidem a labore.vel ab opere
sed a nouarum specierũ conditione. De
operibus vero sex dierũ dicũt quidam
nunquã in illis debere intelligi ordinem
temporis.sed nature.q̃ dicunt omnia si
mul tempore fuisse facta.creata.⁊ dispo
sita.ac in suis speciebus distincta. Alij di
cunt omnia simul creata in materia. sed
non in tali forma sicut in diebus sequen
tibus receperũt.⁊ hec opinio magis seq
tur vltimã litteram.sed prima magis se
quitur rationez. Deus.n.dupliciter op
atur.aliqua nãz facit mediante natura
⁊ hec fiunt successiue.aliqua facit per se
immediate.vt creare.peccata dimittere
gratiam infundere ⁊ huiusmodi.⁊ talia
fiunt incontinẽti.⁊ perfecte.⁊ complete
Cũ ergo deus primordiales res non pro
duxerit mediante natura.sed imediate.
⁊ per se vñ q̃ in instanti fecerit eas pfec
tas.⁊ cõpletas.tam in materia q̃z in for
ma. Coeue sũt quattuor.he primitiue re
rũ creature.Celũ empireum.angeli.ma
teria mundi.⁊ tempus.

De distinctione creaturarum
i generali. Cap. 2.

Creatura mũdi triplex ẽ .s.corpo
ralis tm̃.vt elementa. spũalis tan
tũ ut angelus.composita tantum ex bis
vt hõ.corporalis quoq̃z natura distingui
tur i corpora lucida.vt sydera.⁊ opaca.⁊
vt terra ⁊ metalla.⁊ huiusmodi.atq̃z pe
spicua siue diaphana. vt aer ⁊ aqua .cre
ature quedã secũdũ. Gregohũt eẽ tãtũ
vt lapides quedã viuere.ut arbores que
dã sentire vt animalia:quedã intelligere
vt homines ⁊ angeli. Distinguitur aũt
mũdus triplex.s.architypus i.deus ⁊ dr
ab archos quod ẽ princeps.⁊ typus qd ẽ
figura.i.principalis figura q̃ ipse ẽ exem
plar mũdi sensibilis. Itẽ est mundus q
dr macro cosmus.i.maior mundus.vt ẽ
iste mũdus sensibilis. Itẽ est mũdus qui
dicitur micro cosmus.i.minor mũdus.ut
ẽ hõ. De his tribus. Job. In mũdo erat
ecce primuz. Et mũdus per ipm factus ẽ
ecce secũdũ. Et mũdus eũ non cognouit
ecce tertiũ. Differentia ẽ inter elm ⁊
elementatũ.⁊ quintam essentiã. Elm est
primũ cõpoibiliũ:⁊ ñ compositũ. vñ nec
terra nec aqua.nec aer.nec ignis purum
elm est.⁊ simplex apõ nos.q̃ iter se inui
cẽ ista cõmiscẽtur.⁊ maxime in ea parte
vbi se contingũt. Elementatũ est quod
lz corpus cõposituz ex quattuor elemen
tis. 5.eẽntia est corpus p se differens ab
oibus elementis:⁊ elementatis.tã in ma
teria q̃z in forma.tam in natura quã in ẋ
tute nõ hñs i se contrarietatẽ.vnde nec
cãm corruptionis. Opera sex dierz put
Moyses distixit moraliter sic hũtur. Si
gnificant.n.res create de nihilo ipij iusti
ficationẽ. Firmamenti operatio.boni p
positi confirmationẽ. Aquarz cõgregatõ
cordis adunationẽ. Syderũ pfectõ exẽ
plũ bone operationis. Pisciũ ⁊ auium
formatio statũ actionis ⁊ cõtẽplationis.
Bois plasmatio rectitudinẽ intentionis
Post hoc vero sequitur septia dies eẽ
nitas.s.requies. Est locus sũmus.i.celũ
vbi sola letitia.⁊ ẽ infimus.i.infern9.vbi
sola tristitia.⁊ est medius.i.mũdus i quo
sũt sũma sperãda.⁊ ifima metuẽda. Dia
bolus igr a sũmo corruit.⁊ in infimum ꝺ
tursus est.q̃ repandus non erat. Homo
ẋo a sũmo non cecidit.⁊ i medio colloca
tus est vt eẽt ei locus quo ascenderet p
iustitiam vl descenderet per culpã. Itẽ
Ugo de scõ vic. dicit q̃ est aliq̃s locus i
quo solũ ⁊ summũ bonum est.s.celuz ali
quis in quo solum ⁊ summũ malũ est.s.in
fernus aliquis in quo solum malum est
sed non summũ.s.purgatorium.aliquis i
quo bonum ⁊ malum est:sed neutrũ sum

mum.s.mundus iste.

De distinctione orbium tam celestium quam elementorum. Cap. 3

c Orporalis mundi machina tota consistit in duobus.s.i natura celesti ⁊ in natura elemtali.Celestis ãt distinguitur in tres celos ꝑncipales.s.in celũ christalinũ.⁊ empireũ.⁊ firmamẽtũ. In tra firmamẽtũ quod ẽ celũ stellatũ cõtinentur.vii.orbes planetaꝝ q sũt.Saturnus.Jupiter.ℳars.Sol.Venus.ℳercurius.Luna.nomine ãt celi cristalini. sue aquei intelligit illa pars materie ꝑme que scõm phm formata ẽ in duos orbes quoꝝ prior est primũ mobile. Jstorũ orbiũ natura est q oẽs mouẽtur excepto empireo quod getũ est. Natura ℵo elemẽtalis in quattuor ꝑtes principales distinguit.s.Ignis.Aeris.Terre ⁊ aque Spera ignis tria habet interstitia.s.supnum.quod vocat igneũ.⁊ medium ⁊ infimũ quod vocatur olympiũ.Similiter aer tria habet interstitia.s.supremũ quod vocat ethereũ.⁊ mediũ ac ifimũ qõ vocatur aereũ.⁊ in supremo ẽ calor lux ꝓp solis ꝓpinqtatem.Similiter ẽ in infimo .s.ꝓpter radiorũ repercussionem a terra. In medio autem interstitio ad quod non pertigere põt repcussio radiorũ est frigiditas ⁊ obscuritas in quo dr̃ habitaꝛ demones q detrusi sunt in hunc aerẽ caliginosũ. Jbi ẽt fiũt tẽpestates tonitrua grando niues.⁊ fulgura. Ex bis collige septẽ orbes terrã ⁊ aquã ambientes qui omnes põt vocari celi. Jstos aũt excellit celũ trinitatis ipse deus q ẽ in oibus ⁊ supoia.Distantia dictorũ orbiũ ⁊ planetaꝝ hec est.A terra vsq̃ ad lunam sũt miliaria.15625.hec sunt stadia.1260.a luna vsq̃ ad ℳercuriũ sunt miliaria.79 ii.⁊ semisse.a ℳercurio vsq̃ ad Venerẽ tãtũ dẽ A venere vsq̃ ad Solẽ sũt .24 43. A Sole vsq̃ ad ℳartẽ.sunt miliaria 15625. A marte vsq̃ ad Jouem. 68ii. A Joue vsq̃ ad Saturnũ tantumdem. A Saturno vsq̃ ad firmamẽtũ .24427.

Ex bis colligitur q ⁊ terra vsq̃ ad celũ stellarum sunt miliaria.19375.

De natura celorũ et supnorũ corporuꝫ Cap iiii

c Elũ est corpꝰ purũ natura simplicissimũ essentia subtilissimũ.iconptibilitate solidissimũ,quãtitate maximũ qualitate lucidũ dyaphanitate ꝓspicuũ. materia purissimũ.figura sphericũ.situ locali supmũ.ãplitudine creaturaꝝ i se aliquarũ cõtẽtiuũ. Jste ꝓprietates tã celo cõueniũt ẽpireo. q̃ primo mobili. Sed ꝑmũ hoc ẽ celũ ẽpireũ a motu est extraneũ btõrũ spirituũ hitaculũ spãliter sedes nũcupatur.Celo ãt cristalino cõueũit spũaliter qõ est motu velocissimũ. ac in iferiora ℵtutis influxiuũ. Eo ẽ mõ dicẽdum ẽ de firmamẽto q plurime sibi cõueniũt de ꝓprietatibus supradictis.⁊ in sup ẽ aquarũ diuisiuũ ac stellis decoratũ Corpora celestia diuidũtur i lucẽtia.⁊ ñ lucentia ⁊ dyaphana. Nã corpus lucens ẽ sol q solus inter sidera lucet. sed nõ lucentia sũt cetere stelle ⁊ planete que lumen suũ a sole mutuant.corpora ℵo diaphana sunt omnes spere celestes. Jtez spere celestes cũ mouent nõ mutãt locũ sz mouentur i locis suis.supiora ifluunt in iferiora ℵtutẽ motiuã.uegetatiuã.sensitiuã.ac oium gñabiliũ productiuã. Jtẽ lz careãt qualitatibus elementaribꝰ.nõ .n.sũt calida vel frigida sicca vel humida.tñ nõ influũt sup libeꝝ arbitriũ. nec hñt virtutẽ imutãdi hois volũtatem.lz bene imutent atq̃ disponãt cõplexiones hominis aliqñ que volũtatẽ nõ hñt cogere sed magis ⁊ minus i diuersis hoibus inclinare. Opantur quoq̃ corpora supiora distinctiuã cognitionẽ dierũ secũdũ lumen solis distinctionẽ mensiũ secũdũ lumen lune.ac distinctionũ annoꝝ scõm motũ solis in aliquo circulo atq̃ distinctionem temporum secundum variarum cursum planetarum distantiam ⁊ cursũ ascensum ⁊ descensum retrogradationẽ et statum. Circulus quidem est in spe

c

ra interlequens equinoctium qui inter
secatur ab eodem i duas partes equales
7 vna medietas declinat versus septem
trionem.alia versus austrum 7 dicitur il
le circulus zodiacus.a zoi quod est vita.
nam secundum motū planetarum sub il
la omnis vita sub rebus inferioribus est.
vel dicitur a zodias quod est animal.quia
cum diuidatur in.12.partes equales.que/
libet pars appellatur signuz.7 habet no
men speciale a nomine animalis propi
proprietatem aliquam conuenientez tā
ipsi q̄z animali.vel propter dispositionez
stellarum sitaz in i ls partibus ad modū
animalis. Iste vero circulus dicitur lati
ne signifer.quia fert signa vel quia diui
ditur in ea.ab Aristotele vero in hoc de
generatione dicitur circulus obliquus.
vbi dicit q̄ secundum accessum 7 recess
sum solis in obliquo circulo fiunt genera
tiones 7 corruptiones in rebus. Nomina
vero signorum.7 ordinatio.7 numerus i
his versibus notantur. Sunt aries.thau
rus.gemini cancer.leo virgo.
Libraque.scorpius.architenens. caper.
amphora.pisces.

De natura stellarum in cōi.
Cap. v

Stelle supreme in firmamento
figuntur.7 cum illo semper mo
uentur.materia sūt purissime.figura spe
rice.quantitate magne. apparentia par/
ue.qualitate lucide.radiorum diffusiue.
rerum inferiorum generatiue.a sole illu
minationem receptiue.tenebrarum expl
siue.quanto nor obscuriorz. tanto plꝰ sui
manifestatiue in presentia solis sui lumi
nis occultatiue.tempestatis 7 serenitatis
concitatiue.viarum nauigantium direc/
tiue quanto soli coniunctiores.tanto i co
mum lucidiores.sed singule minus appa
rentes.vt patet in galinatia claritate.q̄z
titate.differunt ac virtute.Galinatia est
multitudo paruarum stellarum quasi cō
tiguarum illi loco orbis ubi diffunditur
lumen solis. Fit autem eclypsis cum se
soli luna subnectit.vt tenebras efficiat.

Nota q̄ omnes stelle eclypsantur. 7
hoc vel a seipsis.vel a terra.vel a plane
tis. Planete enim dicuntur quandoq̄z
retrogradi.quandoque progressiui. quā
doque stationarij.prout in eclypsibus su
is diuersi mode mouentur. Planete sūt
sydera inter celum 7 terram errantia.fir
mamento contrarium cursum agantia.
cursu quem habent ab influxu primi mo
bilis monentur directe.sed cursu propo
mouentur oblique non sintilant. singuli
suos colores 7 circulos habent.7 tamen
circulos aliorum ingrediuntur.7 istoruz
participant qualitatem.cum sole micān
tes occultantur.quanto terre propinqui
ores.tanto circulos habent minores.q̄z
to sunt altiores.tanto cursus eorum na
turalis uidetur esse tardior. Corpora eo
rum non sunt lucida. vel perspicua.sed
opaca. Alioquin non eclypsarentur se in
uicem. Motus primi mobilis scilicet no
ue spere ab oriente in occidentem redi
ens iterū in orientem dicitur rōnalis ad
similitudinem motꝰ rationis in microcos
mo quando fit consideratio a creatore p
creaturas rediens in erratorē.7 ibi sistē
do. Secōs motus firmamenti 7 planeta
ruz est huic contrarius ab occidente i ori
entez rediens in occidentem.qui dicitur
irrationalis.siue sensualis ad similitudi/
nem microcosmi qui est a corruptibilibus
ad creatorē.7 iterū redies ad corruptibilia

De luce. Cap. vi.

Lux est ait phūs scōo de aia actus
lucidi.scōz quod lucidū.vñ sciendū
est q̄ lux est qualitas actiua corporis lu
minosi.sicut calor ignis. Lux quoq̄z dat
eē intentionale corporibus vel colorib⁹
sicut itellectus agēs fantasmatib⁹ dat es
se itellectuale. Ipa ē mediū differēs oia
que a celo i nos discēdūt ipa quoq̄z mutu
at cōpus nō lucens a lucido. Ipsa ē secū
dum philosophum celi purpura. male
fitiorum inimica. nauigantium directo

oculus noctis facies omnium rerum. Lux vt ait. Aug⁹. rectus habet incessū ut nullo mō icedat p curuū. hec oībus res tribuit. ⁊ absq; illa cuncta sunt ignota. et abscondita. motus. n. eius est subitus. q; sine mora replet oia. Hec in superficie est corporis umbrosi nō se p fundit nisi in corpore diaphano vnde se cūdum corporis grossitudinē vel subtilitatē magis ⁊ minus pticipatur. lux eiꝫ sine sui diminutione vbiq; se diffundit. Hales proprietates lucis habes supra ō sole que illi cōueniunt inquātū lucet. Sciendū est q; lux uocat in corpore luoso lux sed lumen prout est cōicans alijs.

De planetis in spe. Cap. .vii.

Saturnus est a nobis remotissimus frigidus ⁊ siccus. hoc intelligas i effectu sicut in alijs planetis. Ex vicinitate eius caloꝛ solis remittitur. Ex cōiūctione eius cū Ioue clarus efficitur. cum naturaliter sit palidus nociuus est. Ipso diante .antā hꝫ virtutē ut si influat in ite rioꝛa, fetus nascitur mortificatus aut ō bilis. Plus nocet retrocedendo q̄ꝫ procedendo. Moratur in quolꝫ signo. 30. mensibus. ex quo sequitur q; curſū suū cōplet. .s. 30. annis. Iuppiter est clarus. ⁊ quasi ad instar lactis candidus in qualitatibus est bene teperatus. quia calidus ⁊ humidus In supioꝛi parte assidue tēpat malitiam saturni cū ascenderit in circulū saturni. contrabit paloꝛē. lꝫ sit clarus. In quolꝫ signo moratur p annū. ⁊ ita cōplet cursum suū in. xii. ānis Mars calidus est ⁊ siccus ⁊ ideo nociuus ex proprietatibꝰ suis homines incitat ad bellandū ⁊ interpositione veneris et Iouis eius nocuitas reprimitur. Ignē⁹ apparet ⁊ radiosus. In quolꝫ signo moratur. xl. diebus. Sol dicitur octies maioꝛ terra sed icōꝫ ptolomeū est. c. lx. vicibus maioꝛ terra calidus ⁊ luminosus. eclipsim patit. cū s eest obius. nube celatur solus p se lucet. quod nulli sideri magis competit. vnde nomen accepit stellas illuminat. ⁊ tamen eas per suā pretentiā ab apparentia sui lumis priuat. medius ē planetarū. odiosus egris oculis. sed amabilis puris. temporā distinguit. locis immūdis nō ingnatur terrestria cōsolidat. gelida reſoluit. flores aperit. fructus maturat corpora diaphana penetrat. nō regescit. vitū retūcit. vapores eleuat. hemisperia uicissi perlustrat appropinquans nobis estatē facit recedens vero hiemem effecit. oculus est mundi in quolꝫ signo moratur. 30. diebus. ⁊. 10. horis cursū per annū facit motu proprio. sed diē pficit motu primi mobilis. Venus ē lucidus calidus ⁊ humidus malitiā Martis tēperat. semp comitatur solē. sed cū precedit dr̄ luciferi quando sequitur dr̄ vesper colorē habet candentē ⁊ refulgentē electro similem. Inter sidera plus iplendet. cōplet cursū suū in. 348. diebus. Mercurius semper cū sole graditur. nūq; ab eo plus. 30. gradibus distans. colorē habet radiantē. raro pp vicinitatē solis cernitur eloquētia sub ipso est ags dr̄ diani. ⁊ preest hominibus cursū cōplet. 338. diebus. Luna nocte illuminat. lumen mutuat. augmētū patitur. ⁊ detrimentum. Infima ē inter planetas eclipsim patitur. ⁊ efficit maculas habet propter conunctionem eius quam cum inferioribus habet. s. cum terra. Item corniculata interdum appazet ex eo q; pars eius non illuminata a nobis absconditur. Item regina celi appellatur. quia sol tanquam medius planetarum participat proprietates omnium. ⁊ eas ad lunam cum lumine suo transmittit. Ipsa enim luna quecunq; a sole sicut recipit ita influit. Unde quia per eaꝫ tali modo virtutes planetarum recipimus merito. Regina celi vocatur. Mis vitis patet q; quando luna prima intenditur optimū est semina iacere. quia tunc virtutes plāetaꝝ quas i iferioribꝰ influit colligit frigida ē ⁊ hūida. sole pcedēs minuit

sed sequens crescit. & ab eo elõgat accessus & recessus maris p eam causatur. Signa ãt zodiaci quolibet mense percurrit

De natura elementoꝝ Cap. 8.

Ignis consumit & interminat i sui militudinem tuã sibi appropinqꝫtia convertit. motũ facit ꝺ cẽtro ad circũferentia. ardet & lucet in materia aliena sed nõ in sua spera. Inferiora reducit ad superiora. qz resoluit terrea in aquosa. aquosa in aera. aera i se. Mollificat dura & induerat. mollia subtiliat. vt pz in resolutione glaciei & condẽsat. lutũ depurat vt rubiginem in auro. & corrũpit sicut ea que consumit. frigefaciat per accidẽs. ut pz in aceto. est & penetrativus. cõicativus. & divisivus. Item ignis in spera sua non lucet. quia cõpactus non est. Nullum. n. corpus dyaphanum lucet. sed potius est illuminabile. Sed etiam ignis i spera cõpactus esse eclypsaret omnes stellas que supra ipsum sunt. Ignis vero hic lucet a pud nos propter materiaz coadunatam in qua est. hoc pz. quia vna candella alteri opposita vmbram facit. Aer est subtilis. mobilis. perspicuus per ispirationem & respirationem. Calorẽ cordis temperativus. decoratur volatilibus. locus impressionum. mansio spirituum dãnatorũ est & alterabilis. levis atqꝫ rarus. non lucet. sicut nec aliquod corpus dyaphanuz sed est illuminabilis. Aqua super celos elevatur. piscibus decoratur. repestatibꝰ subijcitur omnis fõtes & flumina ad mare continuantur. ad locum vnde venerũt reuertuntur. Aeri prebet aqua informationem volatiliũ ornamentum & vegetabilibus nutrimentũ. & optime. est terminabilis termino alie nõ. sz minie ẽmino. põo

Aqua corpus est diaphanum oibus est communis in chrystallum cõgelatur: tridez vel ioni in nubibꝰ causat. sordes purgat ortos irrigat. febrisitates sua frigiditate & humiditate delectat. naues uehit. lumen recepit. ad suũ principium recurrit loca vacua subicit. lapides cauat. ignem extinguit. & olim mundũ purgauit. In mari rubro pplo dei cessit de latere christi fluxit. hãc xps in unũ mutauit. ac de ipsa baptismi materiã ordinauit. Terra inter alia ela est infinita. nigra. magis õspecta. ponderosa. rotunda. elementis alijs circundata. mater fructuũ radix plancta ruz. nutrix aialium edificioꝝ fundamenta. mortuorũ receptaculũ. machine mundialis centrum. cõcludit in se infernũ frigida. sicca. opaca. corporis humani materia. Seruat metalla cẽtro. motum centrꝫ ex vaporibus suis cõcutitur. inclusis hẽbis & floribus albet. & decoratur. contra eã motu circulari celũ cum sideribus uoluitur. ab hoibus & inuentis calcatur. horũ terre quedã cõperunt scõm eẽ suum quedã secõz situm. quedã scõz contemptum quedã scõz ornatũ. quedã scõz utilitatem. De impressionibꝰ aeris.

Cap. ir.

Ommetes lz appareat quasi stella. nõ ẽ tamen aliud qꝫ vapor ifiãmatus a vicinate ignis. Hic comas luis fundit. et dr signare mutationẽ regum. aut bella. aut pestilentias. Corona ẽ albꝰ circulus. qui qñqꝫ apparet circa solem uꝫ lunam. aut stellas alias. & cãtur ex aligs nubiuz p planetarum radios attractis & illuminatis. talis ẽt circulus figura ẽ serenitatis: Assub duplex ẽ ascendens .s. & descendẽs. ascendens fit ex vaporibus inflãmatis in supremo aeris. & uꝫ ascendere sicut si euolarent sintille de fornace Assub vero descẽdens est ignis retẽtus in nube. q tamen expellitur obuiãte nube frigida. & cadit continue propter qꝺ re qꝺ stella cadens sitꝫ longa. qz reliquit eiꝰ vestigia post se. Nubes fiũt quando a virtute solis extrahuntur bũore. seu uapores de aquis ac plaudibus. & locis hũidis. & ferunt sursuz. Nebula est id quod ex nubibus aquã pluẽribus relinqtur. & tõ nebula scõm Aristo. signum ẽ serenitatis. Caligo. est vapor tenebrosus. que vulgo appellatur nebula. Iste vapore

non eleuat. ſꝫ priuſq̃ cõuertatur i nubeſ vel i pluuiaz deprimitur. ⁊ remanet iuxta terrã. Ros eſt id quod deſcendit ex vapore paruo. ⁊ in deſcenſu ſuo tardat in puis minuciis. pluuia eſt aqua deſcendens ex nubibus reſolutis. velocitatem habens ſue deſcenſionis. ⁊ hoc guttatiz Pruina ex vapore rozido que congelatur anteq̃ ex ipſo reſoluatur aqua. Nix generatur in nube calidiſſima. cuius congelatio ſimul fit cum cõuerſione in aquã ⁊ ideo partes eius ñ inſpiſſant. Grando generatur ex nube calidiſſima virtute ſolis multũ eleuata. que poſtq̃ in aquaz reſoluitur. tũc demũ in medio interſtitio congelatur. Tonitruum eſt ſonus uaporis ficci egredientes de nubes hũida vel in nube frigida ⁊ humida ⁊ ſc vdit quidqd inuenit. Iris eſt lumen ſolis receptum in nube concaua ⁊ aquoſa ac ſoli ex aduerſo oppoſita. Glacies ẽ aqua congelata. Uentus ẽ vapoz terreus ſup iora tranſcẽdens. ⁊ aerem fortiter pcuti endo ipellens. Uenti ſũt quattuoz principales. ſ. Subſolanus ab oriente tẽpe ratus habens a dextris vulturnũ deficã tem. ⁊ a ſiniſtris currum nubes generantem. Itẽ meridie. eſt auſter calidus qui flumina gignit ⁊ pluuias largas. habens a dextris affricũ calidũ. ⁊ a ſiniſtris notũ temperatũ quidẽ. ſed peſtilentias inducẽtẽ. Itez a ſeptẽtrione ẽ aquilo frigidus habens a dextris grecũ niues faciẽtem ⁊ grandines a ſiniſtris boreã nubes conſtringentẽ ac pluuias pzohibentem. Item eſt zephyrus flores pzoducẽs habens a dextris circiũ tẽpeſtates. ac pluuias a tonitrua generantem a ſiniſtris ſauonũ in oriente nubila. ſed in meridie ſerena facientem. Turbo ẽ ventus egredi ens de nube in ſeipſũ. ⁊ egrediẽs vl duo venti lateraliter ſibi oziẽtes. ſeſeq̃ iuxta terrem orbicul̃r inoluẽtes. Terremotus eſt vapoz groſſiſſimus extractus de pfundo terre non potens exire propter ſuperficiẽ terre ⁊ illius ſoliditatẽ ſicq̃ coartatus in interioribus cõcuſſat ibus terram concutit.

De tempore Cap. .x.

t Empus ẽ mẽſura motꝰ primi mobilis. ⁊ hoc pz. qz hic eſt tempus. ⁊ nõ in celo ſecũdũ ſuã ſubã. quia hic mutatur oia. ⁊ non ibi hic ẽ. n. nunc hyems nũc eſtaſ. nũc pax nũc diſcozdia. nũc trãquilitas. nũc tempeſtas. ⁊ Mutabilitas rez oſtẽditur in hoc qꝺ ea que ꝓpiue mũdus ãplectitur. i. ſapientia ⁊ potentia i oziem tem ceperunt. ⁊ terrã habitabilem pcurrerunt vſq̃ ad occidentem in ſignum qꝺ omnia tendunt ad occaſum. Nam ſtudiũ ſapientie cepit in Egypto. poſtea fuit in grecia. poſt hoc Rome deinde in Francia. ⁊ in Anglia. Silr regna ꝓmo fuerũt in oriente poſt in Grecia. poſt apud Romanos. nũc poteſtas imperii reſidet in germania. Propterea. Jacobus c õpat vitam noſtram. ⁊ hec mutabilia vapori Salamon ſõno. Iſa. baculo harũdineo ⁊ liber regum aque dilabenti. Dra eſt inter tẽpus. ⁊ euũ. ⁊ eternitatem. Nam tẽpus habet principium et finem Euũ caret fine. ſed non principio. Eternitas caret vtroq̃ termino. quia eſt menſura interminata. Iſte ſunt etates mundi. Prima eſt ab Adam vſq̃ ad Noe hñs iuxta hebzeos annos. 1656. ſed ſecundum. 72 interpretes hñt. 2242. Secũda ẽ a Noe vſq̃ ad Abzaham. hñs ſecũdum hebreos annos. 292. ſed ſecũduz. 72. 1072. Tertia eſt ab abraham vſq̃ ad Dauid. hñs annos ſecundũ Hebzeos. 972. ſꝫ ſcõm. 72. 1130. Quarta eſt a Dauid vſq̃ ad trãſmigrationem Babilonis. habens ãnos ſecundum hebreos. 473. ſed ſecundum 72. 485. Quinta ẽ a trãſmigrationez Babilonis vſq̃ ad chriſtum. hñs annos ſecundum hebr. 585. ſed ſecundum. 72. 578. Igitur ab exozdio mundi vſque ad chriſtum ſecundum hebreos hẽmus annoſ. 3952. ſed ſecundum Hieronymuz

ē hec computatio. secundum vero. 72. quos greci sequunt. 5508. Eusebius aūt quem Orosius secutus ē inter vtrosq; incedens numerat ānos. 5198. quos pene oēs latini sequūtur. Sexta etas ē a xpo vsq; ad finem mūdi. Septima ē quiescē tium. ⁊ cōcurrit cuꝫ sexta. Octaua est re surgentiū. Porro secundum hebreos i prima etate sūt generationes. 10. In scōa 10. In ⁊tia. 14. In .4. 17. quas tm̄ Da th. gra mysteriū. 13. ponit. In. 6. 13. Eta tes hois iē iste. s. Prima est infātia a na tiuitate vsq; ad. 7. annos. secōa est pueri tia vsq; ad. 14. annos. tertia ē adolescen tia a. 15ᵐ ānos vsq; ad .28. 4. est iuuent⁹ a. 28. vsq; ad. 49. 5. est senect⁹ a. 50. vs q; ad. 78. 6. est decrepitas ab anno. 79 quousq; vita finitur. Dignitas dūci die i notatur in hoc q; fuit prima dierum. Ite⁊ vt dicitur erit vltima dies. Itē nox illaꝫ nō precessit. Item nox illi non succedit. Item celum ⁊ terrā in ea sūt creata. itez angelus in ea cōuersus est ad deum. Itē primo data sunt in ea filijs Israhel man data. vt dicit. Origines. Itē in ea christ⁹ natus est. Itē christus in ea surrexit. Itē in ea spiritus sanct⁹ datus est aplis. Itē omnes i ea resurgens atq; indicabimur Item in ea continuandum ē perpetuo in laude dei.

De angelis in cōi.

Cap xi.

Angelus est secundum Damasce num substantia intellectualis sem per mobilis arbitrio libera i corporea dō ministrans. immortalitatem suscipiens secundum gratiā non naturam. Substā tia ponitur in hac diffinitione pro genē ⁊ ponitur hoc ad differentiā accidentis. Intelligitur etiaꝫ substantia qualitercū q; composita ex eo q; est ⁊ quo ē. Intel lectualis dicitur potius q; rationalis. ga ratio est virtus collativa cause ⁊ causati ⁊ ideo composita. vt omis̄ homo animal sor. ⁊c. Sylogismus nihil aliud est q; dis cursus a causa in causatum. Intellectus est de ratione sui. nec compositioneꝫ ha bet ⁊ collocationem. sed est sine inquisitō ne ⁊ compositōne. ⁊ ideo competit natuī magis simplici pro dra. vt est angelus. Rō aūt dra est nature minus simplicis. s. hois semper mobilis. non dico de loco ad locum sed mobilitas dicit hic triplicē mobilitateꝫ in angelo. s. nature. intelligē tie. ⁊ voluntatis. Mobilitatem enim hꝫ nature. qz omne creatum ⁊tibile ē i nihi lum. nisi manu omnipotentie diuine cōti neatur. Mobilitatem intelligentie. hēr. quia licet in angelo nō fit vicissitudo itel ligentie. quo ad scita in verbo. cum de formem habeat itellectum secūdū Dio. potest tamen in eo esse vicissitudo intelli gentie. quo ad cognitionem rerum in p pria natura. ⁊ quo ad discenda. ⁊ hoc est quod dicit Aug. q; omne creatum hēns intellectum itelligat vnū post aliud. Itē i voluntate mobilis est angelus. quia nō simul vult hoc ⁊ illud. Item potest dici mobilis motu dilectionis. Arbitrio libe ra hoc nō dicitur propter deflexionē ad bonum indifferēter. ⁊ ad malum. sed p pter liberam electionem eorum que vo luerit. vnde bonus āgelus semper eligit libere bonum ⁊ angelus malus liber ⁊ si ne coactione elegit malum. Incorporea substantia dicitur. quia angelus habet p prietatem corporis. nō naturam scilicet in loco contineri. Cum enim corpus sit i loco. circūspectie ⁊ diffinitie ē āgel⁹ dif finitie i loco. Deo ministrās. Ministeriū hic pōitur pro quocūq; obsequio. ⁊ secū dum hunc modum tam. assistentes q; mi nistrantes q; etiam demones ministrāt. Immortalitatem suscipiens secundum gratiam nō naturam. quia rediret in ni chilum. nisi per gratiam cōseruationis detineretur. Angelo attribuuntur quat tuor. s. essentie subtilitas intellectus per spicacitas. liberi arbitrii facultas. discre tio personalis. In primis tribus conue nit anima cum āgelo. In quarto nō. quia anīa nō ē persona hēt ēt alia tria āgelus

.s. vertuositatē in operando officiositatē in ministrando imutabilitatem post electionem. siue in bono. siue in malo. Differentie quattuor assignātur inter angelū ⁊ animā. Prima ⁊ principalis est penes eē naturale. qz anima est vnibilis corpi. ēt actu sepata. āgelus nō. secūda ē penes eē logicū. i. diffinitionē. qz anima rōnalis ē. sed angelus itellectualis. Tia. n. apprehendit inquirendo ⁊ cōferendo angelis vero intuendo. tertia ē penes esse metaphisicum. i. separatū a materia. ⁊ a motu qz angelus non habet passibilitatē. nisi respectu superiorū. aia vero respectu inferiorū. qz inuātur a sensibilibus. quarta est penes esse theologicū. qz aīma verti bilis ē a bono in malum. ⁊ econtrario. angelus vero nō quia manet in eo ad qō se conuertit. siue bonum sit siue malum. Angeli. n. sī oēs files i eo qz imortales iuifibiles. idissolubiles. simplices. discreti p sonis. incōmutabiles. icōcabiles sūt alteri nature. sed dissimiles sunt in donis grē et nature. Preterea dicit. Dio⁹. qz in oi natura spirituali creata aliud est essentia aliud est virtus. aliud est operatio.

De distinctione celestium hierarchiarum Cap. 12

b Jerarchia triplex est. s. superceles. celestis. ⁊ subcelestis. Supercelestis est in tribus personis. ut qdaz dixerunt. ⁊ male. qz secūdum Dio⁹. hierarchia dicit ordinem. ⁊ ille absolute nō est in tribus personis. sed tm̄modo ordo natura. Celestis est in ordinibus angelicis Subcelestis in hoibus scis. Porro hierarchia celestis diuiditur in superiorem mediā. ⁊ inferiorem. Superior continet tres ordines. s. cherubin. seraphin ⁊ thrōnos. quorum primi considerant dei boni tatem. secūdi dei veritatem. tertij dei eqtatem. Jtez in primis deus amat vt charitas. In secundis nosci. vt veritas. In tertijs. sedet. vt equitas. Media continet dīationes. principatus. ⁊ potestates quorum primi regunt officia angelorū sequentes capitibus presunt pplorum. Ultimi prātem coercent demonū. Jtem in primis deus dominat. vt maiestas in sequentibus regit. vt principatus. in vltimis tuet vt salus. Inferior hierarchia similiter continet tres ordines. scilicet. virtutes. archangelos. angelos. ad quoz priores pertinet miraculorum operatio Ad secundos maiorum negociorū denūciatio. Ad tertios humane custodie solliciturdo. In primis deus opatur vt virtus In secūdis deus reuelat. vt lux. In ītijs mittit vt inspirans. Hec dicta sunt scōz beatū. Bre. ⁊ secūdum Ber. sed secūdū Dio. Virutes sunt medius ordo secunde hierarchie. ⁊ principatus primus ordo tertie hierarchie. Hic attēdendū q in qualibet triū hierarchiarū premissaz notat trinitas diuinarū personarū. ut pz i celesti hierarchia. tam superiori. q̄ media. q̄ etiam inferiori.

De proprietatibus angelorum. Caplm. 13

a Angeli secūdum Jsidorū. sūt spū ali subā facti ante omnē creaturaz creati natura mutabiles conditi. sed cōtēplatione imutabiles facti animo ipassibiles. mente rōnales. felicitate securi. futuroz prescij. iussi mūdū regūt. missi corpora aerea sumūt in celestibus cōmorātur Ber. de eodem. Jnuestigemus inuestigabilia. ⁊ primo spūs esse potentes glorioso⁹ beatos distinctos in personis dispositos in dignitate ab initio stantes i ordine suo pfectos in gīe suo. imortalitates ppetuos. mēte puros. affectu benignos religione pios. vnanimitate idiuisos. pace securos. diuinis laudibus ⁊ obsequijs ōditos Jtē secundū Ber. Jn angel' ē dignitas creatōis gra. cōfirmatōis. amor creatoris vitio diuinitat'. ē ēt i angelo p oia. sicut supradictum ē eēntie subtiliras. itelligētie perspicacitas. liberi arbitrij facultas. agilitatis velocitas prompte omnes obediunt. maiores sine elatione presunt. minores sine vitio subsunt.

qui ad exteriora exeunt. ab interiori cōtē
platione non recedunt. oēm veritatem i
feriorum superiores participant. non e/
contra. Qui excellunt i natura p̄cedūt
in gratia ⁊ gloria. In eodē ordine alij eē
alijs digniores duplicem habent visionē
s. maturam ⁊ vespertinam. Illuminatio
nes quas a superioribus recipiūt alijs tri
buunt. De proprietatibus ⁊ officiis sin/
gulorum ordinum.

Cap. 14.

Proprium est seraphin in amor ar
dere. alios ad incendium diuini a
moris promouere. ⁊ deum ordinare. for/
mam diligendi tribuere. Isti immediate
deo iunguntur. ⁊ ideo purius ⁊ sanctius i
ipsos operationes theophanie deferunt
ad aliud quoq; extra amatum non diuer
tunt. Cherubi quoq; primo ⁊ p̄cipalit̄
relucēt diui luminis radio pro eo q; vici
nius diuine ⁊ prime veritati iunguntur.
Horum officium est promouere homies
ad diuinam cognitionem. ideo dīr pre ce
teris lucere. quia plenitudinem luminis
quam suscipiunt alijs inferioribus comu
nicando transferunt. Throni dicūtur eo
q; in eis dīs sed̄at. ⁊ iudicia sua p̄ eos de
terminat. In his ergo precipue relucet
rectitudo diuini iudicij. Hi quoq; verita/
tem dei quā supra se accipiunt ad inferio
res transfundunt. Dominatiōes dīr eo
q; ceteris angelis dominantur ⁊ ab omni
oppressione sūt liberi. ⁊ nulli inferiori sbi
iciuntur. Horum officium cōm Grego.
est in bello spirituali instruere qualiē opō
teat prelationis officiū exercere. ⁊ qualiē
debeant subditis dominari. Horum offi
cium ē secundum Dio. timore seruili de
posito in deum moueri. ⁊ incessanter ei fa
mulari. Principatur subditis āgelis pre
sunt. ⁊ eos ad ministeriū diuinum explen
dum disponunt. Ad hos pertinet secun/
dum Dio. vniuersale regimen vnius re
gni ⁊ gentis ducere ad ei similitudinem.
Ministerium quoq; eorum ē secundum
Grego. docere hoies. exhibere reueren
tiam vnicuiq; secundum gradum suum.
Horum ēt officium est promouere homi
nes. vt non propter vtilitatem propriaz
sed propter solius dei amorē ⁊ honorem
faciant iustitiam. Potestatibus secūduz
Isido. virtutes aduerse subiecte sunt ne
mūdo tantum noceant quantuz cupiunt.
Horum officium secundum Grego. ē il/
los qui in spirituali certamine desudant
confortare. ⁊ ne spirituale regnum amit
tant defendere. Et secunduz Dio. ad ip
sos spectat angelos inferiores quantum
possibile ē diuine potentie cōformare. vir
tutes sunt infatigabiles ad excutionē fa
ciendorū ⁊ robusti ad perceptionez mu
nerum. Horuz officiū est secunduz Dio.
docere prelatos vt facile ⁊ perseuerāter
ad officiuz prelationis ptinet exequātur
⁊ spiritualia onera sustineant patienter.
Item per istos fiunt. ⁊ virtutes faciendi
mirabilia perfectis conceduntur. Archā
geli sūmi nuncij nuncupantur. ⁊ summa
nunciant. Horum officium ē secundum
Greg. de his que pertinent ad promotō
nem fidei. vt de natiuitate xpi. ⁊. de factis
eius hoies expedire. ⁊ demones ab homi
nibus remouer. secundū Dio. prophetias
reuelare. Isti illuminationes quas a sup
rioribus suscipiunt inferioribus āunciant
⁊ per eosdem nobis. Angeli sūt in celesti
dispositione ultimi ⁊ hominibus magis. p
pinqui. Angelus nomen ē officij. non na
ture. Isti minora nunciant. ⁊ hoies ad di
uinam cognitionem ducūt. ⁊ vt iuste vi/
uāt instruunt. Hi se sursum extendūt per
dilectionē dei. ⁊ in semetipsis firmantur
p custodiaz sui. ac sub se p̄grediunt ad
auxiliuz p̄rimi. Nos autē assimilari dē
mus seraphin p̄ charitatez. cherubin p̄
cognitionem throni p̄ egritatem. dīnatiōi/
bus carnē spiritui subiungando. p̄cipati
bus reuerentiā maioribus exhibendo. po
testatibus tētationibus diabolicis resistē
do. Item debemus assimilari virtutibus
p̄ compassionē. archāgelis per instructio
nem. angelis p̄ obsequij exhibitionem.

Be cognitione ⁊ motu angelorum.

Cap. xv.

a Angeli cognitionē habent matutinam. hoc est cognitionem rex i vē bo. Item vespertinam. i. cognitionem rerum in se. Item meridianā. i. aptam dei visionem. Est ⁊ alia cognitio angelica. ꝓ ut maiores iudicant minoribus que p diuinas theophenias percepert. Theophenia vero ē ostensio alicuius cognoscibilis de deo per illuminationē de deo venientem. ⁊ hoc pōt esse. vel in symbolis. vl facie ad faciez. Nota ꝙ angelus i cognitione rerum in ꝓpria natura cognoscit plasimul habitu. non actu. Circa incarnationē ⁊ passionez xpi sciuerunt ageli subāz facti. sed non oēs circunstātias. vt quare vl quō. Preterea quecūq; angeli cognoscunt remota sicut ꝓpinqua. qz cognitio eorum non per sensuz. sed per intellectū est. Statua angeli triplex est. s inocentie gre. ⁊ glie. Distinguitur motus angeloz tripliciter secūduz Dio. circularis rect⁹ ⁊ obliquus. Circularis ē ab eodem in idē ⁊ contra idez centrū imobilem. hunc motum habent angeli q immediate recipiunt illuminationes a deo. ⁊ p illas reuertuntur ad deū. Istud āt conuenit supiori hierachie tantum. Itē motu recto mouētur quando procedunt ad prouidentiam subiectorum recte oia transeuntes. ⁊ ibi non reuertuntur ab eodē in deum. sed ō vno ad aliud. Item ē in angelis mot⁹ obliquus qñ cognitionem inferiorum ꝙbus prouident reflectunt in deū principium ⁊ finē pulchri ⁊ boni. Nota dām inter assistere et ministrare. quia assistere est faciem contemplari. sic assistunt omnes boni angeli. Item assistere ē immediate recipere illuminationes a deo. sic assistunt tm tres primi ordines. Item assistere est appropinquare deo ⁊ extraneum esse ab exterius missione sic assistunt quattuor p mi ordines. Ministrare vero ē nunciare pro tēporis opportūitate. vel operari secundum officium. est. n. ministrare nuncij uel officij. Erratuz est circa motū angelorum tribus modis. Dicebant. n. quidam phi ꝙ angeli nūq; mouētur: sed monent speras. ⁊ per eas uolūtates hominū. Itē dixerunt quidā alij ꝙ angelus sit in pluribus locis etiaz vbicūq; si voluerit. Itē dixerunt alij ꝙ angelus sic venit de fine spacij ꝙ non transit media. sed transilijt Illud quoq; prętermittendum nō est ꝙ vnusquisq; ordo ab eo denominat secundum ꝙ respectu inferiorum ordinuz alī quid excellentius accedit in munere.

Be prelatione angelorum.

Cap. xvi.

p Resunt quidā angeli regionibus vt dr Daniel. 7°. Princeps grecoruz ⁊ pnceps psarum. ⁊c. Quidam vo pūt ecclesijs. Apoc. scdo. Angelo ephesi ecclesie scribe. Item alij pre sunt psonis Actuum. xi. Angelus petri credebat ad hostiū stare. quidaz etiam spiritus maligni dr vitiis preesse. vñ vocat aliquis spiritus superbie ⁊ luxurie. ⁊ huiusmodi Nō autem plationes permaneant. vl ꝙ cessent post hanc vitam. Sciendū est ꝙ hierachie semper stabūt quantuz ad instantiā beatitudinis. ⁊ ꝗtum ad gradum dignitatis. ⁊ nobilitatem doni gratuiti ac nature. Cessabūt prelationes āgelice ad hois ⁊ ad āgelos. quo ad actū regiminis scōz gubernationē mundi ⁊ electoruz se cūdum viā ad pfiam. Prelatio āt in demonibus. quo ad offm insultandi ⁊ irridēdi. ⁊ scōm ꝙ vnus ꝓuocat alterum i malitia ⁊ hoc nō destruet. psal. lxxiii. Superbia eoz q te oderūt ascendit semp. nec ō struetur quo ad malitiā ⁊ naturā. Cessabunt āt eoz prelationes quo ad offm tendi eos q sunt in via. In boibus ēt prelatiões euacuabunt. qz erunt decani centuriones cyliarche ⁊ huiusmōi. In creaturis similiter cessabūt plationes. qz supioza non mouebūt tūc inferioza sicut mō

Be cōfirmatione angeloz. Cap. xvii.

c Onfirmationē hz āgelus ex trib⁹ s. ex natura. gr̄a. ⁊ glīa. Ex nat̄a. qz

natura spiritualis semel tātū vertibilib
est vl in bonū vl in malū nisi ex unione
vnius cū altero. ficut pz i aia. que dū est i
corpore potest mutari sepius de bono i
malū. ⁊ cōtra. soluta vero nō. Huius aut ē
ratio est. qz natura spiritualis pp suā sim
plicitatem se totam cōuertit ad id quod
elegit. quod nō facit natura ; vnita. quia
habet corpus retrahens. Ex gra filr hz
cōfirmationē: qz si aliquid cōnectitur sta
bili eterno vinculo ppetuo illa cōnexio
semper manet. Sic angeli colligati sunt
stabili eterno. s. de hoc vinculo indissolu
bili. s. charitatis. Ap⁹. xiii. Charitas nun
qz excidit. Ex gloria quoqz būt eā. qz cuz
habeāt per gloriam qui ē forma cōplecti
ua āgelici desiderij nō vagāt extra ipsuz
ut querāt quicqz illo melius vel desidera
bilius atqz iocūdus. Nihil. n. i creaturis
iueniūt quod possit eos a fōte die dulce
dinis auertere. Tenēdū est itaqz q āge
li bōi ex libertate arbitrij ad deū. cōuer
si statim fuerūt per gram ⁊ gloriam: i vo
lūtate cōfirmati fideles ac felices effec
ti. atqz i rōne illustrati. ut nō solū cognos
cerēt res i proprio genere. sed etiā i arte
boc est i verbo. filius. n. dr esse ars pris p
quā opatur. Acceperūt autem i se pfec
tionem i virtute operatiua. siue exequāt
illaz assūpto corpore. siue lias. atqz pfec
tionem i virtute cōtēplatiua qua quoqz
mittātur itra deum currūt.

De custodia angelorum.

La. iij.

a Angeli nobis ad custodiā deputa
ti tenēt nos stātes ne cadamus. ⁊
cadētes nos adiuuāt vt surgamus. nec
unqz nos deserūt etiā peccātes quin sint
semper pati auxiliari si volumus. Hoc
tamē fal'it i obstinatis a quorū custodia
desistit angelus actualiter. paratus ē tñ
custodire si redire voluerit qz nūqz dese
ritur bō ex toto ab āgelo nota q christ⁹
nō babuit deputatū sibi angelū qz ania
eius superior fuit oi angelo. sed antixps
bēbit qnez lz pp nimiā suā obstinationē
suā nimiā ñ sit bitur⁹ scda ꝓmotōez bē
bit tñ ad accusatiōem Effectus aūt ange
lice custodie multiplex ē. Primus ē ipe
dimenta boni ⁊ occasiones mali ⁊ actōes
peccandi remouere. Exodi. xxiii. Mittā
angelū precursorē qui exijciat. Jebuseū
Secundus est tētatiōes mitigare Bañ.
tertio. Angelus dñi descendit i fornacē.
ꝛc. Tertius est cōtra hostes visibiles ad
uiare. quarto. Regū. Heliseus vidit ca
stra angelorū. Quartus ē orationes no
stras ⁊ elemosynas ꝺo presētare. ⁊ p no
bis orare. Thobie. ij. Quādo orabas cū
lachrymis. ꝛc. Quintus ē viam ostēdere
Thobie. v. Ego sanū ducam ⁊ reducam
ꝛc. Sextus est i agēdis docere. zacharia
scdo de angelo qui instruxit eū ꝺ fabris.
Septimus est se ipsum ⁊ alia secreta re
uelare. Thobie duodecio. Ego sum ra
phael āgelus. s. Octauus est a peccatis ex
citare Actuū. iii. Surge velociter. No
nus est ad feruorem excitare. tertio. Re
gum. i⁹. Surge comede grādis eim ti
bi restat via. Decimus ē consolari. Tho
bie. v. Forti animo esto i proximo ē ut a
deo cureris. Undecimus est de peccatis
increpare. Judith. Dixit āgelus populo
Jsrael. Cur cōtra deum feciſtis. Duode
cimus est cōtrarias potestates arcere. ne
tātum nocere valeant quantum uelint.
Thobie. octauo. Qualit angelus asmo
deum ligauit angeli seruūt nobis ꝓp
tria. s. pp ruine sue reparationē. qz boies
sauādi itrabūt i locū cadētiū āgeloruz.
Itē pp meriti accidētalis cumulationē
qō augetur i eis vsqz ad diē iudicij. Itez
propter amoris erga nos demonstratio
nē. Diony⁹ attribuit angelo tres actus.
s. purgare illuminare ⁊ pficere. Purgāt
itaqz āgeli remouendo fantasmata que i
pediunt illuminationem quam angelus
intendit facere in nobis. Unde tria remo
uēt ab anima scilicet ignorātiā ⁊ nubula
fantasiarū ac falsas opiniones pbicaruz
rōnum reuelationi ꝓtrariazū. Illuminat

vero animam tripliciter ad sensū. vt p3 qū aliquid manifestatur in assumpto corpore. ⁊ hanc ptātem ēt habet diabolus. Item ad intellectū. ⁊ talis illuminatio sū perfecta. est Notandū autē q angelus ñ illuminat intellectū efficiendo nouā cognitionē3 in aīa. q2 non pōt intellectu nouā spēm creare nec hitum noui luminis creare vel excitare. ſ3 nec eius intētionē quo uult cōuertere pōt. q2 hoc ē contra naturā liberi arbitrij. Nec.n. tria requiruntur vt intellect⁹ nī intelligat aliquid .ſ. species qua cognoscatur. ⁊ lumē in quo cognoscat ⁊ itērō qua iuerat se itellect⁹ super speciē. Illuminat ār angelus intellectum nrum excitando ⁊ disponendo ⁊ lumē diuinum in nobis trāsferendo. Facit .n. ut dictū est in fantasia transmutatō nem specierum cōponendo ⁊ diuidendo secūdum exigentiā rei quā vult reuelare Item irradiat lumē intellectus sui sup illas spēs vt moueant itellectuz nrū. ⁊ sic plura ⁊ suptilioza uidere pñt in lumie duplicato. Jte3 excitat intētionem aiē aliq⁹ motu vt ipa cōuertat se super illa fantasmata obstrahendo se ab alijs. Proficiūt aūt. i. promouent ad melius. S3 vtruz angelus accēdere possit effectū humanum tripliciter potest itelligi. ſ. efficiendo vel mouendo vel excitādo ⁊ adiuuando. Primo modo solus ds potest iflammare affectum. ſ. per effectū. Secundo mō ipsum desideratū iflammat. ſ. excitādo ⁊ iuuando. Tertio mō potest angelus affectū nostrū incēdere p motum. De istis hēmus exemplū in naturis. q2 primo ignis accēdit ligna. Secundo modo ligna incēdunt ignem. Et tertio g ligna igni apponit incēdit ignem. Differentia ē inter mittere cogitationē ⁊ incēdere. ⁊ mētem illumiare. q2 cogitationem imittere est vt dicit Beda intus creare ⁊ facere cognitionē sed incēdere est cogitationē iam factam inflāmare. Illuminare vero ē dare reuelationem ō aliquo occulto intelligibili.

De locutione angelorum.

Uerbum. triplex ē. ſ. mentis oris ⁊ operis. verbo mentis loquit deus āgelo. ⁊ econtrario. Jtē deus anime ⁊ econuerso. Jtē deus diabolo ⁊ ecōuerso cuius tū intētio deum latere nō potest. Verbo aūt oris loquitur homo hōi corpore vnito anime. Angelus vero hōi in corpore assumpto. ſ3 verbo operis logtur de⁹ diabolo. ⁊ āgelus diabolo. De locutiōe itaq3 angelorum. Nota q angelus loquit deo cū ex visis in motū admirationis exurgit vel cuz effectus suos ei presentat. quos tū eū latere minime dubitat. Angelus vero logtur angelo uerbo mētis sue. species ostendendo mediāte illuminatōe quedā spirituali irradiāte ad ipso. Jtē angelus facit coram āgelo. quo facto itelligit q̄ non intelligebat. Et sic loquūtur omnes omnib⁹. ſ. maiores iferioribus ⁊ econuerso. Jtem loquitur angelus angelo per cōicationem diuini luminis ipsū ostendo. sic non loquunt oēs omibus nec oia ſ3 tm superiores inferioribus de hiſ que per diuias theophonias pceperunt Logtur aūt āgelus hōi dupliciter. primō mō verbo vocali in assumpto corpore. ſ3 tūc sicut non proferet sonum in organis materialibus secundū naturaz. ita nec circulariter imutat mediū quēadmodum in voce naturali. vñ nō auditur nisi ab illo ad quē ordinatur. ⁊ simile est in apparitionibus angelorum quos quidam vident. ⁊ alij e que propinqui nō vident. vt apparet in Helyseo ⁊ puero eius. Dicunt tamen aliqui q angelus nunquaz apparet vel apparuit. aut loquitur homini in subiecta creatura. sed intentionem siue similitudi uem imponit in oculo eius. vel intentionem vocis ponit in aure ei⁹. ⁊ ita recipit sensus comuni speciesſ illas. ac deide pro ueniuut ad imaginationem. post hec ad intellectum. ⁊ hoc est q angelus dicitur apparere vel loqui homini. Secūdo modo logtur āgelus hōi p ipssionē rez sēsibiliū

moto instrumento imaginis. ⁊ sic loquit vigilantibus ⁊ dormientibus. Item loq tur angelus diabolo. spēs sui intellectus ei sine aliqua illuminatione ostendendo. Item loquitur diabolus hōi dupliciter. Primo modo sensū imutando ⁊ hoc uł imaginationem alicuius rei imprimēdo instrumento vsus vel obijciendo vsui similitudinē alicuius rei. Secundo modo logrur diabolus homini per impressio / nem rerum sensibilū in instrumēto ima ginis. ⁊ hoc facit quādoq; vigilantibus qñq; dormientibus. ⁊ sic imittit cogitatō nem mali cogitationem malā non potest imittere que tm̄ mala sit per cōsensum. Est ⁊ locutio aiarum q; anima loquitur deo p̄ deliderū cuius affectiones nude sūt. ⁊ apte oculis dei. Anima simlr an/ gelo loquitur. sed hoc p̄ voces. corporis quas bñ pcipit angelus sicut ⁊ alia sensi bilia vnde existens in anima in corpore alia spāli potāte loquendi ad angelos nō indiget. sed hanc habebit exuta a corpe Item aia loquitur diabolo. q; similitudi nes affectionum imprimūtur sensibus vbi diabolus legit eas.

De spiritualibus noibus angeloruz Capitulum. 20.

d Et ℳichael ⁊ Gabriel ⁊ Rapha el nominibus. Sciēdum ē q; hec sunt propria nomina archangelorū licz eorū interpretationes cōueniant excel / lentius. ℳichael interpretatur qs ut ō us. Hic est de ordine principatuum ⁊ at tribuūtur ei quattuor. s. esse prepositum paradisi. i. ecclesie. ficut ⁊ olim fuit prin ceps synagoge. Item deferre aias ipa / radisum sed hoc intellige q; glorios⁹ ō ferat q̄z alīs. Item pugnare cū dracone i. diabolo sicut legitur in Apoc. xii. factū prelium magnū. ℳichael ⁊ angeli eius preliabantur cum dracone. Itē ventri i adutoriuz populo dei. Gabriel interpre tatur fortitudo dei. Hic est de ordine ar changelorum ⁊ merito quia magna nun ciauit. Raphael interpretatur medicina dei. ⁊ de ordine angelorum est. qua vnaz personam custodiunt.

De casu angeli. Cap. 21.

o ℳDues angelos fecit deus bonos non tñ sūmos. sed medios inter sū mū bonū ⁊ bonum cōmutabile quod est creatura. ita q; si cōuenerētur ad amādū deū qui supra se erat ascenderent ad sta tū gread glorie. Si vere auertarentur ad bonum cōmutabile quod fuit infra, se hoc ipo irruerent in malū culpe ⁊ pene. q; non ē dedecus peccati sine decore in / stitie. De spirituali casu. Cap. 22.

c Casus diaboli duplex fuit. s. spiritu alis ⁊ localis. Spiritualis. q; ceci / dit de nature puritate. de flexibilitate li beri arbitrij ad cōmutabile bonū ō luce in tenebras de scia ad ignorantiā. de in nocentia ad culpā de felicitate ad penaz ō dilectione in odiū. Post casū. n. factus est ip enitens ⁊ obstinatus i malo ⁊ exce catus a vero ⁊ deordinatus in bono. ⁊ in firmatus in virtute. ⁊ exclusus a dei cō/ templatione. Preterea volūtas eius im pia conuersa ē ad hōis odiū ⁊ inuidiam. vnde toto conaīe nit tur ad eius subuer sionē per tentationem multiplicem.

De locali cāu. Cap. 23.

c Casus et iaz diaboli localis fuit. q; vel in infernū uel in caliginosum aerē q ē in medio. i. iterstitio aeris cozzuł t Demones. n. nō sūt in supiori pte aeris ne tumie gaudeant. nec sūt in pte iferio ri ne nimis cōtra nos seniāt. Ad notādū ē q; in demonib⁹ ē. tria cōsiderare. s. natu rā officiū ⁊ peccatū. Et nature qdē cōue nit locus sūmus. i. celū i quo tāq; in loco cōgruo sūt creati. ⁊ post modū in natura si stetissēt pficiendi. Offō vero qō hūt exercēdi hoies cōuenit locus medius. i. aer caliginosus ubi ⁊ satis propinq; sunt nobis tērādū. ⁊ tñ nō hūt lumē ad gaudē dū. Sz pcō cōuenit locus ifimus. i. iferi / nus. Ad ⁊ demōes post finē mūdi qñ ces sauit eoz offm̄ ōtrudēt simł i infernū. di/ cūt qdā q; āgel⁹ cecidit tcia die. iz cōioz

ē opinio q̄ prima de subito post creatio
nē suā ceciderit. Dicit cōiter q̄ dicimus
chorus āgelorum ceciderit. sed hoc non
dī q̄ decem ordines angelorum fuerūt
sed q̄ tot de singulis ordinibus ceciderit
q̄ poterant facere chorū unum. Nouē
ordines angelorum. sī. quilibet ordo ha/
bet suas legiones. Legio aūt angelorum
bēt. 6666. vnitates. Tot āt in singulis
ordinibus sunt legiones quot in legiōe
sunt vnitates.

De restauratiōe ruine.

Cap. .xxiii.

a Angelorū ruina restaurabit̄ sal
uandos. Dicit āt Aug. q̄ tot saluabūtur
hoies quot angeli ceciderūt. Gre. vero
dicit q̄ tot homines saluabuntur quot ā
geli perstiterunt. Dixerunt ēt quidā q̄
duo parietes erūt in celo. s. vnus homi
nū ⁊ alius angelor ⁊ q̄ ruina āgelica re
staurabitur per ℣gines. ⁊ de alio parie
te tot sunt saluandi quot in alio pariete
sunt virgines ⁊ angeli. Cuz peccatū dia
boli sit irremissibile.

Cap. .xxv.

q Uare peccatū diaboli sit remissi
bile assignāt plurime rōes. Pri
ma ē q̄ secundū Aug. nullo suggerente
peccauit. ⁊ ideo nullo reparāte redidit. se
cunda est secūdū Bama. q̄ contra dīor
mem intellectum peccauit. Quanto aūt
nobilior ē cognitio tanto peior est error
Jo. xiii. Seruus. n. sciēs uolūtatē dñi ⁊c
Tertia secūdum eundem Bama. est qa
angelus non ē susceptibilis penitētie un
de nec venie. Quarta ē quia in diabolo
extincta ē fidere fis quantū ad boni pro
motionez. Quinta ē quia natura spiritu
alis semel tantū uertibilis est eo q̄ tota
se conuertat. qō non facit homo q̄ caro
semper repugnat spiritui. Status aūt ā
geli mali triplex ē vt patere potuit ex p̄
dictis. Primus. s. nocentie. Secūdus cul
pe. Tertius pene ⁊ miserie.

De proprietatibus dīmonū.

Capitulum. 26.

d Emones aūt sunt spiritus imp⁹
ri hūani generis inimici. mente
rōnales. in nequitia subtiles. cupidi nocē
di. per superbiam tumidi. semp in fraud
noui imutant sensus. inquināt affectus.
vigilantes turbant. dormiētes per som
nia inquietant. morbos inferunt tempe
stas concitant. in lucis āgelos se trāsfi/
mant. Semp infernum suuz secum por
tant: in idolis diuinuz officium sibi vsur
pāt. super bonos dominari appetūt. ma
gice artes p eos fiunt. bonis ad exercitiū
dantur. semper fini hois infidiant. Tri
plici acumine vigent demones. Primo
subtilitate nature. ⁊ hoc p cognitionem
vel pertinā. Secūdo experientia tēpoz
Tertio reuelatione superioz spirituuz.
Primo modo intelligūt naturalia p̄sen
tia. Secūdo mō futura naturalia. Tertō
modo cognoscūt voluntaria. Multipli
citer vero diabolus nominatur per qō
⁊ proprietates sue cognoscuntur. vocat
enim diabolus. qō interpretatur ōfluens
q̄ defluit. i. corruit spūaliter ⁊ localiter
sicut dictum ē grece interpretatur dia
bolus clausus ezgastulo ⁊ hoc sibi conue
nit. q̄ non p̄mittitur tantum nocere quā
tū vellet. Preterea secūdum ethimolo
giam diabolus dicitur a dia quod ē duo
⁊ bolus quod ē mozsellus. q̄ duo occidit
s. corpus ⁊ aiam. Item vocatur demon.
i. sanguineus. ⁊ hoc pp peccatum. vel sci
ens. q̄ viget triplici scientia sicut dictū
est. Item Belial qō interpretatur abs/
q̄ iugo. vel absq̄ domio q̄ pro posse cō
tra eū pugnat cum deberet eē subiect⁹
Item Belzebub qō interpretat̄ uir mus
carū. i. aiarum peccatricuz. q̄ relinquūt
verū sponsū x̄pm. Item Sathanas. i. ad
uersarius vñ. De. ca. v. ⁊c. Item Behe
moth. i. bestia q̄ facit homies bestiales.
Item Leuiathan. i. additamētum eorū q̄
pccā peccatis cumulant.

De militia diaboli contra nos. Cap. 27.

d Jabolus nocet homini multi
pliciter. quia p violentiā. ⁊ b⁹

qñq̄ exterius corpus ledēdo sicut fecit Job quādoq̄ intra mēbra ledendo sicut in obsessis. ⁊ pp hoc datur paruulis angelus bonus ne diabolus in his ledat eos ⁊ excedat. Item nocet per ipressionē ingnum mala suggerendo vel p cōmotionem sanguinis ad pccm̄ accedendo. vel sensus exteriores per obiectiones falsarū formarū decipiendo. De his ⁊ similibus dicit. Ore. Aut opprimendo rapit. aut insidiando circūuolat. aut suadendo blanditur. aut minando terret. aut ōsperando frangit. aut permittendo decipit. Diabolus decipit homies quattuor modis. Primo suadendo bonū. ⁊ hoc ꝑpt malū vt cū homine instabili suadet ingressū religionis. ⁊ hoc ut postmodū apostatet. Secundo modo suadendo malum. ⁊ hoc sub spe boni. vt ꝓsurare pro rebꝰ alterius obseruandis. Tertio mō dissuadēdo bonū tanq̄ nociuū ut cū dissuadet bono vīo religionis ingressū ne de hoc peniteat ⁊ egrediens confundatur. Vel quando dissuadet alicui orationem vel elemosynam. ne per hoc incurrat vanam gloriam. Quarto dissuadendo malus ut ducat ad pcius. ut quando dissuadet tēperantiam in uictu ⁊ somno. vt p hoc inducat ad indiscretā abstinentiā quod pcius est. Impeditur diabolus in effectu sue malitie multis modis. s. q̄nq̄ per terminū sue potestati a deo ipositum. Itez quandoq̄ per resistentiam bonorū spirituum. Habet. n. quelz anima duos angelos. vnum bonū ad custodiā. alium malū ad exercitiū. Item p arbitriū homis uen consentientis. Item p peccati abominationē. q2 quandoq̄ demones nobiliores nature peccata vilia detestantur. Iteꝝ pp cautelā omittit facere mala vt peius fiat. sicut modo nō vexat excōmunicatos ut minus timeant tales sētentias Utrum virtus tentationis minuantur i diabolo quando vincitur diuerse sunt opiniones. Dicunt enim quidam q̄ supatus in vno vitio ipsum victorem nō possit amplius tentare de eodem vitio. sed alius diabolus potest. Alij dicunt q̄ superatus de vno vitio nullum de illo vitio possit āplius tētare ꝺ ceto. Data ē potestas demonibus exercēdi magicas artes multiplici ratione. Primo ad fallendum fallaces sicut egiptios ⁊ ipsos magos. Unde etiam que ipsi per talem modum acturi sunt quali communicando predicunt ut ibi. Oresus perdet alium transuectus maxima regna. Secundo ad monendum fideles. ne. i. tale quid pro magno desiderent. cum videant etiam malos facere huiusmodi. Tertio ad probandam et exercendam patientiam ⁊ fidem iustorum. De lucifero.

Cap. xviii

d De lucifero sciendum est quod fuit de supremo ordine superioris hierarchie. ac in illo ordine supernum gradum tenuit. cui tanquam principi de singulis ordinibus magna multitudo adhesit. quos omnes secum traxit. dictus est lucifer. quia pre ceteris luxit. sueque pulchritudinis consideratio eum excecauit. Primum hominem tentauit. ⁊ uicit. Secundum tentauit. ⁊ victus est. Potestatem tunc amisit quam vltimis temporibus recuperabit nunc religatus est et in fine soluetur. Peccatum luciferi fuit q̄ se ⁊ suum bonum priuatum dilexit excecatus de altitudine habita presumpsit. ac propriam excellentiam adnuit quasi habiturus fuerit ex se. non ab alio ⁊ sine meritis habere uoluit stare vel sperare cum posset. quousq̄ gratia apponeretur dei similitudinem concupiuit. non quidem cnula imitationis. sed potestatis. i. subditos habet voluit ⁊ nulli subiectus esse concupiuit. Quid sit anima secundum diffinitionem.

Cap. xviii

p Ost naturā corpoream i corporeā dicendū est de natura ex vtrisque cōposita Sed primo ex parte mentis. secūdo ex parte corporis. tertio ex parte totius hois. De aia igitur videndum est quid sit scōm diffinitionem. Dorro a q/busdaz diffinitur vt spūs. a quibusdā vero vt spiritus ⁊ aia. In quantum igitur aia naturam hēt spirit9 diffinitur ab alexandro in libro de motu cordis. Ab Aug. sic. Anima ē substā incōporea intellectualis illuminatiōis capax vltima reuelatione perceptiua. vltima dico q3 mediantibus angelis percipit. Ex hac diffinitione cognoscimus q3 spiritus humanus q est anima inter oēs creaturas post. angelos imediate illuminatiōis diuine sit perceptiua. Aia vero inquantum aia sic diffinit a Remigio. Anima ē substā incorporea regens corpus. Ex hac diffinitione hēmus q3 anima sit corporis rector ⁊ motor. Item aia inquantuz aia diffinitur a phō i libro scōo de aia sic. anima est endelchia. i. actus corporis phici organici potentialiter uitā habetis. Endelchia formam vel actus signat. ⁊ dicit hic actus primus siue perfectō. Ex hac diffinitione hēmus q3 anima vnibilis est corpori non omni sz solo organico ⁊ phico. i. naturali ad susceptionem aie rationalis dispositio. Item anima inquantū ē spiritus. ⁊ anima sic diffinitur ab Aug9. anima ē omniū similitudo. Hec diffinitō data est per cōparationem aie ad creaturas. anima enim ex sui natura ad suscipiendas omniuz rezum tā corporaliū q3 spiritualium similitudines apta ē. Sed sciēdum ē q3 quedā intelligi habent p opposita. vt tenebre per presentiā lucis. incorporalia p corporalia. ⁊ sic dicitur suscipere anima spiritualiter rerū similitudies. Item anime descriptio talis est Anima est, deiforme spiraculum vite. Hec descriptio datur secundum q3 anima comparatur ad deum prout non ex traduce vel seminali ratione propagatur. sed a deo corpori creando infunditur. ⁊ infundendo creatur. Item Seneca. sic diffinit animam. Anima est spiritus intellectualis ad beatitudinē in se ⁊ in corpore ordinatus. hec diffinitio est in reuelatōne anime ad finē secundū q3 non solum separata beatificatur in se sicut angelus. imo i corpore glorificato ipsi beatitudo ampliatur.

Quid sit anima secundum rem.

Cap. 30.

q Uid sit anima scōm rez. diuersas videntur sentētias philosophi p tulisse. Dlato enim dicit animam numerum se ipsū mouentē. Aristoteles endelchiam. Ditagoras armoniam. Hippocrates spiritū tenuem. Rabbanus lucē. Democrytus spiritum ex athomis compositum. Acconomius hypereus igneum vigorem. Parmenides dicit eā de terra ⁊ igne esse. Epicurrus autez ex aere ⁊ igne Inter has diuersitates nos sequimur dicta sanctorum ⁊ catholicorum magistrorum dicētium q3 anima est subā spiritualis ⁊ rōnalis ad viuificandum corpus humanum de nihilo creata. Creata est inq3 anima perfectibilis. ⁊ imperfecta q3tum ad sciam ⁊ virtutes. perfectissima tñ est q3tum ad potentias naturales. Et quia i ē sensui non ē subiecta. neque secundum dimensionem est extensiua. Quantitatē enim habet anima vt dicit Aug9. nō dimensiuam. sed potestatiuam ⁊ virtualez Et quia simplex est anima. ideo nec augmenti. nec detrimenti est susceptiua. ga nec in corpore maiori maioz. nec in minori minor reperitur. vt dicit Aug9. Multitudo potentiarū in anima non ponit maiozitatem in anime natura. sed multiplicē effectum. anima etiam est vita ppetua. s. per memoriam. intelligentiam. ⁊ voluntatem. ad imaginem dei facta capax virtutz ⁊ vitij. susceptibilis pene. vel premii arbitrio libera. potentiis ⁊ habitibus ⁊ affectionibus decorata. caret pondere. ⁊ figura ⁊ calore passibilis ⁊ mutabilis est eo magna est quo capax est.

eternitatis.eo recta quo naturaliter ap
perens ē bonitatis.eo bona quo pticeps
est diuinitatis.

Quid sit anima secundum nomen.
Cap. 31

a Nima dr inquātū corpus aiat ⁊
uiuificat. Mēs i quātū recolit. Animus
dū vult. Rō dū recte iudicat. Spūs dū
spirat vel.qz spūalē naturā hz. Sensus
dū sentit. Memoria dū recordatur. Vo
luntas dū consentit. Nec noia diuersa sī
aie non pp eē ne pluralitatē. sed pp ef/
fectus multiplicitatē ⁊ operatione. Dr
anima ab a qō ē fine. ⁊ nemes quod ē sā
guis.eo qp sit sine sāguine. vl dr ab an qō
est tribuere.eo qp anima vitam tribuit.

De triplici anima. Cap. 32.

a Ctus aie triplex est.s. vegetare.
sētire. ⁊ ratiocinari. ⁊ scdz hoc dīsti
guitur anime potētia triplicit. r.s. vege
tabilis sēsibilis. ⁊ rōnalis. De qbus dicit
Ambro⁹. qp aia vegetabil appetit eē. lē
sibilis bñ e ē rōnalis aūt optime eē. ⁊ iō
nūqz quiescit donec optimo cōūgatur. ⁊
pp hoc ut amoris mouetur in deū vt i ip
so summe delectetur. Hec tres potētie
in diuersis substantijs tres anime dici
pūt. Haz uegetabilis ē anima in plantis
sensibilis in brutis · rōalis ho in hoibus
In hoie aūt predicte tres aie vna sūt es
sentia sed differūt in potentijs. nec ob
stat qp in hoie successiue. ac diuersis tem
poribus manifestantur. hoc.n. est a vtute
formatiua que rationaliter prius dispōit
ad ultam qz ad sēsū. ⁊ prius ad sensū qz
ad rōem presertim cū natura nō subito
sz paulati ⁊ successiue operet. Cū autez
aia rationalis infūditur corpi pdicte pri
mo in fuse nō bñt actiōes suas deiceps
a virtute formatiua. sed ab ipsa aia. Ani
ma quoqz duas primas potētias. s. vege
tabilē. ⁊ sensibilē exercet tātū in corpore
Anima vegetabilis ⁊ sens bilis nō dēbēt
dici anime i hoie sed potentie. nec aima
uegetabilis in animali dicenda ē anima
sed potentia. Aia aūt vegetab.lis in plā
ta dicenda est anima. non potentia.

De potentia anime uegetatiue
cap. 33

a Nima vegetabilis tres hz poten
tias. s. generatiuā. nutritiuā. ⁊ au
gmentatiuā. Prima est ad spēi cōserua
tionē. Secunda est ad cōseruationē indi
uidui. Tertia est ad perfectionē subiecti
Virtuti autē nutritiue quattuor deseruī
unt. s. virtus attractiua que assumit ne
cessaria in nutrimento. Itē digestiua q̄
sepat conuenies ab inconuenienti in
alimento. Itē retentiua que cibū tā diu
retinet in vno loco, donec debitā reci/
piat alterationē. Item expulsiua que ex
pellit quod superfluū ē in nutrimento.
sed ante omnes has est appetitiua.

De potētijs aie apprehēsiuis. Ca. 34.

a Nima sensibilis duplicē hz poten
tiā. s. apprehensiuā ⁊ mutiuā. app
hensiua diuiditur in apprehensiuā de fo
ris. ⁊ apprehensiuā de intus. Vires app
hensiue de foris sunt quinqz sensus par
ticulares. s. uisus. auditus. ⁊c vel potētie
exteriores. Vires autē apprehensiue ō
intus sunt quinqz potentie interiores sē
sibiles. que sunt cōis sensus. imaginatio
estimastio. fantasia. ⁊ memoria. Tradūr.
Per hipathetici oēs vires istas orgāi
cas eē. ⁊ qp per instrumenta corporalia
suas operationes perficiūt eo qp sint cir
ca particularia tantum. Omnis. n. forma
particularis in materia aliena est quoniā
forma sine oi materia accepta vniuersa
lis est. circa quam operatur intellectus.
Ista facile est videre i sensibus particu
laribus. quoniā illi nō apprehendūt nisi
per rei sensibilis pūtiam. De virtutibus
autem interioribus que sūt imaginatio.
estimatio. fantasia id ē est. quoniā in illis
omnibus est apprehensio forma singula
ris secundum situm prium ⁊ lineamēta
⁊ quantitatez. Mēs iste potentie passiue
sunt. ⁊ patiuntur a formis et individuis
que sunt principia cognitionis sensibilis
sensibilis dico quia duplex est cognitio

nis sensibilis. sensibilis dico quia duplex est cognitio intellectualis que oritur ex eo q̄ proprie per itellectū habet dignosci. vt forme cōuenientes ⁊ huiusmodi. Sē sibilis que puenit ex indiuiduis ⁊ obiectis sensum particularium que sunt principia cognitionis sensibilis. Sciendū preterea q̄ nulla potentia apprehensiua sensibilis retinet id qō apprehēdit. imo qō vna apprehendit alia retinet. Notandū ergo q̄ alia virtus est que bene tenet: alia que bene recipit. ⁊ ista que bene tenet pficit ficco ⁊ frigido. sed illa que bene recipit perficitur humido.

De sensibus pticularibus. Cap. 35.

Sensus pticularis in quinq; diuidit .s. in visum. auditū gustū. odoratus ⁊ tactū. q in multis conueniūt. ⁊ in multis differunt. Conueniūt. n. quinq; sensus in hoc q̄ sunt vires passiue. Sentimus eni intra suscipientes: non extra mittentes. Sensibile. n. positū supra sensum nō sentitur. scōo de aia. Omnes sensus sunt perceptibiles singulariū non vliū. ad quēlibet sensum extendūt nerui duo. vn⁹ ad sentiendum qui agit contra exteriora. et alius ad motū voluntariū qui agit vt iuste interiora ⁊ ad organū dirigit intentionem. In omni sensu oz esse proportionē sensibilis ad sensum. q̄ in medio delectātur. ⁊ in extremis corrumpunt. Ad sentiēdum aliquid oportet eē obiectū presens ⁊ medium deferens: ⁊ organū sanū atq; conueniens. ⁊ aie intentio actualis. Oēs sensus vnā habent originē scōm sensuz cōmunem a quo velut a centro quasi līnee quedā exeunt. Differunt etiaz sēsus particulares in multis. nā quilibz habet spāle instrumentū. Differunt etiā in obiectis. differunt in medio differentie. q̄ tactus ⁊ gustus habent mediū intrinsecus. ⁊ alii extrinsecus. Differunt in velocitate apprehendi. q̄ visus ē citissime apprehensionis. ⁊ remota apprehendit. Differūt situ q̄ visus ē supremus. Post auditus. deinde alii per ordinē. Differūt vtilitate. q̄ gustus ⁊ tactus maxime sūt necessarij ad cōseruationē idiuidui ⁊ speciei. Gustus. n. discernit cibum p q̄ quem seruat animal a nociuo. ⁊ tactus discernit qualitates sensatoz. sicut calide ⁊ frigidi ⁊ huiusmōi vt aial declinet extrema talium qualitatū ne corruptionē incurrat Differunt generalitate. q̄ tactus ē generalioz. cū non hēat organū determinatū. sed in oibus membris fit. Differunt ēt in ipressionū retentione. sensus enim grossiores fortius retinēt suas ipressiōes sicut patet in tactu. Nota q̄ videm⁹ visu ⁊ oculo. sed differenter. nā visu videmus effectiue. siue formaliter. sed oculo videmus instrumentaliter. Eodē mō dicendū ē de ceteris sensibus. Anima alie natur a sensibus tripliciter. Primo in somno. 2. in extasi magis. 3. in morte maxime.

De sensu communi. Cap. 36.

Sensus cōis est potentia que oium sēsuū particulariū obiecta apprehendit. vt dicit phi. 2. de anima. Omnes enim sensus exteriores a sensu cōi exteriori velut a centro pticulariter exeunt ⁊ senatoz suorum similitudines ad sensum cōem reducunt quo mediante ō singulorum ꝓpretatibus iudicant ⁊ discernunt. Unde sciendū q̄ sensus cōmūis ē fons ex quo oēs sensus oriuntur ad quē omnis motus sensibiliuz refert sicut ad vltimū finem. Hec potentia quedā hēt inquantum est sensus. ⁊ quedā inquantū cōis est. inquantū. n. sensus est habet recipere rez spēs sine materia: ⁊ tamen p̄sente materia. inquantū cōis est hz duo quoz vnū est iudicium sensibilium p quod nos apprehendimus nos videre q̄ videmus: ⁊ audire q̄ audimus. ⁊ sic de aliis. Si enim hoc iuditium non eēt i aialibus. nō satis esset videre ⁊ audire vtile. ⁊ scōm alios sensus apprehēdere. Secundū est cōparare plura sensata dicendo vnū esse dulce. ⁊ aliud dulcius eē ⁊ hoc iō sēsus cōis hz. q̄ ad ipsū referūt

BIBLIOTECA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

omnium propriorum sensuum sensata. Hec virtus in ãteriori parte cerebri ponitur in loco ubi cócurrunt nerui sensiti ui quinq; sensuum qui locus medulosus ⁊ humidus est. De vi imaginatiua.

Cap. xxxvii.

u Irtus imaginatiua ẽ potentia apprehensiua. in qua imagines rez sensibiliũ reseruantur. Hec virtus plus abstrahit q̃ sensus. qz sensus nõ accipit formã. nisi pñte re. illa aũt reseruat formã etiam re absente. In hoc etiã imaginatio differt a sensu cõi. qz sensus cõis pñtia rei exteriozis indiget sicut sensus particularis. Ista aũt virtus. s. imaginatio thesaurus formarũ vocatur. qz in ea sicut dictũ est forme a particularibus sẽsibus recepte retinẽtur. hec potẽtia i anteriori parte cerebri seu interiori. sicut ⁊ sensus cõis ponitur. et hic maior ẽ duricies ex frigiditate cerebri prouenies. vbi et imaginatiua retinet impressiones a sẽsu cõi receptas. De vi estimatiua.

Cap. xxxviii.

e Stimatiua virtus que a forma acquisita intẽtiones elicit que a sẽsu nõ percipiũtur. scõz quã ouis fugit lupũ et lupus miseretur filio suo. hoc aũt non posset fieri nisi lupus hret cognitionem eius induidui. et q; hoc idiuiduuz sit natus eius. sicut et ouis apprehendit lupuz sibi nociuũ. Ista vero nõ pñt fieri per sẽsum. Estimatiua differt ab imaginatiõe qm̃ imaginatio solũ retinet formas apprehensas per sensum cõem. et ad imaginationẽ solã non segtur affectꝰ miserie vl̃ tristitie. vel fuga. vel insecutio. Ad estimationẽ aũt statim segtur qõlibet istoz vñ sicut intellectus practicus se hẽt ad speculationẽ. ita se habet estimatiua ad imaginationẽ. ⁊ propt̃ hoc estimatiua nõ penitus apprehensiua ẽ. sed etiã motiua per hoc q; determinat ad quid moueri debeat aial. ⁊ a quo fugere. cũ. n. animal mouetur ad cibũ oz imaginẽ cibi in aiali esse. Sed estimatiua non solum mouet. imo ẽt apprehendit. Oportet igitur aial hr̃e estimationẽ qua moueatur. Officiũ estimatiue est apprehẽdere intentiones nõ quidẽ rõnis. sed nature. Cũ nõ apprehendit quid sit similis. aut nomẽ. aut verbũ. vel amicitiã. vel inimicitiam. cõmode vel incõmode. sicut dictũ ẽ. Hec virtus ponitur i pria parte medie cellule cerebri que calida est ex motu multi spũs ad ipsam. De fantasia. Cap. xxxix.

f Antasia est potẽtia cõponẽs imagines cũ imaginibus. ⁊ imagines cũ intẽtionibus. Cõponit inquã fantasia imagines cũ imaginibus. vt ẽ apprehendere aliquid eẽ albũ vel nigrũ. vel diuersas formas cõponere vel fingere chimeras. Cõponit ẽt imagines cũ intẽtionibꝰ vt cũ apprehendit ouis formã lupinam esse fugiendã. Componit ẽt intentiones cũ intẽtionibus. vt pz in oue que apprehendit nato suo prebẽda eẽ vbera ⁊ alienũ eẽ repellendũ. Per fantasiaz maior hr̃ cognitio que põt hr̃i i aia sẽsibili que ẽ in brutis. per hãc. n. non solũ scit pñtia sed ẽt prouidet sibi in futurũ. Per hãc eni quedaz aialia faciunt sibi casas. ⁊ de cibo puident in longinquũ. per hanc de illo scit qõ fit. idẽ ⁊ de alio q; fit aliud. et sic de eo oi õ quo sñia profertur per modũ affirmationis et negatiõis. Per hãc quoq; videmus aliquid eligere aialia. et aliquid refutare. Ad electionẽ ⁊ refutationez preexigitur scia et discretio. et iõ multi dixerunt q; fãtasia ẽ aliquid rõnis sed dicimꝰ nõ eẽ verazz electionẽ aie sensibilis. sed aliquid simile. Hec a vulgo in hoie vocatur cogitatiua. cũ tñ cogitare proprie sit rõnis. Fantasia operatur i sõno sicut in vigilia. Cõ aũt in sõnis res uidẽtur eẽ pñtes. hoc est qz fit reuersio ad sensũ cõem. Ista potẽtia q̃ ꝺiuncta est rõni sicut ẽ in hoie. tũc accipit agendi et operãdi regimẽ a rõne. Sed qz rõ diuersificatur scõm diuersitatẽ eoz de quibꝰ

ratiocinatio fit. ideo per operationes fã
tasie multiplicantur in hoie valde. Ubi
antem fantasia non est cũ rõe. vt est in
bruris tunc regitur solũ secũdum instin
ctum nature. Et qz natura vno modo ẽ
i habẽtibus speciem vnam. iõ conceptio
fantasie operatur in talibus vno mõ. Et
inde est qꝺ oĩs hirundo facit vno modo
nidum suum. Dixerũt quidã philosophi
qꝺ iste virtutes in brutis potius agũtur
qꝫ agant. sed in hoie potius agũt qꝫ agã
tur. qz bruta mouentur scõm impetum
z impulsum appetitus naturalis. ¶ Dot9
autem hũani regulantur secundũ regi/
men rõnis. ¶ Notandũ qꝺ melancolici
z infirmi z amantes multas habent fan
tasias. sꝫ hoc nõ est ex illustratione que
fit per imagines rep sensibiliũ. sꝫ ex pas
sionibus nature z confusione spirituũ a/
scendentiũ ad cerebrũ z caput turbanti
um. Tales. n. spũs diuersarũ imaginũ in
uolutiones faciunt z generãt horribiles
visiones z conceptiões ¶ Preterea sci
endum qꝺ bruta citius recipiunt influx9
primi motoris qꝫ hoies. sicut patet i for
mica que qñ cibum colligit infra tres
dies non pluit. Et gallus cantũ suũ per
tempus variat. qz imutationẽ aure ex in
fluxione primi motoris psentiũt. ¶ Hui9
dicti hec est ratio. qñ homines multum
occupantur circa cõceptiones suas cõse
rendo z cõponendo z diuidendo. quare i
fluxiones primi motoris nõ percipiũt ita
cito sicut bruta que non sic occupant in
suis cõceptionibus: nec scõm illas opan
tur. sꝫ tantũ scõz intellectũ nature. ¶ Ista
vis. s. fantasia plurimũ impedit itellectũ
eo qꝺ minus occupat siam cõpositione z
diuisiõe imaginũ: nõ solũ acceptarũ a sẽ
sibus. sed etiã fictarum. maxime ãt impe
dit intellectũ qñ aliquid de celestibus et
diuinis imprimitur ei. z hoc iõ. qz cõcep
tiones tales intellectus non potest ferre
nec sunt similes imaginationibus z ficti
onibus fantasie. Fantasia vero ponitur
in medio medie cellule cerebri tanquam
centrum inter memorariuã z imaginati
uam. qz fantasia conuertit se taz per for
mas quas accipit imaginatiua per sensũ
qꝫ super intentiones quas reseruat me
moria. z tunc istas formas ac intentiões
diuidit ac componit.

¶ De memoria. Cap. 40.

m ¶ Emoria autem est repositorium p
teritorum. ¶ Reseruat enim memo
ria intẽtiones per estimationẽ a figuris
rerum elicitas. ¶ Anima per memoriã me
diantibus rebus sensibilibus in ipsas fd
dit res sensibiles que sunt extra ipsam.
z propter hoc oportet actum memorie
duas precedere operationes. quarũ vna
est hoc eẽ receptũ. z hec est operatio sẽ
sus cõis. z in hoc memoria incipit. secun
da est hoc eẽ cõseruatũ apud nos quod
fit per imaginationem. ¶ Oportet etiam
qꝺ ante memoriã quedam virtus operet
que ex figuris rerũ diuidat reruz inten
tiones singulares. ¶ Differunt imaginatõ
z memoria. quia ista cõseruat spẽs rerũ
hec cõseruat itẽtões spẽz. Sciẽdũ quo
qꝫ qꝺ memoria differt a reminiscentia.
qz memoria discrete z distincte reuertit
ad res componendo intentiones distin
ctas cum imaginibus. ¶ Reminiscentia si
ue recordatio ẽ motus quasi intercept9
z abscisus per obliuionẽ. z est cũ collati
one temporis z loci z huiusmodi. ¶ Remi
niscentie enim modus nõ est vniformis
sed causatur i pluribus principiis circũ
stãtibus id cuius ppzie est remiscibilitas
cum sit principiũ multorũ prius memora
torũ. ¶ Cum eim per memoriã fiat rerum
apprehẽsio quod eedem res prius fuerit
i se vel i sẽsibus alijs cognite. patet qꝺ si
quis rẽ totaliter oblitus est ñ potest per
memoriam recordari se eẽ oblitũ. Sed
si oblitus est i parte. tũc per id qꝺ remã
sit potest reminisci. sed quandoqz sciuis
se p collectõez rmiscẽtie pt ẽt ad id qꝺ
oblitus est redir cum illius adiutorio qꝺ
remãsit mẽorie. Alia ẽ dña iter mẽoriaz
r reminiscentiam. quia memoria mul ta

pant aialia. sed reminiscentia est solius rōnis. qz reminiscētia ē quedaz inuestigatio que sine ordine rōnis nō est. ac sine ō liberatione p que antecedēs ordinat ad pñs. Sane cū quis reminisci voluerit ea que nō eo mō quo per sensū. iz per intellectū apprehendit hoc nō fit per memoriā. qz memoria talia nō reseruat. sed itellectus cōuertit se super ea que hz apud se. z ea reducit ad actum que hz in habitu. Iste aūt habitus manet actualiter apud intellectū potentialē qui ē locus spēruz vniuersaliū. vnde z vniuersalia specula ta remanent apud ipsum tāq̄ in loco sue gñationis etiam actu quando illa nō considerat. Intellectus autē potentialis ad hās spēs quas sic habet apud se conuertit. vel ab eis auertitur quādo voluerit.

Ultimo notandū q̄ memoria ponitur in posteriori parte cerebri qui locus est siccus propter neruos motiuos qui oriūtur ex ipso. De vi sensibili z motiua.

Cap. .xxxi.

Equitur de vi sensibili motiua. hec mouet qñq̄ spiritualiter. qñ q̄ corporaliť. Primo mō dī appetitiua que mouet dupliciter. aut diligendo. aut odiendo. z diuiditur in cōcupiscibilem et irascibilē per quas appetit aia bonū. vel insurgit contra malū. Ab his vero duobus. s. irascibili z concupiscibili oriuntur quatuor affectiones. s. gaudium spes. dolor. z timor. Nam si pñs est q̄ cōcupiscimus gaudemus si absens est speramus. Similiter si pñs est de quo irascimur dolemus. si absens est timemus. Sensuali tas aūt est vis anime sensibilis motiue. z ad idem mouet ad quod cōcupiscibilis z irascibilis. Sensualitas enim appetit. que delectabilia sunt corpori. ac nociua refugit. Differt autem sensualitas a concupiscibili z irascibili. quia sensualitas magis coniungit corpori. z sicut i brutis ita in homie nulla lege stringitur. quin semper in appetitus rerum ad corpus pertinentium moueatur. Sed cōcupiscibilis z irascibilis iungitur rōni. z prout sunt in homine frenant rōni. ac regunt virtutibus que fundant in ipsis. Est n. temperātia in cōcupiscibili. z fortitudo in irascibili. z sic de aliis scōm q̄ vis motiua sensibilis mouet corporaliter. sic diuidit i virtutē naturalē. vitalē. z aialem. quarum prima situ suum hz in epate. vt in proximo principio. cū primū principiuz est cor. Secūda in corde. tertia in capite. vt i p̄mo principio. tū primū principiū ē cor. Virtus naturalis est motiua humorū. vi talis motiua pulsuū. aialis est motiua membrorum. Dicimus q̄ virtus naturalis ē motiua humorū mediantibus artheriis z venis que radicant in epate scōm Galienū. iz scōm Aristotelē radicant in corde. z hoc per spūm naturalem. Est autē ⁊tus naturalis substātia subtilis z aerea vi caloris in corde gñata hec sanguinez ad singula membra impulsat. ex quo corp⁹ vegetatur. Virtus vitalis ē motiua pulsuz mediantibus artheriis que radicāt in corde. Spūs autē vitalis est idem qui z naturalis. Idem dico in substantia. sed differēs in virtute. hic per artherias ad membra corporis se diffundens vivificat ipsum corpus tāq̄ instrm. Virtus aialis ē motiua membrorum mediātibus neruis qui radicāt in capite. z hoc per spūm aialem. Est aūt spūs aialis idē qui z naturalis. z vitalis. sed aialis dī cuz ad cerebrū deuenerit. hic ceteris subtilior per neruos ad organa sentiendi dirigitur vt sē sus z motus scōm locū ex inde generet in corpore aialis. Circa vires istas de niq̄ sciendū est q̄ cū virtutes aiales itē duntur. tūc naturales remittunt. ꝓpter hoc in hoie dedito studio. vel meditatio nibus minus operatur virtus nutritiua z generatiua. z augmentatiua. ex quo p3 q̄ cōcupiscentia carnis domatur i viro studioso. Unde ait Hieronymus. Amasciam scripturarū. z carnis vitia nō ames. Preterea quādo virtutes aiales remittunt. naturales incendunt. sicut patet

in somno q describitur esse quies virtutum animalium cū intētione naturaliū.

De potentiis anime rationalis.

Cap. .42.

t Ria sunt in aia ut ait ph⁹. 3ª. de aia. s. potētie. habitus. ⁊ passiões. Potentie quidem sūt inate. habitus autē sunt acquisiti vel infusi. passiones vero sunt il late vel innate. Habitus. n. sunt acqsiti. vt pz in scia ⁊ virtute pollitica. Hā ex frequēti studio hō acquirit sciētiā et ex frequenti bñ agere fit hō bonis bonitate ⁊ tutis pollitice. Sunt ⁊ habitus quādoq; nō p acquisitionē sz p infusionē. sicut sapia fuit infusa. Salomoni. ⁊ virtutes theologice auferūt quotidie puulis i baptismo ⁊ ēt penitentibus i iustificatione ⁊ ex actibus nō gñant tales habitus. sed potiꝰ ecōuerso ex talibꝰ habitibꝰ elicitūt boni actus ex potentijs. vnde in habitibus acqsitis sequit. quales sūt actus tales sūt habitus. sz in habitibus infusis ē contrariū. s. quales sunt habitus tales sūt actus. Est tñ neruz q sicut habitus acquisiti gñantur p actus. ita ⁊ generant p actiones. sed non meritorias inquantū tales. Passiones autē sunt illate ab extriseco. vocat autē passiones phꝰ receptōes obiectoz. Sūitur ⁊ aliter passiones ut dicātur affectiones sicut doloz timoz. spes ⁊ gaudium.

De diuisiōe potentiarū aie. La. 43

n Unc ad diuisionē potētiaz aie accedaz⁹. Phꝰ 3° de aia igr diuidit principalit aie potentias in cognitiuam ⁊ motiuā. quas theologꝰ appellat itellectū ⁊ affectū. ipm āt affectū intelligit voluntatē. Potentiaz āt aie quedā sūt sepate a corpe. vt velle. ⁊ intelligere. scōm quas aia non vtit corpore. sed vtit utēte corpe. s. fātasia que sic hz se ad itellectū sicut color ad visū. vt ait phꝰ scōo d aia Quedā vero sūt vires inseparabiles a corpore. vt vegetabiles. ⁊ sensibiles quātū ad operationē. ⁊ quātū ad essētiā. ut i bruis. Sed in hoie separant vires iste a corpore quātū ad essentiā. licz aia opationes eoz exercere nō possit extra corpus. In brutis vero simpliciter pereūt quātū ad utrūq;. Itē aia potentias quasdā hz conuenietes cū brutis. ut est sensualitas. sensus pticularis. sensus cōis imaginatio estimatio. mēoria. Quasdā hz nō cōes cū illis. vt ē rō. ⁊ intellectus. ⁊ hꝰ mōi. Item aia hēt vires quasdā quo ad se. ut est rō. volūtas. liberū arbitriū. quasdā hēt gꝰ corpori pmisceť. vt ē vis naturalis. vitalis. ⁊ aialis. de quibus dictū ē supra cap. 41. Ex iam dictis pz q potentie quedaz sūt organice. quedā nō. Itē ex predictis collige q aia rōalis oēs potētias hēt aie vegetabilis ⁊ sēsibilis. sed nō inquātum rōnalis ē. Verū inquātū rōalis ē addit i tellectū ⁊ liberū arbitrium. ⁊ hꝰ mōi. Et hoc qō dicit. Grego. Qis inquit creature aliquid cōe hēt hō. Hēt nāq; hō cōe eſ se cū lapidibus. viuere cū arboribus. sētire cū aialibus itelligere cū āgel. Quicquid. n. virtutis aut nobilitatis hre pñt nature inferiores. hñt ⁊ superiozes. sz p fectiori mō ⁊ nobiliori pp hoc manifestatuū ē q oēs vires gbus cōicamꝰ cū brutis differūt specie. prout sūt i nobis ⁊ brutis

De differentiis potentiarum ipsius anime. Cap. xxxiiii.

q Uattuoz assignātur differētie virtutis itellectiue. Prima dať scōm differentiā nature sic intellectuo diuidit in agētē ⁊ possibilē. scōa. datur scōm differentiam obiecti. ⁊ sic diuiditur itellectus in speculatiuū ⁊ practicū. ⁊tia assignatur scōm differentiā dignitatis. ⁊ sic diuiditur rō in ptem superiorē ⁊ iferiorem. quarta datur scōm cōparationē ad actū ⁊ sic diuiditur itellectus in habitum ⁊ i actum. in habitū quidē cū pōt itelligeř qñ uult. In actū vero cū actualiter ad intelligibile se cōuertit. Differentia vero intellectus in effectu ⁊ eius qui dr adeptꝰ sumitur scōm maiorē ⁊ minorē pfectionem ipsius intellectus possibilis. Hā cuz intellectus possibilis recipit spēs cum lumine intellectus agētis tūc dr intellectꝰ

i affectu. ⁊ etiã in hitu. Intellectus uero cũ recipit pfecte lumen scõz formalẽ con iunctionem. tũc vocatur intellectus adeptus. Diligenter aũt notandũ est q oẽs differentie intellectũ iã predicte sumunt uel secũdum actũ. vel scõm habituz. vel secundũ moduz intelligẽdi. ⁊ nulla sumit secunduz diuisionez potẽtie cognitiue. nisi pzima tm̃. secunduz quã diuiditur in agentem ⁊ possibilem.

De modo cognoscẽdi. Cap. 45

r Es cognoscit aliter õs. aliter angelus. aliter hõ. Ipse quoq hõ aliter cognoscit deũ per intellectũ. aliter p creaturas. Intellectus. n. diuinus cognoscit res ex sẽ ipso. Intellectus aũt angeli cognoscit res p ſpecies sibi cõcreatas que sũt similitudines rerum. Sed intellectus humanus cognoscit res p ſpecies abstractas. a rebus particularibus per sensum prius cognitis. Unde sciendum q sicut sensus cognoscit res presente obiecto. ⁊ sicut imaginatio cognoscit absente obiecto. ⁊ tm̃ cum appenditijs materie ita intellectus cognoscit sine appẽditiis matie sub itentiõe vniuersali. Alia igitur per intellectum aliqualiter cognoscit oia ⁊ attingit. Cognoscit. n. deum supza se. ⁊ seipsaz in se. ⁊ angelos iuxta se. ⁊ quicqd celi ãbitu continet infra se. Quid sit aũt modus cognoscendi deũ. nota q intellectus humanus nõ cognoscit deum p abstractõez sicut alias res. ⁊ hoc iõ est. qz similitudo abstracta simplicioz ẽ illo a quo fit abstractio. deo aũt nihil simplicius est. Alia rõ est quia in abstractione opz esse particulare ⁊ vniuersale. particulare quidẽ a q9 fit abstractio. vniuersale aũt. s. seipsũ abstractum. sed nihil horũ cadit in deũ. Sciendum preterea q per sensuz cognoscimus particularia. sed p intellectũ vniuẽ salia. ⁊ q̃do se intellectus conuertit ad pticulare ut ipsũ apprehẽdat. tũc similitudo abstracta a particulari erit vniuersal ⁊ non particularis. Itẽ nihil venit in itellectum nisi per sensũ. ⁊ hoc fit duob9 modis. s. vel simpliciter. vel per accidẽs. simpliciter quidẽ ut quãdo itelligimus sensibilia prius per sensũ apprehẽsa. Per accns aũt. vt qñ intelligimus insensibilia per effectũ. Notandũ est etiã q aliud ẽ rem per cognitionẽ in intellectũ venire ⁊ aliud est i re iam itellecta uersari. qz tẽ cognitio rerũ per sensum venit in intellectum. sicut dictũ est. sed cũ intellectus iã apprehẽdit. tunc delectatur ⁊ negocia tur in illa. etiã fine sensus adminiculo. ad cognoscẽdum ista plenius nota vtrũque ver ee. s. q pticlaria cognoscũt p vniuersalia ⁊ ecõtra. ũiuersalia cognoscũt p particularia. istud sic pz. quia duplex est vniuẽsale. vnũ. s. prout ẽ abstractũ. ⁊ aliud cõfusum videlicet scõm q est in particulari. Dicimus ergo q ad cognitionẽ vniuersalis abstracti venim9 per particularia. sic̃ pz in pueris in qbus prius operatur sensitiua q̃z intellectiua. qz prius cognoscunt particularia p sensum. ⁊ postea vniuersalia per itellectũ. Sic ⁊ philosophi iuenerũt modũ argumentandi per inductionẽ qz ex multis ꝓpositionibus particularibus vnã conclusionẽ faciunt vniuersalẽ hoc mõ. Socrates ẽ aial. Plato est aial. Cicero. est aial. ergo ois homo ẽ aial. Ecõtrario est in uniuersali cõfuso. qm̃ per talem vniuersalem venimus in cognitionem particularium. sicut pz qñ videmus homez a remotis. tũc non cognoscimus. nisi eius subãm cozporeaz. ſz postea per motũ cernitur esse aial. dũ vero magis appropinquat cernit esse hõ. tandẽ cognoscitur eẽ petrus. Nota q secundũ phm̃ in libro õ sensu ⁊ sensato plura scire possumus. sed vnũ solum intelligere. qm̃ scire dicit hitum p quẽ plura scimus. intelligere ãt dicit actũ q non potest in intellectũ eẽ duplicatus. intellectus. n. ad unũ soluz se potest actualiẽ conuertere. ⁊ hoc pz qz quãdo qs agit duoz actus rõis simul vno tẽpore vnus ẽ intellectus ⁊ alius memorie siue cõsuetudinis. Ybi gra. Aliquis dicit horas ⁊ querit in libro cõcordantias. uel

numerat denarios. vnū illorum. ſ. quereꝫ cōcordantias ē actus intellectus. ſz aliud ſ. dicere horas ē actus memorie. ſicut ēt aīal brutū ſine regimine intellectꝰ vadit ad domū ad quā ſepe viuit. Itez nota q ad intelligentiā rei nō requirit pītia rei intelligibilis. ſed pītia ſimilitudis eius ſm tum. q̄ res nō cognoſcūtur eēntia. ſed p ſimilitudinē. ⁊ inde ē q intellectus appꝛhendit remota ſicut ꝓpinqua.

De intellectu agente ⁊ poſſibili. Cap. xxxvi.

n Hanc de intellectu agente ⁊ poſſibili ſpāliter ē dō. Intellectus igr agens ē qui abſtrahit ſpēs ab imagine ſiue fantaſia. ⁊ ſua irradiatione facit vniuerſales. ac ponit res i intellectu poſſibili. nam ſicut ad viſū coꝛꝓoꝛalē exigit lux abſtrahēs intentiones colorū. i. ſimilitudines a coloꝛato. ⁊ ponit eas in aere. nō q dē ſcōm eēntiam. ſed ſecūdū intētionem i. ſilitudinem. Sic intellectus agēs qui ē lux aie ponit ſpēs abſtractas a fantaſia i intellectu poſſibili. nō quidē actualiter ſed ſcōm intētionē. i. ſimilitudinē. Qua re ār inter imaginationem ⁊ intellectum poſſibilē nō ſūt potentie eiusdē ſpēi hec eſt rō qm altera ē potentia aie ſenſibilis altera aie rōalis intellectus ār poſſibilis dr. q̄ pōt recipere tales ſpēs. ſed nōdū ſuſcipit eas cꝰ exēplū ē tabula nuda nīlā hns picturam potēs ē ār hēre quācūq;. Sane cū intellectus poſſibilis talēs ſpēs receperit tūc ſicut hēs ſupra ca. xxxiiii vocat intellectus i effectu vel in habitu Cū vero illuſtratur multitudie ſpērum ſenſibiliū tūc ē itellectus adeptus. Qualiter autem iſte ſpēs remaneāt i intellectu poſſibile vl qualiter ad eas fiat p rmiſcentiam ꝓuerſio ⁊ reuerſio hēs ſupra in caꝰ. xl. de memoria. ꝓpoꝛro intellectus agens ⁊ poſſibilis differunt. ſicut lux ⁊ illuminatū ſicut perficiēs ⁊ perfectibile quia vt dicit phꝰ intellectus agens ē omnia facere. ſed intellectus poſſibilis ē fieri. Et vt plenius innoteſcat notandū q̄ ſicut ad hoc per ſpeculum aliquid videatur. tria ſunt neceſſaria. ſ. ſpeculum quod aptū natū recipere ipreſſiones coꝛporum obiectoꝛū. coloꝛ autē in coꝛpibus obiectoꝛ. ⁊ lux qua moneatur coloꝛ coꝛporū obiectorum que ſine luminis influxu quātūcūq; obiciantur nō ſūt receptibiles a ſpeculo. ſic ſiliter ad hoc vt aliqd in intellectu videāus oꝛ q̄ ſit itellectus poſſibilis qui aptus natus ē recipe ſpēs quemadmodū dictū eſt de ſpeculo oꝛ ēt q̄ ſint ſpēs ſpeclare apud intellectū poſſibilem qui hēt ipſas habitu. cū ſit locus ſpērum vniuerſalium. Sed ſicut coloꝛ i coꝛpore non mouetur nec ſpecies niſi mediante lumine imprimūtur in ſpeculo. ſic nec fantaſmata erunt actu intelligibilia. niſi intellectus agens irradiet ⁊ diffundat ſuper eū lumen ſuū ſicut lux ſuper colores ut ſic ſecundum actum intelligibilia efficiantur. De intellectu ſpeculatiuo ⁊ ꝓpractico. Cap. xxxvii.

ſ Equit de intellectu ſpeculatiuo ⁊ practico qui ābo in cognitione cōſiſtūt. Sed in hoc differūt q̄ intellectus ſpeculatiuus cognoſcit verū in ratiōe veri. practicus ār cognoſcit verū i rōe bōi Item intellectus ſpeculatiuus vocat cognitio ſpeclatiua. ſz practicus dr cognitio affectiua. itez finis ſpeculatiui eſt verū finis ār practici eſt opus. itez p ſpeculatiuū itelligimus recte. ſz p practicū recte viuimus. intellectus practicus vocat opatiuus. q̄ dr a praxi q̄ eſt opatio. itez itellectus practicus diuidit i rōez. ⁊ ſyndereſiz. Rō ār diuidit i ptem ſuperiorez ⁊ inferiorem de quibꝰ p oꝛdiez dō eſt.

De rōe ⁊ partibus eius. Cap. xxxviii.

r Atio ār eſt uis anime. nō ſolū cognitiua. ſed etiam motiua. Ideo ār cū iudicat aliquid eſſe bonū vel malū. ⁊ ibi ſiſtit tūc dr cognitiua. Si ār ꝓcedit āplius ⁊ iudicat bonū vt fiat ſic dr motiua. ſi ꝓo ad hoc vltimū ꝓcedit vt ſolū iudicet eē bonū ut fiat. ſed ēt id appetit. ſic dicitur liberum arbitrium. q̄m libex

arbitriū apprehēdit rōem ⁊ voluntatē. Rō. prout se hz ad bonū particulare diuiditur in partē superiorez ⁊ inferiorem Superior pars diuinis ⁊ eternis intēdit Inferior aūt de tranſitorijs iudicat. ⁊ ea diſponit. Itē ſuperior pars accipit rōes per leges diuinas. vt hoc eſt faciendum qō deus precepit. Pars āt inferior accipit rōnes per leges humanas. ut hoc eſt faciendū qō honeſtū eſt vel qz expedit reipub. Itē ſuperior pars rōis dr uis. gaz uſq; ad contemplationē eternoz. ſe extendat difert tñ ab intellectiua. qz intelligētia negociatur in eternis per modum rōnis vel intentionis. Rō autez non fic. ſz conferendo ⁊ rōcinando. Dſt autem rō alio modo ab intellectu qm̄ intellect⁹ apprehēdit eſſe rei abſolute. rō autē cuz collone vnius ad alterū. inferior Vo ps rōnis dicitur multiplicit que circa reſ cōporales uerſat coniuncta ē ſenſualitati. ⁊ ſepe allicitur ab ea. videt eniz ſemp porrigi pomū ſibi. i. illecebrā vicinam. Rō tñ inferior ⁊ ſuperior idē ſunt in eēntia. ſed differunt in officiū. Exemplum in oculo ſurſum ⁊ deorſum aſpiciēte.

De aie motiuis. Cap. 49

Rum motiuaz anime rōnalis eſt diuiſio. Diuiditur eni vis motiua in impatiuaz ⁊ cōſiliatricē. ⁊ effectiuam. ⁊ cōſiliatricem ſimul ⁊ effectiuam. Dis iperatiua ē liberū arbitriū ⁊ ſyndereſis. Conſiliatrix eſt ipſa vero que diuidit in partē ſuperiorem ⁊ inferiorem. Dis affectiua eſt volūtas que diuiditur in thele/ſyn. ⁊ bulyſim. Dis que ſimł cōſiliatrix ē ⁊ affectiua eſt ipſe itellectus practicus.

De voluntate. Cap. 50.

Nter dictas potētias prio dō eſt de volūtate que inter ceteras motiuas eſt ꝑcipua cū ſit generalis motoz oīum viriū. Cū. n. itellectus apprehēdit aliquid vt bonū. voluntas imperat viribus affixis ipſis organis. ſicut viſui ad videndum. auditui ad audiendū. ⁊ ſic de alijs ſēſibus. Similr in motu locali volūtas imperat virtuti animali que eſt in neruis ⁊ in muſculis. ⁊ ita mouet ad ambulādum vel currendū. ⁊ ad huiuſmodi ſimilia. ſz fallit iſtud in potētijs anime vegetabilis in quibus voluntas ſuū imperiuz non exercet. Nutritiua ⁊ generatiua. ⁊ augmētatiua. non ſecundū noſtrum arbitriū. ſz naturaliter operantur. Volūtas autez in duas diuiditur partes. ſ. in theleſiz. ⁊ buliſim. i. volūtatem naturalē. ⁊ deliberatiuam. quarum prima. ſ. volūtas naturalis dirigitur ꝑ finderesim. ſecda vero. ſ. deliberatiua per rationē. Nota qꝫ voluntas propie ⁊ ſtricte eſt tm̄modo rationabilium. ſed large dicitur etiam brutoz eſſe. improꝑe vero quaſi methaphorice. dicit etiā eſſe uegetabiliū. vnde volūtas primo mō ſūpta. ſ. prout eſt rōnabilium propie volūtas dicitur. 2° modo prout eſt brutorū vocat propie deſideriū. 3° mō prout eſt vegetabilium vocat appetituſ inter potentias nulla ē liberioz qz voluntas. quia nec obligat orgāno ſicut imaginatio ⁊ eſtimatio. ⁊ huiuſmōi nec cogit a bono. ſicut itellectus cogitur a vero. Dires autē affixe orgāniſ i mutāt neceſſario imutato orgāno. qbus omnibus noluntas caret. vnde ait Aug. Nihil adeo in noſtra ptāte eſt ſicut voluntas. Si aūt ſcire volueris quare voluntas non cogitur a bono ſicut intellectus a vero. hec eſt ratio. qz citra primū. nihil ita bonum qō non aliqd imperfectionis hēat. ſed aliquid it a verū eſt. qꝫ nihil falſitatis hz. ut in hac propoſitiōe qōlibet totum maius eſt in ſua parte. vñ tali vero cogitur itellectus aſſentire. ſed uoluntas nulli bono creato cogitur adherere. itē voluntas uidetur interdū cogi ꝑ ioꝛdinatum appetitum. prout voluntas qnādoqz trahit hominem. ⁊ allicit vt bonū ſpernat et incōmutabile. ⁊ rebus mutabilius adhereat. ſed huiuſmōi coactione libertas quedam eſt. vnde Aug⁹. Omne peccatū adeo eſt voluntarium. quod ſi nō eſt voluntariuz non eſt peccatum.

De synderesi. Cap. §1.

S Inderesis vis est motiua que sem per nata est figi in superioribꝰ naturaliter mouẽs ⁊ stimulans ad bonuꝫ.⁊ ad bonꝛẽs malum.⁊ in istis nũq̃ est errãs neque secundũ finderesim ẽ peccaꝫ. Sciendum q̃ ois finderesis nunq̃ extinguit totaliter etiaꝫ in abolo ⁊ in dãnatis remanet in illꝭ aliqs actus. Sinderesis in.quant ũ ad instintum boni.⁊ q̃tum ad displicentiã mali culpe absolute cõsydera te extincta est in diabolo ⁊ in dãnatis.secundũ uero q̃ culpa cõparatur ad̃ penã sic nõ est extincta in illis finderesis etiã in hunc modũ remanet in pena. Isa.ca.66 Vermis eoꝝ non morietꝫ. Dñt igitur displicentiã mali in cõperatõne ⁊ collone ad penam.

De conscientia. Cap. §2

h Oc nomẽ conscientia cõponitur ab hac propositiõe.cũ.⁊ hoc noie scientia. vnde conscientia dicit duo.s.sciẽtiam.⁊ secundum hoc conscientia est habitus naturalis.non solũ cognitiuus.sed ẽt motiuus.inclinat.n.aiam ad prosecutionẽ boni.⁊ fugam mali.alio modo dicit cõscientia acceptionem ex parte rõnis.qõ notatur in hac ꝓpositione cũ. Primo igit mõ prout ꝓscientia includit scientiã in se hꝫ se ficut superius.⁊ coniungit synderesi.⁊ semper ẽ recta.2º mõ coniungit magis rõni.⁊ sic se hꝫ sicut inferius. hoc mõ recipit errorem⁊ conturbationẽ.in cõscientia.n.ex parte inferioꝛi bene põt accidere error. Nã ratio cum conscientia parti inferioꝛi iungit.et hꝫ versari circa particularia in quibus sepe contingit errare.ficut pꝫ in figillo conscientie in quo finõres ꝓponit maioꝛẽ sic.nullũ malum esse faciendum.2õ assumit minoꝛẽ.s.hoc ẽ malum conscientiã concludit. ergo nõest faciendũ.Circa pmam nõ est error. Circa secundam q̃q̃ est error.⁊ ex hoc falsitas in cõclusione quãdoq̃ oritur. Cauenda ẽ conscientia nimis larga ⁊ nimiu stricta. Nam prima generat presũptionez.scõa desperationẽ.itẽ prima dicit sepe maluꝫ bonũ.scõa econtra bonũ malũ.item pria sepe saluat damnãdũ.scõa ecõtra dãnat saluandũ.nota q̃ aliud est conscientia.aliud est tioꝛ conscientie.tũc.n.est cõscientia q̃ quis sententialiter iudicat aliqd eẽ faciendũ vel vitandũ.⁊ cõtra talem conscientiã facere.etiã si sit erronea peccm est. Sed cõtra timoꝛeꝫ conscie facere non sẽ per est peccatũ.qꝛ talis timoꝛ non ẽ semper ex diffinitiua sñia rõis per quaꝫ iudicet se teneri ad aliqd.sꝫ ex eo q̃ uacillat iter dubia sciens qd sit melius. vel ad qd teneatur potius.cũ tñ non omitteret qcqd sciret esse placitũ diuine uolũtati. De conscia quoq̃ faciẽdũ q̃ q̃q̃ respicit ꝓteritum q̃q̃ pñs.quãdoq̃ futurũ. nã cõscientia acusat de ꝓterito.remunerat de pñti et ꝓcauet futuro. Preterita nãq̃ respicit vt quãdo ꝓscientia mentẽ reprehendit de malo cõmisso.vl de bono omisso presentia aũt respicit contradicẽdo ei cuius p conscia hũmus oppositum. Futura quoq̃ respicit.vt quãdo instruit ⁊ stimulat mentẽ ad ea facienda. vel vitãda ad que conscia ipsa iudicat nos teneri.qõ autem cõscia se extendat vt dictũ est tã ad facta q̃ ad fienda põt colligi ex diffinitionibꝰ conscie que tales sũt. Joãnes Bama. Conscia est lex intellectus nostri Basilius. Conscia est rõnale iudicatoriũ Diffinitiones magistrales sẽ iste.conscia est cognitio sui ipsius.itẽ conscientia ẽ habitus animi agendorũ.⁊ non agendoꝛuꝫ. itẽ conscientia est habitus mẽtis boni ⁊ mali discretiuus.itẽ conscientia est ꝛeduliras intentionẽ ad aliquid faciendum.uꝫ non faciendũ animi ꝏliberatione firmata. Erroꝛ conscientie octo modis causat Primo ex ignorantia quando scilicet nescit quicquid sit eligendum vel declinandum. De tali erroꝛe dicitur secundo paralipo.2o.cum ignoramus quid agere ꝏbeamus hoc solum residui habemus ut oculi nostri ad te diligantur.secũdo ex negligentia vt cum quis negligit conscias di

scutere. vel si nescit se expedire negligit tamen ab alijs querere. 3° ex supbia vt qñ quis būliat intellectū suū vt meliozi bus ⁊ sapientioribus se velit credeꝛ. Cō tra qđ Ap⁹ scđe cozith. io. Captiuantes cēz intellectū vestrū in obsequiū chzisti hoc ē q̄ glibet in credendis plus dz cōsē tire fidei q̄z sibi. ⁊ in agendis plus dz alijs credere q̄z sibi. quarto ex singularitate qua hō sequens sensū p̄priū nō cōfor mat se aliis nec sequit vias cōes bonorū De his numeri caplo. x. Extrema castro rū cōsumpsit ignis. 5o. ex affectu in ordi nato q̄ sepe inclinat cōsciam ad id qđ hō tūc appetit ⁊ sic facit eā a sua rectitudie deuiare. Seneca. Perit omne iudicium cū res transit in affectū. 6⁹. ex pusilani/ mitate qua quis timet nō timenda scōm rectū iudicium rationis. Isa. ca. xxx. Di cite pusilanimes cōfortamini ⁊ nolite tie re. 7. ex pplexitate qua hō se, credit esse positus inter duo peccata. quorū alterū fit ipossibile declinare. Sed sciendum q̄ pplexitas nihil ē simpliciter. pōt tamen quis eē perplexus scōm quid. i. scōm er roneā consciam qua depositā erit libera tus. 8. ex humilitate. ⁊ cozdis puritate. Gregorius bonaꝝ mētium ē, ibi culpas a gnoscere vbi culpa non ē. Erroꝛ primis septē modis acceptus reprehensibilis ē nono vero mō laudabilis est imo nec er roꝛ dici debet. sed humilis suorū defectu um recognitio dūmodo nō fit nimia.

De operibus anime.

Cap. .Fz.

a Nima scōm diuersas potentias multas. ⁊ diuersas hz opationes. Ipsa. n. cognoscit verū p intellectū spe clātm affectat bonā p intellectum prac ticū. Discernit āt conferēdo inter bonuz ⁊ malū verum ⁊ falsum p rōem. Discer nit fil ⁊ elegit p libeꝝ arbitriuz. Cōsētit p volūtatem. Inuenit medium p igeniū stimulat ad bonū p syndereſim. Alia etiā in actibus suis ordinē hz. nam qđ sēsus p̄cipit imaginatio repñtat. cognitio for mat ingeniū inuestigat. rō iudicat. memo ria seruat. intelligentia apprehēdit. ⁊ ad contemplationē adducit. Alia preterea cognoscit res p̄nteſ p sensū. absentes ue ro per imaginationem res āt in materia p p̄nsiam sui. In semetipsa autem seipm per reflexionē sui supra se. Anima alios hz actus ptinentes ad corpus. ficut ē ve getare p vtutem naturalem sentire per uirtutem aialem. ⁊ viuificare p virtutez vitalem. de qbus oibus dictū est supra.

De quantitate anime.

Cap. .liiii.

a Nima cū sit simplex nō hz quāti tatem dimessiuā sed virtualē. vnđ pz q̄ aia scōz essentiā nō ē in toto corpe lz in pte corpis determinata, ⁊ tū vtutē in fluit toto cōpi ⁊ ad hoc pōit. Alcidi⁹ exē plū de aranea que i medio telle sue resi dens sentit quemlibet motū. siue interi⁹ siue exterius in tella factū. Eodē modo aia in centro cozdis posita fine sui disten tione totū corpus sibi vnitū sensificat vi uificat, atq; mouet nec contra simplicita tē anime c̄ q̄ dīr tres aie. esse. s. vegeta bilis. sensibilis. ⁊ rōalis cuius intelligētia supius ē exp̄ssa. Alia quoq; lz sit simplex tam scōm Boetiū dr̄t in eo q̄ est. ⁊ quo ē sicut ⁊ āgelus ⁊ oē creatū. que oia diffe rūt scōm rēm vniuersalis ⁊ pticularis

De immortalitate anime.

Cap. .lv.

a nimā eē imortalē ostēdit auctorita te ⁊ rōe. Sapie 3°. Justorū aie in ma. dei sūt. ⁊ infra. Et spes illoꝝ imortali tatem plena ē. Itē i euāgelio. Querent hoies mortē ⁊ non inuenīet. Itē. S. logē de malis ifermi. Ibi moꝛs semp viuit fi nis semper incipit. ⁊ defectus deficere nescit. Item ioānis. vi. Qui manducat me. car. ⁊ bi. m. san. hz vitā eternā. Item p rōnes. Prima talis ē. Qis corruptio ex cōtrarietate cāt nihil autē ē qđ subē anime contrarietur. Itē aia capax beati tudinis ē lz ds ut ait Aug. igēti liberali tate replet oēs creaturas ꝑ captu earū

ergo confert aie beatitudinē. sed ad beatitudinem spectat vita eterna ⁊ ppetua gloria. Preterea si aīa mozereť cum corpoze hō nō timereť moztuus. sicut nec lupus. nec canis moztuꝰ. ergo relingtur aliquid viuens post mozte hois quod timeť ⁊ hoc est aīa. item cū deus iustus sit hē/bunt iusti premiū. ⁊ mali penaz. ſz hoc nō fit i hoc mūdo Cū mali videāt florere ꝺducentes in bōis dies suos. vt dicit Job. Boni ergo vbi florebunt? fiet eꝰ: ergo fiet alibi. ſz hoc non pōt esse nisi aīa sit i mortalis. Aug. Transeūt in pīti tri. ⁊ pro spera cū tempoze. sed cācellatis mambus moze iacob eadē redeunt sine fine man/sura. vt hic tribulati ⁊ afflicti sine fine gaudeant. iocundi vero ⁊ ditati penas eternas sustineāt. iacobus ca. i. Oē gaudiū existimate fratres. cū in varias tēptationes inciderit is. Beda super isto Vbo Ne indignemini frēs mei si mali in mundo florēt. ⁊ vos/patimini. qz non ē christi ane dignitaŕ in tpalibus exaltari. ſz ōpri mi. Mali nihil hnt in celo. uos nihil i mūdo. Sed spe illius boni ad qō tendiť qc/quid in via pringat gaudeť debetis. Hieronymus. Difficile imo impossibile ē vt pītibus quis fruatur ⁊ futuris. vt hiq̄ē trem illic mētez reficiat. vt de delitijs ad deliti.is trāseat. vt in celo ⁊ i terra appareat gloziosus. itē deus fecit aiaz ad imaginem et similitudinē suam. sed ōs est immortalis ergo ⁊ aīa.

De libezo arbitrio. Cap. 56

Libezum arbitriū est vt ait Augꝰ. facultas rōis ⁊ voluntatis qua eligitur bonū gratia assistente. malus vero gra defistente. in hac diffinitiōe simul ponitur rō, ⁊ voluntas. Rō quidē vt cōsiliarius. voluntas autē imperator. nam rō dicit aliquid esse bonū vel malū. Volūtas dicit fiat fiat. nota libertaſ liberi arbitrij est libera a coactione sufficienti. sed nō libera a coactiōe efficienti. nulla. n. coactio exterioz ē cā sufficiēs vt aliquiď fiat. ſz quandoq̄ fit efficiens, vt pz in multis qui coacti sunt negare xp̄m per tormēta. qm̄ in huiusmōi coacta volūtas. Volūtas est ut ait Aug. Qñ pccōr retrahitur a gr̄a tunc nō destruitur libertas liberi arbitrij. qz cecus. uel sessus. uel claudus in foueā cadens quādo extrahitur nō fit eo inuito. Libertas liberi arbitrij triplex est. ſ. a necessitate a peccato a miseria. Prima libertas est nature. ſcōa gr̄e. tria glozie. item prima est bonoꝝ ⁊ maloꝝ. secunda tm̄m̄ō est bonozū. tertia est in celo regnantium. Ex his patet qꝝ libertas malozum est uelle peccare. ſz libertas in paradiso fuit posse nō peccar. nec posse turbari. Pz ergo qꝝ liberum arbitriū ē tā i bonis q̄ in malis. qz in bonis est tm̄modo seruitus miserie i malis aūt est seruitus miserie ⁊ pcci ſz i prima est liberrimū. qm̄ ois talis seruitus destruiť. Nō qꝝ ſz ōs ñ possit male facere. ⁊ simil̄ angelus ⁊ aie bone. uel beate. tñ est i eis liberū arbitriuz. qz bonū eligunt ⁊ malū declinant. nō ex infirma necessitate. ſz libera uolunta/te. Eodē mō dō est de diabolo. qz hēt liberū arbitriū. bonū tñ sp̄; reiecit. ⁊ malū eligit. ſz hoc non facit in eo uiolenta coactio. sed uolūtaria obstinatio. Liberū arbitrium hz se in qbusdā idifferenť ad bonū et ad malū. ut in p̄mis pentibus añ lapsū. In qbusdā plus se hz ad malū q̄ ad bonū. ut i generbtis post baptismum. In quibusdam se habet ad bonum: q̄ ad malum scificatis in utero. In qbusdaz se hēt necessario ad malum. ut in infidelibꝰ non regeneratis. In quibusdā se habet necessario ad bonum. vt in confirmatis. sicut fuit beata u. rgo post conceptionez filij.

De natura corpozis hūani.

Capitulum. 57

Omo grece ātropos dicitur. i. arboz euersa. habet enim caput cuz capillis ad modū radicis. brachia uero cum cruribus sunt quasi rami. Solus hō est lōgi ⁊ lati corpis. solus ēt hō ē

erecti corporis, ⁊ huiusmodi rō duplex
est. s. naturalis ⁊ mozalis. Naturalis rō ē
quia in aliis aialibus abūdat in capite ma
teria terrea deprimēs. ⁊ deficit caloz eri
gens qō nō est in hoie. Est ⁊ ratio moza
lis. vt. i. rectitudo stature corpis attestet
rectitudinē mētis surſū ad celestia tēdē
tis. Accidentia aie trāsmutat corpus. qz
forma delectabilis imaginata mouet coz
pus sicut tristabilis. ⁊ iō. Auic. ait. qz mul
tū tristis ac lepzā timēs: erit aliqñ lepzo
sus. sicut ecōuerso qz corporis passiones
redundāt in aie turbationē. sicut pz i sō
no. Itē ptes corporis hūani hñt sumilitu
dinē totius mūdi. qz tanta ē distantia in
ter extremitatis duorū lōgorū digitorū
vtriusqz manꝰ quāta est auertice capitis
vsqz ad plantā pedis. sicut tanta ē distan
tia a cenith capitis ad oppositū tropium
in celo quāta ē ab oriente i occidentem.
Corpus humanū ex quattuoz elemētis
cōpositū ē. sed apparet terra in ossibus.
⁊ in carne. Aqua vezo in hūozibus. s. san
guine. flumate. collera. melāconia. Aer ꝓ
tinetur in pulmone. ⁊ hoc pz. qz semp in
motu ē. nā pulmo uētilabzū corpis est ne
nimio caloze dissoluatur. Sz ignis conti
netur in cozde ⁊ iō inferius ē latū. ⁊ sup
ius acutū quā formā ab igne retiet. ⁊ Mē
bra corporis triplicia sūt. Sūt. n. quedā
redicaria. vt cerebzū. epaz. coz genitalia
inter que tria ꝓma sunt de eē midiuidui
in quibus vt supradictū ē sedē hēt spūs
naturalis vitalis. ⁊ aialis. sed mēbza ge
nitalia sī ad cōseruatianē spēi. alia sī mē
bza deseruientia. vt vene artherie ⁊ ner
ui ꝑ que vehitur ille triplex spūs. vt hē
tur supra alia sūt mēbza officialia vt ma
nus ⁊ pedes ⁊ huiusmoi. Sūt ēt mem
bza tā artificialiter ordinata. vt mutuo
deseruiāt. nā superioza inferiozibus āmi
nistrāt subuentionē. ut pz in oculis. Itē
inferioza prebēt superioribꝰ supporta
tionē. vt pz in pedibus ⁊ cruribus que to
tū pōdus aliorū mēbzorū sustinēt. Item
media ipertiūtur vtrisqz defectionē ⁊ ne
cessariorū acquisitionē. vt pz in manibus
⁊ brachiis. Itē sic sī ordinata vt mutuo
sibi condoleāt. Jā si vnū mēbzum dolet
condolent ei oia mēbza. ⁊ hoc ꝓp cōnexi
onē ⁊ colligationē. Itē sic ordinata sī vt
qñ mēbzum deficit alia mēbza eius defe
ctum supplēt: vnde videmꝰ aliquos cazē
tes manibꝰ comedere cū pedibus ⁊ alios
carētes pedibꝰ cū mānibꝰ ābulare. Itē sic
ordinata sunt vt vnū mēbzū periculis se
exponat ꝓ alio vt pz in capite ꝓ cuiꝰ
defensione alia mēbza periculis se expo
nunt. Item magnus doloz in vno mem
bzo facit minorē in alio non sentire. Itē
mēbza quozꝰ motꝰ subest libero arbitrio
tā ꝓmptā obedientiā seruāt. vt iter im
perium voluntatis ⁊ executionē opis qua
si nulla moza videatur. Hāc obedientiā
videmus seruare oculū i uidendo. liguā
in loquendo. os in comedendo. manus in
operando ⁊ huiusmodi.

De phȳsonomia hominis.

Cap. .f 8.

d Juerse mēbzorum dispositōes se
cundum artē phȳsonoie diuersos
affectus ac mozes indicāt in hoie. non qꝛ
ista signa necessitatē iponāt mozibus ho
minū. sed oñdāt inclinationē nature que
tamen retineri potest freno rationis. Se
quamur igitur in hoc tractatu huius ar
tis magistros auctores. s. Aristotelē. aui
cenam Constam. Philomenem. Loxiu
um Palemotum incipientes a comple
xionibus. ⁊ Melāconicos tristes ⁊ graues
esse dicimus sanguineos vezo oppositos
habere videmus. Collerici faciles sunt
ad iras ⁊ fleumatici pigri sunt. ⁊ somno
lenti. Phȳsonomie textus dicit qꝰ ma
sculinus vehemens est ad impetus stu
diosus ⁊ animosus. Femine autem mise
zicordes sunt et timide. Capilli molles ⁊
rari habes ingenium ꝓloquūtur. Itē
capilli crispi, pnūciāt tumidū. ⁊ lucri cu
pidū. Itē capilli depressi nimiū ⁊ frontī
iminētes ferum declarant animū. ⁊ his

cõcordat capitis vrsini capillatura. Item capilli flaui ⁊ grossi ⁊ albi indicãt indoctiles. Capilli vero subnigri si sint modera te tenues mores indicant bonos. ⁊ bonã bonis indicant cõplexionẽ. Caput nimis magnum stolidũz indicat. Caput aũt glo bosũz ⁊ breue est sine sapia ⁊ memoria.

Item caput humile supersus et quasi planũ insolẽtie et dissolutionis dat indi cium. Item caput oblongũ aliquãtulum et maleo simile hominẽ circũspectuz ac prouidum indicat. Frons angusta nimis indocilem et voracem declarat. lata ve ro paruitatem signat discretionis. Sed rotunda designat iracundiam. Item bu milis et demissa signat verecundiam: et non admittentem turpia. Item quadra ta ⁊ moderate magnitudinis magne sa pientie ⁊ magnanimitatis est indicium. Supercilia arcualia que coniunguntur vsq; ad coznu nasi signant subtilez ⁊ stu diosum in omnibus operibus suis. Si autem ibidem coeunt tristem hominez ⁊ parum sapientẽ demonstrant. Si autẽ arcuositas declinat ad tempora: ⁊ ad gi bositatem gẽnarum signant negligentẽ Item supercilia si sint longoz̃ ⁊ multo rum pilloz̃um signant ferũ ⁊ magna me ditantẽ. Oculi qui tanq; guttule nitoris relucent mores cõpositos indicãt quan do varie mouentur vt mõ currant. mo do quiescant. signant mala reuolui iam in aio. sed nõduz esse perpetrata signãt. Oculi glauci splẽdor tñ micãtes signãt audacẽ ⁊ peruigilẽ ad maliciã. Oculi ni gri tremẽtes. ⁊ obscuri designãt potato rez vini. ⁊ intẽpantiam veneris. Oculi pure nigri signant imbecilẽ. ⁊ sine virtu te animũ ⁊ lucri auidũ. qñ ãt guttule ru bentes aliq̃tulũ ibi sunt ⁊ tamen nigre apparent animũ iustum probũ ⁊ ingeni osum ostendunt. Vbi aũt in nigris ocu lis guttule vehemẽter rubent. ⁊ alique tendunt ad quadraturã. ⁊ quedam sunt palide. quedam glauce. ⁊ circuli qui fori secus ambiunt pupillas sunt sanguino lenti. ⁊ sunt magni oculi ⁊ nitor pupilli moueatur vt monetur palpebra tales i quãtum oculi signant animũ qui omnẽ excedat more ferarũ. quicgd. n. nefande rum cogitari põt talibus oculis ppetra bile est. nec etiã a domestico ceslabũt li guine. Oculi nimiũ prominẽtes rubicũ di. ⁊ parui linguam declarãt effrenataz ⁊ corpus instabile. Oculi acute intuẽtes si sunt humidi indicant hoiem veridicũ ac inagendis velocẽ prouidũq;. Oculi q frequẽter claudunt. ⁊ frequẽter reterãt timidũ ac imbecilẽ declarant. Oculi mi te aptionis signant stultũ ⁊ inuerecũdũ. Si aũt multe clausure sunt signant mo bilez ⁊ incõstantẽ i oibus factis suis. Au res prominentes ⁊ valde magne signãt stoliditatẽ ⁊ garulitatem. ⁊ iprudentiaz. sed valde parue malignitatis sunt indi cia. Aures nimiũ rotunde indocilem si gnant. Aures oblonge ⁊ anguste inuidie signa sunt. Aures iacẽtes et supra caput applicate pigritiã designãt. Bẽne grac se signant ignauiaz et sõnolentiã. nimiũ autẽ tenues malignitatem. Bẽne rotun de inuidie arguunt. Nares patule ala critatis et fortitudinis dãt indicium. lõ ge vero tenues mobilitatis signũ hñt. Narium autẽ pars que iuxta frõtem ẽ. si nec alta nec bũili. sz equali linea descẽ dat virile signũ est. et pstantiam demon strat siue prudentiã. Nares minores de bito furibus assignantur. Vis vultus cũ plenus ẽ et crassus ignauum et volup tatib9 deditum signat. vultus dependẽs cogitatorem subdolum indicat. Labia tenua in ore maiori si superius labiũ ali quãtulum exuperet super iferi9 magna nimum indicat et fortem. Tenua vero et parui oris imbecilem animũ et versu tum indicant. Labia vero soluta aliquã tulum ab ore dependẽtia inertem õmõ strant. Nam in asinis et equis antiquis hoc signum inuenitur. Os paruum con uenit tam vultibus mulierum q̃ boib9 effeminatis. Os quod vltra modum di

latatur vocacem· indicat. ⁊ imite. ⁊ ipiũ Talis. n. ozis ritus marinis monstris conuenit. ℳentũ prolixum aliquantulum ō monstrat minus iracundũ ⁊ minus ptur batũ. Qui paruũ ⁊ breue mentũ, habẽt imites sunt ⁊ inuidi. Hoc. n. plato ad serpentes pertinere referebat. Utilius est mentũ cõmensuratum: scõm aliquid ad quadraturã accedens. ℳentũ si iprolixum distendatur dolis assuetũ ostendit. Uox exñs similis voci ouiũ aut caprarũ stultitie bz indiciũ. Qō ãt in modũ auiũ de facili fiunt leues. Uox tenuis quasi lugubris tristẽ indicat ⁊ suspicioſũ. quozuz vox in nares incurrit. ita vt nares consonent mendaces sunt ⁊ malivoli. ac malis alienis gaudentes. Ceruis longa ⁊ tenuis eum signat qui maligna meditatur. Ceruix rotunda ꝓbat virtutem animi ⁊ corporis humilitatẽ. Ceruix breuis indicium ẽ eius qui cũ temeritate audax est. Ceruix nimis erecta insolentẽ ⁊ contũacẽ dicit. Pectus quidẽ multis carnibus congestum indociles ⁊ ignaros indicat. Pectus qō longius ẽ qꝫ venter prudentem indicat. Pectus si nimietate pillor cũ ventre tegat signat hoiem instabilez ⁊ animũ fine religione ⁊ pietate. Luz ãt solũ pectus capillos prefert animosũ de signat. Humeri tenues ⁊ qui in acumine acumine erecti sunt insidiosum indicant hominem. Brachia qñ in tanta prolixitate extenduntur vt erecto corpore extremitas medii digiti appropinquat ad genu. licet forte mensura quattuor digitorum deficiet humiles dicit homines ⁊ fortes: cum autem prolixitas. hec ad femur definit. vel paruũ vltra declarat homines malinolos ⁊ ma is alienis gaudentes. ℳanus nimiũ breues ⁊ exigue: fortes designat ⁊ sagaces. Crasse manus si digitos breues ⁊ vltra modũ habent ō clarant tergiuersozẽ insidiosum ⁊ furem ℳanus indomite: idest intorte ⁊ tenues loquaces signant ⁊ vozaces. Ungue ꝫ abi ⁊ plani ⁊ molles ac tenues ac obr u b tes ⁊ bene perlucidi optimum ingenium indicant. Ungues inflexi ⁊ curui imprudentes indicant ⁊ rapaces. Ungues breues nimiũ declarant malignuz Digiti collecti ⁊ globati auarũ dicunt et malignũ. Digiti parui ⁊ tenues stultum demonstrant. Digiti vero parui ⁊ grossi invidum indicant ⁊ audacem. Latera tenua ⁊ angusta ⁊ depressa timiditatem indicant. Latera refecta carnibus ⁊ dura ostendunt hominem indocilem. hec eniz ad ranas secundum platonem referuntur. Pars cruris que sub genu est que vocatur sura quando plena ẽ ⁊ quasi gra uida intemperatum hominem signat et imprudentem. molles sure effeminatis assignantur. Pedes grossi ⁊ breues val de infirmũ hominem indicant. Pedes nimium prolixi pertinent ad hominem dolosum. Pedes pertennes ⁊ breues ꝓ dunt hominem malignum. Qui longis passibus incedunt magnanimi esse solẽt ⁊ efficaces. qui celeriter incedendo se cõprimit ⁊ vultu deducit atqꝫ totum corpꝰ implicat signat timidum parcum ⁊ versutum. Qui breues passus habet eũdoqꝫ accelerat malignus eẽ dicitur ⁊ imbecil Color cutis niger versutũ idicat. Color albus rubeusqꝫ fortes animosusqꝫ oñdit. Color vehementer albus cum palore ō fectum virtutis signat ex nimia victoria fleumatis. Color ignitus lucentibus oculis ad insaniam vergit. Color medius inter nigrum ⁊ album qui declinat in bru'num si clarus est ostendit virum bonum ingenii ⁊ bonorum morum.

De regulis generalis phyſonomie. Capitulum. 59.

Generaliter igitur tenẽdum est ꝙ membra que in proportione naturali sunt quo ad figuram. colorem. quantitatem. situm. ⁊ motum indicant mentis bonam habitudinem naturalem. ℳembra vero que non habent proportionez debitam i figura. quantitate. situ. ⁊ motu qualitatem peruersam mentis indicãt.

Propterea plato dicebat. q; quecūq; fi militudo aialiuz aliquorū in hominibus est tales homies etiā taliuz imitātur mo res. Nota isuper q; licet per signa mē broz naturaliū mozes hominū cognoscā tur. nō tamē iponunt necessitatē. sed tm̄ ostendunt inclinationē nature. nec sepez denunciāt affectus hominū. sed frequē tant probabiliter. Itē propter signa p ferenda exterioza. de quibus dictū ē nō statim proferendū est iudiciū. q; forte fi gnum ē per accidēs. z nō per naturaz. et forte victū est per ptrariam psuetudinē z freno rōnis tenetur. vñ narrat Ari. q discipuli hippocratis detulerunt Philomeni excellēti physonomo figurā hip pocratis. qui pronunciauit de ipso q; eēt vir luxuriosus. Illis autē indignantibus z culpātibus Philomenē. q; de oprimo viro taliter iudicasset retulerūt hoc hip pocrati q confessus ē philomenē hoc re cte iudicasse. sed ex amoze philosophie z honestatis sui cozdis cōcupiscētiā dixit se vicisse z accepisse per studium qō na ture fuerat denegatum. Deniq; sciē dum est q; signa exterioza nō referuntur nisi ad eas passiones que naturaliter in sunt hōi. sicut ē ira. cōcupiscētia. z huius modi. nō autē ad eas que sunt aie solius sicut ē musica. geometria. z similia. Sci endum quoq; q; in oculis pncipaliter cō fistit ois perfectio physonomie. z si ocu lorum iudicium cōfirmat ceteroz mem broz iudicium. tunc ratum dixit Ari. esse iudicium. vt in lepzosis. Si autē con trariantur. tūc prevalent iudicia oculoz propter qō omnes physonomi affirma uerūt oculum esse verum cozdis nunciuz

De toto homine. Cap. .lx.

P Ostq; expeditum est de homine ex parte mentis. et ex parte cor poris. nunc dō est de ipso prout est cōpo situs ex vtroq; ubi spāliter oñdit dei po tentia. q; naturas tā distātes cōiunxit in vnā personā s. naturā cozpoream z icor poream que maxime distant in predica mento substantie. Preterea cū eēt vna sola creatura que bēbat intus cognitio nem p intellectū. vt angelus. z alia que habebat cognitionem foris per sensum vt qōlibet aial bzutū fieri debuit crātu ra ad cōpletionem et decozem vniuersi ppt perfectionez vniuersitatis que hac duplici cognitione esset predita. vt possz legere i libzo scripto itus et foris. hoc ē in creatoze et in opere suo. Unita est aia cozpozi multiplici rōne. licet sepezata dignioz videret. Prima rō est vt per cō iunctionē tam disparū naturarū erige retur mens ad sperandā illam vnionem que erit iter aiam et spūm increatum. Alia rō est. vt aia seruiēdo deo in cozpo re bēat maius meritū. q; vbi maioz pu gna. ibi maioz victozia. et per pīs maior cozona. Difficultas. n operis multū va let ad efficaciam merēdi. Tertia rō ē pp cōplementū vniuersi. Cū. n. sicut dictuz est quedam eēt creatura pure spūalis. quedam pure cozpozalis. cōueniens fuit fieri creaturam mixtam. s. parti spūalez et parti corpozalē. Quarta ē q; sicut cō pus vnū valet ad fructum pnie. sic post moztem resuscitatum valebit ad confir mationem stole duplicate. q; non solum aia. sed etiam cozpus premiabitur dote sua. Quita rō est q; hō ex ōfectu cozpo ris multaz bēt materiam humiliationis iuxta id. Humiliatio tua i medio tui. Si cut aia ex cōiunctione ad cozpus plā cō segtur bona. sic et multa. contrahit incō moda. Primo pcci originalis iquinatio nem. Job. i5°. Quis potest facere mun dum de imundo seie cōceptum. 2° pcci pronitatem. Gen. viii. Prone sunt sēsus hois ad malū ab adolescētia sua. 3° ope rādi bene difficultatē. puer. xxiiii. Per agrū hois pigri trāsiui et ecce totū suffo cauerāt spine. 4° itellect⁹ hebetudinē. Sapie. 9°. Cozp⁹ qō cozrūpit aggūat ai mā. 5° ptinuā ipugtōez. gal. 5°. caro pcupi

scit aduersus spūm ꝛc. sexto curarū sollicitudinē. Math. sexto. Di. vo. ne sollicitis fitis aie vre ꝛc. septio passionū multiplicitatem. Job. ix. Hō natus ō muliere breui viuens tempore repletus multis miserijs. octauo glorie retardationē gloriā. n. percipere non possum⁹ q̄diu i corpore detinemur pp hoc Ap⁹. cupiebat dissolui ꝛ eē cum xp̄o.

De proprietatibus hois. Cap. 61.

Proprietates hois sunt discernere inter honestum ꝛ turpe. vñ ꝛ solius hominis ꝛ honestū prosequi cum oia bruta nisi vtilia ꝛ delectabilia plectūr. Itē passiones ordinare ad inuicē ratione. Supra mūdum per intellectū eleuari. ꝛ ideo qñ aliquis per adhesionem in terrenis se mūdo inferiorē facit iam quasi honore humanitatis exutus propetatez accipit bestie ita ut dicatur fieri p cōcupiscentia porcus. p iram canis. per rapinā leo: ꝛ sic de alijs. qō plato uocauit secōam aiarum incorruptionez qō quidā male itelligentes crediderūt platonē diriſſe q̄ anime exeuntes de corpe intrabant bestias qō falsum est. Amicitiam hre secūduz oē genus aicitie ꝛ i hoc differt a brutis que non hñt aicitie speciez nisi que delectationis ē vel cum nutritiua: ꝛ huiusmōi. Intellectibus theoricis eminentibus speculari ꝛ delectari in talibus. verecundari in turpi perpetrato pp quod inemēdabiles dñr inuerecūdi qz in aliquo mutati sunt a rōis honore peccorinā naturaz assumētes. Perfecte esse cōiugale aial eo q̄ legibus ordinatas faciant honestates nuptias. Ciuile aial esse. quia distributiones ꝛ cohabitationes ꝛ federa pugnas pfectas hz vrbanitatibus ordinatas. Disciplinē esse pceptibile pp rationis vsum. Esse aial mā suetuz. Nam propter cilitatem hz esse aial risibile. Esse animal glorioslū propi perfectas gaudendi rōes que soli contingunt. hōi. Esse microcosmuz. i. minorez mundam eo q̄ de oibus creaturis aligd habeat hō. vz esse cum lapidibus. vegetari cum arboribus. sentire cuz animalibus itelligere cum āgelis. ex duplici natura composituz esse. s. corporali a spirituali creaturarū esse dignissimā. Esse animal ratiōale ꝛ mortale. Humana fragilitas i hoc consistit q̄ in homie est affiduitas deficiendi. ipossibilitas standi. facilitas cadendi. difficultas resurgendi vilitas nascendi icertitudo moriēdi. Defectus humanus ē qz quicqd habemus aliunde habemus impfecte habemus i super amittere possumus. In hoie. quo q̄z est moriendi necessitas. ꝛ hec vel illata necessitas. sicut fuit in adā. uel innata sicut est i nobis. vel assumpta sicut fuit in christo.

De primis parentibus. Cap. 62.

Summa bonitas volens cōicaſ bonum suū cum alijs fecit creaturā rōalez que sūmū bōum itelligeret itelligendo amaret. amādo possideret. possidendo beata eē. Fecit autem deus hominem formādo corpus ei⁹ per ministerium angelorum de limo terre i agro damasceno. ꝛ inspirauit in faciem ei⁹ spiraculū vite. i. animā creauit quam corpori facto vniuit. factus ē autem hō ad imaginē ꝛ similitudinez dei potius q̄z angel⁹ conueniētiam habet hō cum deo intus ꝛ extra. qō non habet angelus. Intus. n. habet cōuemētiam secundū memoriaz intelligentiam. ꝛ voluntatem. sicut angelus. Nam sicut a patre ē filius. sic ab homine homo eiusdem nature. Preterea sicut deus plat⁹ est omni creature simplicit. sic hō in suo vniuerso. ps 6. Oia subiecisti sub pe. ꝛc. Itē sicut deus vbiz est sic anima vbiz est i suo habitabili. idest i corpore. nō quidem per essentiaz sed per potētiam. Dignitas humana ē in hoc q̄ deus fecit hoiem ratione sapientem. vita innocētem dño potentē. primum notatur in hoc q̄ homo factus est ad imaginem dei. secundū q̄ ad dei similitudinem. tertiū qz propositus ē homo

cūctis animātibus. ⁊ alijs creaturis que omnia sibi seruiūt. Et nota q; voluntati bonorum hominum ñ solum subditur creatura. sz ēt ipe ō⁹. ps. cxxxiiii. Volūtatē timentiū se faciet. ⁊c. Item angeli qui ō putātur ad custodiā. Item demones qui dātur ad exercitiū bonorū. Item boies boni qui sūt socij tribulationē. Item homines mali qui bonos magis promouēt persequendo q̄ posset facere seruiendo Corpus tale dedit deus p̄mo hoi q; aie subiectū esset vt esset obtēperans sine rebellione esset propagabile sine libidine. esset vegetabile sine mortalitate. esz proportiōabile quo ad cōplexionē equalem esset quoq; aie cōforme vt sicut aia erat innocens. ⁊ tamen poterat peccare sic corpus esset impassibile. vt tamē posset īmortalitatem incurrere. ⁊ ideo poterat mori. ⁊ nō mori. poterat hre sufficientiam ⁊ indigent ī m. poterat obtemperare ⁊ rebellare. ⁊ hoc fuit ratiōe nature ō fectiue ex nihilo create nec per gloriaz confirmate. Fuit tamē corpus ita cōditū vt in eo esset nulla pugna rebellionis nl̄ la pronitas libidinis. nulla diminutio vigoris. nulla corruptio mortis. Nec autez īmortalitas corporis. Ade principaliter fuit ab anima. sicut ab influēte a corpore p̄o equali cōpositione sicut a disponēte a ligno vite. sicut a vegetāte. a regimine vero diuine potentie. sicut ab interius p̄seruante. ⁊ exterius protegēte. Factus ē itaq; homo absq; oi culpa ⁊ miseria. nec ad culpam hūit fomitis icitamētū. Insuper datū ē ei quadruplex adiutoriū. Pri mū ad recte volendū. qō est conscia. se cūdum fuit ad murmurādum cōtra malum. ⁊ ad stimulandū ad bonū qō est synderesis. tertium fuit scia illuminās intellectū ad cognoscendū deum suū seipm. ⁊ mūdū. istum qui factus fuerat pp ipsū. quartū fuit charitas accendēs affectuz ad diligendū deum super oia ⁊ proximū suum sicut seipso. Prima duo pertinēt ad perfectionē naturaliū. alia duo ad perfectionem gratuitorū quorum vnū fuit gratie gratis date. s. scia reliquū gratie gratuz facientes. s. charitas. Accepit homo triplicez oculū. s. carnis quo videret mūdum rōnis quo videret animū. ⁊ contemplationis quo videret deū. Et fic oculo carnis videt hō que extra se sūt oculo rōis que sunt intra se. ⁊ culo cōtēplationis que sunt supra se. Notitiam dei hūit cuius pītiam quadā interiori aspiratione. cōtemplabatur nō ita excellenter ut in patria nec ī a in enigmate ut in via. Res etiam factas nouit gbus oibus noia imposuit. Notitiā quoq; sui habuit quia qualis factus erat sciuit. ⁊ quid agere quid cauere deberet intellexit. Fuit quoq; sine penalitatibus q; nec esuriuit nec sitiuit. Item frigus vel estus, labor vel infirmitas eum nō lesit nec mortem expectauit. q; viuus erat ad gloriam trāsferendus. Vestibus nō eguisset ⁊ nud⁹ verecundiā nō sensisset. natura in eo quo ad deformitatem membrorū nō erraslz Cōceptus fuisset sine pudore. ⁊ partus sine dolore fuisset. Motus membrorum etiam subiecti volūtati fuissent.

De preceptis Ade datis.

Cap. .63.

a Dam factum deus transtulit ī paradisū. ⁊ ibi de costa dormientis. Euam sibi sociam formauit. Hāc non fecit de capite ne viro dominaret nec ō pedibus ne cōtenueretur: sed de latere vt amoris vinculum probaretur. Duplex bonum illis deus preparauit. vnum temporale. aliud eternum. primum dedit. secundū promisit. Ideo duplex preceptuz primis homo habuit. vnum nature ad custodiendū bonum datum. Aliud disciplinead promerendū bonū promissuz. ⁊ hoc nō poterat mereri melius q̄ per merā obedientiam. que tunc mera ē quādo preceptū ex se solo obligat. ⁊ nō ex alia cā. ⁊ tale dicitur preceptū discipline. qa per ipsū discitur qualis fit virt⁹ obediētie Unde ⁊ disciplina preceptum dicitur.

e

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

qz vitare lignū scientie nō suadebat natura. sz disciplina. Preceptū vero nature duplex fuit. vnū de conseruatione individui. vt ibi gene. 3. De omni ligno paradisi comede. Inter que ligna in medio paradisi fuit ipāl ter nominatuz lignum vite. ⁊ sic dictū est ab effectu. quia corpora primorū parentum debebat cōtinue vegetare. Aliud fuit preceptum nature per conseruationem speciei vt illud, Crescite ⁊ multiplicamini. Circa primuz i. preceptū discipline. nota qz aliqd prohibetur quia malū. Exodi. 20. Non furtum facies. Aliquid qz occasio mali. ⁊ Matth. v. Non iurare omnino. sic prelatꝰ multa prohibere potest que tñ non sunt expressa in sua regula. Aliquid ad probatōnem obedientie ⁊ tale fuit preceptum ō ligno vite. De paradiso. Cap. 64.

h Omo predictꝰ fultus auxilijs accepit locū paradisi ⁊ restris i habitationem tranquillam. Fuit autem locus ille vt ait Damascenus exaltationis vniuerse promptuariū qui terra excelsior ē positus. ⁊ tēperato ac purissimo aere circūfulget. plantis semper ⁊ floribus ornatus est. bono odore plenus. nullūqz irrōnabiliuz animal ibi habitat precipue hñs in gene. i. qz a dño paradisus plantatur fonte qui diuidit̄ i quattuor capita irrigat ligno vite ac scientie boni ⁊ mali decorat̄. Per cherubin ⁊ flāmeum gladium custoditur. Notandum insuper qz ibi nulle sunt tempestates. Due quoqz hyemes fūt ibi ⁊ due estates. ⁊ bis fructificant ibi arbores. In vtroqz solstitio hñt hyemez temperatissimā. ⁊ in vtroqz equinoctio estatem. huiusmodi ratio ē. quia paradisꝰ sub circulo equinoctiali situs ē ⁊ semper habet equinoctium.

De casu primi hois. Cap. lxv.

i Uidens ergo diabolus felicitati hominis i specie serpētis ipsaz mulierem tāqz fragiliorem aggreditur tentandam quā cum in responsione dubitātem cerneret fortius instruit. ⁊ vincens illam tandem virū illa mediante deiecit. Processit ergo sic. Primo. s. querendo cur precepit uobis ds ⁊c. 2° asserendo falsum. nequaqz moriemini. 3° promittendo eritis sicut dij scientes bonuz ⁊ malum. Processus iste fuit magne virsutie. quia processit experiendo ipellendo ⁊ alliciēdo. Exientiam enim accepit in interrogatione. ipulit in mēdacij assertione. allexit in falsa promissione. allexit xo dīa bolus mulierem p triplex appetibile. s. p scientiam que ē appetibilis rōalis per excellentiā ad modū dei que est appetibilis irascibilis. p suauitatez que est appetibilis cōcupiscibilis. Igitur vir peccauit. qz lignum uetitum gustauit. vñ ad penā accepit vt in se sudore vultus sui pane suo vesceretur. Mulier āt in duobus peccauit. Mā superbiuit ⁊ vetituz comedit. unā ⁊ duplicem maledictionem habuit. s. sub viri ptāte eris. ⁊ hoc pp primum. Item i dolore paries. ⁊ hoc ꝓpter scōz. Diabolus xo in serpente inuidit mentitus ē decepit. vnde pp primum dictum ē ei geñ. iiii. Supra pectus tuū gradieris. propter secundū terram comedes. pp. tertiū ipa conteret caput tuum. Si scire volueris qs eorum pluꝰ peccauit. s. vir vel mulier. dicendum est qꝺ plus peccauit mulier qz̄ tum ad aliqua. ⁊ quātum ad aliqua ipse vir. Mā mulier plus peccauit quo ad pe iorīs finis intētionez. voluit. n. fieri sicut dñs. sed vir itendebat nō contristare ōli cias suas. item mulier peccauit in plēs. qz i se in deum ⁊ in proximū. item mulier dānosius peccauit. quia plēs maledictiones sc̄epit. Vir āt peccauit plus q̄tū ad originē qz ex certa scia. itez uir peccauit maiori igrat̄ tudie. Querūt multi cur ōs hoiem fecerit q posset peccare. ⁊ ad hoc assignantur plurie rōes. Prima ē vt oñ datur dina potētia qui solus imutabilꝭ ē ois aūt creatura mutabilis ē. scōa vt declaretur dei sapia que de malo sit elicef bonū. qō non potuit fieri nisi ōs creaturā fecisset vertibilē in malū tertia vt mani

testetur dei clementia qua xps per mor
tem suã hominẽ pditum liberauit. quar
ta. vt ostendatur dei iustitia que nõ solũ
reddit bonis premia. sed etiam malis sup
plicia. quinta vt homo nõ fit peioris cõdi
tionis q̃z alie creature quas oẽl ds sic am
ministrauit. ut eas propriis motibus a-
gere finat. vñ z hoiem i proprio arbitrio
relinquere debuit. sexta est laus hũana.
Laus est enim viri iusti q potuit trãsgre
di. z nõ ẽ trãsgressus. Septima ẽ deũ vni
uersi. quia opposita iuxta se posita magis
elugescũt. ita malis bonos cõmendat ad i
ucem cõparati. octaua rõ est quia boni
exercitantur z probãt per malos. Adam
z Eua post peccatum de paradiso expul
si sunt sic lucifer de celo. z in hac valle
miserie habitantes facti sũt mortales.
Nã sicut in celo ẽ nõ posse mori. sic in in
ferno ẽ semp mori. In mũdo medio pos
se viuere z posse mori. Ex his pz q̃ pmꝰ
status hois fuit innocentie. secũdus gre
tertius culpe quartus penitentie quintꝰ
glie. Sũ. n. ino:dinate erexit se supra se
cecidit miserabil ter infra se. s. a statu in
nocentie z gre in statũ culpe z miserie
Itẽ q̃ factus ẽ inobediens suo superio
ri iusto dei iudicio factum ẽ vt si ei fieret
inobediens suũ inferius. s. caro. z maxie
circa mẽbra virtuti gñatiue ꝺseruientia
De ordine tentationis i nobis. Ca. lxvi.
o Rdo tentatõis q fuit in primis p
entibus ẽt in nobis cõpletur. Nã
sicut serpens vbi suggessit. mulier dele
cta est vir comedit. sic in nobis secũdũ
Greg. diabolus gregii serpentis officiũ
sensualitas vero que in carne ẽ officium
mulieris z rõ tenet locũ viri p cõtẽtũ.
vel dicas scõm Aug. suggestio serpẽtis
est primus motꝰ ex fomite. comestio ve
ro mulieris est delectatio cogitationis
. s. per inferiorẽ ptẽ rõnis. sz comestio ui
ri est consensus rõis. s. superioris ptis.
Per hec. n. tria. s. suggestionẽ delecta-
tionem. z cõsensũ hõ in tentatione ducit
q̃ tentatio p suggestionẽ inchoat. sz per
delectationẽ progredit. per cõsensũ ãũt
consumatur sũt autẽ alia tria p'que quis
in tentationẽ detinetur. s. opus paruum
consuetudo. z desperatio. Sciendũ est
q̃ tentatio ẽ triplex. s. a prima ẽ a diabo
lo. vel per modũ suggestionis. vel p mo
dũ afflictionis. scõa ẽ a mũdo qui volup
tate ac vanitate alicit. vel persecutione
frangit. ẽtia est carnis que p sensũ alita
tem ac fomitẽ ad peccatũ ipulit q̃bus rõ
cõsẽtiẽs pficit peccatũ. Que sũt ispẽs ten
tationis. Prima. s. diaboli scõa mundi. z
sũt extra nos. z nõ hũt pccm. vñ Aug⁹.
Tentatio cui nõ cõsentitur nõ ẽ peccatũ
sed materia exercẽde virtutis. z⁹ mun
dus tẽtãdi ẽ intra nos. z ẽ peccatũ ve
niale quin pmus motus est tm. sed mor
tale ẽ si consensus aduenerit. Cõtra pre
dictos tentatores dedit nobis dñs tria re
media. q̃ cõtra diabolũ hẽmus spũs an
gelicos qui ad bonũ nos stimulãt. z cõtra
insultus diaboli defendũt. Item contra
mundũ hẽmus exẽpla sanctoꝝ. quos nõ
allicieb̃at mũdi blãdimẽta. nec terrebãt
supplicia. Itẽ cõtra carnẽ hẽmus bona
naturalia. s. lynderefim z uim irascibilez
que naturaliter nos docẽt nõ agescere
carni. sed spũi. Hẽmus ẽt gratuita. s. cha
ritatẽ. tẽpantiã. z hꝰ mõt q̃bus carnis ui
tia mortificamus. Est ãt differẽtia inr tẽ
tatões que sr a diabolo. z que sũt a carne
Tẽtatões. n. que a diabolo sr sepe oriunt
pter rõez. ut cũ nup sciaꝰ famẽ patiẽ z
pꝰ lõgã dormitionẽ sõno grauẽ. tentatõ
nes uero que sũt a carne frequẽter sur
gunt pcpter necessitatẽ. sed interdum
excrescũt in supfluitatẽ: ut si cibus post
ieiunium inmoderate appetit uel in cõ
medẽdo mensura z modus nõ tenetur.
Tẽtatio multipr ex ẽ quedã ẽ probatõis
hec ẽ adeo scõm q̃ dñs tẽtauit Abrahã
quedã exaratõis: hec ẽ ab hoie. que dã pci
pitatõis. hec ẽ a diabolo q̃ pmos pentes
tentauit quedã ꝺlectatões: hec ẽ a carne
quedam cõsensus. hec ẽ rõis. Tentatio
nũ quattuor sr spes. Pria ẽ aspa. hec fit

de laboribus inconsuetis in principio conuersionis. Secunda est una et oritur de spiritualibus prosperitatibus. vt cū quis de virtutum successibus gloriat. Tertia est dubia. vt qñ quis ambigit quid certus de aliqua re tenere debeat. vnde accidit q senior quisq; ad bonum reddit qñ id qđ agit bonum eē dubitatur. et ꝓnior fit ad malū quando malum esse nescit. Quarta est fraudolētia. vt qñ diabolus i angelum lucis se transfigurat sub specie virtutum inducēs vitium. hec fit qñ suadē do honestatē inducit superbiam. vel dissuadendo discretū. obsequium iducit nimium carnis commodū. vel suadendo iustum iudiciū inducit crudelitatē. vel suadendo misericordiā inducit remissionez et negligētiā. vel suadendo largitatez inducit prodigalitatez. et sic de aliis. In talibus aūt periculosissimus est. periculus non videre. Primam ps. appellat timorem nocturnū. per noctem. n. aduersitas designatur. Secūam appellat sagittā volantez i die. quia p diez prosperitas designatur. Tertiam appellat negociū per ambulans i tenebris. et hec propter dubiū perplexitatis. Quartā vocat demonium meridianū. vnde dicit. Nō timebis a ti. no. a. sa. uo. i. di. a nego. perā. i. te. ab i cur. et demo. mere. De his quattuor generibus tentationus idem ait. Sup aspidem quo ad primum. et basiliscus. quo ad secundū. et conculpabis leonem. quo ad tertiū. et draconem quo ad quartū. Propter predictas tentationes vel deceptiones diaboli nō sunt etiam licita facienda et hec in quinq; casibus. Primus ē si suadet homini aliqđ bonum nō faciendū ne videamur suis cōsilijs consentire. vnde xps ipso suadente voluit facere panem đ lapidibus. qđ tamen opus bonum fuisset. Secūdus si proponatur aliqđ bonus contra legem dei. Unde Machabei nolebant comedere carnes quas tpe necessitatis comedere licuisset. Tertius quando bonum fit cum scandalo aliorū. pria Lohzinth. viii. Peccantes in frēs ꝛc. loquitur de idolaticis. Quartus est quādo bonū fit p ostētationē Job. ca. xxxvi. Si osculatus sum manū meam que ē iniqtas maxima. super qđ dicit Gre. Numquid suā osculatur qui laudat qđ facit. et hec est inquitas maxima. Quintus cum ipedit obedientiā superioris. quia ꝛ propter mandatum prelati nūq; malus đbeat fieri. pōt tamen bonū aliquando ꝓpt obiam remitti. Remedia cōtra tentationes memoria dñice passionis. mortificatio carnis. utile exercitium. declinatio occasionum. conculcatio principij tentationum.

Explicit liber secundus. Incipiunt capitula libri tertij.

De malo in genere. Cap. i.
De peccati diffinitione. ii
Quid sit peccatū scōm rem. iii
Quid sit peccatū scōm nomē. iiii
De origine peccati. v
De visione peccati. vi
De effectu peccati. vii
De peccato originali scōm rem. viii
De peccato originali. secundum nomen. viiii.
De primis motibus. io
De morosa delectatione. et consensu peccati. xi
De peccato veniali. xii
De effectu pcci venialis. xiii
De septem vitijs capitalibus in spē. xiiii
De superbia. xv
De inuidia. xvi
De ira. xvii
De accidia. xviii.
De auaritia. xviiii
De gula. xx.
De luxuria. xxi
Quomodo septē vitia sunt venialia vel mortalia. et primo de superbia. siue uana gloria. xxii
De iuidia quō fit mortale vl̄ vēiale. xxiii
De ira quō fit mortale vl̄ vēiale. xxiiii
De accidia quomodo fit mortale vel ve

niale. 25
De auaritia quomodo fit mortale vel ue niale. xxvi.
De gula quomodo fit mortale uel ue niale. xxvii.
De luxuria quomodo fit mortale vel ue niale. xxviii'.
De peccato i n spũm scũm. xxviiii.
De peccato cordis. 30
De peccato oris. 31
De peccato operis. 32
De peccato omissionis. 33

Explicit capitula. Incipit liber tertius
De malo in genere. Cap. i.

Malum triplex ẽ .s. culpe pene. ⁊ dãni. quod oppo
m nitur triplici bono. s. ho nesto. delectabili. ⁊ vtili.
Hã culpe opponitur ho nestũ. pene opponitur delectabile. dãno opponitur vtile. Malũ ẽ vtile multis mõis. Primo pp suã ordinationẽ. qz per vilificationẽ ponitur i loco iferiori i vni uersitate rerũ. vñ ⁊ bene ordinãtur. ⁊ si cut ⁊ ordinate ponitur diabolus in infer no. ⁊ fur in patibulo. scõo modo vtile est pp suã coactionẽ. Amaritudo. n. cõsciẽ tie cogit hoiem a peccato recedere. Je re. scõo. Arguet te malitia tua. ⁊ auersio tua increpabit te. item in eodẽ. Vide qz malũ ⁊ amarũ ẽ te dereliquisse dñm de um tuũ. tertio ẽ vtile per ipsius mali con sideratione. ex eo. n. qz hõ malũ videt na turaliter ꝓficit. qz sicut hõ naturaliter bonum appetit. ita naturaliter horret malum ⁊ fugit.

De peccati diffinitione. Cap. ii.
p Ost malũ in genere segtur de malo culpe i specie. Diffinitur autez peccatũ multis modis. Prio sic ab Aug. Peccatũ est volũtas retinẽdi vel conse quendi qõ iustitia vetat. Itẽ ab eodem. Peccatũ ẽ dictũ vel factũ. vl cõcupitũ contra legẽ dei. Itẽ Ambro. peccatũ est ꝓuaricatio legis diuine ⁊ celestiũ inobe dientia preceptorũ. Itẽ Aug. peccm̃ ẽ sp to icõmutabili bono rebus mutabilibus adherere. prima diffinitio datur secũdũ cãm efficientẽ. secũda scõz cãm materia lẽ. ⁊ tia scõz cãz fõmalẽ. quarta scõz cãz fi nalẽ. In quarta diffinitõe nota qz i pccõ duo suut. s. auersio a creatore. ⁊ ꝓuersio ad creaturã. quoz primũ ẽ quasi forma le scõm quasi materiale. Et i actione nõ ẽ peccatũ rõe cõuersiõis si nõ fiftat i crea tura. sed rõe auersionis i qua ẽ deformi tas ⁊ cõtẽptus. Quod ãt rõe cõuersionis nõ sit peccatũ principaliꝫ. pz qz pót fieri venialiꝫ qñqz vt qñ quis delectatur i cre atura plus debito. sed tñ circa deũ. qñqz ẽt potest quis õlectari i creatura sine oi peccato vt cũ delectatio naturalis ẽ tm̃ secũdum qz visus delectatur in viridi. ⁊ gustus in dulci. ⁊ sic de aliis. Interdũ pót ẽt quis delectari meritorie. s. qñ ad deuz referetur vnde ps. 91. Delectasti me dñe in factura tua. cc. Sed tũc sumitur delectatio pro mutuo. nõ pro passione

Quid sit peccatum secundũ rẽ.
Cap. iii.
t Enendũ ẽ de peccato qz nõ ẽ sbã vel res aliqua sz defectus ⁊ corru ptela. Et dicitur pccm̃ nihil pp tria. Pri mo pp õfcm̃. qz pccm̃ nõ ẽ aliqua res na turalis. sed corruptio boni. Secundo pp effectũ. qz peccatũ ãnihilat hoiem. ⁊ de fice re facit a vero eẽ. Tertio pp despec tũ. qz vilẽ facit hoiem ⁊ indignũ ꝓmio. Circa predicta tñ sciendũ ẽ qz aliud est peccati actus. ⁊ aliud habitus ⁊ aliud ma cula peccati actus aliquid est. sed nõ hz amplius esse aduenięte gra. sed pcci hi tus qui relinquitur ex malis actibus ali quid est ⁊ remanet interdũ ẽt cessantib9 actibus. ⁊ post infusã grãm ⁊ peccati re missionem. peccati vero macula nihil est secũdũ rẽ. ⁊ tñ deformat animã nõ p mo dum passionis sed ꝓuationis sicut trũca tio membri deformat corpus ⁊ maculat Dicit autez Aug. qz abstinẽtia nulla sũ

ē. ⁊ tñ ex ea corpus lãguer. Jta peccatuz non ē res aliqua vel ibã aliqua. ex eo tñ natura corrumpit. sed deletur p gratiaz Notandũ ꝓterea q peccatũ qñqz transit actu. ⁊ remãet reatu. sicut patet in pccõ originali post baptismũ qñqz transit actu simul ⁊ reatu. sicut peccatũ actuale post pñiam perfectã. qñqz remanet actu ⁊ reatu sicut pccm̃ originale añ baptismũ Quid sit peccatũ scõz nomẽ. Ca. 4.

Peccatũ eni habet multa nota. vocatur macula. ⁊ hoc q imaginem anime deformat. Jtẽ reatus. qm̃ ad penã eternã obligat. Jtẽ pollutio. ⁊ hoc ꝑtuz ad contagionẽ contractã ex terrena õlectatione. Jtẽ vocatur pena. inꝑtum respicit peccatũ primi hois. in quo natura nr̃a fuit corrupta. Jtẽ delictũ. scõm q ẽ recessus a dignitate gr̃e habite. Jtẽ vocatur culpa prout respicit penã. Jtẽ offensa. ⁊ hoc quia cõtra diuinã legem. ⁊ boni tatem. Jtem prevaricatio. ⁊ hoc inquantũ mandatũ dei respuitur. Jtẽ vitium. i. defectus bonorum naturalium. Jtẽ peccatum prout ẽ conuersio ad bonum commutabile. Jtẽ vocatur scelus. pp iniuriã dei magnã. Jtẽ nefas prout ẽ illicitum p sone. perpetrãti. Jtẽ vocatur crimẽ, put ẽ dignũ accusatione ⁊ pena.

De origine peccati. Cap. v.

Quamuis peccatũ sit cõtrariuz ipi bono. nõ tñ habet esse nisi in bono quod qdem bonum est liberũ arbitrium. ac uoluntas. a qua peccatũ sicut a prima origine. ⁊ in qua ẽ sicut in ꝓpozio subiecto. Uolũtas igitur est causa peccati. cã deco non efficiens sed deficiens. Uoluntas enim secundum q habet respectum ad suũ principium a quo ẽ. s. ad deum nõ est nata elicere ex se nisi bonũ sed secũduz respectum ad ꝑncipium ex quo ẽ quod ẽ nihilũ. inclinatur ad maluz. cũ ipsa uolũtas sit ex nihilo tẽdit ad defectum. Si ergo uolumus scire vnde sit malum culpe materialiter. dicemus q ex absentia ꝺbiti boni. i. spẽi. modi ⁊ ordinis. Sed si uolumus scire vnde fit originaliter. dicem9 q a voluntate siue libero arbitrio. De progressu peccati. nota q pccm̃ initiat primo i cogitatiõe. procedit ⁊ crescit i delectatione. perficit in consensu. Circa ꝓgressum pcci sciendum q quedam antecedunt ipsũ peccatuz quedaz sequuntur q̃dam circũstant. peccatum añcedunt alia qua ex parte euerfionis. aliqua ex pte cõuerfionis. Ex parte auerfionis ãtecedũt ipsum peccatũ ista. s. Contempt9. Omissio. Ingratitudo. In obedientia. Prevaricatio. Illa vero que pccm̃ antecedunt ex parte cõuerfionis sunt hec. s. Cogitatio. Libido. Cõcupia. Delectatio. Peruersa intentio. ⁊ cõsensus. Alia sunt que sequũtur peccatũ. sicut ẽ macula. i. ꝺformatio imaginis dei. ⁊ reatus. i. obligatio ad penam eternã. Sunt adhuc alia que pccm̃ comitantur. vt sunt peccatoz circunstantie que peccatũ aggrauant. ⁊ diminuunt que notant̃ in hoc versu. Quis quid vbi per quos. quotiẽs cur quo quã do. Actio enim deprauatur etiam p peccatum. etiam illa que de genere bonorũ est quandoqz in principio. quandoqz i medio. qñqz in fine. ⁊ hoc p malã itentionẽ vel p negligẽtiã uel p vanã gloziam. Unum peccatum dicitur maius altero. multis modis scilicet causalitate. vt peccatũ luciferi. vel generalitate. vt peccatum. Ade. vel deformitate. vt peccatum. Jude. vel difficultate vt peccatum in spiritum sanctum. uel periculositate. sic̃ peccatum ignorantie. vel inseperabilitate vt peccatum cupiditatis. vel pronitate vt peccatũ carnis. vel offensione. vt peccatum idolatrie. vel expugnandi difficultate. vt peccatum superbie. vel mentis cicitate. vt peccatum ire. Circa peccati gravitatem nota q nihil est peccatũ viro perfecto q non sit peccatum in imperfecto. nisi in his que nouit. Nam perfectio nõ mutat genus peccati. sed quãtitatem auget.

De diuisione peccati.

d Iuisio peccatorum multiplex est. Alia est enim .secūdum cām efficientem scōm se vt hec . pctōrū aliud ē ex ipotētia aliud ē ex ignorātia. aliud ex malitia. Alia fiit scōm cām efficientem ratione āne xi secūdum quā sumitur hec diuisio. peccatorum aliud est ex amore male accedēte.aliud ex timore male humiliante. hoc est q̄ homo potius vlt peccatū cōmittere:q̄ amato careze.aut malū pene quod timet icurrere. Sumūtur peccatorū ēt diuisiones secundū cām materialē circa quā ⁊ scōm cām formalē circa q̄z primo sumitur hec diuisio peccatorū .aliud est cozdis.aliud ozis aliud operis. Itē hec . Peccatorum aliud lc cutionis aliud cogitationis aliud operationis. Scōo mō fiitur sic. Peccatoz aliud est in deū.aliud in se ipsum aliud in proximū. In deū diuiditur sic.aliū in patrem .aliud in filium.aliud in spm̄ sanctum. Aliis tribus modis peccatur. s.male per ifidelitatem de deo sentiendo. Item blasphemando. Itē sacramenta dei indigne tractando. Allio⁹.peccat quis in deū. s.ipsum tentādo.⁊ hoc fit tripliter. Nā quādoq̄z tentat quis di potentiā vt cū p̄cādens ferrū vel p̄ duellū vel filia quis iudiciū querit q̄z dei misericozdiam. vt cū quis dei bonitatem examinans cōmittit se stultis periculis. In seipsū peccat quis trib⁹ modis filr s. necessaria sibi subtrahēdo. Itē supflua sumēdo.item vltra vires quicpiā aggrediendo in proximū peccat ēt quis triplr .proximo sua auferendo. Itē sibi in necessitate non coicando sua. Itē malo exēplo illū ad pcm̄ trahēdo. Sumūt pretea diuisiones peccatoz scōm cāz formalē.⁊ hoc tribus modis.q̄z naturaliter scōm qualitatē l scōm q̄titatē vl scōm relationē. Scōm qualitatem sumit hec diuisio peccatoz aliud ē cōmissi. aliud est delicti. quorū primū ē preuaricatio preceptozum negatiuorū scōm ē puaricatō preceptorum affirmatiuorū. Item predictum pccm̄ ē duplex cōtra duas ptes tustitie que sūt declinare a malo.⁊ facere bonū. item alia diuisio fiitur secūdū qualitatem sic peccatorū quedā sūt carnalia,quedā spūalia. sed carnalia sūt maiores ifamie spiritualia vo maioris culpe. Secundū quātitatem fiitur hec diuisio peccatorum aliud ē mortale aliud est veniale. quorū primum dr peruersio. scōm vero mozdinatio. quoniam peccatū mortale est auersio total'a bono .cōmutabili ⁊ conuersio totalis ad bonum icōmutabile. Sed peccatum veniale est amor uo luptatum in creatura citra deum. tamen secundum relationem sumitur hec diuisio pectatorum . aliud est originale . aliud actuale. Ultima diuisio est seccundum causam finalem .⁊ hoc dupliciter. quia vel secundum ipsuz appetibile. vel secundum actum hominis appetentis . Secundum ipsum appetibile sumitur hec diuisio. Omne quod i mundo ē aut ē ꝓcupiscētia carnis aut ꝓcupiscētia oculorum. aut superbia vite quorum primū est appetitus delitiarum. secudū appetitus diuitiarū. tertium est appetitus honorum. Secundum actum hominis appetentis diuiditur peccatum in septem vitia capitalia. Superbiam . Inuidiam Iram Accidiam. Auaritiam Gulam ⁊ Luxuriam. Nota quod quinq̄z sunt genera operum. Nam quedam sunt mala in se. vt illa que secundum suam naturam mala sunt possunt tamē per aliquā circunstantiam fieri bona vt homicidiū Quedam sunt mala secundum se ut illa que per nullam circunstantiam possunt fieri bona sicut est odire deum fornicari :⁊ huiusmodi. Quedam sunt bona in se ut que sunt bona ex genere tamen pūt fieri mala ex circūstātia sicut ē dare

elemosynā. Quedam sūt bōa scōz se. vt que p nullam circūstantiam possunt fieri mala. sicut ē diligere deum ex charitate Quedā sunt in dīa. ut que nec bōa nec mala sunt pñt tamē fieri vel bōa vel mala. sic est mouere pedē sine liberatione. l quandoqz comedere.

De effectu peccati. Cap. vii.

m Alta mala facit hōi peccatum. ante mortez ⁊ in mortem ⁊ post mortem. ante mortē peccatū hec mala operatur. Naturalia vulnerat. vt figniſicatur in illo q incidit m latrones. Item i tellectus obscuratur i cognitione veri. ⁊ affectus tepescit i operatione bōi. Gratuitis spoliat. Tre. quarto dispersi sūt lapides sanctuarij ⁊c. Sz ne aliquod bonuz pareat illa bona opa que quis peccando mortificat alijs saluādis dabūtur. sicut qñ corpozalis morte quis moritur frēs ⁊ propinqui in bōis eius succedūt. aiam maculat. Tre. quarto. Benigzata ē super cābones facies eozuz. ad penā eternā obligat Ben. secūdo. Quacūqz die comedēris. itē conscientiā amaricat. Jere. cap 2°. Vide qz malum ⁊ amarū est te dereliqsse deū tuum. Cor idurat prouer. ca. xviii. Pec catoz cū in profundū peccatozū venerit contēnit. Jntensibilem reddit. Ben. ca. 19. Visus est ei quasi ludens loqui. Simile hēs in cane submergēdo qui non sentit. lapidem i collo. donec in aquā extra nauē proijciatur aiam occidit. qz vera uita i. deo priuat. p°. Reg. xi. Saul irruit i gladium suū. Sed nota q peccatū vēia le disponit ad mortem. Mortale ño dat infert mortem. sed obstinatio detinet in morte. a. alia peccata trahit Gre. Peccatū quod per pniam nō diuiditur mor suo pondere ad aliud trahit. Exemplum hēmus in Chaym. qui egressus i agruz occidit frēm suum. abel. Exemplū hēs i figura. Corvus egressus de archa interceptus est aquis. Et dina egressa vt uideret ⁊c. ꝟginitatē amisit. Et iudas egressus xpm tradidit. Et p° adulteriuz Bauit secutum ē hōicidium. ⁊ sic pz q pecca tum ē pena peccati. Peccatū. n. secūdū q in se ē culpa precedentis pecci dr pēa ⁊ ita dr aliquid simul culpa ⁊ pena. sz rōne actionis culpa dicitur vero pena rōe passionis. qz culpa ē quod facimus. pēa vero qō patimur. Licet igit ois culpa sit a nobis: non tn ois pena est a nobis. imo quedam ē a nobis acta. quedā a deo inflicta quedā a primis parentibus contracta. Et qz cū quis facit qō non dz iustum est peti qō dz. Ideo ois pena ē iusta ⁊ a diuina prouidētia ordinata. Qō aūt vnuz peccatū nascat ex alio sic apparet. Superbia que vult oēs excellere dolet si aliqs ei equatur. ⁊ sic ex ea nascitur inuidia. Jnuidia vero qz de facili trascit ei cui inuidet ideo ex ea nascitur ira. sz ira cū non pōt se vindicare tristat. ⁊ ideo ex ea nascitur accidia. accidia vero cōsolationē querens in exteriozib⁹ facit auarum. auaritia aūt quia in tpalibus abundat pōt magis exercere gulā. Gula vero pp vētris repletionē de facili spumat in libidinem ⁊ ita generat luxuriā. itē bona que fiūt i fructuosa reddit. ⁊ qtū ad meritum ⁊ qtum ad premiū. sicut ramus precisus ab arboze nō profert fructū. sz arescit ⁊ habilitat ad icendū. De talibus dr deutero. cap. xxviii. Maledict⁹ eris ingrediens ⁊ egrediens. s. ecclesiaz materialē ad ozādum. qz taliū oro nō ē meritoria. imo dicit Aug. q si tales crucē se signant poti⁹ includit in se diabolū qz excludāt. qz iam in eis p effectum habitat. Ex hoc in infernū facit qz in peccore ē ignis auaritie. feroz luxurie. tenebre ignorātie. vermis cōscie. fitis cōcupiscentie. demones p effectū. ⁊ huiusmōi. Jtē tandem hoiem relinquit uacuum. Ben. cap. i. Terra erat i nanis ⁊ uacua ⁊ merito. quia mūdo adherentes suggūt vbera azida eo q reliquerunt fontē vite ⁊ venā aquarum viuentium ⁊ palludibus turbidis se satiāt. utem fallendo decipit sic lignū putridum ō nocte lucens. ⁊ sic esca i hamno letans pi-

scem ꝺcepit. Stultū hominē demōstrat. quia peccā do quis sibi onus ad se depri mēdum iponit. ⁊ ligna sup dorsum suum cremāda colligit. ⁊ illi seruit qui eū, p sez uitio torquebit. Aug. Stultum est in tali statu uiuere in quo quis nō audet mori.

Sciendū ꝙ peccatū grauat hoiem i mō te. qz in morte priuatur hō solatio uisibi liū que dilexit. s. cibo. potu. amicis. rebus lumine. require. ⁊ ꝓpio corpore. qō nū quā in tali forma suscipiet imo uelz hr̄e fic. qī ꝓ dimidia pte corrosuz est a ⁊mi bus. qz stupebit aīa peccatoris qī corpus resumendū uidbit. Turbabitur peccatō in morte qī videbit concursū demonuz ad animā parētū ad res. Treñ. ca. i. Oēs inimici eius apprehēderunt eā inter āgu stias. Postremo uidendum est qualiter pccm̄ premat hoiem ꝙ mortem. Confu sionem hēbit ex malorū operū denuda tione. ꝓpheta. Nah̄. ca. 3. Reuelabo pu denda tua in facie tua. Exprobrationem xp̄i audiet in iudicio. ⁊Mathei. 25. Esuri ui enim ⁊ nō dedistis mihi māducare ⁊c Requiē ⁊ luce priuabit. ⁊Mathei. 22. Li gatis manibus ⁊ pedib⁹ mittite eū tene bras exteriores. Uā nō valebit ei ille cā tus. Requiem eternā ⁊c. Suffragijs ec clesie nō gaudebit Isa. 66. Uermis eoz non morietur ⁊ ignis eoruz nō extingue tur in inferū precipitabit. Exēplum de lapide molari quē angelus in apoc. proie cit i mare dicēs hoc impetu mittet babi lon in inferno. Adeo ⁊ electi ⁊ omnib⁹ bonis superabit. ⁊Mathei. 25. ite maledic ti in ignē eternum. A statu penitendi ca det Jere. ca. viii. Transijt estas finita est messis. Omis spes mie precidet. Isa. c. 30. Non remanebit testa vt portetur igniculus. s. charitatis de icēdio aut hau riatur parū aque de fouea. s. diuine mie. Sicut ita ꝫ peccatuz uocet i peccato exi stenti hac in peccato morienti sic quoꝫ multipliciter nocet peccatū ipsū deserē ti ⁊ de illo penitenti. qz gloriā prime ino centie nunꝫ recuparabit sicut. n. corrup ta de cetero virgo nō erit. ita semel pec cās nūꝫ se non peccasse gaudebit. Istō multis oñditur exēplis. Nā post senatio nem uulneris semp manet cicatrix. Itē qui semel furatur semper ꝺr̄ fur. Item domus eius domus discalciati dici pōt. Itē symon quem dñs a lepra mundauit pⁿ mundationē semper vocat symon le prosus. item tēplum quod reedificatū fu it pⁿ destructionem pmi. nullo mō fuit si mile in pulchritudine téplo pōi. Id tpa lem penā obligat. Unde nō exibit inde donec reddat nouissimū quadrantē Itē regnū celorum nō intrabit donec leguz fenū stipulā. i. pena peccatorū tam mor taliū quā uenialium que in pūi soluta fi est super ipm cremetuz. a gloria retādat qō figuratum ē in absalon q postꝫ patri reconciliatus fuit. tm̄ manfit duobus an nis ꝙ faciem eius nō vidit. quia tamdiu differtur quis a gloria quousqꝫ fiat fine omni macula sicut erat in baptismo. Tē pus amissum ⁊ meritū quod sibi conqui rere potuit cum premio nunqꝫ recupera bit. Jere. ca. xxvi. Qui vēdit ad id quod uendidit non reuertet. Obscurat oculū cognitionis ⁊ hoc propter trabē que in tuserat propter stercora hirundinū que ipsū excecauerāt. vt signatur in Thobiā ca. 2. Unde Augu. Oculis egris odiosa est lux sicut noctuis ⁊ vespertilionibus. Et nota ꝙ ad hoc de quodā ceco quē ꝳz dñs illuminauerit nō trī statim pfecte vi dit. ꝳz vidit hoies quasi arbores ābulan tes. affectū reddit trepidum. sicut in peꝺ vulneratus. etiā sanatus claudicat. ⁊ ar boz de loco sua ammota. aliquid virtutꝫ ammittit. Unde dcm̄ est bōi post pecca tum. gen. iii. Spinas ⁊ tribulos germina bit tibi dictuum est serpenti Gen. tertō. Supra pectus tuum gradieris. Fastidi um homini generat. Numeri. xxi. Ani ma nostra nauseat super cibo isto leuissi mo. Aug⁹. Palato nō sano pena est pa nis. qui sano est suauis. Idem de se dixit post quam conuersus fuit. plus ualebit

malū innolitū q̄z bonum insolituz. Ad bñ operandum impedit. Gen. 19. Uxor. Loth respiciens retro versa ē in statuā salis quod sterilē facit terram. Ité in dolore paries filios. s. bonorū operuz 7 scōz Ad resistendū tentationibus debilitat. Judic. 16. Sanson post criminū absciss̄ioz amisit vires 7 arboz lesa per securim cito a vento dejicitur. Feruorē minuit charitatis. sicut eclypsis solis diu postmodū nocet terre. eo q̄ modico tp̄e sibi virtus radioz solis subtrahitur. 3ª q. 1. Rex dauid senuerat 7 cū operiret vestibus ñ calefiebat. Et aqua calorem ignis innuit vl extinguit. Dolorem 7 timorē semp̄ affligit. dolorem quidē. q̄ certus de ppetra culpa timorē āt quia incertus ē de venia. Aug. Penitens semper doleat. 7 de dolore gaudeat. 7 nō semp̄ doluisse doleat. Per peccatum corrūpitur puritas liberi arbitrij dupl̄r. s. in agēdo 7 suscipiēdo. In agendo quidē q̄ nō potest semp̄ facere quod dz vel vitare qō nocet. In suscipiendo āt. q̄ grām stabilem nō pōt suscipere i hac vita. Ité corrūpitur ratō i hac vita dupl̄r. s. quātū ad discretionez iudicii inter bonū 7 malū. 7 quātū ad deliberationē consilii inter expediēs 7 inexpediens. Ité corrūpiter affectus dupliciter. s. in ordine 7 in mō. q̄ nec semper ē ordinatus nec semper moderatus. Peccatuz multis nocet. s. ipsi facienti. ps. 50. Peccatū meū contra me ē semp̄. Vis q̄ sūt in purgatorio quos nō p̄nt peccōres tā efficaciter iuuare. sicut si essēt in grā. Ipsis dānatis 7 hoc p̄ modū cōiunctōis quāto. n. plures sūt in iferno tāto maioz horroz 7 maioz pena. Fallit. n. in inferno regula illa. Solatiū est miseris socios hē re pēaz. Saluatis 7 hoc p̄ modū abstractionis. Nam ex consortio 7 societate glorificatorum augetur donū accidentale. Beniz ipsis viatoribus nocet. tam pro eo q̄ acies eorū cōtra demones minuit in illo qui peccatū ppetrat tū pro eo q̄ alios malo exemplo corrūpit 7 scanda lizat. Multa mala similr eueniunt hō ex eo q̄ in peccatū a quo per pniam surrexerat recidiuat. Primum est. q̄ hō fit i potentioz ad resurgēdū. Heb. vi. Impossibile ē eos qui semel illuminati sūt 7 gustauerunt 7c. 7 prolapsi sunt iterū renouari. Secundū est q̄ vitium fortificatur ad impugnandum. Aug. de se loquitur. Plus inquit valebat malū inolitū q̄z bonū insolitum. Tertium ē q̄ culpa fit difficilioz ad remittendū. Jere. O quamuis facata es nimis iterans vias tuas. ita ēt nr̄ q̄ vulnus iteratū tardiꝰ sanat. Quartum ē q̄ deus fit difficilioz ad placandū. 3ª. q̄. de semel qui ad primā petitionem inuenit misericordiā eo tñ pacto q̄ staret i hierusalem. sed quādo secundario peccauit sine vlla misericordia occisus est. Quintū est q̄ diabolus difficilioz est ad expellēdum. Luce ca. xi. Tunc assumpsit septē spūs nequiozes se. 7 ingressus habitat ibi. 7 fi. no. bo. il. pe. po. Sequitur de corrūptione ī pei 7 mōi 7 ordinis. Ulī nota q̄ bonitas naturaliū cōparata ad aiaz quā specioſā facit dr̄ ipēs. sed cōparata ad opus qō mōdificat dr̄ modus comparata vero ad finē. s. deum ad quem ordiatur dicitur ordo. Aliomō. corrūptō ipē ē dissimilitudo aīe ad deuz. Nam ipes anime ē similitudo dei. Corrūptio vero modi est diminutio extentionis virtualis siue infirmatio potentie que. scz hoc est q̄ anime nō sustentatur cibo spirituali gustando quā suauis est dominus. Corrūptio autē ordinis ē in anima cū aspectus 7 affectus deorsū ē ad creaturas extra naturalē sitū. Cū. n. hec duo que st̄ quasi caput anime surſū sunt ad deum in naturali situ 7 ordine sunt. alioquin hō erit quasi euersus. Alr̄ priuatio ipei ē deformitas siue carentia debite rectitudinis voluntatis. Rectitudo autem volūtatis ē vt nō declinet a suis extremis. s. a deo principio. 7 a deo fine. s. omnia que hz a dō principio referat ad deū. Cum enim quis quod habet sibi attribuit aut ponit

alium finem q̄z deum. bō iste curuus est
Item priuatio modi est excessus proprie
voluntatis. s. cū vult aliquid diuine volū
tati contrarium. Itē priuatio ordinis est
auersio voluntatis adeo ꝛ conuersio ad
creaturā. Itē alr creatura rōnalis a sū
mo bono ē secundū triplicem habitudi/
nem. s. efficientis formalis ac finalis et
ō nata ē agere opera sua a dō ꝛ secundū
deum propter deū. ꝛ hoc scōm modum
spēm ꝛ ordinem sibi insitum. Sz qm̄ ea
dē rōnalis creatura. de nihilo facta fuit
q̄tū ad cā z materialē potuit deficere in
suis actōibus vt. s. operatōes sue nō eēnt
a deo ac per hoc nec secundū deum nec
propt deum. hoc aūt est pccm̄ ipsius spe
ciei mōis ꝛ ordinis corruptiuū.

De pccō originali scōz rem.

Capitulum viii.

E xpedito de pccō i genere. dicēdū
est de pccō i specie. ꝛ primo de ori
ginali ꝛ p⁹ hoc de actuali. licet igitur ani
ma non sit ex traduce. tm̄ originalis cul
pa ab a'a ade transit ad alas posteroruz
mediante carne' per cōcupiam generata
Ita q̄ sic ab a'a peccāte ifecta fuit caro
ade. ꝛ prona effecta ad libidinē. ita semi
nata caro secū trahit infectionē ꝛ vitiat
aiam. Ex quo p̄z q̄ peccatū originale est
in carne ꝛ est i aia. In carne ē matialiter
ꝛ originaliter. ꝛ in aia formaliter tāquaz
in subō Sola enim aia est susceptibilis ō
tutis ꝛ vitij. ꝛ tamē sic dictū est ex coniū
ctione ad corpus corruptiuum trahit ad
vitiuz. sic quādo cadit q̄s in lutū fedatur
ꝛ maculatur. Talis aūt infectio aie nō tā
men ē pena. sz etiā culpa. Ipsa vero cul
pa que macula ē deleť in baptismo. Pe
na aūt que fomes appellatur siue peccan
di p̄manet. post baptismū. Licet
enim curetur in baptismo culpa q̄tum ad
reatum dānationis eterne. tm̄ remanet
ipsa pena quantū ad actum ꝛ motū ꝓcu
pie. cū qua nos opz quamdiu viuimus
pugnare. nisi extinguat cōcupiscentia p
gr̄am. qō tamen raro cōtingit in aliquo
hoie. qō dico propter beatā mariam vir
ginem in qua fuit extincta in cōceptione
filij p gr̄am singularē. Ex predictis p̄z q̄
persona corrumpit naturā. econtra natu
ra corrupta corrumpit personā. Hā per
peccatum primi hois corrupta est hūa/
na natura. sed natura sic corrupta corrū
pit alias personas. Notādum āt q̄ corru
ptio persone ē reatus mēris. corruptio
vero nature ē infectio carnis prout est
ꝓncipium ad carnem alterā. Deniq̄ nul
lo modo dz imputari deo infectio aie. lz
eam creando infundat ꝛ vniat cū carne i
fecta qm̄ ordinatissimū fuit vt humana
natura cōderetur. ita q̄ condita propaga
retur ꝛ ꝑ pccō puniret. vñ sic in cōditio
ne seruatus ē ordo nature. sic i punitiōe
ōbuit seruari ordo iustitie. Et ita p̄z q̄ ñ
est cōtra diuinam egtatē. si ad posteros
culpa transmittitur. Si ēdum igitur q̄
originalis culpe transfusio vel transmis/
sio non ē a deo nec a natura condita. sed
a vitio primi hois perpetrato. Et hoc ē
quod ait Aug⁹. q̄ peccatuz originale nō
transmittit ad posteros ꝓpagatio sed' li
bido. Sic enī conditus ē homo vt spirit⁹
preesset corpori. ꝛ corp⁹ subeēt spiritui
scilicet quamdiu ille obediret suo cōdito
ri. Et econtra si spiritus nō obediret ōo
iusto dei iudicio corus inciperet rebella
re spiritui. Sic ut ergo si adā stetisset cor
pus suum obediēs ei fuisset ꝛ tale ad po
steros transmisisset. sic adam ex quo pec
cauit ꝛ caro eius facta est rebellis oz q̄
talem ad posteros trāsmittat. ꝛ q̄ deus
secundum institutionem primaziā animā
infundat corpori. Ex hoc patet q̄ pater
est causa originalis peccati in filio. sz cau
sam hic intelligе in genere cause efficiē
tis. Omnes per cōcupiscentiā nati na/
scuntur filij ire propter qō incurrimus
multiplicem defectum tam corporis q̄z
anime ad quos subsequimur penā mor
tis. ꝛ penam carentie visioni diuine. ꝛ
amissionis glorie celestis. non solum in
adultis. verz ēt i puulis ñ bapti/atis qui

pena mitissima inter ceteros puniuntur qz solã penam dãni hñt fine pena sensus Originale peccatũ sic curatur p baptis mũ i pente q nichilominus ab eo qui cu ratus est transmittitur in plẽ. sic vide / mus q circũcisus gñat filiũ cũ preputõ z granũ nudũ seminatũ gñat granũ cuz palea. Et hec ẽ rõ. qz hõ gñat filiũ nõ se cundũ quod creatus ẽ i mente. sz scõm qõ corruptus ẽ in carne nõ secũdũ quod spiritualis. sed secundum quod carnalis.

De pccõ originali scõm nomẽ La vi.

Originale peccatũ hz multa noia z hoc multiplici de cã. Scõz. n. q originale pccm cõpatur ad aiam vocat infirmitas. qz reddit aiam ipotẽtẽ ad re sistendũ motibus. Itẽ feditas. qz p ipsuz aia maculat. Itẽ pronitas pp cõtinuã in clinationẽ appetitus ad malũ. Itẽ corru ptio. qz ducit ad nihilũ. i. ad pccm. Itẽ vi tiũ. qz diminutio ẽ bonoꝝ naturaliũ. Itẽ lãgoz nature qz durat i natura corrupta Sz secũdũ q cõpatur ad corpus vocatur lex carnis eo q lege diuina carni sit iflic tũ. Itẽ lex mẽbroꝝ. qz mouet organa ad opa cõcupie. Itẽ tyrãnus pp dãnatiõem quã hz quasi violẽtã i ipsa carne cõcupis cibili. Itẽ fomes. qz sic cinis fouet ignẽ ita per ipm fouet pccm i carne secũdum actũ nutritiue z gñatiue. Itẽ stimulꝰ car nis. qz stimulat carnẽ ad primos motus. z aiuz ad cõsẽsũ. Sz put cõpatur ad ac tus delectabiles vocatur cõcupia que so nat vitiũ in actu put ẽ i adultis. Itẽ con cupiscibilitas que sonat vitiũ ipotẽtia p ut ẽ in puulis. Scõm vero qõ ꝓpatur ad pmũ hoiem a quo cõtrahit uocat pccm originale qõ ẽ carẽtia debite iustitie hois.

De primis motibus. Cap. io.

Um pccõrũ aliud sit actũ aliud cõ tractũ ipz pccm actuale frequẽtez a pmis motibus hz ortũ. Uñ sciendũ q i statu inocẽtie nõ mouebat sẽsualitas ni si scõz motũ rõnis. Jõ stãte pmo hoie in eodẽ statu nõ potat i eo eẽ pccm ẽt veni ale. Primi motus z si pticulariter z si gillatim pñt declinari. tñ nullo mõ omẽs possunt caueri: quia tot sunt peccata: quot sũt ẽt pene pcci. z iõ mrito dñr vẽi alia. qz hoc ipo sũt digna venia. Primꝰ motus sic describit. qz ẽ motus sẽsualita tis scõm ipulsũ fomitis ipetuose tẽdẽtis ad fruitionẽ creature dlectabilis. Dupl primus motus. distinguitur ẽtũ spectat ad pñtez materiã. s. primo. pmus q ẽ natu ralis z scõo primus q ẽ sensualitas. Cuz ergo loquimur de primis motibus q sũt pccã itelligendũ ẽ de scõo primis que sẽ sensualitatis. qz primo pmi ñ sunt pccã cũ sint naturales z extra genus moztis qõ pz p hoc q tales nõ sequũtur imagi nationez sed solummõ naturaliũ qualita tũ actionem. Motus aũt secundo primi sũt peccata quia sunt actus iordinati, in gñe mozis qõ pz per hoc q tales motus sũt sensualitatis ga subiacent aliquo mo do dñio volũtatis. Volũtas ãt ẽ principi um moraliũ sicut habetur. vii. ethicoruz Hinc ẽ q genus mozis i principio icipit vbi inuenitur dominiũ volũtatis. hoc ãt ẽ in sensualitate. Quãus autẽ per rõem predictam fit in sensualitate peccatũ. nõ tamẽ erit moztale sed tãtũmõ veniale. qz voluntas non hz plenũ dominiũ sup pri mos motus qui sũt seusualitatis sic est i illis actibus qui ex imperio voluntatis. procedunt. sed hz in eis dominiũ incõple tum sicut in illis actibus qui non per im perium rationis procedunt. z tamen uo luntas tales motus. sensualitatis impedi re poterat z ideo sunt peccata venialia. propter hoc dic. Aug. q peccatũ adeo ẽ voluntarium. q nisi fit voluntariũ nõ est peccatum. Primi quoqz motus ideo sẽ sualitati ascribuntur. quia talium motu um principiũ z subm. Dicenduz ergo q primi motus secundum predicta sũt peccata venialia triplici rõne. Primo quia mouent ad illicitum. Secundo ga sunt quodammodo volũt arij nõ secũdũ sẽ. sz qz sic dictũ ẽ nõ ip ediũtur a volũta

vel ēt pp̄ precedentem appp̄henſionem Tertio pp̄ delectationē ānexā. Luz eni anima p delectationez cōiungitur creature obtenebratur ⁊ peiorat. ſicut quando coniūguntur deo illuminatur. ⁊melioratur. Nota q̄ homo promor eſt ad malum q̄ ad bonum. ⁊ hoc multis decauſis. Prio q: ſicut dr̄ Sap̄.iii°. Corpus qđ cō rumpitur aggrauat aiam trahens illam ad malū. ⁊ non ſic erigēs ad bonum. Secūdo. quia ſicut dicit Aug. pluſ valet malū innolitū q̄ bonum iſolitum. Tertio q: naturaliter facilius ē deſcendere q̄ aſcēdere. ⁊ vnus magis trahit deorſuz decē ſurſum. Quarto q: incitans ad malū delectatio pñs eſt ſemper. ſz finis virtutū incitās ad bonuz abſcēs eſt. Delectabile autez appre[illegible]eſum per ſenſum vel imaginationem quaſi de neceſſitate mouet concupiam. Quinto q: plures circunſtātie requirūtur ad bonū q̄ ad malū. Sexto q: tendimus ad nr̄uz principium. ſ. ad nihilum. Septimo q: fomes qui mouet ad malum ſemp intra nos ē. gloriam xo quā querimus extra nos eſt. Octauo gavires aie ſunt actiue ad diligendum tpalia. ſed paſſiue ⁊ materiales ad ea que ſūt gratie ⁊ gl'e. vnde verſus. Quicqd habet meriti preuentus gratia donat. Nil ꝺus in nobis preter ſua dona coronat. q: non poſſunt haberi virtutes p modum acquiſitionis ſed per modū receptionis. Un de malū poſſumus facere p nos. ſed non poſſumus facere bonū ſine gr'a adiutrice.

De moroſa delectatiōe. Cap. ii.

d Electatio carnalis moroſa peccatum ē mortale. ſed nulla dr̄ moroſa niſi quando ex conſenſum ratōnis eſt. Unde nō intelligitur hic moza tpis ſz cōſenſus. Sciendum ē ergo quia delectatō ſi ſiſtit citra cōſenſum ueniale peccatum ē. ſi vero procedit vlterius ita q̄ homo vult interius delectatione voluptari. nec tamen vult in opus procedere. talis conſenſus eſt intra mortalia cōputāduſ. qđ maxime ꝺbet intelligi in carnalibus peccatis verumtū iſte cōſenſus in illecebza duplex ē. quia conſenſus i illecebza aliq̄ eſt ſubitus nō per prehabitā deliberatōnem. ſed ex ſola corruptione carnis quā precedit appetitus ſenſualitatis in prio motu. Talis aūt conſenſus dicitur ſubrreptio. ⁊ eſt peccatum veniale. alius cōſenſus ē in delectatione motuū carnis qui ē cum deliberatione rōis. ⁊ iſte eſt peccatū mortale vt dcm̄ eſt. Si antē ratio. conſētit. cū deliberatione que fit per rōnes diuinas hoc mō quia omne lege dei ꝓhibitum [illegible]. tūc dicitur peccatuz eſſe in [illegible] pte rationis. ſed ſi deliberatio nō per rōnes humanas vel naturales hoc mō omne in quo tranſgreditur mediū virtutis ē vitandum. tūc dicetur peccatum eē in inferiori parte rōis. Et ſi adhuc procedit conſenſus vlterius. quādo. ſ. ꝓponit opus cōſumare. tunc uolūtas pro facto reputatur. ēt ſi facultas defit perficiendi ipſum op⁹. ſi vero cōſequitur cōſenſus ⁊ opus i hiſ que diuina lege ſunt prohibita peccatū eſt mortale cōſummatum. Ex predictſ colligē diſtinctiōez q: delectatio duplex. eſt. ſ. naturalis. ⁊ voluntaria. In delectatione pure naturali. nec eſt meritum nec demeritū. Voluntaria duplex ē. quia alia eſt i creatore. alia in creatura. Delectatio que i creatore ē bona eſt. de qua p̄s. Tſ. Memor fui dei ⁊ delectatus ſū ꝛc. Que aūt in creatura ē duplex ē quedam eni eſt pp̄ deum. ⁊ hec bona eſt. ſz hic ſumitur delectatio pro operatione rationis. nō. p paſſioue. de qua p̄s. qi. Delectaſti me dñe in factura tua quedam ē contra deuz. ⁊ hec filr̄ duplex eſt quia quedam non ē contra deum. ſed preter deum. ⁊ hec peccatū veniale. que dr̄ vero ē contra deum ſimplr̄ que frangitur dei preceptū. ⁊ hec ē peecatuz mōtale. De peccato veniali. Cap. x.

p Eccatuz veniale minoris ē culpe

Nā in paruulis poſt baptiſmū pr̄imo ſurgūt venialia. poſtea mortalia. De

Uenialeaũt peccatũ est vt ait. Aug. qđ boiem vsq; ad reatũ perpetue mortis non grauat. sed penã meretur. ⁊ sic facile indulgetur. Peccatũ veniale sp est a volũtate. ad hoc mouẽte vl' pmittente l' non prohibente. Peccatũ aliqđ ẽ venia le tribus modis. Primo mõ ex gñe'. sic verbum ociosum ẽ veniale. Secũdo ex euentu. secundũ q; per pñam đ' mortali fit veniale. Tertio ex cã ut qñ; fiunt quedam ex ifirmitate vel ignorantia que lz qñq; sint mortalia. tñ dñr venialia. siue remissibilia ex cõpatione ad peccatũ quod fit ex certa malitia. qđ est irremissibile; ⁊ hoc verũ ẽ nisi aliquod fit mortale ex suo gñe. sicut est fornicari. quia tale ẽt si fiat ex ifirmitate mortale est. Sciendũz q; peccatũ veniale. nũq; potest fieri mortale Ita. s. si intelligatur idẽ Decũdũ subtantiã. q; prius veniale mortale. fieri nũ q; põt. ⁊ hoc nec quãtũ ad actũ. nec quantũ ad maculam. Et rõ huiusmodi est. ga nulla res põt mutare suam spẽm. Peccatũ autem, veniale ⁊ mortale sunt diuerse spẽs peccati. Uerũtamẽ actus qui ex se est de genere venialis põt fieri mortalis quattuor modis. Primo ex cõscẽtia quia quicqd fit contra conscientiã edificat ad gehennã. ẽt si fit contra cõscientiam erroneam. ⁊ hec est ratio q; cum in peccato duo sunt. s. auersio ⁊ conuersio. penes primũ indicatur peccatũ. qm̃ auersio a deo ẽ quasi formale. ⁊ conuersio ad creaturam quasi materiale. Quamuis ergo leuare festucam vel calamũ đ' terra leue ⁊ idifferens. tamẽ quãdo fit contra conscientiam i peccatũ est. q; spernitur bonũ incõmutabile. ⁊ ita fit auersio a creatore. Secundo ex cõplacẽtia. ⁊ ñ Aug. Nullũ peccatum adeo est veniale quod non fiat mortale dũ multũ placet. Tertio ex dispositione. q; frequenter p lapsum in venialia disponit hõ ad mortalia. ⁊ hoc secũdum illud. Grego. Uitat. saxa grandia vide ne obruaris arena. ⁊ hoc ideo dicit. quia sepe de minimis peccatis venitur' ad magna. sicut de modica fintilla qñq; surgit magnus ignis. Ecc. 19. Qui modica spernit paulatiz decidit Quarto ex progressu. q; quãdo surgit veniale si non prohiberetur posset, pgre di vsq; ad mortale. non q; ipsũ veniale i subã posset fieri mortale. sed q; ex ipso occasionialiter põt fieri progrediẽdo vsq; ad mortale. Et istud pz in prmis motibus qui inter venialia cõputantur. sed quando delectatio cõualescit in trm̃ q; cõsensus accedat iam peccatum mortale ẽ Differentia est inter peccatum mortale ⁊ venialse quia peccatũ veniale ẽ libido siue voluptas i creatura circa deũ. Mortale autem est libido siue voluptas i creatura supra deum vel eque deo. Rectus ordo est ut bonũ incõmutabile preferat bono cõmutabili. ⁊ honestum vtili ⁊ voluntas dei voluntati nře ⁊ ratio sensualitati quãdo iste ordo peruertitur. tũc peccatum cõmittitur. Utrũ aliquis possit esse vel viuere sine peccato veniali deuz est in hac vita pñti. Dicendũ est quod si loquimur de tota vita hominis q; peruenit iam ad etatem adultam de excellenti ⁊ speciali gra est quod talis sine veniali peccato sit sicut beatus. Aug. dic de beata virgine. Si aũt loquimur de aliqua pticula uite pñtis sic põt esse aliquis sine peccato veniali. Istud pz per exemplum quia nauta potest singula foramia nauis ad horam obstruere ne aqua intret. sed non potest fil' omnia obstruere ut aqua nusq; intret. vnde charitas etiam perfecta non facit q; peccatum veniale non adueniat. sed facit q; nõ durz. Quemadmodum caminus ignis nõ facit vt gutta aque sibi non apponatur. sed facit vt ap posita citius extingantur. Perfecta eiz charitas statim inflãmat hominẽ vt de peccato veniali doleat ⁊ peniteat quod non facit charitas imperfecta. vnde i imperfectis aggregantur multa venialia. per que fit' ad prostrationez maioz dispositio

De effectu peccati venialis.

e Effectus peccati venialis multiplex est. primus q2 ad penā obligat: nō aūt determinate neq3 precise obligat ad penā eternam vel purgatoriā vel pūtis satisfactionis. sz ad aliquam illarū pena rum quā scōm forum ecclesie pūtis satisfaciat hō leuiter scōz fox purgatorij punietur grauius. scōm vero fozū inferni punietur hō grauissime pro veniali. quia eternaliter si cum veniali 7 mortali dōcesserit. Exemplū habemus de hoc. q2 mensura nim que in vno loco ualet. vi. denarios si ducatur ulterius ualet. xvi. 7 si ducatur adhuc ulterius ualet duos solidos pena tñ illata pro veniali in inferno in cō parabiliter minoz ē q3 illata pro mortali Unde solet dici q pena illata in inferno pro mortali ē sicut soliditas. illata vero pro veniali ibidem est sicut superficies. Illata pro uemali i purgatorio ē sicut linea. illata p uenialī in pūti est sicut punctus. Unde sic ista quattuoz sūt impropōtionabilia. ita iter pdictas penas, magna ē dīa. Secundus effectus ē q peccatuz ueniale aiam maculat. 7 ponitur tale exēplum. aliquādo enim denigratur aliqua imago depicta in tñ ut uīri non posset aliquādo uero fic obscuratur ut uideri g dem possit. sed nō plene discerni. 7 ideo propter talē dīam dicit gregozius q uēi ale obscurat. mortale obtenebrat. Se macula uero ista dī q in saluandis omē peccatum ueniale deletur a gratia finali. 7 hoc q3tuz ad culpā 7 non q3tū ad penam imo illa soluetur i purgatorio. Se let autez peccatuz ueniale gratia finalis in ipsa dissolutione corporis 7 aie ex ?tre cōplexionis 7 sui status q3uis nō fit motus cōtritionis ad illud directus. secūduz hoc intelligitur. uerū Aug. q dicit. q in purgatorio pōt esse absoluo a pena. nō a culpa. hoc ab ātiquis dictum ē. sed nunc cōiter tenetur q peccatum uenale hic deferatur a multis. 7 q quantum ad culpam in purgatorio ēt purgatur quia do minus dicit de q3busdam peccatis q nō remittuntur neq3 in hoc seculo. neq3 i futuro. Exponit grego. q uenalia dimittentur. i futuro q si intelligatur quantum ad penam tantuz tūc expositio Gregozij nulla est. quia etiam mortalia quo ad penā purgantur. que hic soluta nō est. Tertius ē. quia minuit feruorem charitatis sicut aqua in igne proiecta. licet ignē nō extinguat. feruoze tamen illius tēperat Quartus est. q2 potentias aie in bonis operibus laflat. sicut qñ punitur pondus super equum minus erit promptus ad ā bulandum. Quintus ē. q2 retardat a gloria. q2 homo qui deberet 7 posse statim e uolare ad celum p9 mortem. cogitur pp uenialia ad tempus in purgatorio expectare Nunquaz enim ab aliquo facius dī uidebitur. donec soluat minimū quadrātem uenialium peccatozū. s. per penā. Oportet. n. quēlibet ita mundum esse ante introitum paradisi. sicut fuerat in innocētia baptismali. Sextus est q bona glozie celestis diminuit. nō quidem illa que iaz debenē 7 que iam hēmus ibi per meritū reposita. sed que deberentur si uenialia non fierēt. q2 medio tempoze possent alia bona fieri q3 illa fiunt. propterea p9 perpetrationē uenialiuz opz nos opera quedā puertere ad solōnē huiusmōi dōbitoz. p que nobis deberet crescere cumulus eterni pmij. Septimus effectus ē. q uenialia sepe si occasio mortaliū peccōzū 7 hoc quattuoz mōis. sicut hēs s ca° proximo. ubi dī q actus g ex se uenialis est. pōt fieri mortalis quattuor mōis. Hoc ē etiā singulariter aduertendū q fic ad remissionē pcci mōtalis exigitur dīsertio actus peccādi cū uoluntate in posterū absti nēdi. fic quoq3 pccm̄ ueniale in pūti nō dimittit nisi actuū pposito dīferatur. De septē uitijs capitalibus inspe. Ca. xiiii.

p Eccatorum actualiū. unum est inicium. duplex radix. triplex fomētum. septiformē caput unum imicium dicitur superbia iuxta illud eccli ca pitulo. x. Initiū omnis peccati superbia

Duplex radix est timor male hūlias. ⁊ amor male accendēs tamē ois timor ortū hz ab amore. nullus. n. timet aliquid perdere nisi q amat illud habeř. Triplex fomentū. sūt tria que sūt i mūdo. s. cōcupia carnis. cōcupiscia oculorū ⁊ supbia vite. Septifome caput sunt. Supbia. Inuidia. Ira. Accidia. Auaritia. Gula. ⁊ Luxuria. Int̄ que sūt gnq̄ spūalia. duo vero carnalia. Sufficentia hor vitioruz sic pōt colligi. Uolūtas nr̄a deordinatur aut q̄ appetit nō appetendū. aut q̄ refugit ñ refugendū. Si ꝑmo mō aut ē interius. ⁊ sic ē vana gl'ia. aut exterius. ⁊ sic est auaritia aut iferius. ⁊ sic ē delectabile. Sed illud delectabile aut est ad cōseruationē indiuidui. ⁊ sic ē alimentū q̄ō appetitur in ordinate a gula. aut est ad cōseruationem spēi. ⁊ sic ē coit⁹ q̄ appetit a luxuria. Si āt volūtas nr̄a deordinaṫ quia refugit q̄ nō est refugendū. hoc pōt eē triplr. aut. n. refugit q̄ō nō esse refugēdū scōm peruersū instinctū rōalis. ⁊ sic est i uidia. aut scōm instinctū puersū irascibilis. ⁊ sic est ira. aut scōm peruersū instinctū cōcupiscibilis. ⁊ sic ē accidia. Ex his pz q̄ quattuor sūt appetibilia ⁊ tres sūt vires secūdū quarū instinctū est fuga. ⁊ ideo tm̄ sūt. vii. pcā capitalia. Pecca/ta que dicta sūt q̄ñq̄ se publice oñdunt vt q̄ñ directe fiunt. q̄ñq̄ vero sub quadā ſpe paliata decipiunt. Unde supbia q̄ñz dic ad hoc volo preeē vt possim ꝓdesse Ira dic nō debent illata mala tollerari ne cōsuescant infezzi. Inuidia dicit alijs. bona nō cupio. ne in successibus eleuent Accidia dic ad hoc in laboribus mihi p co ne temeritate indiscretionis arguar. Auaritia dic. Ad hoc sunt multa cōgreganda ne pp iopiā cōmittatur furtū vel rapina. Gula dic ad hoc est corpus cibis ⁊ potibus delicatoribus nutriendū vt fit fortiꝰ ad ꝺo seruiēdū. luxuria dicad tēpꝰ dz quisq̄ ad libitū viuere. vt possit post ea fortiter penitere. Septē vitia compātur septem beſtijs. Superbia cōparatur leoni. Inuidia cani. Ira lupo. Accidia asino. Auaritia ericio. Gula. vrso. Luxuria porco. Alio cōpatur; vii. infirmitatibus. Supbia compatur inflatōi. Inuidia lep̄. Ira freneſi. Accidia litargie. . Auaritia hidropisi. Gula epilentia. Luxuria febri Septem vitia christi passione curantur Capitis inclinatio in cruce curat supbiā Oratio pro inimicis irā. Apertio latetis inuidiā. Portatio crucis accidiā: Traditio ipūs patri corporis cruci. mris discipulo. vestitū crucifixoribus. hec curant a uaritiam. Flagellatio luxuriā. Poratio fellis gulam.

De supbia. Cap. ij.

Nunc dicendum est de. vii. vitiis capitalibus in ſpe. ⁊ primo de supbia que ē regina oium vitiorum ⁊ matez. Est autem supbia vt ait. Aug⁹. puerse celsitudinis appetitus. Unde sicut idē Aug ait. Supbia oibus inuidet. s. maioribus. q̄ eis non equatus. Inferioribus q̄ ei e quari timet paribus q̄ ei equātur. Supbia dr̄ initium ois peccati triplici rōne. Prio pp cām que inuenit in omni pcō quia in oi peccato inuenitur cōtemptus dei qui ē quedam cā peccati. Idem autē cōtemptus ē auersio a creatore que i oi peccato ē vbi preponitur bonū cōmutabile bono incōmutabili. quia sic fine caritate alie virtutes nihil sunt. ita fine superbia alia vitia nihil. abstrahe superbiam ⁊ habebis gram. q̄ superbis deus resistit hūlibus autem dat gratiā. Cōnexū .n. inquantū huius non ē receptiuū. sed cōcauū. Secūdo q̄ ꝑmū pcm̄ fuit. hoc enim gñe peccauit diabolus in celo. Isa. ca. ix. Ponam sedē meā in aglone ⁊ ero si al. Et ꝑmus. hō in paradiso Hñ. ca. 3. Eritis sic dii scientes bonum ⁊ malū. 3°. quia ex ea nascūtur alia vitia scōm pus ⁊ posterius. hoc ē mediate vel imediate sic hētur. ā. c⁹. de effectu vitioruz. Est āt inter superbiam ⁊ vanam gloriā dr̄a. gaz vtrobiq̄ sit appetitus proprie excellentie. tū superbus sibi appet magnus i

tus. sed vanagloriosus appetit apparere in ore aliorū per laudē exteriorem. Diuersa pcā dr radices et initia siue cause aliorū peccatorū sz diuersis respectibus Superia dr initiū oīs pcci pp tres cās superius enarratas. libido ēt dr cā oīs peccati sic ait Aug. z hoc pp dilectatōem creature que in ordinate trahit aiaz z auertit a sūmo bono. Est. n. libido iproba voluptas qua monetur aia rōnalis ad hoc qđ delectetur i creatura. Cupiditas etiā dr radix oiuz malorū sic dic apl's. 1ad thi vi. z hoc propter eandē rōem sicut libido Est. n. cupiditas examore inordinato ad creaturā. Luxuria ēt scōm Cassianū dr radix oīs pcci. qz carnales delectationes nobis sunt naturales ad naturalia āt pmpti sumus z difficulter resistimus. In animis glē septē sūt filie scōm Gre. Prima ē inobedientia. qz vanagloriosus in nullo vult vid ri iferio quod fieret si faceret mandatū. secūda ē cōtentio qz vult vincere cū clamore. z hoc propter apparere Tertia est iactantia qua quis ennarat bona sua. vt laudabilis appareat. Quarta ē hypocrisis que querit in exterioribus hoibus apparere. Quinta ē pertinacia que factū suū vel dictū malū defendit. ne errasse videatur. sexta ē discordia que cōtra oē dictū sustinet vel assūitur cōtrariū propter vanā gliam. septima ē nouitatū pūptō qua quis noua vel dic vel inuenit ut laudetur. Quattuor sūt spēs superbie quas assignat. Greg. 32°. moralis. Prima est cū hō ase ipso estimat hre bonū qđ hz. scōa si desuper datū credit p suis tū meritis accepisse se putat. Tertia cū iactat se hre bonū qđ nō hz. Quarta qñ ceteris dispectis singulariter vult videri. Per primā z secūdā spēm iniuriat hō deo in se. qz per pmā ponit se hō totā cām sui boni. sed i secunda pōit se cāz pncipalē. In tertia vero spe iniuriatur hō deo in proximo. In quarta āt iniuriatur hō deo in eo qđ nō hz. Gradus superbie secūdū ber. sī. 12. qui sūt. Curiositas. Mētis leuitas. Inepta letitia. Jactātia singularitas. Arrogantia presūptio pcōrum defensio silata cōfessio. Rebellio. Libertas peccandi cōsuetudo. Nūerus istoruz sic accipit. Hō p superbiā iniuriatur đo z hōi deo cui dz eē inferior hōi cui dz eē par. sex primi gradus accipiūtur secūdū iniuriā que fit hōi cui dz est par. Quattuor aliū secūdū iniuriā que fit hōi superiori. vt plato. Duo vltimi determinātur propria qztū ad iniuriā que deo imediate fit hoc iō dicimus. qz superiores gradus i deū redūdāt sed mediante pximo. Gradus āt vocatur. qz fit a minori pgressus ad ius. Prius. n. malus ē. secundus peior z sic scandendo iuenitur qvltimus est pessimus. Uñ iniuria que ē respectu pares ē minor. Illa vero que ē respectu superiores ē maior. sed illa que est respectu dei ē maxia propr qz z isti gdus taliz ordinantur. Superbia facit mlta mala. Primo id qđ dei ē usurpat. s. gloriā. Isa. 4-2. gloriā meā alteri nō dabo. In bōis. n. opib9 que facimus duo sūt. s. honor z vtilitas. sed p mū dns sibi reseruat. aliud nobis tribuit Unde debemus deo suā partē relinquere si nra parte nolumus spoliari. Scōo perfectos viros impugnat. Superbia ē. n quasi turris babilonis que vsqz ad celos i, vsqz ad vizos celestes debebat pringere. superbia ēt bōis operib9 isidiatur ut pereāt. Unde superbia inexpugnabilis ē sic castrū in alto mōte situ. tertio gratia dei hoiem denudat Jaco. iiii. superbis dr us resistit. zc. 2°. Reg. i. zMōtes gelboe nec ros nec pluuia veniat super uos. Uñ scōm naturā cōnexū nō ē receptiuū sed cōcauū. quarto āt hoiem đo priuat. Ugo de scō Victore superbia aufert mihi deum. Invidia proximū. Ira me ipm. superbia ēt deo odibilis. Ecc. 10. z pū. Tria sūt que odit deus pauperē superbū. zc. Bellum impugnat. qz vexillū inimici sui. i. diaboli pōit i castro suo z tōpōit vexillū christi. s. crucem quā debet sēper hō portare iuxta illud. cap. ie. Qui vult vēire post

me diabolo hoīez assimilat Ipse ē.n. rex sup oēs filios superbie. Uñ sicut dñs ait de charitate luc. xiii. Jn hoc cognoscēt oēs q discipuli mei eritis si dilectionē hūeritis ad inuicē. Jta pōt diabolus dicere de superbia. Jn hoc cognoscent tē. Hoiem stultū demonstrat. qz ācillā oznat t dñaz nudā relingt. Item qz magna pzo modico vēdit. i. pzo laude hūana. Itē qz credit se posse cū supbia illuc attingere. vbi diabolus existēs non potuit cū supbia remanere. Hoiem deiecit. qz scandētes i altum de facili cadūt. t qui se eleuāt sub hostio humili de facili caput ledunt.

De inuidia.

Cap. 16.

Nuidia ē ut ait Aug. odiū facilitatz aliene. vel secūdū Joānem damas. Inuidia ē tristitia de alienis bonis. Dī āt inuidia a nō videndo. qz nō pōt uidere bona alioz. Unde displicētia boni que ē inuidia pōt notari per uisionē interiozē t exteriozē sicut vult Seneca dicēs. Quicqd mente fugimus igestum oculis vix uidemus. Inuidia hēt gnaz filias scām Gre. Pria est odiū qō est velle malū alicui t nolle bonū. Scda ē exultatio i aduersus proximi. tia ē afflictio i prospis proximi quarta ē susurra° que ē detractio latens. quinta ē detractio. hec aūt fit in operato qz ia intendit melior apparere illo cui detrahit. Inuidia multa mala facit. De lumine facit tenebras. de videntē cecū. qz proximi bōa videre nō pōt. Uñ inuidus cōparatur noctue t vespertilioni. Aug. Egris oculis odiosa ē lux que puris est amabilis. De uita morit. G. Panis uitam fortiū roborat t paruuloz necat. Uñ inuidus cōparat fabricitādi cui ēt bōi cibi sī cōtrarii. Deo cōtrariatur. qz tā bonus est deus vt ait Aug. vt ēt de mal bonū elicit. at. sz econtra tā mali sūt istī. vt de bonis malū elicīāt. Itē diuina bonitas oia sua cōicat. istī xo nō. Item deo placet bonus bois. ac malū displicet. istī āt ecōtra bonū gr̄e t nature peruertūt. Uñ sicut oia mūda mundis. sic istis oia sūt imunda. Et sicut bonis mala cooperant in bonū. ita i uidis bona cooperāt in malū. Unde talē aurū conuertūt in cupzū gēmas in lutuz granū in paleā. uinum in aqnā. mel in fel. diem in noctē. gaudiū in merozē. rosam i palirum balsamū in sterqlinium. electuariū in venenū. Hoiem maledicit. Jsa. 5. Ube q dicit bonū malū tē. Stultū effi cit. Nimis errat q idcirco sibi vult vnuz oculum erui. vt alii ēt vnus eruat. sicut facit inuidus t diabolus q per hoc q alius inuidēt sibi magis nocet. Auctozē suum tozquēdo ledit. Sene. Utinā inuidi in oibus ciuitatibus oculos t aures hērent. Pzoximū fraudulēt decipit. Unde inuidus cōparatur cani q blanditur i facie t mozdet a tergo. Jtez qui osculo xp̄m tradidit. itē bōi perfido q ledit hominē qui eū nunq̄z molestauit.

De ira.

Cap. 17

Ra est vt ait Aug. ulciscendi libido. t Cas. Jra est motus ai cōcitatus ad penam. hec ē diffinitio ire per vitiū non per zelū de qua ē hic agendū. Jra igitur duplex eē hz. s. nature et mozis pzout ez go deozdinat ab optimo habet eē mozta le qō vitium ē quia ira non ē peccatuz ztione pure passionis. imo pena. sed cū hō dicit quandam actionē per quam de ozdinat hominem. t ēstum ad deum. t quantum ad pzoximū. Ult enīa se expetere vel a iudice a deo constituto t sub deo. Utrū teneatur quis remittere iniuriā inimico petenti. Nota distinctionem. qz ex iuria solent oziri tria. Pzimū ē rancoz in affectu. Secūdum est rancozis signum in effectu. Tertiū est actio contra iniuriātē Pzimū tenetur quis statim remittere. t si non rogetur. Secundū teneī remittere veniā veraciter petenti. i. parato emēdare secundū facultatem suā. Tertium nō te

netur remittere. Si vero volueris scire vtrū ille cui facta est iniurta debeat amicitiam querere sciendum q duplex ē debitum. primum est necessitatis sine quo non est salus. Secūdum ē perfectionis. Quātū ad primū debitū non tenetur qs reconciliationem querere siue amicitiam Sed de scdo dic Chrisos q debz quere re reconciliationez vt duplicē coronā consequatur. vnā q iniuriā passus ē. Aliam q prior rogauit. Dis autem ponit tres gradus circa fratrū re cū dic Ma. f. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui aūt dixerit racharcus erit cōcilio. Qui autem dixerit fature reus erit gehenne ignis. De his dicendum est q vbi creuit gradus culpe creuit z ordo pene. Unde recte ira fine voce punienda ē iudicio ira cū voce concilio ira cū sermone cōtumelie gehenne igni mancipatur Secundū Aug. In primo est ira tātuz In secundo ira z uox. In tertio ira est z sermo z certa expressio irrisionis. Dicit autem Grego. q iudicium ē cause discussio. concilium sententie diffinitio gehēna ignis finie executio. Notandum q reddere malum pro malo est fragilitatis. sicut fecit Joab quando interfecit. Abner. s. interfectorem fratris sui asael. Sz reddere malum pro bono est peruersitatis. sicut fecit iuda tradendo xpm. Reddere bonum pro bono est equitatis sicut fecit assuerus quando Mardocheū honorauit. Reddere bonū pro malo ē perfectōnis fic fec btus. Stephanus qñ p inimicis suis orauit. Filie ire secūdum Greg. sūt sex. prima est rixa. hec est audax voluntas vidicandi iuriā factā p se. Secūda ē tumor mētis. hec est volūtas vindicādi causa fugiens aduersantem ne cū eo colloquiū habeatur pp extimatas inimicitias. Tertia ē contumelia que est volūtas se vindicans per exprobationē malorū. Quarta ē clamor que est volūtas se vindicans in exaltando vocem per vituperium exprobratum z ad aliorum per venientes aures. Quinta est indignatio que ē uoluntas se vindicans per signum molestie exterius declaratum. sexta ē blasphemia que est voluntas se vindicans per opprobrium deo vel sanctis illatuz Ex ira veniunt multa mala. Hospitium spiritus sancti turbat. Gregorius Dum ira animum pulsat spiritui sancto hospitium suum turbat. Nam sicut in pace factus est locus dei. sic in discordia locus diaboli. Tales sunt etiam incendiarij domus dei psal. 73. Incenderunt igni sanctuarium tuum domine zcetera. Unde isti sunt similes draconi qui emittit ex ore ignez. Quod dei est sibi vsurpat scilicet vindictam. proverbi. xii. Mihi vindictam z ego retribuam. Talis se fecit iudicem. z deum vult esse tortorem sicut dic Augustinus. Dic enim maius in orationib9 suis. Domine occide malum inimicum meum. Respondet ei dominus. quez vestruz. Ambo estis mali imotalis vult esse actor z iudex in eadem causa. Stultum se demonstrat. quia per cor suum immittit gladium vt ledat tunicam inimici. immo si sapienter faceret prius se de se ipso vindicare deberet. iram. s. per celum aduersus iram suam per vitium assumendo. Limam purgationis cōuertit in rubiginem deprauationis. aduersitates enim que ipsum deberent a peccato purgare per impatientiam magis inquinant z fornax probationis mutat ei aurum in cuprum. z flagellum ex grano facit paleam. Duram sententiam tal' in iudicio expectabit. Cum enim dominus improperabit quibusdam. Nudus fui z non cooperuistis me. Math. 25. Quid dicturi sunt illi qui non solum nudos non vestiunt. sed etiam vestitos spoliant. Bellum mundi carnis z diaboli contra se instaurant. sed sapientes sedāt maiores guerras pp maiores que imineāt

malam faciunt cõmutationez.qz aufere
do paliũ bone fame dãt tunicã innocen
tie. Remedia ire sũt. puer.26. Solenti
obseruatio prouer. Cũ defecerit ligna
extinguet ignis.qz sicut ex collisiõe duoz
corporũ elicitur ignis.ita ex amaris ver
bis aliquoz ira concitatur. puer.15. Re
sponsio mollis frãgit iram. z sermo dur9
excitat furorẽ. Ibi dẽ. Quasi q canez au
ribus tc. Hñice passionis pfideratio. S.
Si passio dñi ad memoriaz reuocatur n
hil a deo durũ est qõ non equanimiter
tolleret. Hoc figuratũ est nũeri.21. Ubi
spicientes serpentẽ eneum sanabat. Itẽ
premii tollerantie aiaduersio. Un cõside
ratio pmii minuit vim flagelli.

De accidia. Cap. 18.

Accidia ẽ de virtutũ laudabili exer
citio vtriusqz hoiẽ lãguida delectõ
Item accidia ẽ diffidentia de propis vi
ribus z de mãdato dei iplendo ardua tri
stitia. Duo noia sunt huius vitii. s. Tristi
tia z Accidia. Horũ aũt noium hec est rõ
qz in isto pccõ ẽ euersio a spũali bono qõ
estimatur greue. sicut ẽ ieiunare z huius
modi. z rõe huius dr tristitia. Est ẽt ibi cõ
uersio ad creaturã. s. ad quietez q estimat
leuis z ratione huius dr accidia. Pz er
go ex his qz hoc vitiũ prout vocatur tri
stitia opponitur letitie spũali que est i ex
ercitio spũali. Sed prout uocatur accidia
opponitur fortitudini que cõsistit i aggre
diẽdis arduis. z sustinẽdis aduersis. Ac
cidia denominatur ab accẽdõne. qz p eaz
aia tedium hz de oi spũali difficili. Acci
dia secundũ S. habet sex filias. Prima
vocatur malitia que scdz Aug. est volun
tas machinandi malũ alicui. Cũ enim qs
iniuriatur alii tũc irascitur z postea trista
tur. scda disperatio qz diffidentia merito
rum mr ẽ diffidentie premioz ex qua ite
rum oritur tristitia. tertia pusillanimitas
que nascitur ex diffidentia prouenientẽ ex
consideratione prope infirmitatis. vel o
peris arduitatis. quarta ẽ rancor qui ẽ in
ueteratũ odiũ. Sic enim ex charitate si
opera bona ex qubus ẽ cõfirmatio chari
tatis. ita ex ira ẽ accidia z ex accidia uetu
stas ire. quinta torpor circa pcepta. i. que
dã insensibilitas pp quã hõ non põt indu
ci ad executionem mãdatorum dñi. sexta
ẽ euagatio mentis circa illicita. hec aũt e
uagatio quãdoqz ẽ particularis z certaz
hẽt materiam. z sic conuẽit oibus vitiis.
qñqz ẽ generalis z icerta. z hec ẽ propie
euagatio accidie. Qui. n. ẽ absortus tristi
tia. non bñs i se vñ delectetur euagat ad
omnia querẽs delectationẽ. Ex accidia e
ueniunt multa mala. Preceptũ domini
negligitur. Gen. 3. In sudore vultus tui
vescẽris pane tuo tc. Maledictio dei in
currit. Exemplum de ficu cui dñs male
dixit. qz folia tm habuit. Mathei. 21. Bi
screpat a ceteris creaturis. Exempluz i
corporib9 inaiatis. sicut in sole z luna qui
quotidie surgunt z perficiũt cursũ suum
Idẽ pz in corporib9 aiatis sicut sũt arbo
res herbe que hz in hyeme nude sint. tñ
virtutem seruãt. z in tpe suo redeũt ad p
sueta. Idẽ oñ litur in sensibilibus. prouer
6. Vade ad formicã o piger z consi dera
vias eius. Preciosũ tps perditur. qz eo
nihil preciosius ẽ quo breui hora posset
obtmere veniam grãm z gl'iam. Et tñ ut
ait Ber. Nihil vilius putatur. qz dicũt
hoies ociosi. eccl. vi. Venite z fruamur.
Spũale lucrũ negligitur. qz qui nõ mer
catur i nũdinis postea ñ hẽbit. prouer. 21.
Propter frigus piger arere noluit. meu
dicabit ergo estate z nõ dabit ei. Incita
mẽta vitiorũ colligit. prouer. 24. Per a
grũ hois pigri trãsiui z ecce totũ rpleue
rãt vrtice z cooperuerãt superficiem ei9
spine. Hõ qz aqua corrũpit quiete. z ferz
cõtrahibit rubiginẽ. z porcus mactãdus
permittit inquietẽ pingue scere. Locum
diabolo prepat. qz hõ ociosus ẽ quasi pul
uinar diaboli. z in ollã tepidam libenter
muscẽ insidiant que feruẽtẽ fugiunt. Tẽ
tationib9 pz. Un legit in collatiõibus pa
trũ qz monachũ opantẽ demõ vnus pul
sat. ociosũ in nũeri. demones tẽtãt. Est. n.

hō accidiosus quasi vrbs absq; murorū ābitu ⁊ quasi signū positū ad sagittā. mo res peruertit. qz vult metere ⁊ nō semi nare. sicut gattus q libēt pisces comedit sed nō eos libēter capit. Seneca. Incer tū est in quo loco quomō mors te excipi at. ⁊ ideo tu illā in oi loco ⁊ tēpore expec ta. Furem fodiente pariente nō repellit. qz mors fur ē. ⁊ quotidie tollit vnū asse rem. i. vnū diem. Mathei. 24. Si sciret vtiq; paterfamilias qua ho. f. ve. vi. vtiz ⁊c. Receptaculū sordiū se facit. Ber. Oium tentationū sentina ē ocium. Ipm n. est occasio luxurie. ii. Reg. xi. Factū ē eo tpre quo solēt reges ad balnea procede re. Item occasio nugarum. Actus. 6. A thenienses ad nihil aliud vocabant ⁊c. Item occasio curiositatis. i. thi. i. Discūt circuite domos. stultitiam ostendit. qz to nitrua audiens non surgit. Tonuit autez christus i predicatione tonabit etiam in die iudicii. Item stultus est qui imunditias de oculo non eiicit. Mathei. 7. Hypo crita eijce primū trabē ō oculo tuo. Ad celestia venire negligit quia vir ad locū quis venit qui vnum pedem hodie mo uet ⁊ post annum aliū. sic ⁊ illi quoz mo tus est pes intellectus. ⁊ nō pes affectus cum tamē sit affectibus ambulandum.

De auaritia.

La. 19.

Auaritia vt ait. Tullius ē imodera tus amor hīdi. Item scōm Ber. Auarti ia ē quarūlibet rerū insatiabilis ⁊ inhonesta cupido. scōm aplm Eph. v. Auaritia ē idolorū seruitus quia hō ava rus exhibet creature qō debet creatori s. fidem spem ⁊ charitatem. hec. n. auari exhibent pecunie. In hoc ergo speciali reprehendūtur isti qui rei vilissime amo rem suū exhibēt. s. pecunie que de terra tollitur quam natura infimaz ordinauit. Eccl. x. Dicitur in eccō. qp auaro nihil ē sceleſtius ⁊ hoc pp quattuor causas. pri ma quia fere omnia scelera perpetrātur pro auaritia. ut furta. furia. homicidia ⁊ huiusmodi. scōa qz ē contra legem natu re. Luce. 6. Quecūq; multis vt faciant nobis ho. hec eadem facite illis. ⁊c. Ter tia qz est contra legem scriptā. Luce. vi. Estote misericordes. sicut ⁊ pr. vester. ⁊ ceta. Quarta qz est contra legē vtilem que est in oibus rebus que cōpellūtur se dare. Auarus. n. quasi captas detinet res ne se cōicare possint. vtrū autem cuiq; li ceat thesauros cōdere. notandū qp ē the saurizare vno ex affectu auaritie absq; intentiōe necessitatis proprie vel aliene ⁊ hoc modo thesaurizare oibus est pbi bitum. alio modo ē thesaurizare ex pru dentia. ⁊ hoc vel consideratio necessita tis ⁊ sic cōceditur pentibus secularibus ob necessitatem filiorum educandorum vel filiarū coniugio tardendarū nō a utē dicandarū. sed seruato modo vel statu p sone alio modo ē thesaurizare ex conside ratio publice vtilitatis. s. regni defenden di vel cultus dei ampliandi. ⁊ sic cōcessū est regibus thesaurizare personis autez ecclesiasticis prope nūquā thesaurizare licet nec pecunia etiā tenere intentione seruandi. Ambrosius. Aurum habet ec clesia non vt seruet sed vt eroget. Exp dictis patet qp duplex potest esse amor pecunie vel temporalium. siue respectu necessarij. siue respectu superflui. cōtra primum prohibet dominus prefocantē solicitudinem. Cōtra scōm prohibet the saurizationem. Ex auaritia sequūtur mlta mala. Primo quia a deo maledicitur Aug. Maledictus dispēsator auarus cu ius largus est dominus. Semper eget. Hiezonymus. auaro tam deest quod hēt quā quod non habet. Stultus mercator est qui regnum celorum immo ipsū christum vendit pro paucis denarijs. ⁊ i hoc sepe peior est auarus homo quā ipse. Ju das qui vendidit christum triginta dena riis. Iste autem interdum pro vno ōna rio. Corpus euiscerat quia diuitie acqui runtur cum labore possidentur cum ti more. amittuntur cum dolore. vnde ipsi

laborant ⁊ alij in labores eor sepe intrāt scilicet fures vel latrones vel certe filij mali. Isti simules sūt aranee que faciēdo telam pro capiendo muscas seipsam euiscerat. ℳDente suffocat. Aug. Naufragium fugis ⁊ plumbū amplecteris. vnde Soc. massam argenti proiciens in mare dixit. ℳDergam tene mergas me. Inquinat. Exo. xxiiii. Filij israel seruiebāt i luto ⁊ latere. Excecat. Exemplū in Thob. q excecatus fuit stercore hyrundinū. Cor. dilacerat. vnde diuitie cōparantur spinis ℳDathei. iz. Insatiabilem facit. vnō cō parantur sacco pertuso ⁊ inferno q nūqz dicit sufficit. Et mari cui oia flumina influunt. ⁊ tamen nō redundat. Et hydropico q quanto plus bibit tanto plus sitit. Filie auaritie sunt sex scōm Greg. Prima est obduratio cordis que fit omittendo elemosynā. istā filiam vocat Isidorus i hūanitatem. secūda est violentia hec fit nocē do alicui palam affecta mala quaz vocat Isidorus rapacitatē. tertia ē inquietudo hec est appetitus lucri. quarta ē periuriū qō sepe incidit in emptionē ⁊ venditionē gnta est falacia que fit per verba decipientis in occulto. sexta est fraus hec ē deceptio perfecta ⁊ hoc in pīa illius qui dcipitur. septima proditio que est idē qō deceptio que fit in absentia decepti.

De gula.

Cap. 20

Gula vt ait Aug. ē imoderata cibi quiditas. Itē Gula est vorax edacitas nature finibus non cōtenta. Quinqz modis peccatur circa gulam. vt dicit. G. Primo cū quis horā comedendi preuenit. ⁊ hoc fit per ipatiam expectādi tē pus debitū. secundo cū quis querit cibaria preciosa ⁊ delicata de quibus Ouidius. Est virtus placitis abstinuisse cibis. iz cōtra hoc fecit dives ille qui epulabatur quotidie splēdide. tertio qñ quis mensurā excedit. s. nimis comedendo. Sciendum tamen qz quod uni nociuū est alteri est ze medium. sic ⁊ qō vni est mensura debita alteri est excessus. Uñ non consistit mensura in cibi quātitate. sed in comedendis qualitate. verūtamen quidā ieiunium sum recōpensant postmodū nimietate superflua. sed hoc quid aliud qz dare duos obolos pro vno denario. Quarto quando nimis ardenter ac festine qs comedit Non enim vsus ciborum sz concupiscentia in vitio. Quinto quando quis cibaria sua nimis studiose preparat. vnde Ber. Non sapores. sed fames excitet appetitum. In oibus his sumenda sunt nō que uoluptas. sed que requirit necessitas. Cōtingit etiā peccatum esse circa diminutōnem cibi. sicut circa superfluitatem. Filie gule sunt quinqz secundū Gre. prima est scurrilitas. qz gula mouet ad verba scurrilia. secūda multiloquiū. s. detractio. uituperia. ⁊ alia verba inania. Tertia inepta letitia. i. lasciuia carnis siue gestus corpis inordinatus. lasciuiā mentis demonstrās Quarta imunditia que solet pueunire ex gula ut ē uomit⁹ ⁊ eructationes fetide ⁊ luxuria. gnta ē ebetudo mētis. i. subuersio rōnis. Gula duo complectitur. s. commessationem ⁊ ebrietatē. ⁊ proprie loquēdo per simonia opponitur cōmessationi. ⁊ ebrietati sobrietas. Gula nocet multiplr De paradiso eicit hominem. exemplum in Adam. Spūalia bona perdit exemplū in Esau. qui pro cibo vendidit primogenituram. diabolo domum preparat. ℳDathe. viii. si eicis nos hinc mitte nos i porcos. Seruū suū ptra se animat. puer. 29 Qui delicate nutrit seruum suuz postea sentiet illum contumacem. Luxuriam inducit: exemplum de Loth. Homicidam perficit. exemplum de Joanne baptista. qui conuiuio periit. Inducit mortez nature. Ecci. 37. Propter crapulam multi perierunt Señ. secundo. Quacum qz die comederis ex eo morte morieris. In ducit mortem culpe prima thi. quarta. vidua in delitiis viuens mortua est.

Inducit mortem gehenne. Luce.16. Di ues epulo sepultus est in inferno. Reme dia gule sunt quatuor. primum est spiri tualiū ciboꝝ frequens sumptio. Math. 4. nō in solo pa.uiuit. scōm futura carnis nre cōsidera⁹. Piero. Faci le cōtēnit oia qui se semp cogitat moriturū. ttiū ē eter ne cene ꝓpōratio. Lu.14. Dō gdā fecē ce ma. quartū ē, famis xpi ⁊ suorū pensatio Tre. Recordare paupertatis mee absci thij ⁊ fellis.

De luxuria. Cap. 21.

Luxuria est ex inmūdis desideri is veniens lubrica mentis ⁊ carnis pstitutio. Itē luxuria est libidiose volup tatis appetitus. ⁊ intelligas hic appetitū q est ex consensu rōnis: qz talis ē pccm mortale. ⁊ dr pccm mortale qñ rō ñ ꝓhi bet hui⁹i appetitum cū possz. Brie luxu rie sunt 8. prima est fornica⁹ que ē solu tiꝯ soluta. scda meretriciū. quod fit du plr. s. per vagam libidinē cū diuersis sec tando vel cū publice vēali cōcubendo. i tia ē adulteriū quo cōiugal' thoꝝ⁹ vitiat quarta ē stuprū quo ỽginalis integritas corrūpitur. quinta sacrilegiū quo conti nētia deo dicata leditur ut in clericis ⁊ religiosis sacris ordinibus sublimatis ⁊ in his. qui emiserunt votū continentie. sexta est incestus quo vinculū ꝓsāguini tatis l' affinitatis vl' cōpaternitatis corrūpit. septima ē pccm cōtra naturā siue so domia quo natalis vs⁹ puertit notādum ūt q⁹ aliquid ē cōtra naturā spēi. ⁊ aliqd ē cōtra naturā gñis. ꝓmo mō oē pccm mō tale ē cōtra naturā. qz i rōnali creatura remurmurat synderesis cōtra oñe pccm sz scōo mō pccm sodoie ē ꝑ naturā gñis qz ñ solū in hoie sed ēt in brut' diuersi se xus ī coitu cōuenit. vñ si aliquo mō fit ꝑ tra naturā gñis ē. Octaua ē libidiosus coit⁹ cōiugalis q multiplex ē. coit⁹. n. con iugal' ali⁹ licitus ali⁹ fragil' alius ipetuos⁹ licitus triplicl' fit. ut qñ cā plis. l' ad am pliādū cultū dei l' cā reddēdi debitū l' cā uitande fornicatōis ñ i se sed in coniuge primus ē pietat'. Scōs institie. Tertiu s cautele. In his nullū dr pccm eē. Fragi lis est qñ fit cā delectationis. ⁊ tūc disti guitur: qz si amor illius delectat ōis ꝓpo nit deo mortale pccm est. si vo post pōit veniale. Impetuosus ē qui ex sola libidi ne ꝓuenies metas honestatis ⁊ rōis trā scendit. q⁹ fit qnq⁹ modis. primo cā satiā di libidis p meritricias blāditias. scōo cū fit cōtra naturalē modū. tertio cū fit tpe ⁊ hibitionis. quarto qñ fit i loco prohibi tio. qnto qñ accedit ad mulierē pgnātem vicinā partui l' que ē i fluxu mēstruo. Si lie luxurie sunt. ꝟ secūdū Greg. pria est cecitas mētis. qz scōm. Aug. in ope luxu rie tota rō absorbet. secūda est icōsidera tio mort'. s. inferni. tertia iconstātia. s. a cogitādū desiderādū⁹q⁹ nūc istud nūc illud. quarta āor sui. s. quo aligs ōsiderat lō gā uitā ad hoc ut expleat uoluptatē suā qnta ꝓcipita⁹ qua qs currit precipitāt ad peccādū exponēs se piculo mort' pp lu xuriā faciēdā. sexta ē odiū dei q⁹ fit. qa ō us abstrahit ⁊ punit eos q sequūt carnis delitias ad quas iclinat luxuria. septima affect⁹ pītis seculi. s. appetit⁹ honoꝝ di uitiaꝝ sāitat' huiu⁹i p que luxurios⁹ finē suū cōsequtur. octaua ē despatio futuri se cli que est diffidentia glorie vel venie consequende. ⁊ hec est filia luxurie con sumat e. Luxuria nocet multipliciter. deo est contumelios a quia templum ei⁹ inquinat Demonibus placita. Job. 16. behemat, dormit in locis humentibus. subiecto proprio nociua. prima corrin. vi. Qui fornicatur in corpus suum pec cat. Proximum scandalizat. Osee quin to. Facti estis laqueus speculationi. ⁊ rethe expansum super montem thabor Animam propriam damnatur. secundo ßz. 12. non recedet gladius de domo tua hoc dicit ū fuit ad dō pp pccm bersabee vilissimo domino se subiicit. scilz carni ⁊ sensualitati. Genesis. 3. Quia obedisti voci' uxoris tue: maledicta terra in

in opere tuo. ¶Dentē infatuat. Osee. 4. Vinū ⁊ mulieres auferūt cor. ¶ Remedia luxurie sūt. Occasionis fugere. Job. 13. Pepigi fedus cū oculis meis vt nec cogitare de ẋgine. prouē. 13. Qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea. ¶Mortis extrema cogitare. prouer. vii. ¶Memorare nouissima tua ⁊ in eternū nō peccabis. Se se nō presumere. qz cecidit Dauid sāctissimus. Salamon sapiētissimus. Sanson fortissimus. Frequentē se occupare. Hie. Semper aligd boni facito. vt te diabol⁹ inueniat occupatū. Tentationi in p̄ncipio resistere. Gen. 3. Ipsa cōteret caput tuū. Carnē domare. ¶Marci. 9. Hoc genus dēmonij non ejcitur nisi in oratione ⁊ ieiunio. Quomodo superbia sit mortale vl̄ veniale.

Capitulum. 22.

Omnia p̄dicta q̄uis semp sint peccata. nō tñ semper sunt mortalia. Unde videndum est quādo vnūqq̄ mortale sit. ⁊ quando veniale. Vana gloria igitur ex suo genere est veniale. qz genus operis sumitur ex obiecto Vanū autem scōz se non est obiectū peccati mortalis. sed vēi alis. Unde cū vana laus sit huius peccati obiectum. patet q̄ non semp ē peccatū mortale. Erit tamen vana gloria mortal dupliciter. s. rōne finis p̄opter quē laus appetitur. Opus namq̄ tale est quale ē id p̄oter qđ appetitur. Ītē ratione operis in quo laus queritur. Circa p̄imuz dicendum est q̄ quadruplici fine laus querit. Primo ad vitandum malū infamie sicut Semel se laudauit. i. ℟. Secūdo p̄opter aliquam utilitatem spiritualē. vt est gloria dei vel edificatio p̄oximi. sic̄ paulus se commendauit. 2. Cor. xi. Tertio pp lucrum auaritie sicut pharisei qui deuorant domos viduarum lōgas orationes finulantes. ¶Mathei. 23. Quarto p̄opter aliquem actum venialis peccati. sicut q̄z do gs laudari vult eo q̄ venialiter in laude delectetur. Primū est prudentie. Secundū est charitatis. Tertium est mortale. ⁊ idem intelligendum est quando cū q̄z laus ponitur finis alicuius operis. quātum est veniale. Sequitur secunda causa quare vana gloria sit peccatum mortale scilicet ratione operis per quod laus queritur. hoc āt̄ pōt fieri tripliciter. qz laus quādoq̄z per opa illicita. quandoq̄z per opera ex se indra. quādoq̄z opera ẋtutum. Si primo mō. sic tale est pccm̄ quale ē id illicitum. s. mortale vel veniale. Si scōo modo. sic ē peccatū veniale. vt hr̄e diuitias vel vestes p̄ciosas cū ab vsu talium in laude. Verumtñ si talia sūt de se ordinata vt sint occasio pcci mortalis. secūdum q̄ mulier cuz ornatu meretricio ad aias capiendas pparatur. vel si fem̄ illud est illicitū ex p̄hibitione supioris. vt tō neamentuz ⁊ huiusmōi. cum excaderet p̄ceptum ecclie sic sunt peccata mortalia. si tertio mō. i. si laus queratur per opa ẋtutum. hoc ē dupliciter. vel qz appetitus laudis adiungit̄ operi virtutis tamq̄z inciden. sic contingit in cātu vel in predicatione q̄nq̄. ⁊ tunc est veniale. vel laus est finis p̄incipaliter p̄estitutus opi virtutis ⁊ operanti. ita q̄ ibi cōstituit finem vltimuz. ⁊ sic est mortale. qz tunc iheret ei ut fini ultro. Nota q̄ maius est peccatū gloriari de bonis spūalibus q̄z de tp̄alibus. qz minus hūt motiuum eo q̄ minus appareant extra q̄z temporalia.

Quomodo inuidia sit mortale vl̄ veniale.

Capitulum. 23.

Inuidia ex suo genere est peccatū mortale. qz cū inuidia scōz Remigiuz sit dolor de alieno bono cōtrariatur directe charitati que nō emulatur. s̄z congaudet veritati. p̄ima Cor. 13. Charitati vero nihil est contrarium nisi peccatum mortale. Tamen illud qđ ex genere ē mō tale potest esse veniale uel prout in suo p̄mo motu consistit vel extra suam rationem trahitur. Dolor ergo de alieno bono est quadrupliciter. uel quia est p̄imo p̄imus motus extra veniens. sic quidam naturaliter inuidi sūt. ⁊ hoc nullū peccatum est cum nullo sit in potestate nostra.

uel ē. ſecundo primus mot⁹ quando appetitus ſine cōplera deliberatiōe tali paſſione afficitur. ⁊ ſic eſt vēiale peccatum vel eſt actus uoluntarius deliberatiue. ⁊ ſic ē mortale uel trahitur per intentionem extra ſuā ratōnem ut qñ dolor de alieno bono ſurgit cuiꝯ ex cauſa bona. ſic quando dolꝫ aliquis de bono tpali alterius. quia uidet illud redeūdare in' detrimentū cōitatis ⁊ talis dolor bonus ē. quia maius bonū ſemp eſt appetendum. Notādum ergo q p dolorem boni comprenditur gaudiū de malo quod ex ipſo cauſatur.

Quō ira fit mortale uel ueniale. Capitulum. 24.

i Ra ex ſuo genere eſt peccatū mōtale. qz ſecundū Iſidorum. Ira eſt aius concitatus ad penam prouocāti inferendam. Talis āt motus contrariat̄ charitatī que non irritatur nec congitat malū. i. corinth. xiij. Ira igitur uel' dicit irā ze li que ē deteſtato uitij. ⁊ hoc non ē peccatum. ſed eſt perfectiōis. Poteſt ēt quis ſibi per hūc modum iraſci. ſicut dicit glo. ſuper illud ps. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. Quid. ē inquit hō penitēs niſi iraſcēs ſibi? vel dicit remiſſionē affectus circa proximum p quam hō non dolet de malo proxi. nec gaudet de bono eius ſz ſi doleat de bono. nec gaudeat de malo ei⁹. ſz eſt idifferens ei. ⁊ ſic nō eſt mortale. ſed i perfectio charitatis. uel dicit actualem i patientiā abſq; appetitu uidicte. talis motus etiā deliberatus ē peccatum ueniale. qz habet mcōpletam rōnez ire. ſicut ex ſua p̄adicta p̄z diffinitione. uel dicit. ipatientiā cū appetitu uindicte. ⁊ hoc ē triplicit quādoq; hoc eſt a nat̄a. ſicut eſt in melancōicis in quib⁹. ſcōm phm. quarto. etb. cōtinue mordet̄ nat̄a pp qō ſemper ſunt turbulēti. ⁊ ſic nullū eſt pccm cū ſit mot⁹ naturalis. qñq; ē ab appetitu indeliberato. ⁊ ſic ē ueniale. ſicut alij p̄mi motus. qñz eſt a uolūtate deliberatiua. ⁊ tūc ē' peccatum mortale.

Quomodo accidia ſit mortale ul' uēiale. Capitulum. 25.

a Ccidia' ex ſuo genere ē pctm̄ ueniale. qz ſcōm Aug. accidia' ē tediuz interni boni. hic āt nō opponit charitati. ſz dicit diminutionem feruoris charitat̄ in quo conſiſtit oē ueniale. Iſtud ergo tediū. uel eſt motus naturalis. ⁊ ſic nullū ē peccatū. uel eſt motus appetitus cōſtriſtati de ope ſpūali laboriioſo. ⁊ ſic ē venale. Cuis etiam illa appetitus naturalis ſit deliberatus. qz conſēſus in ueniale nō eſt niſi' uenale. accidia vero ex genere ⁊ per ſe ueniale ē. uel hoc tediū redūdat i omiſſionem eoz qua ſunt neceſſaria ſaluti. vt frangere p̄cepta dei uel eccleſie ſine cauſa rōabili. ⁊ tūc eſt mortale. ſi āt tediuz illud ex omiſſione bōi ⁊ difficultate aggrediendi bonū ducit in deſperationē. tunc iā accedit ad peccatū in ſpūz ſcūm. Et ſi tediū illud creſcit qō et iā ducit in tediuz uite in tantū q; iniiciat ſibi manus. tūc iā ſimilis ē Jude qui laqueo ſe ſuſpēdit.

Quō auaritia ſit mortale uel ueniale. Capitulum. 26.

a Aritia ſcōm Tullium eſt inmoderatus amoz hūdi. hec igr̄ aut cōſiſtit i appetendo. uel i acquirēdo. uel i retinendo. ſi p̄mo mō hoc ē quinq; mōis. primo qz appetit aliena appetitu cōpleto q procederet in op⁹ ſi adeſſet facultas. ⁊ ſic eſt pccm̄ mortale. ſecundo qz appetit illicita uolūtate cōpleta ut ſi aligs indignus conatur bñficiū eccleſiaſticū adipiſci. ſic iterum ē mortale. 3°. ſi appetit talia. ſiue ſint illicita. ſiue aliena cū uolūtate cōditō nata. i. ſi poſſet hr̄e ſiue offēſa dei ac iniuria p̄xi. ⁊ tūc uel nullū. uel ueniale eſt ſiue talē cōditionem actualiter addat ſiue habitualiter eā intēdāt. quarto ſi ſimplicit appetit hr̄e ſuperflua ⁊ hoc appetitu ſuſtocante mentē. i. a cura ſui ⁊ cōſideratiōe diuinorū. ⁊ hoc ē peccatū mortale. quito ſi ſuperfluo amoze haberet tpalibus. trī infra dei amozē hoc eſt uēiale. ſi āt auaritia cōſiſtit in acgrendo hoc ē triplr. qz uel ac

quirit iniuste quocūq; mō ⁊ tūc est mortale. vel acquirit per tale opus aut artē aut officiū. qō per se ē pccm̄ mortale. si etiam esset sine lucro vt procurare aliqd fornicari. ⁊ tūc est mortale. vel acquirit talia p opera illicita que sūt veniale pec catū. vt cū aliquis verba iocosa cōponit ad lucrū saltua tm̄ honestate. ⁊ hoc ē veniale. nisi pp delectationem dissolutiōis totaliter se det talibus tūc. n. mortale est. Dico aūt pp delectationē. q; si aliquis p pter necessitatē p talia sibi sustentationē cōquireret cū aliā artē lucrosā nesciret non reputarē eū i statu dānatorū. Si āt auaritia consistit in retinēdo hoc pōt ee quinque modis. Primo q; retinet scienter ea que restituere tenetur. ⁊ aīo retinendi. est peccatum mortale. scōo q; retinet ea que ad necessitatem suā ⁊ suorū pertinēt vel ad cōseruationē status sui. ⁊ suorū scōm decētiā suā. ⁊ hoc nō ē peccatū. tertio q; retinet superflua respectu vtriusq; iam dictorū. ⁊ hoc tēpore extreme necessitatis alicuius sic ē peccatum mortale. quarto q; retinet superflua etiā citra extremā necessitatē ex insaciabili cupiditate. sic ē peccatū mortale. Preciputū autē signū talis affectus est q; quis res potius finit putrescere penes se quā vtiliter alijs dispenset. quinto q; retinet superflua quedā ex inordinato amore tēporaliū p quē modicū deficit a medio largitatis saluo tamē statu virtutis. ⁊ sic est veniale. Nota q; auaritia ex suo gñe est mortale. quā Aplis idolatrie cōpat. non q; sit de spe illius peccati. cū nō hēat actuz eius. sed q; facit aliquid simile idolatrie seruiēdo creatur potius q̄ creatori.

Quō gula fit mortale vel veniale.

Cap. 27.

Gula ex gñe suo ē peccatū venia / le. q; appetitus comedendi ex sua rōe non subiacet dño volūtatis. Gula ē imoderatus appetit⁹ cōedēdi. qō pōt ēē quinq; modus. Primo si est ibi solus appetitus cibi. ⁊ hoc nūquā ē pccm̄. nec ēt delectatio cibū consequēs est peccatum iquantū ordinat cōtra defectū cibi. ꝓtrariū hec. n. sunt pure naturalia i quibus nec est meritū nec demeritū. scōo si appetitui necessitatis adiungit appetit⁹ delectatōis ⁊ voluptatis i cibo. ⁊ hoc ē peccatū veniale. tio si ē ibi trangressio precepti ut cū aliquis sine necessitate soluit ieiunium ecclesie. uel qñ religiosus comedit carnes. cū hoc in suo ordine fit prohibitum. s. sub p̄cepto sic ē mortale. quarto si appetitus edendi ē cum libidine. ut qñ nimio. ⁊ finali affectu in heret delectatōi cibi. ⁊ hoc est pccm̄ mortale. quinto si ducitur i consuetudine talē que facit totā vitam hois delectationibus huiusmodi deputari hec tm̄ sunt vicina pcō mortali eo q; ebrietas ab aplo inter pcā mortalia cōputatur. Ebrietas tamen qñq; est peccatum veniale. ut qñ vltra necessitatē quis accipit secundum mensurā tamē perceptibilē. Quādo vero quis egredit a mensura perceptibili scōm rōnem beñ ordinatā ad discernēduz ⁊ hoc in tali mēsura in qua euertitur status mentis effrenata libidine qñ hoc deo preponit tunc peccat mortaliter. si aliquis aūt inebriat aliū ita scilicet inuitans eū ad potū vt i tendat statū mentis eius euertere. ⁊ hoc facit eius nocumentū peccat mortaliter q; aufert ei plus quā si auferret aliquod bonū tēporale. quia vsū ratiōis aufert ei

Quō luxuria fit mortale vel veniale.

Cap. 28.

Luxuria ē ex suo genere peccatum mortale. q; ē contra illud. Nō mecaberis. Cōcupiscentia luxurie distingui tur in sex modis. prius ē cū cōcupiscētia cōsistit in p̄mo motu tantū. ⁊ sic est pccm̄ veniale. secūdus ē cū segtur consensus vsq; in delectationē. licet nō i opus ⁊ sic ē mortale tertius ē cū cōsentitur ēt in opus. ⁊ sic ē iterum mortale. quartus ē cū cōcupia nou solū tenetur corde. sed etiā pascitur visu. ⁊ sic iterum est mortale. Math. quinto. qui viderit mulierē ad ꝓ

cū. eam iam mechatus est eam in corde suo. idest si animo ⁊ fine attendat mulierē vt concupiscat eam. quia secundum Augu. hoc non est iam titillari. sed plene consentire libidini. bene autem dicitur ad cō cupiscendam eam. quia si aliquis uideret mulierem ut rem pulchrā. ⁊ ulterius non procederet. tunc nullum peccatum esset uel solum peccatum curiositatis. quintus modus est in stultiloquio. ut cum qs mulierem precatur. uel ꝓpter libidinē habet secum familiaria colloquia ⁊ est mortale. sextus modus uocaꝫ ab aplo. turpitudo. Glo. ut i osculis ⁊ i ãplexibus hoc ē peccatum mortale. ⁊ tanto grauius peccatur. quanto magis libido per talia accēditur propter nimiã approximationem ad ignem. Notandum vero q̄ tangere mulierem preter intentionem non est peccatum. similiter cum intentione tangere. sed ex necessitate non est peccatum. sed tangere ex libidine uel osculari ad non pertinentē peccatum mortale est septimus modus est concupiscentia procedit in opus ⁊ hoc constat esse mortale Nota q̄ differentia ē inter primos motꝰ generatiue ⁊ nutritiue. quia primus motus in generatiua semper est peccatum. nisi per sacramentuꝫ matrimonii excusetur. sed non semper in nutritiua. qm̄ potētia concupiscibilis non tantum corrupta est in nutritiua sic in generatiua. De hac materia require supra titulo proxio. vbi agitur de speciebus luxurie.

De peccato in spūm scūm. Cap. 29.

Vamuis omne peccatum generaliter sit contra deū trinum ⁊ unū appropate. tñ dr̄ aliq̄s pccm̄ in patrem aliq̄s i filiū aliq̄s in spūꝫ scūm. In patrē enim peccatur ex impotentia. In filium ex ignorantia. In spiritum sanctum ex malitia certa hoc est quādo voluntas potest ⁊ scit resistere alicui malo. ⁊ tñ ex sola malitia illō eligit. peccatū in spiritū sanctum mere procedit ex libera voluntate ⁊ improba ⁊ directe impugnat gratiam spiritus sancti. ⁊ ideo non habet colorem excusationis. quia quantum est de se directe est impugnatiuum medici ⁊ remedii. per quod fieri habet remissio peccati. peccatum in spiritum sanctum dicit irremissibile in hoc seculo ⁊ in futuro. nō quia dimitti non possit sed quia uix dimittitur. aut in hoc seculo quantuꝫ ad culpā aut in futuro quantum ad penam. Item quia non legitur dimissum propter quod dicitur irremissibile. sicut ☙ Melchise Ich dicitur sine patre quia non legitur de eius patre. Item quia aduersatur fonti remissionis scilicet spiritui sancto. Item ꝓpter impotentiam hominis: quia vix se potest preparare ad gratiam quem tāta moles peccati premit. sciendum est q̄ accipitur hoc nomen irremissibile triplici ter scilicet negatiue. ut quia nullo modo potest remitti. hoc modo peccatuꝫ angeli ⁊ damnatorū est irremissibile. Itē pūa tiue. ut q̄ nō hꝫ cōgruentiā de se ut remitti debeat lꝫ ex cōgrua uolūtate dei possit oē pccm̄ dimitti. hoc mō oē pccm̄ mortale ē irremissibile. Itē cōtrarie sc̄ꝫ q̄ hꝫ aliqua culpa cōtrariā dispositionez ad remittendū. hoc mō pccm̄ in spūm scūm ē irremissibile. q̄ cōtrariat gr̄e remittēdi pccm̄. ⁊ hoc p dispositionē. uel ꝑsumptionē uel alias spēs hꝰ pcci. sex sī spēs pccī in spm̄ scm̄. vꝫ. desperatio. ꝑsumptio. impugnatio ☧itatis agnite. Invidētia charitatis fraterne. obstinatio. finaꝫ ipenitentia hoꝝ numerus sic accipiť. In remissione tria sī. s. ipse remittēs ⁊ ille cui remittituꝫ ac dispositio remittēdi i eo cui remittiť. In ipso remittēte duo sī. s. misericordia ⁊ iustitia. ꝺtra p̄mū ē desperatio. ꝺtra. se cūdū ē ꝑsūptio. In eo cui remittiť duo sī. s. dolor de ꝓmissio. ⁊ ꝓposituꝫ de ñ ꝓmittēdo. cōtra p̄mū ē obstinatio sc̄ꝫ ē finaꝫ ipenitētia. pr̄ea dispō remittēdi i eo cui remittiť duplex ē. s. cognitio ueri. ⁊ amor bōi ꝺtra p̄mū ē ipugnatio ☧itatiꝫ agnite. ꝺtra sc̄ꝫ inuidētia charitatiꝫ fraterne. ō finali pñia nō q̄ si diē ꝺtinuatōꝫ pcci ulꝫ i finē

sic in omni peccato in quis decedat est finalis pñia prout autē est vna spēs peccati in spiritum sanctum secundum q̄ hic sumitur sic propositum nō penitendi.

De peccatis cordis. Cap. 30.

Peccata cordis sunt hec cogitatio delectatio consensus. desiderium mali. volūtas peruersa. infidelitas. inde votio. presūptio. desperatio timor male humiliāns amor male accedens. suspitio ira. iuidia. odiū. timeꝫ seruiliter exultatō in aduersis proximi. cōtēptus pauperuz vel peccatorū personarum acceptio. pfidia. affectus pentum carnaliū inepta letitia. seculi tristitia. impatientia. auaritia. superbia perplexitas. obstinatio mali. tedium boni. accidia inconstātia pena pñie dolor q̄ non facit āplius malū. hypocrisis amor placendi timor displicendi vere cūdia de bono opere amor priuatus. sensus singularis ambitio dignitatum vana gloria de bonis nature. vel gratie. vl fortune. verecundia de pauperibus amicis cōtēptus āmonitionū. inmisericordia.

De peccatis oris. Ca. 31.

Peccata oris sūt hec. Crebra inratio. Periurium. Blasphemia. nomen domini irreuerenter assumere. Veritatem ipugnare. De mendacio ꝛ vāis alios instruere. Cōtra deū murmurare. Irreuerenter horas dicere. Detractio. Adulatio. Mēdacium. Vituperiuz. Maledictio. Infamatio. Cōminatio. Impugnatio vitatis agnite. Impugnatio charitatis fraterne. Scisatio discordie. Prodītio. Falsum testimonium. Mala cōsilia Dertio. Contradictō obedientie. Inuertere facta bōa. In ecclesijs placitare Adiram hoiem ꝓuocare. Reprehēdere ꝓximum in aliquo qō ipse facit. Vaniloquium. Stultiloquiū. Proferre verba ociosa. vel superflua. vel curiosa. Jactantia verborum politio. Peccatorum defensio. Clamor. Risus. Chachinus. Turpiloquium. Lenocinium. Cantare cantilenas seculares. In cātu diuino magis studere vocem frangere q̄ deuote psallere Murmurare. Verba scurilia proferre. In iusta cā aduocare. Malū cōmēdare. De peccatis operis.

Cap. 32.

Peccata operis sunt hec. Gula. Luxuria. Ebrietas. Symonia. Sortilegium. Violatō dierū solenniū. Sacrilegium. Indigne cōicare. Votorum fractio. Apostasia. Dissolutio in diuino officio. Scandalizare suo malo exēplo ꝓximum ꝛ corrumpere. Ledere hoiez in rebus vel in persona. vel in fama. Furtum Rapina vsura. Deceptio. Ludus. videndo iustitie. Exactio indebita. Thelonea iniusta. Auscultaro mala. Joculatoribus dare. Necessaria subtrahere. Supflua sumere vltra vires proprias gdnam aggredi. Consuetudo peccandi. Recidiuatio. Simulatio. Tenere officium ad quod non sufficit vel quod fine peccato nō agitur. Correizare. nouitatem inuenire. Maiozibus rebellare. Minozes opprimere. Delinquere visu. auditu odozatu gustu. ꝛ tactu. Lucta. osculis. Muneribus. Jtineribus. Nutibus. Mandatis scripturis Circūstātias aggrauantes omittere que sunt tempus modus numerus. persona moza scientias etas. Tentationem preuenire se ipsum ad peccatum cogere.

De peccatis omissioni.

Cap. 33.

Peccata omissionis sūt he. De dō non cogitare ipsum nō timere vl amare. Gratias de beneficiis non agere Opera que quis facit ad ipsum referre. De peccatis sicut debet non dolore. Ad gratiam percipienda ꝛ se non preparare gratia accepta non vti nec eam seruare ad inspirationem diuinam se non conuertere voluntatem suam voluntati diuine non conformare. Ad orationes dicendas ñ attendere. Oīones debitas omittere. Ea que tenet ex voto. vel pcepto vl officio negligere. Ecclesias ꝛ pdicatiōes

fugere. Tentationi nō resistere. Penitē tias iunctas negligere. ⁊ negligēter face re. ⁊ que statim faciēda sunt differr̄. Bo nis proximi non gaudere. Malis nō con dolere. Iniurias non remittere. fidē pro ximo non seruare. ⁊ būficijs eius non re spondere. Delinquētes nō corripere. Li tes non sedare. Ignorātes nō instruere. Afflictos non psolari. Ammonitionibus non acquiescere.

Explicit liber tertius. Incipiunt capitu la quarti libri.

De incarnatione xp̄i. i.
De salutatione angelica. 2
De responsione virginis 3
De sanctificatione materna. 4
De conceptione diuina. 5
De rōnibus incarnationis xp̄i. vi
De modo incarnationis. 7
De vnione ⁊ natura assumpta. 8
De vtilitate incarnatiōis. 9
De mirabilibus circa incarna/ tionez. 10
De natiuitate xp̄i. ii
De circuncisione domini. 12
De baptismo domini. 13
De plenitudine gr̄e christi. xiiii
De plenitudine sapie xpi. xv
De merito christi. xvi
De voluntate christi. xvii
De defectibus quos xp̄s assumpsit. xviii
De passiōe christi. xviiii
De effectu passionis christi. 20.
De cruce christi. 21
De descēsu xp̄i ad inferos. 22.
De resurrectione christi. 23
De ascensione christi. xxiiii
De ascensu christi ad dextram. 25

Explicit̄ capitula. Incipit liber quart⁹.

De icarnatione christi. Ca. i.

f Icut deus ē rerum pn cipium effectiuū in cre atione. sic ⁊ refectiuum i redemptione. ⁊ perfe ctiuum in retributione. qm̄ sicut p̄ oia creauit per verbū increatū. sic oia recre auit ⁊ renouauit per verbū incarnatum Porro circa incarnationē xp̄i talis fuit ordo. Salutatio angelica. responsio vir/ ginis sanctificatio materna. conceptio di uina. de quibus nūc per ordinē ē agendū De salutatione angelica.

Capitulum. 2.

m Issus est angelus gabriel q fuit ō ordine archangelor ad beatam v̄ ginem. cui apparuit visione corporali. & uis loqueretur locutione spūali. Ad il/ lud notabilitate sacr̄ nuncius debuit ēe āgelus pp tria. Primo ppter cognitio nem v̄ginitatis ad angelica naturam. se/ cūdo pp ordinem perditiōis hūane. q⁹ si cut ibi uenit diabolus in serpente ad mu lierē. ita hic deus venit p angelum ad v̄ ginem. vt sic ex oppositō medi. ina respō de at morbo. ⁊ reparatō lapsui. ⁊ remedi uz nocumēto. tertio quia sicut illa gratia fuit reparatio nature humane sic fuit ⁊ ruine āgelice. vnde cōi beneficio vtraq̄ natura cōiter debuit ministrare angelica .s. ⁊ humana. Diuiditur āt salutatio btē virginis tres partes. primā partem ice pit angelus dicēs. Aue gratia plena. d. t. b. t. in. m. Secām subiunxit helisabeth. cum ait. Et bn̄dictus. f. v. tui. Tertiā ap/ posuit ecclesia vt in reuerētia nom̄ Ma rie hēretur. nam Maria nō est de textu Ista salutatio cōmendabilis est i quattu or. primo pp auctorē. quia missus ē ange lus a deo. secōo ppter nūcium. nō. n. hō fuit dignus nūciare. sed angelus. nec qui libet angelus. sed gabriel. tertio ab ea ō salutatur. quia virgo. nec quelibet virgo sed Maria. quarto ab ipso modo saluran di qui indicat innocentiam v̄rginis. cum dicitur gratia plena. Item excellentiam conceptionis. cū dicitur dominus tecum Item priuilegium prerogatiue singula ris. cum dicitur benedicta tu in mulieri bus. Salutationes quedam inueniuntur optatiue salutis. secundo Regū. 16. Sal

ue rex. quedã gratie. Ap⁹ in plibus locis gr̃a uobis ⁊ pax quedam gaudii. Thobie v. Gaudiũ tibi semp sit. quedã benedictionis. Ruth. scdo. Benedicat tibi dñs. Hec autez salutatio ãgeli ex oibus predictis cõflata vr. Cõtinet. n. salutẽ cũ dicit Aue. Item gratiã cũ dicit gratia plena. Item gaudiũ cũ dicit dñs tecũ. Itẽ benedictionẽ cum dicit. benedicta tu in. m. Preterea i hac salutatione notatur triplex prerogatiua beate virginis. s. nature cũ dr. Aue gratie. cũ dr gratia plena. glorie cũ dr. benedicta tu in. m. Nota de nigz sex in angelica legatione. Primo q̃z reuerentur beatã v̄ginem salutauit cum dixit. Aue. g. p. scdo q̃z excellẽter cõmendauit ibi. Benedicta tu ⁊c. 3°. q̃z dulciter ꝑ fortauit ibi. Ne timeas. m. 4° q̃z elegantur modũ exposuit ibi. Spũs scũs superueniet in te ⁊c. 5⁹ q̃z diligenter suã legationẽ cõpleuit ibi. Ecce cõcipies ⁊ paries vi. q̃z cõueniens ꝑ plẽ nascituꝝ descripsit ibi. Ideoq̃z qđ nascetur ex te sanctuz vocabitur filius dei.

De responsione virginis.

Cap. 3

Duos legimus i scriptura dialogos vnũ iter Euã ⁊ diabolũ quo mors cõcludebatur. Alterũ iter Mariã ⁊ ãgelũ quo vita oriebat. Vide aũt tria que fecit beata virgo in salutatione angeli. s. cogitationẽ seu deliberationẽ. q2 cogitabat qualis essz ista salutatõ. Interrogationẽ q2 querit quõ fiet istud. Consensũ. q2 respondit. Ecce ancilla domini. ⁊c. Nec in deliberatione fuit subita ficut Eua. nec i interrogãdo dubia ficut zacharias. nec in consuetudo tarda ficut Serra. In responsione cõsensus beate virginis quattuor verba inuenies. que quattuor virtutibus maxime redolẽt. Ait. n. Ecce quod ẽ obedientie ꝑmpte. Ancilla dñi quod ẽ humilitatis ꝑfecte. Fiat mihi quod ẽ charitatis inflãmate. Scõm verbũ tuũ. qđ ẽ fidei deuote. Septẽ verba hec loquta est beata virgo i euãgelio. Primũ fuit. Vinũ nõ habẽt scõm sibi qđ fecisti nobis fic tertiũ. Quodcũq̃z dixerit nobis facite quartũ qñ salutauit Helisabeth. quintũ Quomõ fiet istud. ⁊ẽ. sextũ. Ecce ãcilla dñi. septimũ Magnificat aia mea dominũ. Verbũ primũ fuit pietatis. scdz charitatis. tertiũ instructionis. quartũ cõsolationis. quintũ discretiõis. sextũ hũilitatis. septimũ orationis ⁊ gratiarũ actiõis Et nota q⁹ verba predicta fuerunt breuia preter vltimum.

De sanctificatione materia.

Cap. 4.

Sanctificatio triplex ẽ. quedã cõsique fit ꝑ sacramẽta. quedã spiritualis que fit per gratiã spũs sci. quedam specialissima que fit ꝑ gratiaz singularẽ Prima remouet culpã ⁊ confert gratiã remanet tamẽ fomes ideſt ꝓnitas ad peccandũ. ⁊ talis est baptismatis. scda remouet culpã ⁊ ꝓnitatẽ peccãdi mortaliter ⁊ talis fuit sanctificatio. Joãnis baptiste ⁊ Jere. in vtero tertia remouet culpam originalem ⁊ ꝓnitatem ad peccandum tã venialiter quã mortaliter. ⁊ talis fuit in beata virgine. Et sciendũ q⁹ licet gratia sanctificationis in vtero sit maior q̃z tum ad essentiã quã gratia sacramẽtalis tamẽ quantũ ad aliquos affectus maior est gratia sacramentalis. q2 baptismus i primit caracterem. ⁊ apti ianuã celi. ⁊ hilitat hoiem ad alia sacramẽta quoruz nihil facit sanctificatio in vtero ex se. Verumtamen gratia sanctificationis in utero precellit in hoc gratiam baptismalẽ. quia taliter sanctificatus non potest mortaliter peccare. ⁊ ad venalia minus iclinat eum fomes. Preterea minora ⁊ pauciora venialia cõmittit. ⁊ talis gratia fuit in Joanne baptista. ⁊ ideo ne in vanũ gratiã dei reciperet fugit hominũ societatẽ ⁊ artissimã i se pẽitẽtiã tenuit ne leuis saltez maculare vitam famie posset. patet igitur q⁹ in sanctificatione i vtero

cōferr gratia media inter gratiā sacramtalē. ⁊ gras plene ꝓfirmatōis i pria que habet coniunctū sibi finem vltimus. Ad confirmationē enim perfectam. tria pertinēt. Primū ē inseperabilis adhesio rationis ad deū. secundū est indeflexibilis subiectio infirmarū potentiarū aie sub i perio rōnis. tertiū est indiscōtinualis conuersio actualis totius hoīs in deum quando hō diuina dulcedine affectus ex toto corde ⁊ ex tota aia. ⁊ ex hoibus viribus semper actu tendit in deū. ⁊ in qcūq; aliud in quo relucet deus. primū horum hēt gratia sanctificatōis simplr. vt s. nullus qui particeps eiꝰ fuerit nō possit peccare mortaliter. scōm hūit beata virgo. ⁊ iō nec venialiter unq; peccauit. sicut dicit Aug. tertiū ât non potest cōuenir gratie vie eo qꝺ illud ex fruitione dei causet que tantum est in pria. Tres fuerunt sanctificationes mris dei. prima fuit scificatio in vtero. ⁊ hec tres habuit effectus. s. originalis culpe expiationem. ⁊ gratie infusionē. ⁊ fomitis tantam restrictionez vt non posset in mortale peccatū duci licet fomes maneret secundū essentiaz. Secunda sanctificatio fuit in spūs sancti obumbratione. ⁊ filii dei conceptiōe qua tribus ꝑmissis duo semper addidit. s. omnimodā fomitis extinctionem. ⁊ cōfirmatōnem i bono. ita qꝺ que prius poterat tm̄ nō peccare iam nō posset peccar. Hos duos effectus expressit angelus. Luce. i. Spūs scūs superuenit in te quo ad primū. Et ỽtus altissimi obūbrabit tibi. quo ad scōz Ista cōfirmatioⁿ nō fuit liberi arbitrii ablatio. sz eius per gram cōpletio. preterea spūs scūs superuenit in eā. non soluz ad scificandum. sz ēt ad fecundandū. cuiꝰ ỽtute virgo concepit. virgo peperit. ⁊ post partum virgo permānsit. tertia scificatio fuit in filii dei inhabitatione qui nouē mensibus in vtero eius mānsit. Ex his oibus ꝑdictis duos effectus addidit. Unus fuit qꝺ oēs dispositiones fomitis sublate fuerunt. sicut qñ morbus curatus adhuc manēdum remanent reliquie curande. Secundus fuit dedicatio ad diuina. ita qꝺ etiam licitis vsibus mūdanis. s. naturalibus aptare eam eēt impossibile. qz tunc non solum mens. sed etiā corpus luce diuinitatis resplenduit. vt signatum ē Ezechi. 43. Ex predictis collige qꝺ fomes ⁊ personā infecit ⁊ naturā. personā qdem qz ad malum prona facit. ⁊ stimulat ad peccatū. Naturā vero qz carnez inficit ꝓut ē ꝑncipium ad alterā carnem. Sz beata virgo in ꝑma sanctificatione que fuit i utero mundata fuit ab originali peccato. inquātum fomes respicit personā suā. qz nihil i persona sua purgādum remansit. In se cūda vero scificatione que fuit qñ spūs superuenit i eam purgatu fuit a fomite ꝓut ipse fomes respicit naturā in cōparatione ad prolē propagādam. nō opere nature. sz opere spūs sci. Remotus. n. fuit eētialiter propter qō pars ab ea separāda in corpus xp̄i de fomite nihil hūit sicut nec mater. Nota similiter ex predictis ⁊ ex sequentib⁹ qꝺ beata virgo ex prima sanctificatiōe excellebat puritate omnes baptizatos ex sanctificatione. secunda excellebat puritatem. a de quam habuit ante pccm̄ per confirmationem excellebat angelos. qñ nec illi crescere possunt in premio substātiali siue essentiali. sicut nec decrescere. sed beata virgo ꝑficere potuit in merito ⁊ non deficere. puritas matris dei fuit quadruplex in qua nulla creatura sibi poterit comparari. prima puritas sanctificatōis in vtero. Omnis enim rationalis creature puritas. vel est nature. vt angelus. vel est gratie gratis date ut fuit innocentia primi status hominis. vel est gratie gratum facientis ⁊ ista est maior aliis duabus. vnde cum in illa specie gratie sanctificatio matris dei fuerit suprema. patet qꝺ uincit puritatem omnis pure creature. secunda ē puritas innocentie in vita in qua similiter oēs excellit. qz btā ỽgo virit sine oi pccō ⁊ hoc oportuit eē maxie gre q̄ ñ solū ipi⁹

naturam perficeret. sed eā supra legem nature corrupte extolleret. tertia ē puritas virginee castitatis in qua excellit. ⁊ angelos. ⁊ hoies. Angelos quidē qz scōz Hieronymū. hec retinuit per virtutem castitatis qō fuit in angelis necessitatis nature. Item excellit homines in hoc. qz primū exēplar fuit huius itegritatis. ps xxxiii. Adducētur regi ⁊gines post eā Preterea oñditur illud alia rōne. qz sūma est hec puritas. que potius pōt suum cōtrarium secū patī q̄ possit violari. ⁊ talis fuit virginitas dñe nre. que gaudium matris hz cū virginitatis honore. iō nec primā simlē visa est. nec hre sequentez quarta est puritas sanctificationis ex supuenione spūs sancti ⁊ presentie dei i qua excellit oēm creaturā. Cū. n. esse matrez dei sit dignitas superioz que pure creature cōicari possit necesse ē gram ad hoc disponentē esse maiorem oi gratia pure creature. Oportet ego priuilegium sanctificationis sue in hac pte oēm sanctificationem excedere aliorum.

De conceptione diuina. Cap. v.

m Ox vt virgo beatissima assensū angelo prebuit dicens. Lu. i. Fiat mihi secūdum verbū tuū. Spiritus scūs sup eam venit. ac filiū dei concepit. Hec autē tria simul fuerunt tpe non natura. tunc ipleta sūt preambula figurarū. ⁊ documenta scripturaz. ⁊ desideria prophetarum pp quod ēt aduentus xpi dr pleni tudo temporis. Quare āt christus nec p⁹ nec posterius venerit. nōnulle sūt rōes Prima est vt ordinē vniuersi deus nō turbaret. Singula nāz suis fiunt tēporibus quāto magis in maximo dei ope. s. filij incarnatione. scda ne fides ⁊ spes ō p missa incarnatione. ⁊ nimis tardata perirent. Si. n. tardasset venire quotidie decreuissent hoies in fide ⁊ tepuissent. sed prius venire non fuit necesse. qz nō prodest medicina spiritualis sine affectu recipientis. tertia. est ut supreme infirmitatis culpe imediate succederet meliorato sicut summū dolorē acute febris sanatō. Quarta vt hō lege naturali ⁊ scripta p̄ uinceretur sicut ait. Aug. qz si statim venisset diceret homo. qz per legē natura lez saluari poterat. ⁊ superfluū crederet aduentū christi. Similit dicere poterat de lege scripta sed cōperto q̄ nec sic nec sic saluari poterat tunc venit ipse. qz tūc erat tēpus miserendi. quinta vt sicut primus hō conditus fuit. sexta die ad totiū mūdi cōplemtuz sic scōus hō fieret i sexta etate ad totius creature perfectionē sexta. n. etas apta est ad exercitiū sapie. ad remissionem culpe ad meritū vite eine. ⁊ ad tranfitū de statu miserie ad statū glozie. ⁊ ista notantur i sexta etate rōne p̄fectionis senarij. 6. qz christus non debuit venire in p̄ncipio tp̄is. qz aduentus eius nimis fuisset festinus. nec in fine vltimo. quia tunc nimis fuisset tardus. sed ōcebat saluatorem inter tps morbi. ⁊ tēpus iudicii itroducere tēpus remedii septima qz decebat ducem p̄fectuz tunc se oñdere. cū eēt opportunitas currendi ad brauiuz hoc est in fine tempoz ⁊ tam añ terminū vt p timorem iudicij stimulati per spem p̄mii attracti. ⁊ per exēpli p̄fectōem ad ti sequi possemus efficaciter ducem nostrum octaua qz decebat meditorē quos dā mēbrorū suoruz ipm precedere quos dā ipsum sequi. Incarnatōez christi multe figur̄ precesser̄t ⁊ prophetie de quib⁹ aliquas assignemus. Abrahaz descendit i Egyptū vt pegrinaret ibi. Lapis precisus est de mōte sine manibus. Fluuius egrediebat de loco voluptatis ad irrigandum paradisū. Sapia edificauit sibi domū excidit colūnas septē. Thronū fecit sibi Salomō de ebore grādē. Nouum faciet dñs sup̄ tram feia circundabit virū. Jonas i mare proiicit̄. ⁊ mare sedatur. Stillabunt mōtes dulcedinē. Descēdi i ortū meum vt viderē poma cōuallīū. Vellus gedeonis rorificat. Dāna seruat̄ in urna aurea. Virga Aaron floret. Flos de radice eius ascendit. Emittitur colūba de ar

cha noe ✠Mittitur lignū i aquas marath Paradisus plantat. ✠Moyses ponitur in pyscellam cypreā. Jsrael iduit. Joseph. tunica polimita. Jn sole posuit taberna/culum suū. Duo viri serūt in vite, borz ō terra ꝓmissionis. ✠Mittit. Joseph in cisternam. Urbs fortitudis nostre lyon salvator ponetur in ea, mur⁹. Emitte agnū dñe. Rorate celi de super. ⁊ nu. plu. iu. Ascendet dñs super nubē leuē. ✠Mileri cordia ⁊ viri. ob fi. Gēma carbūculi i ornamento auri. Simul in vnū diues ⁊ pauper. Ego primus ⁊ nouissim⁹. Jn chazitate perpetua dilexi te. ✠Mittitur. Bani el in lacū leonū. Apparet i camino. quatus similis filio hois. Umbra descendit i horologiū. io. gradibus. Jgnis apparet i rubo nō cōburens. Eze. 32. Solem nube tegam. Quid lucidus sole⁹? ⁊ hic deficiet psal. 18. A summo celo egressio eius.

De rationibus incarnatiōis. Ca. 6.

P Er verbū igr incarnatum facta ē humani gnis repatio. nō qz aliter saluari nō poterat. sed qz nullus alⁱ⁹ modus fuit ita cōgruus ipsi reparatori ⁊ reparabili ac reparationi. Congruebat inēz iste modus reparatori quem decebat suā potētiam sapiam ⁊ bonitatē ondere. Quid āt potentius quā cōiungere extrema tūme distantia. hoc ē creatorē ⁊ creaturā. Magna. n. potentia fuit in cōiunctōe dispariū elementoz. Maior in cōiunctiōe illorum ad ipm creatū. Maxia i coniūctiōe istorū oium ad ipm increatū. vbi ⁊ maxima disparitas ē. Quid vero sapientius quā qz ad perfectionē totius vniuersi fieret cōiunctio primi ⁊ vltimi. hoc ē verbi dei. qō oium principiū ⁊ humane creature que in operibus sex dierū fuit vltima oium creaturarum. Quid ēt beniuolentius qui qz creator rerū cōicare se voluit rebus creatis. ⁊ hec benignitas magna fuit in cōicatione sui oibus rebus p pīti am maior qz cōicauit se bonis per gram maxima qz cōicauit se hōi per vnionem ⁊ per cōsequens gnibus singulorū i vnitate persone. Fuit ēt iste modus cōgruētissimus ipsi reparabili. qz hō per peccatuz corruit in infirmitatem ⁊ ignorantiā ⁊ malitiam per que ineptus factus est ad virtutem diuinā imitandā. ⁊ ad veritatē cognoscendam. ⁊ ad bonitatez diligendam Jō ous factus est hō per qō se reddidit hōi imitabilem. cognoscibilē. ⁊ amabilē. Fuit ēt iste modus cōgruentissimus nre repationi. qz dñs in forma serui procurauit salutē serui. Hūt ⁊ alia rōnes quare fuit cōueniens deū incarnari. Prima est qz preuaricatoz abstulit nobis deū. vnde cōueniens fuit ut reparatoz reddere nobis deū. scōa qz humilitas decuit deum. sed non potuit hūiliari vsqz ad penas in natura diuina. oportuit ergo q i alia tertia vt prophetas ipleret. Jsa. 52. Ego q loquebar ecce adsum. Abbacuch. ii. Ap parebit in finem ⁊ nō mentiet. si moram fecerit expecta eū. qz veniens veniet. vt s. doceret potius vincere per iustitiā quā p potentiā. quarta pp vitandū incōueniens qz si deus incarnari non potuit vel nesciuit. vel noluit videtur in eo eē ipotentia uel ignorantia vel inuidia qō abfuit. quinta ut tanta esset humilitas in redemptore. quāta fuit superbia in preuaricatore. quia superbia tanta fuit vt homo vellet esse vt deus. vnde humilitas tanta debuit eē. ut ꝓs fieret hō. sexta vt nostrū amorē excitaret. ⁊ nostrā spez erigeret. septia ut exemplū imitāde virtutis nobis daret in forma visibili ⁊ humana. Quamuis opera trinitatis sint indiuisa ita qz quicquid operatur vna persona operetur ⁊ alia tamen solus filiⁱ⁹ accepit carnē ⁊ non pr vel spiritus sanct⁹ Et habemus exemplum in tribus domicellis induentibus. tertiam ipsazuz ō quibus potest dici quicquid facit vna, facit alia vna tamen sola induitur. Eodez modo dicendum qz incarnationis opus quā doqz attribuitur patri. ut ibi. At vbi venit plenitudo tp̄is mi. deus fi. suum quā doqz attribuitur filio ut ibi. Exibi a pfe

meo.ꝛ veni in mũdum.quandoq; ſpiritui ſcõ. vt in ſymbolo. Qui conceptus eſt de ſpũ ſcõ. Sed hec iõ dñr. q2 opus incarnationis fuit maxime potẽtie.ſapie.ꝛ bonitatis que tribus perſonis attribuit. Sũt autem multe rõnes quare filius incarnatus ſit.ꝛ nõ pater uel ſpiritus ſcũs. Prima ut per eandẽ ſa⁊ientiam qua mundũ condiderat fieret reparatio.ſcda vt q filius ẽ in deitate eẽt filius in hũanitate.tertia ne idẽ eſſet ꝛ pater ꝛ filius ſi pater de homine naſceretur.quarta q2 congruentius mittebatur qui eſt ab alio q; qui ẽ a nullo.quinta pp confirmationem heredi tatis p2emiſſe.ne ſ.poſſemus dicere patri. Homine tu habes filiũ cui competit hereditas quã homini p̃miſiſti.Sexta ut p̃is ergo nos oñderetur charitaſ. Jo.tertio. Sic deus dile.m. vt fi.ſu.vnigenitus daret. Septima vt oſtendatur q; deus pater nihil. habet quod non ſit nobis paratus dare cum filium ſuum unigenitum õdederit. Octaua ut ſicut dei filius factus eſt homo. ſic homo fieret filius dei.apoſtolus ad gal.ca.4.ꝛdiſit deus filium ſuum vt adoptionem filiorũ recipere⁹. Nona vt eẽt occaſio ſalutis qui dr occaſio ruine. Decima q2 imago debuit p ima ginem reparari. Undecia q2 ſicut verbũ mentis mediante groſſiozi natura emittitur per vocẽ.ſic verbũ eternũ per aſſũptionem nr̃e nature.12.quia medius inter ꝓſonas debuit eſſe mediator dei. ſ. ꝛ hominum.13.q2 ſapientia p̃is repare õbuit appetitozẽ ſapientie. Deñ.2°. Eritis ſicut dij ſcientes bonũ ꝛ malum.xiiii.q2 decentiſſime cõiungitur humilitas ꝛ ſapia.prouer.xvi.vbi humilitas ibi ꝛ ſapia. vñ filium dei p̃cipue decuit incarnatio. 15. quia idee nõ ſunt niſi ſapientia dei que filio appropriatur. vñ cũ ſingule idee ſingulorũ ſint cauſe.tũc demum oia perfecta ſũt ꝛ cõpleta cũ peruniõnem ad ſuum p̃ncipiũ rdierit.xvi. quia ſi pater fuiſſ3 incarnat9 tunc nulla perſona ſine p̃ncipio fuiſſ3. 17 q2 oportuit incarnatã perſonã tanq; ſacẽ dotem ſupplicare ꝓ natura aſſumpta.ſ3 magis decuit filium ſupplicare p̃i q; e cõtra.18.q2 ſi ſpiritus ſcus fuiſſet icarnatus.tũc duo eſſent filij.19.q2 nullũ decet magis reducere ad diuinã cognitionẽ q; verbũ quo pater ſe declarat. qõ eſt vnibile carni.ſicut ꝛ verbũ voci.20.quia nullum decet magis reducere hominem ad filiationem adoptiuã3 q; filium naturalẽ De modo incarnationis.

Capitulum. vii.

I Ñ cõi reparatiõe omniu3 deceſ erat vt fieret cõcurſus triũ õ triplici hyerarchia.ſ.diuia ãgelica.ꝛ hũana vnde in miniſterio incarnationis fuit concurſus angeli nunciantis ꝛ virgiſ concipientis.ac verbi dei carnẽ aſſumentis. Cũ filius dei mittitur in mundũ non fit loci mutatio ſed nature hũane aſſumpto. qa ipſius mitti eſt eſſe vbi p2ius fuit. ſed alr ibi eſſe q; prius fuit.ꝛ hec alteritas non eſt ex parte eius qui ẽ cum ſit imutabiliſ ſed ex parte eius in quo ẽ q2 vnitur nr̃e carni vt non ſit imutatio ex parte ſui.ſed ex parte nr̃i. Preterea in mutatione loci exigitur non eſſe ubi q; prius erat.ſ3 nec hoc eſt in filij miſſione.q2 poſt incarnatõnem fuit in p̃e ſicut ſemper. Chriſtus aſſumpſit naturã noſtram q; mõis.ſ.miſericorditer. Ap9 ad Titum 3°. Secũdũ ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit.vtiliter .ſ.p2o ſalute noſtra p̃s. Operatuſ eſt ſalutẽ in medio terre. Sapienꝫ q2 aſſumpſit bonũ nature p2obãdo malũ culpe. Jſa. vii. Butirum ꝛ mel co.vt ſci.re.ma. ꝛ e. bonum. Fortiter q2 ſic ſuſcepit naturam hũanã q; nunq; õpoſuit eam.q2 poſt mortẽ vnita fuit diuinitas carni in ſepulchro ꝛ aie in inferno. Mirabiliꝫ q2 cõiuncta ſt in carne ſũmum ꝛ immum.hoc eſt deus ꝛ limus. Verbũ caro factum ẽ q; mõis .ſ.ſecundũ veritatẽ carnis. Jſa.ſ3. Vere lãgoreſ nr̃os ipſe tulit. Preter carnẽ.qa p2eꝫ carnis opationẽ Math i. Oõ in ea natum ẽ de ſpũ ſcõ eſt. Supra carnẽ. qa meritis nr̃is non exigentibus. Ap9 ad Ti

tū 3ª. Nō ex opibus iu.que. fetu. pp carnē. qz ad saluādā carnē. ⁊ hoc ꝯtū ad fiō les efficacit. lz quātū ad oēs sufficienter Math. i. Vocabis nom̄. Jesū ipse. n. salum facit populū suū. Cōtra carnē. qz ad maiorē dānationē infidelitū. Jo. xv°. Si nō venisse3, ⁊ locutus eis non fuissē pccm̄ nō hērent. Opus assūptionis hūane natur nō aiatio lz incarnatio noiatur. cū tam̄ a digniori rei ꝓsueuerit noiazi. hoc āt ē pp quattuor rōes. i. ut fiat expressior noiatō ⁊ vt profūdior explicetur dignatio miserētis. ⁊ qz nobis magis nota ē ps carnis ⁊ vt maior hūiliatio exprimat eo q̄ magis a deo distat caro ꝯ aia ⁊ qz caro ē a parētibus ꝓpagata anima a deo creata.

De vnione ⁊ natura assumpta.

Cap. viii.

Sicut in diuitate vna ē essentia. ⁊ tres persōe ita in xp̄o ē e. cōtra vna persona. ⁊ tres eētie. i. deitas aia. ⁊ caro hoc ē eternū nouū ⁊ ātiquū. qz ditas ē eterna. lz aia est noua qz in assūptione carnis creata caro x̄o antiqua. qz ab Adā ꝓpagata. ⁊ xp̄s scōm naturā deitatis ē genit9 scōm aiaz x̄o creatus: lz scōz carnem natus potius scūs. Unio fuit triplex i xp̄o. i. deitatis ad aiam ⁊ ecōtra. ⁊ deitatis ad carnē. ⁊ ecōtra. ⁊ aie ad carnē ⁊ econtra. Due prime uniones sēper mānserūt. ē tia separata fuit in morte. Unio ergo deitatis ad hūanā naturā n̄ est i vnitate nature. lz psone nō dico psone hūane: lz diuine hoc ē nō assūpte. lz assūmtis. nec persōe cui liber. lz solius x̄bi. qm̄ ipossibile ē q̄ natura dina cōcurrat cū alia. fic̄ ps ad ꝓstitutionē tertii. vl q̄ ipsa trāleat i aliam vl alia i ipsa pp simplicitatē ⁊ vnitatem ipsius pfectissimaz ꝓpterea diuinitas ⁊ humanitas non vniūtur in vnitate nature, sed persone. Et sic intelligitur illud in simbolo Athanasii. Nam sicut aia ratiōalis ⁊ caro vnus est hō ita deus. ⁊ hō vn9 est christus. Ibi nāq̄ ponitur similitudo ꝯtū ad vnitatem psone nō nature. qz caro ⁊ anima dicūtur in hoie ꝯtū ad essentiam ⁊ constituūt tantū vnā personā. ea dē inter diuinitatē ⁊ humanitatem christi ē differentia. ⁊ tm̄ ē ibi vnitas in psōa Et qz diuia natura i nullo suppposito pōt subsistere preter ꝯ in ꝓpria hipostasi. id. o vnio illa nō pōt eē in propria psōa hois sed dei. ⁊ ꝓpterea ōs in vna personarū suarū fecit se ipsū suppositū humane nature. vnde tātū ē ibi vna psonalis. ⁊ vnitas psonalis. s. ex pte assumētis Ad eē nāq̄ psone triplex exigitur distinctio s. singularitatis. ⁊ naturalis icōicabilitas ac excellentia dignitatis. pp primū nullū vnibile ē psona propter. scōm aia nō ē psona. Sz pp tertiū x̄ps secūdū q̄ ē hō n̄ ē persona. Ex his pz que sint vera vel falsa iter has quattuor propōnes. prima persona assumpsit psona. secūda natura assūpsit personā. tertia natura assumpsit naturaz. quarta psona assūpsit naturam prime due simplr̄ sūt false. tertia vno mō ē falsa. alio modo ē vera. Si. n. sumatur natura prout est cōis tribus personis fic est falsa. Si uero sumatur natura prout est in persona filii fic est uera. quarta aūt prepositio simpliciter est vera. Ad intelligentiā horum nota q̄ tres fuerunt opiniones de incarnatione christi prima opio dicebat q̄ filius dei assumpsit hoiem. Secūda dicebat q̄ assumpsit humanā naturā. Tertia dicebat q̄ assūpsit hoiem vt vestem. prima opinio non tenetur: qz ponit q̄ in christo sunt due persone quod est falsum. Scōa cōis est ⁊ vera. qz ponit q̄ christus est vnū solū. licz fit aliquid scōm q̄ hō. Jtē ponit q̄ assumens nō ē assūptū. Jtē q̄ ille homo diuina ē eētia. ⁊ econtra. Jtē q̄ ois proprietas filii dei ineſt ei ⁊ ecōtra. Tertia opio tāq̄ heretica reprobatur qz ponit n̄ eē i vna psona x̄pi duas naturas ⁊ q̄ due sb̄ stātie hūane nature. s. a diuie n̄ ptinēt ad pluralitatē filii dei. Dicimus ergo q̄ tāta ē ibi vnio. ut quicquid dicitur de filio dei dicatur de filio homis ⁊ ecōtra. His tam̄ exceptis in q̄bus exprimit vnio ve

clauditur negatio. s. vt fiat vocabulum in quo aliqua repugnantia includitur. sicut est vniri. incarnari. assumi. assumere in q bus includitur respectus vnionis vnius nature ad alterã. ⁊ tunc non tenetur predicta regula. Similiter nõ tenet si in vocabulo includitur negatio alicuius cuius oppositum alteri nõ competit. sicut incipere esse creari ⁊c. Nota q proprie loquendo cõpositio est corporũ coniunctio ẽ corporis ⁊ aie. vnio est diuine nature ad humanam. tñ. ponitur vnum qñq; pro reliquo. Quinq; fuerũt status ꝑmi hominis ⁊ de quolibet statu recepit xps aliqd. primus innocẽtie de quo xps accepit pcci immunitatem. secũdus gre de quo accepit plenitudinem gratie: tertius culpe ỏ quo accepit recompensationem pene. quartꝰ penitentie de quo accepit passionẽ dolo ris ⁊ tristitie. quintus glorie de quo accepit plenam fruitionẽ. Corpus christi secũdũ Damascẽ. formatum fuit ex sanguine beate virginis. non ex carne. Nã vere matris est sc̃om ꝓbos mater, am tantummõ ministrare. sz dare virtutẽ formatiuam que actiue naturam seu materiã format est patris ⁊ non matris. Cum igr beata v̄ go proprietatẽ vere matris habeat oportet q materiũ contulerit que secundũ naturam sit materia conueniẽs humano cõpori. ⁊ tamen integritatem virginale nõ polluat. Talis ãt materia non est caro. qz dicit philosophus p̃mo de ge. ⁊ cor. q id qỏ est pars actu non est materia generationis cũ non fit in potentia totum. Caro autem est pars actu. vnde nõ est materia generationis. Talis quoq; materia nõ fuit semen femineum. quia hoc puritati v̄ ginis non conueniebat. nec etiam secũdũ philosophũ est necessariũ ad generationem quia alique mulieres cũcipiunt sine seminationẽ. Talis ergo materia fuit sanguis. quia ipse secundũ philosophum est in nobis materia generatiõis. Quod aũt dicit Apꝰ ad ro. p̃mo. Qui factus ẽ ei ex semine Dauid intelligendum est originaliter non materialiter. Virtus aũt formatiua in beata virgine nõ fuit ex ꝑe carnali. sed ex virtute altissimi.

De utilitate incarnationis.

Capitulum. 9.

a Mirimus per peccatum ꝓpriam excellentiam. mentis innocentiam. ac dei amicitiaz. Nec autem recuperare oportuit per beneficiũ saluatoris. Excellentiã. n. recuperare non potuimus nisi per excellentissimũ recuperatorem. quia si per aliquam merã creaturam ꝑparati essemus. tũc oporteret nos esse subiectos illi creature. Innocẽtia enim reparari non poterat. nisi per satisfactorem sufficientissimum q esset deus ⁊ homo. deꝰ quidem qui ꝑ se ꝑ se satisfacere posset. hõ vero de genere ade qui peccauerat. Ille namq; congrue satisfacit qui p̃t ⁊ dz. sed non põt nisi deus. nec dz nisi homo. aicitia filr non poterat reformari nisi per mediatorem conuenientissimum. q. s. vtriq; parti cõformis esset. ⁊ vtriq; parti aicus hoc vero xp̃o conuenit q est deo ꝑ filiis per diuinitatẽ. ⁊ hõi lapso ꝑ humanitatẽ. Venit ergo deus in icarnatione tanq; dñs ad seruos vt eos corrigeret. tãq; magister ad discipulos. vt eos istrueret tanq; medicus ad egrotos vt eos sanaret. p primũ oñdit deus potẽtiã. p sc̃om sapientiã p tertũ bonitatẽ. Quattuor fructꝰ in carnatiõis põit Ber. dicẽs. Mãna ỏ celo descendit vt gaudeãt esurientes. Vinea celi botrus erũpit ut gaudeãt sitiẽtes. Oleum effusũ ẽ vt gaudeant egrotãtes. lapis sine mãibus de monte ꝑciosus ẽ vt timeãt negligentes. xp̃o homini ꝓles actꝰ conueniũt nobis multũ salutiferi pp qỏ diuersis r̃bus naturalibus ⁊ artificialibꝰ cõparat. Ipse namq; xps dr̃ caput nr̃um pp sensũ ⁊ motũ spũalẽ quẽ suis mẽbris influit. Mediator qz ꝑticipat ꝑfectates dine ⁊ hũane nature. ⁊ iỏ ꝑfectꝰ deus ⁊ nos efficaciter põt mediare. Fundamentuz pp fidẽ qua in nobis illuminat intellectũ. Hostiũ pp charitatẽ. qz ꝑficit affectum. Pastor inc̃tũ incorporat nos eccl'ie p sacramẽtoz ꝑticipationẽ. Hostia qz soluit obli

gationem contractam per peccatū origi
nale ⁊ actuale. Sacerdoi. qz ipse se rogat
ipse se exaudit. ipse seruus se rogat dñz
⁊ ipse deus exaudit se hoiem. via exem
plo vita in premio. Itē Ber. enumerat
quattuor vtilitates ad ventus dñi dicēs.
Venit medicus egrotos. Redēptor ad
venditos via ad errantes. vita ad mortu
os. Extendūtur adhuc multe vtilitates
incarnationis christi. qz deus factus est
hō vt fieret hō deus dñs factus ē seruus
vt fieret seruus dñs. ds ō celo ad terras
descendit vt hō de terris ad celos ascen
deret ōs fcūs ē filius hois. vt hō fieret
filius dei. Immortalis factus est mortal
vt mortales fierent imortales. diues in
nocens factus ē pauper. vt pauperes fie
rent diuites Obscurata est lux. vt nos il
luminaret. Esurnit panis. vt nos refice
ret. Sitiuit fons. vt nos inebriaret. Tri
stata ē letitia. vt nos letificaret pauebat
fiducia. ut nos confortaret. Laxata ē via
ut iter nostrum ad celestia dirigeret.
De mirabilibus circa incarnationē dñi.
Capitulum. io.
Excellebat incarnatio christi nostrā
cōceptionez in pluribus p que ap
paret q ibi natura sua perdidit iura. In
ueniūtur.n. multa tam ex parte mris q̄
ex parte prolis. ⁊ quā ex parte modi. que
nō sunt scōm viā nature. sed scōm potē
tiam virtutis infinite que solius dei est.
Mira igiř fuerunt in matre que secūdū
Ber. sine pudore fecūda. sine grauamie
grauida. sine dolore puerpera. Ibi porta
uit stella solē. palmes vite. riuus fontem
filia pr̄em creatura creatorē fuit. inquā
mater patris. ac filia nati. fuit quoq; ple
posteroz cōtēto minoz mr̄ ⁊ virgo fuit ⁊
cū deo filium cōem hūit maledictionem
legis euasit ubi maledicte fuerunt virgi
nes ⁊ coniugate. Virgines quidē qz non
genuerūt cōiugate vero qz i dolore pep
erūt. sed vtrūq; beata virgo euasit qz ꝑ
go genuit. ⁊ dolorē nō sensit Aug. specu
lū nō rūpit radius solis. ⁊ ita integritatē
virginis ingressus. aut egressus dei vitia
re nō potuit. Mirabilia quoq; fuerunt i
prole. qz in i.ānō fuit ibi sāguinis separio
cōsolidatio. figuratio. aiatio deificatio. ⁊
q̄ ita nō fuerunt successiua ꝓz scriptu
ra. Jere .xxi. Fcia circūdabit uirū. pz ēt
ex virtute agēte spūs sancti cuius est in
bito opari quāuis āt mēbra corporis chri
sti fuerunt incōceptione cōpleta atq; pfe
cta vsq; ad aie susceptionē ipsorū tamē
membrorū distinctio secūdū Aug. tā pa
ua ⁊ tenuis fuit q̄ humano visui vix pos
set subiici. qz in tanto fuit minus corpus
illō quā alius cōceptus cū formatur quā
tum augeri posset in utero ifra. 46. diez
Unde miraculosū fuit q̄ in tam puo cor
pore recepta fuit aia. sed hoc ideo factū
fuit in conceptio christi q̄tum ad temp⁹
manendi in vtero nō esset nostre concep
tioni dissimilis. preterea ab instāti cōcep
tionis sciuit oia ēt scōm q̄ hō. Itē i fru
itione fuit perfecta aia eius. vnde q̄tum
ad hoc non solū fuit viator. sed ēt cōpre
hensor item mundus fuit ab omni pecca
to ⁊ plenus oi gratia ⁊ virtute. Hūit quo
q̄ patrē in celis. ⁊ matrem in terris. sed
patrē sine matre. ⁊ matrem sine pr̄e. Itē
p incarnationē ipse dñs fcūs est seruus.
Eternus fcus est tpalis imensus fcūs est
puulus fit summus imus incōprehēsibil
fit localis simplex fuit cōpositus. Dicit
Aug. Uidetur iuisibilis palpatur impal
pabilis immortalis occiditur item Aug.
Quis vnquam extimare posset vt por
taretur manibus femineis portabor ozb
panis angelorū māducaretur seu alaret
virtus celorum infirmaretur. vita oium
moreretur. Hic quoq; notandum est q̄
sicut in diuinis est trinitas personarum
in vnitate essentie ita in christo est trini
tas essentiarum seu naturarum in vnita
te persone quia sicut in diuinis per diuer
sas personas non distinguitur esse sic in
christo per diuersas naturas nō distingui
tur persōa Deniq; christi incarnatio fu
it mirabilis ex modo. quia eum tres mo

di produccēdi hominē. Primus vꝫ nec ō viro.nec de muliere.sicut. Adā scōs ō uiro sine muliere.sicut in Euan.tertius de viro ⁊ muliere:sicut in oībus cōcupiscibiliter natis. Ad cōplemētū decuit vniuersi quartū modū introduci. vt.s.hō de muliere fieret sine viro p virtutez opatoris In cōceptione ergo filij dei simul cōcurrunt virtus innata.infusa.⁊ increata. Virtus inataimisericordiā ministrauit. Virtus infusa purificādo ad vnionem verbi adaptauit adoptione dico cōgrue nature Virtus increata subito p̄fecit qō natura non potuit nisi successiue.

De natiuitate domini. Capitulum. .ii.

Natiuitas xpi duplex est.s. diuina. hūana.⁊ gratuita. Prima ē ex patre.scda ex matre.tertia fuit in mēte. De patre nascitur eī naliter.de matre tēpoza liter. In mēte spūaliter. Et iste tres natiuitates sumunt secundū tres substantias que sunt in xpo.s.ipsius diuinitas.caro ⁊ spūs. Nā ex patre nascitur deus.ex matre caro.ex mēte nascitur spūs.s.p grām Ex patre nascit semper ex matre nascit semel. In mente nascitur sepe. Scōz natiuitatem diuinā xps habet p̄ez sine matre.secōm humanā hēt matrem sine p̄e scōm gratuitā habet patrē⁊ matrē.scōz illud. Qui fecerit voluntatē patris mei. ipse.p.m.⁊ mr̄ mea est ⁊c. Math.12. Has tres natiuitates repsentat ecclesia i die natiuitates eī. primā.s.diuinam in missa que cantatur i nocte. Est.n.nobis hec natiuitas occulta. Sz. Generationē eius qs enarrabit? Secūdam in missa que cantatur in auroza.quia natiuitas humana pertim fuit occulta.parti manifesta. Occulta qdem quantū ad modū. qz natus ē de virgine .sz manifesta quantū ad fcm̄.tertiam.s.gratuitā in missa que cantat in die qz natiuitas gratuita est manifesta in qua xps per affectū cōcipit. per effectū, nasci tur. per ꝓfectū nutritur. Isa.26. A timore tuo cōcepimus.⁊ perperimus, spūz salutis. De diuina itaqz generatione habetur primo li°. sed nūc de hūana prosequēdum ē. Nota itaqz qp scōz verba apli ubi ait.ad titum.3. Apparuit gratia d.sal.n. o. ho.eru.nos ⁊c. Natiuitas xpi fuit gratiosa.gloriosa.copiosa fructuosa. Gratiosa qz apparuit gratia. Gloriosa qz saluator noster dei. Copiosa qz oībus hoibus. fructuosa qz erudiens nos. Iste fructus natiuitatis xpi duplex est.s.respectu tpis pn̄tis ⁊ futuri. Itē respcū tpis pn̄tis duplex est fructus. Primus ē declinato mali.ibi vt abnegantes ipietatē quo ad malū qō est cōtra fidē⁊ secularia ōsideria quo ad malū qō est contra bonos mozes.2ꝰ fructus ē operatio boni ibi.sobrie quo ad nos iuste quo ad proximū.⁊ pie quo ad deum Itē respectu futuri tēporis duplex ē fructus.primus ē spei i resurrectione ibi.expectantes btām spem. 2ꝰ gaudij i glorificatione ibi.⁊ aduētum magni dei. appuit n.in natiuitate xpi benignitas⁊ hūanitas de triplici latibulo.s.de sinu patris in quo celabatur ō vmbza legis i quo figurabatur. ō vētre matris i quo formabat. Iste nāqz agnus soluit signacula libri signati. Natiuitas xpi fuit honesta. vtilis ⁊ iocūda. Quid āt utilius salute hois? Vocabis ingt Luc.2.nomē ei? Jesū q. saluū faciet pplz suū. certe a formidie tioīs.ab imanitate lāgoris.a detētione carceris.a subiugatōe hostis. Quid hōesti? ptu xpis? ubi xpo ē que gnat. ōs ē q gnatur. spūs scūs q operat i generatōe qd iocūdi? oztu dei ⁊ hois. Gauisi qdē qui p̄cesserūt. ut abrahā g exultauit ut videre diē dñi. Joā.8ꝰ Itē q sequūt. ga. i d. sēp. ad phili. 8. itē q pn̄tes erāt vt āgeli ōcātantes.⁊ pastozes vidētes. Joā.1 vbo sētiēs.⁊ Symō ꝑplexās. Sz marie xpo ipsū gnans luce.s. Et exultauit spi.m.i.d.sa.m. ptulit in natitate nobis btā xpo fructū q fuit sciatus in ꝯceptiōe germinauit i natitate. collect? in pānoz involutiōe. ad domū illat? i purificatione. flagellat? i stipite. vētilatus i falsoz testiū accusatōe. imolatus i passione. purgatus i resurrectōe. comedet i quotidiana eucharistie susceptōe ⁊ i celesti fruitione. btā itaqz virgo ē celū que xpm zo

rauit. Ipsa nubes que xp̃m pluit. Ipsa t
ra que xp̃z germiauit. In natiuitate dñi
fuit beata virgo terra de cꝰ limo forma
tus ē uetus adā terra de qua orta ē vezi
tas terra de qua ortus ē fructus t re subi
limis. terra bona i qua sēmen cecidit. ter
ra fluēs lacte ⁊ melle t ra germians her
bā uirentē terra de qua oriebatur fons
irrigans uniuersam superficiem terre.

De circuncisione domini. Cap. ix.

Circūcisionē accepit christus mul
tipliciter. primo ut legē quā dedit
aliis ⁊ ipse cōpleret. Secūdo vt humili
tatē oñderet. q̄ enim cerimonialibus ad
que nō tenebatur se subiecit ipse namq̄
dñs legis fuit. tertio ut sanguinē suū p̄o
nobis nō solū i etate virili. sed ēt i infātia
füderet. quarto vt nos circūcidendos fo
re spūaliter oñderet. quinto vt hereticos
cōfūderet q̄ dixerunt eū nō vez corpus
sed fantasticū hūisse. sexto ut iudeis sa
tisfaceret qui scādalizati fuisset si circun
cisiōem nō accepisset. septimo legē vete
rem approbaret que vsq̄ ad ipsū obser
uanda fuit. Legalia. n. scōm Aug. fuerūt
aū passionē viua. ⁊ post passionem domi
ni mortua. sed postquā per mūdū claru
it euāgeliū sepulta. Circūciditur iesus ñ
solū circūcisione legali. sed ēt circūcisiōe
spūali. Unde possum⁹ circūcisionē qua
druplicē assignare. prio circūcidit eū pr̄
cultello paupertat̄ i natiuitate. secūdo
circūciderūt eū parētes eius octauo die
cultello penalitatis. tertio circūcidit i oi
vita sua cultello hūilitatis. quarto circū
ciderūt eū iudei in passiōe cultello cru
cis ⁊ hoc per milites pilati circūcidūt ēt.
Jesus in suis quadruplr. prio p detrac
tores q̄ auferūt āicos ⁊ famā. 2°. p rap
tores q̄ auferūt bona tpalia. tertio p he
reticos q̄ aufezūt aiaz. quarto p tyrānos
q̄ auferūt corpus circuncisio nostra spū
alis duplex ē. prīa mētis i pñti a culpa. se
cūda corporis in futuro a pena. prima si
gnificata ē per circūcisionē solēnē que
facta ē in Egypto ⁊ hec triplex. s. ē icipi
entiū a vitiis cultello iustitie. Itē pficiē
tiū a superfluis cultello misericordie. Itē
pfector̄ a mūdialib⁹ crucis cultello cha
ritat̄ perfecte scā significata ē per cir
cūcisionē factā i galgalis i terra promissio
nis. q̄ in octaua resurrectōis per petrā
xp̃m circūcidimur ab oībus miseriis. Ex
quo p̄z q̄ efficatioz ē nostra cirūcisio spū
alis q̄z iudeor̄ carnalis. q̄ illor̄ circūcisio
licet pccm̄ originale tulerit tū ianuā pa
disi ñ apuit. ſz nostra vtrumq̄z facit. In
hac materia duo tāgunt. primū ē xp̃i hu
militas i circūcisione. scōm eius sublimi
tas i nois ipositōe. Uocatū ē iquit nomē
eius iesus. Dignitas aūt huius nois mul
tiplex ē. Est. n. ab eterno cōsecratū. vt
dicit Ber. Ab antiquis prefiguratū. s. in
Josue. a p̄phetis desideratū. Isa. Nom̄
tuum in desiderio aie. a scis patribus p̄
phetatum. Salomonis oraculo. a deo no
minatū. Ap⁹ ad philip. tertio. Dedit illi
nom̄ ⁊ cetera ab āgelo prenunciatū. Lu
ce primo. Sanctus nomen eius. ab Apo
stolis magnificatū Actuz quinto. Ibāt
apostoli gaudentes ⁊ cetera. a martyri
bus testificatum q̄ pro nomie passi sunt
a confessoribus collaudatū. ps. iij. Lau
date pueri dñm ⁊ cet̄a. a sanctis virgini
bus pregustatū. Cañt. i. Oleū effusū nō
mē tuū Jesus ē mel in ore melos in aure
iubilus in corde ab oi bus scis exaltatū.
psal. xxxiij. Magnificate dñm mecū. et ex. n
e. in id ipm. Petrus actuū quarto. Non
ē alid nom̄ sub celo in quo oporteat nos
saluos fieri in hoc noie iesus sunt quinq̄
littere que posūt eē initia ista p̄ dictōz
iocūditas meritū. Et nitas viuētiū. Sani
tas lāguētiū. Ubertas egentiū satietas
esurientū. Et hoc nom̄ Jes⁹ xp̃o ꝓuenit
triplicit. prio rōne nature ut q̄ ex diuia
nata erat saluator auctoritate ex hūana
natura fieret saluator misterio ut vendi
caret sibi nomē saluatoris. scōo rōne de
centie. q̄ decuit ut ex re nom̄ hēret. vñ
quia saluat a pcc̄o a diabolo ⁊ ab infer
no merito nomē habet illi bñficio ꝓgru
ens. tertio rōne efficacie q̄ xp̃s nos sua

passione saluauit.

De baptismo domini.

Capitulum. iij.

M baptismo dñi notatur ipius hũilitas.⁊ nostra vtilitas. Ipius hũilitas notat i quattuor. Prio qz uẽit Jesus.s.dator salutis.⁊ nõ idigẽs salute.2°. qz ad iordanem vbi creator elementorũ subiecit se hũili elemento aque. 3°. qz ad hominẽ.i. Joãnem.s.dñs ad seruum. rex ad scutiferum.sol ad luciferũ. 4°. vt baptizaretur ab eo.s.fons a riuo.plenitudo a stila.auctor baptismi a baptismi ministro Utilitas nostra notat i quattuor que circa christum baptizatũ euenerũt. Primo qz cũ christus baptizatus fuit confestim ascendit de aqua per qõ notatur in nobis gratie infusio.hõ enim per baptismũ liberatus a culpa ad virtutẽ statim ascendit. 2°.apertum est celũ per quod notat per baptismũ ascendentis euolatio.3°. descẽdit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsũ.per quod notat q baptismus facit hominem templũ spũs sancti 4°. vox patris facta ẽ.Hic est filius me⁹ dilectus in quo notatur q per baptismũ de filio ire fit filius gratie. Jn baptismo xpi notãtur substãtialia baptismi nostri.s. baptizans ⁊ baptizãdus.materia.forma. ⁊ intentio.Baptizans fuit Joãnes i quo ministri sanctitas designatur. Baptizãd⁹ fuit christus.nostrũ baptismuz conlecrans.quia tactu sue mundissime carnis vim regenerativam cõtulit aquis.Materia fuit aqua magis ꝓueniens ⁊ cõmunis ceteris liquoribus ad baptismũ exñs.forma vero notatur ꝑ testimonium trinitatis.Fuit eni ibi pater in voce.filius in carne.spũs sanctus in colũbe specie. Jntentio consequit formam. Voces eniz vt ait phũs.primo ꝑ termineas signa sunt earũ que sunt in aia passionum. Per vocẽ patris q̃ audita ẽ in baptismo xpi notantur quoz dignitates et excellẽtie xpi. Luz.n. dr hic est cõmendatur xps a vera eẽntia qz solus deus hẽt verũ esse. Oẽ enim eẽ a forma est.deus ãt forma est sine matẽia vt dicit Boecius.Cũ dr filius cõmendatur xps a similitudinis paterne cõuenientia.ex eo namq; dr filius.quia fit vt ille ꝑpter quod filius dr imago pris potius ẽt q̃ spiritus scũs pp rõnem quã habes li⁹ primo.Cum dr meus cõmendatur a substantie indifferentia.dr enim meus.i. mihi subãlis.Cum dicit dilectus cõmendat ab amoris benivolentia. Jdeo pater diligit filiũ.⁊ oia que hẽt dedit in manu eius Cum dr in quo mihi cõplacui cõmendat a spãli complacentia. Sz nota q placituz est quieta uoluntas. vñ complacui.i. cum spũ sancto in filio secundũ naturam assũptam quieui

De plenitudine gratie xpi.

Capituluz. xiiij.

Post hoc cõsiderandum ẽ verbuz incarnatum q̃tum ad plenitudinẽ charismatũ spualium que sũt plenitudo gre in effectuz.plenitudo sapie in intellectu.ac plenitudo meriti in ope ⁊ effectu. Circa primũ notandum ẽ q in xpo a sui conceptione fluit plenitudo gratie q̃tuz ad grãm persone singularis.⁊ quantũ ad grãm capitis.⁊ quantũ ad gratiam vnionis.⁊ hec triplex gra.est eadẽ in essentia sed differunt in effectu. Gra.n. persone singularis ẽ gratia habitualis quã habuit ꝑpletissime ⁊ plenissime xps. excepta fide ⁊ spe quas virtutes nõ hũit.sed id qõ eis succedit i patria.qz fidei succedit cognitõ spei. vero succedit comprehensio rei. sciendum ãt q predicta gra persone singularis exuberat in xpo ita q influit in mẽbra corporis sui mistici sensum ⁊ motum spualem scõm fontalem plenitudinẽ oĩs gratie in ipo habitãtis dicit gra capitis. vñ nota q xps scõm vtrãq; naturã dr caput ecclie.qz nõ solũ inq̃tũ deus.sz ẽt in quãtũ hõ influit sensũ ⁊ motũ spũs ⁊ gratie in oẽs q adherent ei.vel ꝑ fidem rectã vel per fidei sacramẽtum. Sed inquãtum hõ influit eã per motũ meriti.⁊ illud meritũ qõ non solũ ex cõgruo.sed ẽt con

digno meriti influit mẽbris gr̃am. ⁊ hoc hũit ex vnione ad verbuz. Ex predictis collige q̃ xp̃s inquãtum hõ dr̃ caput ecclesie triplici rõne. Primo pp influentiã gratie sicut dictũ est.2°.pp conformitatẽ nature quã hz caput ad membra q̃ licet xp̃s excellet mẽbra sua quãtum ad naturam diuinitatis.tñ conformis est illis i natura humanitatis.3° dicitur caput meta phorice.q̃ sicut corpus xp̃i uerũ constat ex purissimis mẽbris.ita corpus eius mysticum ex puris fidelibus. Nã de plenitudine eius oẽs accipiũt beneficiũ gratie ⁊ spiritus q̃ ad eum accedũt.uel p fidem ⁊ ctã. vel per fidei sacr̃m. Alia rõe secũdũ q̃ hõ dr̃ caput.s.pp nature cõfirmitatez quam caput hẽt ad totũ corpus vt supra dictum ẽ.preterea secundũ q̃ eadem gr̃a singularis pr̃õe habilitauit humanã naturam xp̃i ad vnionem xp̃i.vt hz digna esset vniri tante celsitudini. vocatur gratia vnionis per quã xp̃s non tantũ felicitate glorie.verum ẽt adoratiõe latrie dignus fuit. Attamen inquãtũ est cõstructio trãsitiua.cũ dicitur gr̃a vnionis est unio hũane nature ad diuinã naturã que gratis ⁊ sine meritis data ẽ humanitati xp̃i. Sic enim differt gr̃a hitualis a gr̃a personali ⁊ a gr̃a capitis sic unio differt a gr̃a hituali.pp quod dicitur in Joãne 20.q̃ spũs sãctus datus ẽ ei non ad mẽsurã q̃ dupliciter exponitur.primo sic nõ ad mensurã i.totaliter ⁊ non particulariter.vt gcgd potuit hs ei de spiritu scõ dare dedit ei. Secũdo sic non ad mensurã.idest super oẽz portionem respectu alioruz hoium. De hoc q̃ dicit Joãnes.1.plenũ gratie ⁊ veritatis.nota q̃ multiplr distinguitur plenitudo.prima ẽ sufficiẽtie que i quolibet iusto reperitur.scõa est copie que fuit in aplis ⁊ i Stephão. Actuũ.7°. Stephanus ãt ple.gr̃a ⁊ for.tertia ẽ vniuersitatz que ẽ in eccl'ia cui nulluz donũ deest.quãta est excellentia que fuit in btã virgine q̃ oẽs scõs exceõbat i gr̃a.Eccl'.24°. Inme ois gr̃a.Luce.1. Aue gr̃a ple.gnta superfluentie que fuit in xp̃o. Joan.p°.plenũ gratie ⁊ veri.circa inocentiã xp̃i hoc sciẽdum ẽ q̃ habuit imunitatẽ ois culpe. ⁊ quantũ ad actũ. ⁊ quantũ ad posse. qa nõ peccauit nec peccare potuit.nec pccm̃ originale a patre traxit.q̃ patrem nõ habuit carnalẽ·nec a matre hũit pccm̃ quã spũs sanctus totaliter a fomite libauit.

De plenitudine sapientie christi.

Capitulum. lx.

Sicut in xp̃o fuit ois plenitudo gr̃e ita ⁊ ois plenitudo sapie.non soluz quantũ ad cognitionẽ. verũ etiam quantũ ad modos ⁊ differentias cognoscẽdi q̃ sũt quinq̃.primus ẽ cognitio sempit̃nalis ex parte dinitatz.⁊ hoc mõ cognoscit oia filis.s.finita ⁊ ifinita.q̃ apõ deũ ois ifinitas ẽ finita. Secs.n. videt mlta i vno.i.i se ipso.vñ non differt q̃ videt.⁊ per q̃ uidet.q̃ uidet se p se.⁊ in se videt oia.non solũ que fecit.sz que facere põt que sunt infinita.scõs modus est cognitio sensuali tatis ex pte carnis.iste modus ẽ cognitõ p experiẽtia qua xp̃s non sensit oia simul q̃ sensus non ẽ pticeps rez nisi ad pñtia obiecti.3° modus est spũalis ex pte mentis. ⁊ iste triplex fuit.s.per naturam. per gr̃am.⁊ per gloriã.p̃ naturã est igr̃ tertius modus cognoscẽdi quo xp̃s cognouit oia que spectãt ad vniuersi cõstitutõe.sz longe excellẽtius quã adã ẽt existẽs in natura istituta.quartus modus ẽ p gr̃am hoc mõ xp̃s cognouit oia que spectãt ad hũanã generis redẽptionẽ.longe tñ excellentius q̃ aligs ꝓphãx.uel ẽt angelox. Nõ solũ enim hũit xp̃s sciam p hituz. vt adã ⁊ angeli.sed ẽt p hitum infusũ velut sci p gr̃az illũinati.cognitiõez nõ hũit p habitũ agritũ q̃ ꝓpter ipfectionẽ in xp̃o nõ fuit.s.9 mõus ẽ per gloriaz hoc mõ cognouit oia xp̃s finita gdem cognitione actuali infinita non nisi cognitione hituali vel excessiua.anima enim christi per gloriaz cõprehensionis capiebat quecunq̃z capere potest natura finita vnita infinito.sciendum ergo q̃ res dupliciter hẽt cogno

ſci in arte.ſ.l' ab ipſo artifice vel ab alio artē cōtēplante.vtroq; mō cognouit xp̄s res. Primo modo p naturā diuinitatis. ſcdo modo p naturā cōprehēſionis. Pza tēr igitur ex premiſſis quicq; dīcte cogni tionē que erant i chriſto. Per primū.n. modū būit cognitionē.vt deus.p ſcām vt hō per tertiū vt viator.p quartū ut il luminator per quintū ut cōprehēſor.xp̄ſ ſcām vtrāq; naturā dī lux.qz ſcām diui nitatē illuminat intus aiam ꝛ ſcām hūa nitatē iformat exteri⁹ vitā.ꝛ hoc triplr ſ.miraculis predicationibus.ꝛ exemplis Primū eſt potētie.ſcām ſapiente.terti um bonitatis. Nota preterea qz ſcientia chriſti hōis lipidiſſima ē inter ſcias crea tas.qz nihil hēt āmixtum de ſuo contra rio vel actu.vel potentia p̄lertim cū non poſſit aliqd ignorare pp ſui vnionē ad ℣ bum.tū qz alia chriſti creatura eſt nō eſt ſcia eius ita lipida ſicut dei q̄uis ſcit oia ſicut deus. Quod dī Jeſus ꝓficiebat ſa pia ꝛ etate cozā deo ꝛ hōibus.nō ē intel ligenduz qz in ſe profecerit.qz ab inſtan ti cōceptionis ſapia plenus fuit. Sed po tius in alijs q doctrina ſua ꝛ exēplo pro fecerūt ꝛ hoc cozā deo.i.ad gloziā dei ꝛ hōibus.i.ad vtilitatem hominū.proficie bat tū Jeſus ēt in ſe cognitione experi mentali ꝛ ſenſuali qz ſcōz Apoſtolū ad hebreos. Dicit ex his que paſſus eſt obedientiam.

De merito chriſti. Cap. 16.

Jmul fuit xp̄s viator ꝛ cōpreben ſor ab inſtāti cōceptionis ſue. Ex tunc.n. cepit mereri ꝛ frui. Meruit autē inquātū viator nō inquantum cōprehen ſor.perfectio ꝛ plenitudo meriti chriſti notat in iſtis.primo quātum ad eū q me rebatur.qz ñ tm̄ hō.ſed ēt deus.ſcdo quā tū ad tēpus quo merebat.qz ab inſtanti cōceptionis ſue vſq; ad hozā mortis.ter tio quātū ad id p quod merebat.qz p hi tum perfectiſſime charitatis.ꝛ per exer citiuz perfectiſſime virtutis.quarto quā tū ad eū cui merebat qz nō tm̄ ſibi.ſed ēt nobis. Oibus.n.operibus que procede bāt ex libero arbitrio meruit ſibi vitam eternā iā habitā ꝛ nobis hīdā gnto quā tū ad id qō merebat nobis.qz veniā gra tiā ꝛ gloriam ſtolā quoq; carnis ꝛ aper tionē ianue celeſtis. Ante incarnationez enim xp̄i diabolus būit manū attrahētē ꝛ manū impellētē.attrahentē dico potē ter in culpā. Jmpellētē aūt ſine obſtacu lo ad limbū i penā. Sz xp̄s primā manū ſuo merito debilitauit.ſcdam vero peni tus āputauit. Jgit̄ i merito chriſti radica ta ſūt merita noſtra ſiue ſatiſfactoria pe ne ſiue meritoria vite eterne.qz nec ob offenſa creatoris digni ſumus abſolui. nec imēſitatē premij que de⁹ ē digni ſu mus aſſequi niſi p meritū homis dei. 6⁹ quātum ad id qō merebatur ſibi.qz lz ñ mereret glorificationē mētis quā iam hē bat meruit tū ſibi per humilitatē paſſio nis acceleratione reſurrectionis glorifi catione ſui nois ꝛ dignitatē iudiciarie po teſtat ſicut ait Ap⁹ ad philip.ſcdo. Lhri ſtus fcūs eſt pro nobis obe.u.ad mor.ꝛ ſe quitur propter quod et deus exal.il.quo ad primū ꝛ dedit illi nom̄ ꝛc.quo ad ſecū dū ut in noie. Jeſu oē.g.f.ꝛc.quo ad ter tiū. 7⁹ quantū ad modū quo merabat. Dicitur.n. mereri qs triplr.ſ.de indebi to faciendo debitū vl de debito magis ꝺ bitū vel de debito vno mō faciēdo ꝺrbi tū alio mō premiſſis duobus modis me ruit nobis ꝛ nō ſibi.qz nō poterat facere ſibi de indebito debitū vel de debito ma gis debitū cū a principio fuerit ſanctiſ ſimus.nec in ſcitate potuerit perficere. tertio vero mō meruit ſibi.qz bonū glie quod ſibi fuit debitū per gratiā vnionis fecit ſibi debitū alio mō.ſ.per virtutē bo ne operationis meruit.n.ſibi vitaz eter nā iam habitam ſicut nobis habendam.

De voluntate chriſti.

Capitulum. xvii.

Voluntas in xp̄o duplex fuit.ſ.cre ata ꝛ in creata de qua ſupra dictū eſt ſed creata voluntas eius duplex fuit

ſ.rõis ⁊ ſenſualitatis adhuc volũtas rõis duplex ẽ.ſ.rõis.ut rõ eſt.⁊ rõis ut natura ẽ.voluntate rõis ut rõ eſt conformauit ſe in oĩbus voluntati increate. ſz uolũtate rõ nis vt natura eſt ⁊ uolũtate ſenſualitati ſ voluit aliquid ꝓpꝛiuz.qõ noluit uolũtate rõnis ut rõ eſt.ſ.nõ moꝛi.⁊ in hoc iſte vo luntates nõ fuerunt ſibi contrarie.ſz noli ta contraria fuerũt .qm̃ ſcõm voluntate diuinam qõ iuſtum erat voluit. ſz uolun tate rõnis iuſte cõſenſit.ſecundũ uero uo luntatẽ carnis penam recuſauit.⁊ ſic una queꝫ uolũtas qõ ſuum erat tenuit.ſ.vo/ luntas diuina iuſtitiam.uolũtas rõis obe dientiã.voluntas carnis naturã.i.pene ꝛe cuſationem. Ad pz ꝙ aliquid uelle eſt illi citũ ſenſualitati.ſic fuit in xpo uelle ñ mo ri.quãuis volũtas nõ moꝛiendi fuerit cãli ter a ſenſualitate. fuit tamẽ occaſionali ter a rõe.qz xps ſicut uoluit fecit illud hõ ribile uenire in imaginẽ ⁊ eſtimationẽ hꝰ facto naturaliter moꝛtẽ refugit.hoc ãt uo/ luit ꝑ ꝑ nr̃am iſtructionẽ.⁊ ſic rõ ꝓ ſẽſua litate aduocauit dicẽs.pat̃ ſi fieri põt trã ſeat a me calix iſte.⁊ hec petitio fuit tã ſẽ ſualitatis quã rõis.ſz ſenſualitatis fuit tã quã affectantis.ꝓrõis ãt tãquã ꝓponẽtis. ⁊ hoc xps fieri uoluit ad triplicẽ inſtruc/ tionẽ noſtrã.pria ẽ ut ſcimus nõ eſſe pec catũ aligd uelle ex ſenſualitate.qõ eſt cõ trariũ uoluntati die.ſcõa eſt ut martyris xpi nõ ſe deſperent ſi moꝛtẽ moꝛeãt. cuz illã ẽt filius dei moꝛtuit.ꝛtia ẽ ut diſcam9 diſcrete patere.ſ.ſupponẽdo uolũtatem nr̃az uoluntatis dine.⁊ hoc notat̃ in ꝓdi tione appoſita ſi fieri poteſt. ⁊ ibi.uerũtã en nõ ſicut ego volo.

De defectibus quos xps aſſũpſit.

Capitulum. 18.

n On ſolũ xps aſſũpſit humanã na turã.ſz ẽt defect9 circa naturam quos vz ipſũ decuit aſſũere. vñ pene ſint excitatiue ⁊ tutiſ pfecte ⁊ teſtificatiue hu mane nature ñ ſimulate aſſũpſit penalita tes tã coꝛpales quã ſpũales que recipiũt noſtrã naturã i cõi.ſicut famẽ.ſitiz ex ab ſcẽtia alimẽti:triſtitiã ⁊ doloꝛẽ i pñtia no cumenti:⁊ huiuſmõi.ut ẽ caloꝛ.frigus.laſ ſitudo ꝛc. Nec oẽs ỹfectus coꝛpales aſſũ pſit.ſicut ſũt defectus egritudinũ multi/ foꝛmiũ.nec oẽs ſpũales.ſicut ſũt peccatũ ignoꝛãtia. rebellio carnis ad ſpũz.ꝓterea qz nullus inocens ꝺz inuitus penã ſuſtine re.cũ hoc eſſz ꝓtra oꝛdinẽ diuine iuſtitie xps ſic penalitates ſuſcepit.vt tũ pati nõ poſſet inuitẽ.qz paſſio ſua nec fuit cõtra oꝛdinem diuine uolũtatis.nec contra oꝛ dinem rõis.licet cõtra uolũtatem ſenſua litatis ⁊ carnis. Dicimus etiã ꝙ xps uere timuit.⁊ vere doluit.⁊ uere triſtis fuit.ꝓ ut iſta notant propaſſionẽ. Differt ãt ꝓ paſſio a paſſione qz tunc affectio dicitur paſſio quãdo aĩa afficitur ꝙ tamẽ oculuz mẽtis nequaq̃ turbat. ſz paſſio ꝺr̃ qñ af fectio ẽ ita foꝛtis ꝙ mentẽ turbat.⁊ facit a rectitudine.vel a cõtemplatõe dei deꝛe are.⁊ tũc rõ leditur ⁊ patitur. vñ differt iſta duo ſicut diſpoſitio ⁊ hitus.

De paſſione xpi.

Capitulum. 19.

c Irca paſſionẽ dñi cõmendemus i ope patiẽtiaz iſuperabilẽ.i mõ hũi litatem admirbbilẽ.in cã charitatẽ ineſti mabilẽ. Circa coꝛpus nota ꝙ xps ſuſtinu it clauoꝛũ aſperitatẽ in tactu. In auditu opprobꝛioꝛũ ꝓfutationem. In guſtu ace ti ⁊ fellis amaritudinẽ. In oculis lachꝛy marũ effuſionem.i coꝛde timoꝛẽ. De mõ patiendi tenendũ ẽ ꝙ xps paſſus eſt paſ/ ſione gr̃iali.qz ſcõz oĩa mẽbra coꝛpis. Iſa. ſ3°. Vidimus euz non hñtez ſpeciem ne qz decoꝛem. Item paſſione acerba. Tre. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam. Fuit chriſti. paſſio maxima, tũ ratione in tentionis ꝓpter optimã diſpotionez ip ſius patientis.tum ꝓpter innocentiam eius:tũ ꝓpter honoꝛis eius excellentiã Honoꝛabilis enim ſi confunditur plus le ditur ꝓcipue inter ſuos. Item gꝛauis fuit eius paſſio ꝓpter ipſius virtuoſita tem quia hõ vilis ỹ moꝛte ſua dolere nõ debet.cũ turpitudo ſua tũc finem capiat

Jtē pp ignominiosā passionē que attēdit in patibulo crucis que fuit supplicium pessimorum. ⁊ in cōtortio iniquorū. s. latronū cū qbus erat dānatus. Curat autē xps passione gñali infectionē vniuersalē passione acerba libidinē passiōe ignominiosa superbie presūptionē. Jn cā passionis attenditur charitas maxia qua nos liberauit ab inferno venā dādo qua mundū renouauit gram largiēdo qua celū apuit gliam cōferendo. Hec tria notant in titulo crucis. Nā pp primū dr. Jesus pp secūdū dr nazarenus q interptatur candidus. pp tertiū rex iudeoz. xps sanguinez suū fudit qnqz vicib⁹ viuus ⁊ sel mortuus. s. in circūcisiōe. in orone. i cozonatōe. i flagellatione ⁊ i crucifixōe i lāceatōe. Per primū docemur pccā abiicere. p secūdū metis angustiā p salute nostra tenere p tertiū aiam nostrā virtutibus ornare per quartū carnē nraz dōare. Per quintū mēbra mandatis dei ligare per sextū vulneratū cor amore dei hēre. Postremo q iste passiones nō attingebāt diuinā naturā. sz hūanā. iō i morte xpi facta ē diuisio aie a carne vt trī salua eēt vnio tā carnis qz aie ad diuinitatē. Hoc ēt sciendū est q christus si passus fuisset trī semo defecisset qtū pertinebat ad cōditionē humāe nature in se cōsiderate sine vnione. sed i potestate nature vnite fuit vel sic defecere. vel non deficere.

De effectu passionis christi.

Capitulum. 20.

Effectus passiōis christi multiplex est sicut pz in his quinqz versibus

Passio debilitat spoliat informat honorat. Excitat inflāmat repat pacē dat ⁊ armat Sanat viuificat ducit dulcorat obūbrat. Ad culpa reuocat reserat illuminat ornat passio debilitat virtutē demonuz. Job. 40. Quasi i hamo capiet. Leuiatā Spoliat infernū. Jsa. viii. Doca nom ei⁹ spolia detrahe. Jnformat p exēplū pria Petri. 4. Christus passus est p nobis nobis re. exēplō. vñ christus ē quasi liber positus in pulpito crucis vt discam⁹ obedientiā patientiam. humilitatē ⁊ charitatē. Disce āt quō se hūt spāliter in caplo q sibi tenebatur. vnde Ber. Stetit Jesus cozā pfide iclinato capite. vultu placido. sermone raro voce submissa. deflixis in terraz aspectibus. paratus ad oppzobria ⁊ ad verbera promptus. Honorat imitatores suos. Dester. viii. Sic honorabitur quē rex voluerit honorare. Excitat ad puguā spūalez. i. Dacha. 6. Ostendert elephātibus sāguinem. Jnflāmat ad diligendū Ber. Super omnia te mihi reddit amabilem bone. Jesu calix quez bibisti opus redemptionis nostre. Repat naturam āgelicam. Jpse enim christus est lapis āgularis qui fecit vtraqz vnū. Pacem dat inter deum ⁊ hoiem. ⁊ inter āgelum ⁊ hominē. ⁊ inter hoiez ⁊ hominez. Eccl. xlii. Jn tēpore iracūdie factus est recōciliatio. Armat contra mūdum carnē ⁊ diabolum. vnde signatur per clypeum quem leuauit. Josue cōtra haym. Sanat mentis vulnera. Numeri. xi. Aspicientes in serpentem eneum sanabātur. Vnificat spiritualiter. Ap⁹ ad ro. Luz esse mus mortui peccatis conui. tē. Augusti. Dortuus est unicuius ne maneret vnicuius. Ducit per mare huiusmodi. Exo. quarto. De xpo Doz si Dulcorat exodi De ligno missō in aquis Darath. Obūbrat. Lanit. scō. Sub vmbra illius quem desiderabi. Al clpa reuocat. Jsa. lz. Attrit⁹ est propter scelera nostra. Reserat celū Jsa. Dabis clauem dauid. i. crucem sup humerum eius illuminat. vnde crux est quasi candelabrū tabernaculi. Jtē. Thobie ii. Illuminatus est per fel piscis. Ornat vnde dixit beata Agnes ⁊ sanguis eius ornauit genas meas. Christus passione sua vicit diabolum quē ligauit infernū quē spoliauit mortem quā superauit mundū quē cōtempsit. supplicū quod p tulit celum quod aperuit. Passio christi tollit. 7. vitia capitalia. Tollit enim superbiam capitis inclinatio per quam

videbat fugere titulū crucis. in quo scripti erat rex iudeoꝝ. Inuidiā brachiorū extensio quasi ad ꝑplexum inuitās auaritiā multorum errogatio que i passiõe tradidit Ber. D sce hõ in ẽ tū debes diligere deuꝫ q nobis carnē suā in cibum. sanguinē in potū. aiam in preciū. uestē crucifixoribus. corpus discipulis. matrem Joāni. accidiā festinatio ad passionē Iram mollis respõsio. Gulā fellis ⁊ aceti potatio. Luxuriā lateris vulneratio. In redẽptione nra fuit gra mirabilis. Prio ex parte motiui. q. charitas dei vidit q nec p aīcos. nec per ꝑcium poterant nos redimere. Pterea frēm nr̃m se fecit nostrā naturaꝫ assumẽdo. vñ ps. 24. Redime me domie ⁊ miserere mei. q. vniciuius. i. non hñs aicos. ⁊ pauper. i. non hñs ꝑcium sum ego. sc̃o ex parte redimẽtis q cum liberare posset ex potentia fecit hoc potius ex misericordia vt ad amorē nos cõstringeret suū. ⁊ iustitie ipius satisfaceret. tertio ex parte redẽpti q oppimebat criminū seruitute. ⁊ detinebat in carcere. Sed cõtra pmū magnū erat q filiꝰ seruꝰ fieret. vt seruꝰ fieret lib. cõtra. sc̃oꝫ magnū fuit q dñs ad carcerē limbi dscẽderet. vt seruꝰ celo ascenderet. 4° ex pte iustitie. q. nulla iustitia dictabat vt inocens puniret ꝓ reo. 5° ex parte excellentie dine. q. meru erat q impciabile ponebat sub ꝑcio vilis creature. sexto ex parte ꝑcij dati. Si. n. redimisset nos sole adhuc ad gras tenere mus. nūc ãt redemit nos aia corpore ⁊ vita. vt nihil horū sibi subtraheremus. circa passionē dñi nota septem suauitates. ſ. Inclinationē capitis ad oscula in signū nostre recõciliationis. Brachierū extensionem ad ãplexum in signum receptiõis in gram de peccato. Lateris apertiõem pꝛ effusionez ꝑcij nostre redemptiõis ⁊ abutionis. Exiuit n. sanguis ⁊ aqua. Clauorum i manibus ⁊ pedibus infixionē pꝛ memoriā nre recordatiõis. Isa. 49. Nũ gd obliuisci põt mulier infantē suū. Corporis denũdationē in exẽplum nostre cõfessionis que dz esse nuda. Crucis portationē in exẽplum nostre imitatiões. Corone spinee ipositionē in figuraz nostre glorificationis. De effectu passiõis dñi. Iiii. Per redẽptoris nostri mortē ō. tenebre ſ ad lucem. de morte ad vitā. de corruptõe ad incorruptionē. de exilio ad patriā. ō luctu ad gaudiū. de terrili ad celeste regnū uocati sumus. Itē dicit q xps fuit sacerdos per quē recõciliati sumus. fuit tẽplū in quo recõciliati sumus. fuit deus cui recõciliati sumus. xps fuit mediatoꝛ ppli iudaici ⁊ gẽtilis. ⁊ sc̃om hoc dr lapis angularis. Itē hominum angelorū. ⁊ sc̃ombꝰ dicitur pacificus. Itē dei ⁊ hoium. ⁊ sc̃ũ dum hoc dicitur redẽptor. Ber. Quid vltra debuit facere ⁊ nõ fecit? Absoluit vinctum. Illuminauit cecū. Reduxit erroneū. Reconciliauit reum. Itē Augꝰ. Ecce pro impio pietas flagellat. pro stulto sapiens illuditur. pro mẽdace veritas negatur. pro iniquo dãnatur iustitia. pro crudeli misericordia affligitur. p misero sinceritas repletur aceto. Dulcedo felle imbuitur. pro mortuo vita moꝛit. Christꝰ pro nostra infirmitate medicinas accepit in se. curauit eñ nos per dietam quando ieiunauit quadragita diebus ⁊c. per sudorem q̃ factus est sudoꝛ eius sicut gutte sanguinis. per minutionem quando fuit clauis ⁊ lancea vulneratus per potionē quando gustaui acetū cum felle mixtum per emplastrum quando eius facies fuit suptis illita. per electuarium quando corpus ⁊ sanguinem dedit in cena discipulis De cruce domini.

Capitulum. xi.

i In cruce christi notãtuꝛ hec sup plicium quo nullum maius. Tre primo. O vos omnes q tranſitis per uiã ⁊c. Nullum maius dico ex eo q passus ẽ ipse iustus pro iustis ex iniustis causis. ſb iniustis iudicibus ⁊ iniustis penis. O pro brium quo nullū vilius. Sapientie. tertō Morte turpissima condemnemus eum. Precium quo nullum conuenientius. q.

ficut per lignū vēit culpa. sic ⁊ per lignū redēptio. Mysteriū quo nullū ꝓfundius. Eph 3°. Ut possitis cōprehendere cum oibus sanctis ⁊c. quod exposuit Augu. de cruce. Exemplū quo nullū perfectius .i. Petri.iiii.xp̄s passus ē ꝓ nobis ⁊c. Crux multis rebus cōparatur. Ipla est.n. clauis celi. Uectis arche. Nauis maris. Arbor dan el. Palma fructū. Salomonis. Baculus Jacob quo transiuit iordanē. Speculū imitationis. Scala ascēsionis. Uamus quo Leuiathā capitur. Tor cular quo xpi sāguis exprimitur. Cythara qua demon saulis cōpescitur. Palus quo serpens eneus suspenditur. Thau quo frontes fideliū signantur. Candelabrū quo tabernaculū illuminatur. Lignū aquas marath dulcorās. Uirga Moysi p mare rubrū pplm dei ducēs. Gladius ipium. Goliā decapitans. Uexillū ad pugnā spiritualē colligēs. Cathedra docti pulos christi erudiens. Equus dei āicos honorās. Clypeus Josue hain ipugnās Liber mysteria profūda cōtinens. Alta re acceptissimā oblationē recipiens. Septē verba xp̄s in cruce protulit. primum p̄ ignosce illis scōz. Hodie mecū eris in paradiso tertiū. Mulier ecce filius tuus quartū. Sitio quintū. Hely. Heli lamaza batani sextū. Pr̄ in manus tuas cōmendo spiritū meū septimū. Cōsumatū est. Per primū docemur iniurias dimittere per scōm petētes exaudire. Per tertiū pentes honorare. Per quartū salutē nostram desiderare. p quintū ad deū i necessitatibus clamare. p sextū auxiliū nostrum in deo ponere. per septimū vitā nr̄am sine debito cōsumare. Quattuor brachia crucis signant quattuor virtutes quibus extendi debz hō noster interior. Signat .n. p superior charitatē. Inferior humilitatem. A dextris obedientiā. A sinistris patientiā. Itē i quattuor brachijs crucis notantur beneficia crucis. Signat.n'. ps superior ianue celestis aptionē. Inferiō inferni destructionem. A dextris gratie collationem. A sinistris peccatorum remissionē. Quattuor ligna fuerūt i cruce sicut dicē magister i hystoria. pes nāq; crucis de cedro. Stipes de cypresso. Transuersale de palma. Tabula de oliua. Signat.n. cedrus altitudinē cōtēplationis. Cipressus famā bone opinionis. palma fructū iustitie. Oliua lenitatem misericordie.

De descensu christi ad inferos.

Cap. 22

a Prima christi post mortē descēdit ad infernum. siue ad limbū ad liberationē coruz qui christi mēbra extitentes de hoc seculo transierunt. Diabolus enim dū manus i eū extēdit in quo nihil uris habebat merito amisit in alijs potestatem. Alia cā quare christus ad iferos descendit ē vt tantus esset descensus q̄tus ēt liberandorū casus. primus.n. hō sic in statera liberi arbitrij positus erat vt posset ad vitam eternā ascendere vel ad mortē descendere' ꝓut' vellet. Sed pcō pacto sic alterū brachiū statere pponus culpe depressū est. vt esset in imo i ferni. alterū vero in sūmū celi. Hō autez ascenderet depressum' nisi descenderet brachiuz aliud. Descendit ergo dominus vsq; ad infernū vt hominē captiuuz eleuaret vsq; ad celum. Tertia rō est quare christus descendit ad infernū. s. vt sicut viuus fuerat lumē mūdi per presentiaz corpalē. ita mortuus esset inferni lumē p diuinitatis maiestatē. quarta rō ē vt idē christus hoc exequeret per efficaciā qō passione sua meruerat secūdum sufficentiam. Suo quippe meruit per suam passionem. s. satisfactionem. ⁊ ianue apertōnez. ⁊ ideo hec duo efficit in descēsu suo ad inferos. q; per satisfationem soluta si iam vincula captiuitatis per apertionē autem. Janue facta est illustratio ipsius carceris ēt secūdum lucem exteriorem. Liberauit autem christus omnes illos q meriti sui capaces esse poterāt. sicut fuerant sancti patres qui non propter rea

tū persone. ſz pp reatum nature tm̄ deti
nebantur. Sānati āt huius meriti capa
ces non sūt. neq; puuli in limbo detēti qz
de corpore xp̄i non sūt. nec per fidē nec
per fidei sacramētum. Dicendū est ergo
q; aia xp̄i per triduum mortis sue cū sā
ctis patribus in limbo fuit. Ibidem fuit ⁊
latro cui dns dixit. Hodie mecū eris i pa
radiso. qz nomine paradisi intelligitur di
fruitio. qz peracta dei passione. tā ipse la
tro q; alij qui erāt in limbo viderunt deū
per essentiam. Ad quē āt infernum desce
derit si scire volueris. nota q; infernus su
mitur dupliciter scilicet pro pēa. ⁊ pro lo
co pene. secundum primum dicitur q; de
mones infernum secum portant semper
Item prout sumitur pro loco pene infer
nus quadrupliciter distinguitur. Unus
est infernus damnatorum in quo est pe
na sensus. ⁊ damni ac tenebre interiores
⁊ exteriores idest absentia gratie. Iste
semper habet luctum. Super hunc locū
est purgatorius in quo est pena sensus ⁊
damni. ⁊ ad tempus. ⁊ sunt ibi tenebre ex
teriores. ⁊ non interiores. quia habēt gra
tiam lucem interiorem quia vident se es
se saluandos. Supremus locus int̄ hec ē
limbus sanctorū patruz vbi fuit pena dā
ni ⁊ non sensus. ⁊ fuerunt ibi tenebre ex
teriores. ⁊ nō tenebre p̄uationis gratie. ad
hunc locum xp̄s descendit. ac suos inde li
berauit. ⁊ sic infernū momordit. qz partē
abstulit. ⁊ partē reliquit. mortē vero quo
ad electos penitus destruxit. sic dicitur.
O sce. iz. O mors ero mors tua. ero mor
sus tuus. o inferne in. hic quoq; locus fi
nus Abrahae dicebat. qz Abrahā ibi fuit
Sed nūc celuz empireū ē finus abrahae
qz iam est ibi abrahā. A nullo predictorū
locoz est trāsitus ad aliū. nisi q; olim a se
cūdo fuit transitus ad quartum. hoc ē a
purgatorio ad limbū scōrum patruz. Ex
eā predictis pz quaf cātamus libera aias
omniū fideliū defunctorum de penis in
ferni. ⁊ de profundo lacu. qz infernus ibi
sumitur pro purgatorio. sicut ⁊ ibi sumit
pro limbo qñ dicitur xp̄s ad inferos dīsce
disse. Ex predictis colligē q; xp̄s mortu⁹
corpore descendit ad inferos in aia. ⁊ sur
rexit in vtroq; Dicendus est q; xp̄s illo
triduo totus fuit i sepulchro. ſz non totū
et totus fuit in iferno. ſz nō totum. qz to
tū. qz totus dicit personā. totū vero dicit
naturam. Simili dicendum q; cuz vnio
aie cum corpore faciat hoium. xp̄s in illo
triduo ñ fuit hō ſz aia ⁊ caro vnita eēnt
cū vbo. De resurrectione christi.

Capitulum. 23.

c Christus resurrexit tertia die a mō
tuis resumēdo corpus nō tale qua
le prius hūit. sed impassibile ⁊ inimorta
le. Caro enim xp̄i que in natiuitate flozu
it in passione aruit. p gloriam resurrectio
nis reflozuit. ⁊ renouata est vt aquile iu
uenrus. tūc leo catulum suū suscitauit. et
vt fenix reuixit. tunc ficut dicitur Jere.
xviii. Figulus ex eodē luto fracti vasis fe
cit vas aliud sic̄ placuit i oculis eius. Tūc
Jonas ō vētre ceti ille⁹ exiuit. tūc ve
stitū ē cādelabz auro. tūc suscitatū est ta
bernaculū dō qō cecidit. tūc refulsit sol
q; prius erat i nubilo. tūc viuificatum est
granū frumenti qō cadēs in terrā moztu
uz fuerat. tūc ceruus resūpsit cornua tūc
Sanson tulit portas cū postibus. tūc Jo
seph eductus ō carcere rondeī ⁊ cōstitui
tur dns Egypti. tūc cōsciss⁹ sacc⁹ circū
datur letitia. Dns probauit resurrectiōz
suam eē verā p angelos q; nō mentiūtur
Math. 28. Ridens āt āgelus dixit mlie
ribus. Itē p inimicos quoz validissimuz
ē testimoniū Math. 27. ecce qdā ō custo
dibus uenerūt i ciuitatē ⁊ nūciauerunt
pncipibus sacerdotū ⁊c. Itē pbauit eam
nō arte magica factā. ⁊ hoc p comestiōm
Itē non eē fātasticī corporis. ⁊ hoc p tac
tū. Itē probauit in eodē corpe quo pass⁹
est factam. ⁊ hoc p ostensionem circatri
cum. Item probauit eam fuisse in corpo
re glorificato vnito deitati. ⁊ hoc per in
gressum in domum ianuis clausis. Itez
probauit eam multis apparitionibus.

Apparuit.n. ipsa die resurrectionis qui quies. Primo. Marie magdalene. Jo. 21. Mulier quid ploras. Scdo mulieribus redeuntibus a monumēto. Math. vltio tertio Petro. sed nō invenitur modus. quarto duobus discipulis eūtibꝰ i emaꝰ Luce vltio. qnto discipulis congregatis pp metū Judeorū qñ Thomas non fuit cū eis. Jo. 20. Jtē apparuit iter resurrectionem 7 ascēsionez quinges. Primo Thome cū alijs. Jo. 20. Scdo discipulis piscātibus ad mare thyberiadis. Jo. 21. tertio discipulis in monte thabor. Math. vltio quarto in Jerusalē. quinto qñ comedit cū discipulis. Mathei. 7 luce vltimo. 7 actuū. i. Multis de cāis surrexit dñs. s. vt scripturas ipleret. qñ. n. dominus dixit. Ecce ascendemus hierlimā 7c. Luce. 18. subiunxit in die tertia resurget. vt nos ad surgendū spiritualiter ꝓuocaret. qz turpe ē ut sedeat seruus qñ cozā eo surgit dominus vt futurā resurrectionē in se probaret. vt potentiā sue diuinitatis ondēret. qz mortuos suscitare nō ē opus nature. sed diuine potētie. Non est. n. regressus a ꝓuatione ad habitū. vt nos ad contēnēda terrena ꝓ adipiscenda glia animaret. Surrexit xps velociter. qz tertia die. Nam sicut ianuis clausis ad discipulos intrauit. 7 sicut salua virginitate de vtero matris exiuit. sic eum mortuū nec petra in aqua iacuit. nec militū custodia potuit retinere. Integraliter. qz i corpore 7 aia socialiter qz multa cozpora sanctorum qui dozmierant surrexerūt. Et zealiter. Apꝰ ad Ro. 6°. Christus resurgens ex mortuis iam non mozitur 7ce.

Similiter surgendū ē nobis spiritualiter sicut eis modis resurgemus i die iudicij cozporaliter. Resurrectio christi ē cā 7 figura nostre resurrectionis spiritualis causa dico motiua. 7 hoc dr quia cā motiua est in cōpatione nostri. Dum. n. consideramus gloriā resurrectiōis christi mouemur ad surgendū i nouitate vite. Jtē cā motiua ē in consideratione dei patris qm̄ pater deus resurrectionem filio moueter ad dādam eādem gloriā fratribus suis sicut rex qñ facit filiū suum militem mouetur amoze filij vt cū eo faciat multos milites. Figura vero fuit qz sicut xps surrexit in nouitate vite. ita 7 nos in nouitate vite ambulemus. Jtē sicut die resurrectionis xpi precesit dies mozis in pasceue. 7 dies quietis in sabbato sequēti ita 7 nostram gloziosā resurrectionez precedit in nobis mozrificatio vitiorum 7 quies cōtēplationis eternoruz. nota qꝰ sicut duplex est moz. s. aie per culpam. 7 corporis per extinctionem. ita duplex est resurrectio. s. anime ꝓ gratiā 7 corpis per gloriam. Et sicut anime moz causa fuit mozteꝫ corpozis sicut habetur Gen. tertio. Jta econtra resurrectio aie causabit resurrectionē cozporis gloziosā. Sciendū qꝰ qdā resuscitātur ficte sicut Samuel qui licet vere. Sauli apparuerit. vt habetur primo Regum 27°. non tñ vere resuscitatus fuit quidam iperfecte sicut Lazarus iterum morituꝰ. quidā perfecte sicut christus semper victurus Prima resuscitatio significat cōuersionem sine penitentiā hypocritarum. Secunda recidiuantium. Tertia perseuerātium.

De ascensione christi. Cap. 24.

Differentia ē inter ascensionē 7 assumptionem, 7 euolationem quoniam ascensio pertinet ad christum. Assumptio ad beatam virginem. Euolatio autem ad alios sanctos. Et rō huiusmōi est quoniam ascensio fit propria virtute ascendentis. Assumptio autem virtute christi assumentis qua filius obsequitur matri. Euolatio vero fit ministerio angelorum. Alia est dra qz locus euolantium est secundum distinctionem chorū. Locus vero assumpte virginis est sup choros angelorum. Locus christi ascendentis est supra vel vltra locum assumpte virginis. Circa ascensionem christi octo sūt consideranda que circunstat ascensionez

ꝛ colliguntur ex officio de ascensione. pri
mū ē ꝙ eleuatus ē videntibus discipulis
vt desiderīū veniendi ad ipsū excitaret
in eis. secūdum est ꝙ nubes suscepit eū
ab oculis eorū. p vmbraꝫ nubis signatur
ꝙ in hoc mortali corpe. Jesum in altum
videre nō possumus. ꝫ. ē ꝙ eleuatis mani
bus ferebat in celū. Eleuauit manus pp
duo. s. ut suos patri offerret ꝛ vt inimi
cos manu alte retracta pcuteret. quartū
est ꝙ dū dixit eis vt eos contra hostem
muniret ꝛ bonis celestibus augeret. qn
tum ē ꝙ ascendit in nubilatione ꝙ refert
ad vocē iocūditatis redemptorū ascēdē
tiuꝫ cū ipso qui prius voce lachrymabili
in portis inferni clamauerunt. Aduenisti
desiderabilis quē expectabamus. sextuꝫ
ē ꝙ ascendit i voce tube. qō refertur ad
sonū prdicatōis apostolorū qui sonus fu
it eis iniunctus dicente dño. Luce. ix. Eū
tes in mūdum vniuersū predicate euan
gelīū oi creature. Matth. vltimo. Ex tūc
enim i omnem terrā exiuit sonus eorum
septimū ē ꝙ ascendens in altū captiuaꝫ
duxit captiuitatē idest captiuos i captiui
tate inferni quos secum victor eduxit, oc
tauū ē ꝙ dedit dona hoibus. qz omia bo
na nostra desursum sūt quo christus ascē
dit. Horuꝫ prima duo habētur ex episto
la. sed ctium ꝛ quartum ex fine euāgelij.
Luce vltimo. quintum ꝛ sextum ex psal:
septimū ꝛ octauum ex epistola pauli ad
epos. quarto. Ascēdit christus egressus
ad celum multipliciter. Tranquam verus
obediens completa obedientia quo ad pa
trem tāq̄ bonus mediator facta pace ꝛ
concordia quo ad homines tāq̄ strenuus
ꝓpugnator contra demones. Ascendit
christus pluribus de causis. s. ad ꝓcscen
dum post laboꝛes quibus fatigatus fuit
triginta tribus ānis nobis seruiēs. Ad in
tercedendū ꝓ amicis, ꝓ q̄bus vtilē labo
rauit. Ber. Securū accessū habes o hō
ad deū vbi habes filium mediatorem. ꝛ
matrem mediatricē. Filius ostendit patri
latus ꝛ vulnera. Mater ostendit filio
pectus ꝛ vbera ibi nulla potest eē repul
sa vbi tot occurrūt amoris ifignia. Chri
stus ergo optim⁹ aduocatus ē qui tot ha
bet linguas, ꝓ nobis loquen es quod pro
nobis vulnera accepit. ad cōquerēdum
de inimicis pro quibus vires suas in vti
liter expēdit. Jsa. xlix. In uacuum labo
rauī item ascendit christus vt nobis locū
preparet. Jo. 16. Vado uobis parare lo
cū vt fiduciā hoc ipsū sperādi nobis tri
bueret vt in corporalē possessionē et ne
hereditatis nos mitteret. Jo. ix. Si enī
nō abiero paclytus nō ue. ad vos. Vt de
siderīū nostrū post se traheret. Cant. i.
Trahe me post te. Vt viā nobis ad celū
ostēderet. qz sicut dixit Lucas. 24. Edu
xit dñs prius discipulos suos foras ciui
tatē in Bethaniā vt ipsa eductōe cogno
scerent hic nō habere manētem ciuita
tem. Quod autez in Bethania eduxit
eos prius que interpretat domus obedi
entie signat ꝙ per bonū obedientie trā
fituri essent ad celestia. post hoc tranfire
fecit eos in montē yliuarū vt ꝓ mōtem
intelligat eminētia spūs i cōtēplatioe p
oliuas aūt pinguissimi pectoris deuotio.
Ulterius vero post ista nō restat nisi. salt⁹
aie in celū. Exaltatus fuit xps triplr. s. i
terra p vite meritū. sup terrā p crucis su
spendiū. sup celos p ascēsiōis iubilū. As
censio christi fuit ageliis mirabilis. Jsa.
63. Quis est iste qui venit de edon tictis
vestibus de bosra. demonibus terribilis
.i. ꝛ. g⁹. Non fuit tantū gaudiū heri et
nudius tertius. Ube nobis. Nec sūt ver
ba philistinorū qui vociferabant filii Is
rael. dū aduceretur archa federis de sy
lo in castra ut per eam haberent diuinū
adiutoriū i prelio. Noib⁹ salutaris ficut
apparet supra ex multiplici ascensione
christi. Ascendit christus multipliciter.
s. potēter. qz eleuatis mānibus ferebatur
in celum patenter qz videntibus illis ele
uatus est. Gaudenter quia ascendit in iu
bilatione. Dicenter quia cuꝫ duabus tur
mis regrediebatur. s. hominum. ꝛ angelo

rum. Non ãt dico q̃ ibi fuerit angeli i ad
intoziuz neceſſitatis. ſz in obſequiũ digni
tatis. Noies quoq; illos dico quos de ife/
ris liberauit. ⁊ q poſt reſurrectionẽ mor
tui ſũt de numero ſaluãdoꝝ. nec purga/
tozio ulterius indignẽtes. Clementer ga
bñdixit eis. xp̃s nõ ſtatiz p⁹ r̃ſurrectionẽ
celũ aſcendit triplici rõne. Prima q̃ dif
ferenda erat aſcẽſio vt multiplicit̃ ꝓba
retur reſurrectio. vt dr̃ Actuũ. j. In mul
tis argumentis apparẽs eis per dies. 40
ſcõa ẽ ut patientiam nr̃am informaret
qua mercedẽ debemus equanimit̃ expec
tare. ſicut agricola nõ ſtatim p⁹ ſeiationẽ
metit. ſz fructuũ maturitatem expectat.
tertia ẽ pp diſcipuloꝝ cõſolationẽ. vt di/
cit gloſa. Act. j. ſicut. 40. fuerũt hoze mõ
tis xpi. ita. 40. diebus cũ eis cõuerſatus
eſt poſt reſurrectionẽ. q̃ ꝓſolatio diuina
excedit triſtitiã humanã. Nota q̃ xp̃o cõ
uenit deſcendere de celo tm̃modo ſcõm
diuinã naturã. q̃ deus illuc veniꝛ dicitur
vbi ſpãli effectu apparet. ſz aſcendere ꝓ
prie ei cõuenit ſcõm humanã naturaz. q̃
ſecõm illam ſolũmodo mutat locũ. nõ ſe
cundũ diuinã naturã.

De aſcenſu xp̃i ad dexteram. Ca. xv.

a Scendẽs xp̃s in celũ ſedet ad dex
terã dei p̃ris oipotentis. Duo itel
liguntur p dexterã. Primũ eſt equalitas
maieſtatis ad quã xp̃s ſedet ſcõm diuini
tatẽ. De hac dextera logtur Ap⁹ ad he.
j. dicens. Talem hẽmus pontifice q̃ cõſe
det in dextera maieſtatis in excelſis. ſcõz
ẽ q̃ per dexterã intelligũtur potioza bo/
na glozie in q̃bus xp̃s ſedet ſecundũ hũa
nitatem. q̃m collatum ẽ ei a deo q̃cq̃d con
ferri potuit. ⁊ licet ab inſtãti cõceptionis
xp̃s acceperit bõa gr̃e ⁊ glozie in aia ea/
dẽ tamen bona fuerũt in aſcẽſione mani
feſta. ⁊ in loci cõgruẽtia cõpleta. De hac
dextera dr̃ ad colo. 3°. Que ſurſũ ſũt que
rite vbi xp̃s eſt i dextera dei ſedẽs. vbi di
cit glo. que ſurſũ ubi ſedet xp̃s ſunt potõ
ra bona gr̃e ⁊ glozie. Dicimus ergo q̃ a
ſcenſio xp̃i fuit tã ad locum q̃z ad dignita
tẽ Inquantũ quidẽ fuit ad locũ ſic aſcen
dit ſup̃ oẽs celos vſq; ad digniſſimũ locũ
celi empirei. ſiue ad altiſſimã eius partẽ eo
q̃ nobiliſſimo eius corpi xp̃i congruit lo
cus talis. Non ẽ tñ dicendũ q̃ corpus ſu
uz ſit obligatuz ad locũ illum. ſz q̃ locus
ille ſit ibi ſcõm cõgruentiã deputatus. In
quantũ autem aſcẽſio fuit ad dignitatem
ſic ſedet ad dexterã p̃ris. non tñ quo ad ſi
tum q̃ patri nõ cõuenit. ſed quo ad excel
lentiam duplicẽ ſicut dictũ eſt q̃ p dexte
raz intelligit̃ equalitas maieſtatis que cõ
petit xp̃o ſecundũ diuinitatem. vel pfec/
tio premij q̃ ſibi cõpetit ſcõm humanita
tẽ. Preterea dũ quoq; nõ eſt q̃ credim⁹
xp̃m ad dexterã dei p̃ris ſedẽre. Stepha
nus ãt vidit eũ ſtantẽ a dexteris dei quia
nos credimus eũ regnantẽ ⁊ quieſcentez
q̃ notatur i ſeſſione. ſz Stephanus i tri
bulatõne poſitus hũit propugnatorẽ ⁊ ſu
ſceptorẽ. vñ vidit eũ ſtantẽ. Merito xp̃s
dr̃ ſedere ad dexterã dei. Sedere quidez
q̃ laborauit. ps. 87. In labo. fui a iu. mea
ad dexterã aũt. q̃ diu fuit i finiſtra aduer
ſitatis. ps. 3 vii. afflictus ſum ⁊ hu. ſum ni.
Dei quia poſt abiectionẽ merito dz cõſe
qui gloriam. quia q̃ ſe humiliat exaltabit

Explicit liber quartus. Incipiunt Ca
pitula libri quinti.

De virtutibus ⁊ origine gr̃e. i
De bono. ii
De diſtinctiõe gr̃arum. iii
De effectu gr̃e. iiii
De virtutibus. ⁊ primo quid ſit
virtus. v
De perfectione virtutũ. vi
De equalitate virtutum. vii
De cõnexione virtutum. viii
De cõmendatione virtutũ. ix
De effectione virtutum. io
De merito virtutum. ii
De hilitatione virtutũ. iz
De operibus meritorijs. iz
De fine actionis. xiiii
Quid mereamur. xv

De diffinitionibus ⁊ differentijs virtu / tum. i6
De differentia virtutum cardinalium ⁊ theologicarum. xvii
De virtutibus theologicis i genere. i8
De fidei vtilitate. xviii
De effectu fidei. 20
De articulis fidei. 2i
De spe.22. De charitate. 23
De differentia inter charitatem ⁊ alios motes. 24.
De effectu charitatis. xxv
Quibus reous charitas assimileť. xxvi
De excellẽtia charitatis. xvii
De signis dilectionis. 28
De gradib⁹ amoris 29
De ordie charitatis. 30
De dilectione ꝓximi. 3i
De dilectione inimicorum. 32
De virtutibus cardinalibus i gñe. 33
De prudentia. 3iiii
De temperantia. 35
De fortitudine. 3vi
De iustitia politica. 37
De donis in communi. 38
De timore in communi 3vi ii
De timore seruili. xl
De timore initiali. xli
De timore filiali. xlii
De dono pietatis. xliii
De dono scientie. xliii
De dono consilij. xlv
De sapientia ⁊ intellectu. xlvi
De btitudinibus in genere xlvii
De prima beatitudine. xlviii
De secunda. xlviiii
De tertia. l
De quarta. li
De quinta. lz
De sexta. lz
De septima. liii
De octaua. lv
De sensibus spiritualibus. lvi
De fructibus spiritualibus.iz⁹ lvii
De dulia ⁊ latria. lviii
De preceptis in genere. lviiii
De primo ꝓcepto. lx
De secundo. lxi
De tertio. lxii
De quarto. lxz
De quinto. lxiiii
De sexto. lxv
De septimo. lxvi
De octauo. lxvii
De nono ⁊ decimo. lxvii⁹
De consilijs in genere. lxviii
De consilijs euangelicis. lxx

Expliciunt capitula. Incipit liber gratus.

De virtutibus ⁊ origine gratie.

Capitulum. .i.

Uemadmoduz de celis deus nõ descendit p essẽtiam suã icõmutabilem sed p influentiã ab ipso manẽtẽ. ita nec spũs rõnalis eleuatur supra se p situ localẽ. sed p hitum dei formẽ. vnde necesse ẽ spũ rõalis si dz eẽ dignus eterne beatitudis q ꝓticeps fiat influentie bonitatis diuine.

De bono Cap. 2

a Bonũ gratie nõ pót quis per se venire cũ hoc ñ sit scõm limites nature. sed scõm influẽtiã largitatis diuie. Sicut n. creatura ꝓ sua defectibilitate suo prĩcipio semp eget. vt sit in esse nature. sic idẽ ꝓncipiũ ꝓo sua bonitate influere nõ cessat creature rõali vitã spũalem. ut bñ sit ei i gratie quã nõ pót hre fine deo largitore. Uerũtñ inexcusabilis ẽ hõ si gratiã gratũ faciẽtẽ nõ recipit. q⁹ gra gratis data semp presto est liberũ arbitriũ excitare ⁊ ꝓmouere cui⁹ ẽ huic ãmonitioni cõsentire ⁊ hoc ẽ q⁹ in se est facere. quo facto põt hõ ad gratiã gratũ facientẽ se preparare. Quãuis n. gra hẽat ỏi donũ efficiẽte nõ tñ fine libero arbitrio cõsentiẽte. q⁹ sicut ait Aug. Qui creauit te sine te non saluabit te fine te. Ihẽ gratia gratũ faciẽtes a trib⁹ ẽ. sed aliter ⁊ aliter. Est. n. a deo efficiẽte a gratia gratis data liberũ arbitriũ excitãte ⁊ mouẽte ⁊a

libero arbitrio cōsentiente. ꝙuis .n. cui li
berū arbitriū nō possit gratiā efficere in
hoīe pōt tū se ad hoc abilitare ⁊ ꝑparaꝛ
vt hēat. Sicut aligs non pōt illuminare
domum. potest tū aperire fenestram quo
facto sol intrat ⁊ domū illuminat. Ꝺō ād
dico de libero arbitrio consentiente itel
ligo de adultis. qz in puulis fides parētū
⁊ sacramentū ecclesie. ⁊ meritū xpi suffi
cit. ⁊ excusat eos in potētia sui. Sciendus
ēt ꝙ habilitatio siue ꝓparatio ad gr̄am
triplex est. s. efficiēs formalis. ⁊ materiaꝰ
Prima est a deo. scōa a gr̄a gratis data.
tertia a nobis. Alia namq; hēt facultatez
⁊ instinctū cognoscēdi ⁊ diligendi deum
ex natura. sed non bz cognitionē veritā
tis ⁊ ordinē dilectionis nisi ex gratia. Ad
opera bona tria nos incitāt. s. lex nature
que scripta ē in corde hois dicens. Que
vultis vt faciāt vobis hoies ꝛc. Rō que
dicit ea esse delectabilia. vtilia ⁊ honesta
Gratia que dicit seruiendum esse deo. qz
sūme bonus. subueniendū proximo. qz ōi
filius. quia imago dei. qz in brītudine soci
us. Gr̄a non datur ei qui se nō habilitat
ad gr̄am. ⁊ de hoc multa hēs exempla. s.
in illo qui ad largientem manū non extē
dit. qz deus quātū in se ē dat omnibus af
fluenter. In illo ꝙ contra lumē oculos clau
dit cum deus facit oriri solē suum sup bo
nos ⁊ malos. In illo qui fontē reperies fū
dum vasis sursū erigit. qz deus sicut ait.
Aug. ingēti liberalitate. ac libertatis ubē
tate repleuit oēs creaturas ꝓ captu ea
rū. In illo ꝙ domum suā cingit spinis ne
ingrediatur aīcus. Ipse vero ōus semp
stat ad hostiū ⁊ pulsat. In illo ꝙ cātabruz
⁊ zizaniā non extirpat de agro suo pp qō
fructus proficere non pñt. In illo ꝙ ligna
igni subtrahit. qz tūc ignis ōficit. In illo
qui ad sumendū cibū negligit os aperire
qz talis ɔz merito fame mori. In illo qui
rpe pugne arma projicit. qz talis sepe ca
pitur ⁊ vulneratur. In illo ꝙ mouere ne
gligit remos rpe tempestatis. qz talis sub
mergitur. In illo qui exīs in egritudine
medico cōtradicit. Gratia nobis procedit
a deo sicut radius a sole. sicut germē a ra
dice. sicut mel a flore sicut riuus a fōte. si
cut imago ab artifice. scōm exēplar inte
rius ⁊ facturam exterius.

De distinctiōe gr̄aꝝ. Cap. 3.

Gratia dr̄ triplex. Prio generali
ter. ⁊ sic gr̄a ē adiutoriū diuinum
creature gratis ipensuz ⁊ inderēt ad quē
cūq; actū qz sine huiusmōi adiutorio gra
tie nihil possumus facere. i eo nec in esse
durare. scōo dr̄ gratia spāliter. ⁊ talis gr̄a
dicitur gratis data. s. donū quo se hō pre
parat ad suscipiendū donum spūs sci. Hu
ius enim gr̄e est reuocare liberū arbitriū
a malo. ⁊ excitare ad bonū sine qua nullꝰ
facit sufficienter quātū in se ē vt ꝓparet
se ad salutē, tertio dr̄ gratia ꝓpriē. s. dō
nū datum diuinitus ad merendū. qō qui
dē donum gratia gratū faciens appellat
Sine ista graria nullus pōt mereri. nec i
bono proficere. nec ad gloriā puenire. ista
gratia triplex inuenitur ⁊ inuitur ex ꝟbis
Apostoli vbi ait. ad coz. iſ. Gr̄a dei sum
id qō sum. ecce ꝑma. ⁊ gr̄a eius in me va
cua non fuit. ecce secūda. sed gratia eius
semp in me manet. ecce tertia Preter ꝑ
dicta dr̄ gratia gratis dās. vt est ōs. Itē
gratia gratie signū vt est prophetia ⁊ po
testas faciēdi miracula. Gratia gratū faci
ens distinguit in operātez. ⁊ cooperantē
Gratia opans dicit pueniens. ⁊ incipiens
ac liberās. qz peccatū expellit. Gratia coo
perans dicit subsequēs. ⁊ proficiēs ac di
uinās. qz liberum arbitrium adiuuat. ⁊ ei
cooperatur i merito. ꝛMultipliciter disti
guitur bonū. est enim bonū per essentiaz
⁊ hoc ē deus. Unde nemo bonus nisi so
lus deus. Est ⁊ bonū per participationez
⁊ illud distinguitur in bonū nature. Unꝺ
Aug. Ꝺē qō est inꝛptum ē bonū ē Beñ.
secūdo. Vidit deus cuncta que fecerat. ⁊
erant valde bona. Item est bonum in ge
nere. hoc est bonū in obiecto sicut elemo
syna. Nam ibi est actus in ꝺbita materia
etiam si desit forma substantiarum. Itez

est bonū ex circūstantia. hoc est qñ bonū gñe vestitur debitis circunstātijs sicut ē dare elemosynā indigenti tēpore debito ex cōpassione ⁊ huiusmōi. Jtē est bonuz virtutis. ⁊ hoc est qñ additur operi perfectio ex pte operantis que est p hituz mētis bone cōstitute. Jtē est bonū meritorium hoc ēqñ additur operi ipsi debiti finis intentio sup motū naturalē. Jtem est bonū gratie vt est ipse hitus gratū deo faciens. Jtem est bonū glorie vt bonuz remunerationes eterne.

De effectu gratie.

Ca. 4.

Effectus gratie ē quod excitat libe
rū arbitriū ad bene cogitandū. ⁊ sanat ipm mutando affectū ipsūq; robo
rat perducendo ad actū. Jtē gratia ho
minē deo reconciliat. a peccato quoq; li
berat ⁊ penā eternam in temporalē con
mutat. Jtē gratia opera nostra mertto
ria nostra meritoria facit. ⁊ bona p pccm cōmissa restituit atq; stabulū in palatium conuertit. Jtem per gram efficitur ania sponsa christi filia regis eterni. ⁊ templū spiritus sancti. Jtem gra ipsā aiam pur
gat illuminat ⁊ perficit. Jtem gra mētez eleuat deo assimilat. ⁊ spūali solatō cibat Nota q q̄nis vir tus gratuita simul ifit aie cū gratia nō tñ hz effectum suū tā ci
to sicut gratia. qm effectus gratie ē face re gratū deo. ⁊ facere dignū vita eterna ⁊ hic effectus stati ineſt puero post bapti smū. Virtutis autē effectus elicere actū meritorium de potentia ⁊ hic effectus ñ statim ineſt puero post baptismū. hoc āt nō est pp defectū virtutis sed pp ipoten tiam nature agētis. Puer. n. nō ē aptus ad actus voluntarios. Unde sciendū q triplex ē perfectio. Prima est gre ⁊ causat gratuitū. scōa ē virtutis ⁊ causat bo
nū actū. tertia est opis virtutis. ⁊ cāt me ritū. prima pfectō pficit aiam. scōa perfi cit aie potentias. tertia pficit ipsos actꝰ.

De Vtutibꝰ ⁊ primo quid sit virtus.

Capitulum. 5.

Unc virtutibus ē agendū ⁊ primo quid sit virtus. Virtus ē vt ait. Aug. bona qualitas mentis. qua bñ viuitur qua nullus male vtitur. quā solus deus in hoie operatur. Hec diffinitio datur in cōparatione ad agentē. Jtē Aug. Virtus ē hitus mētis bene instituite. hec dat in cō paratione ad bonū in quo ē. Jtē phūs p mo ethi. Virtus est hitus voluntarius i medietate cosistens quo ad nos termina ta rōe, put sapiēs determinabit. Hec da tur i cōparatione ad actū i quē est. Jtē phi losophus. 7ꝰ. phicoꝝ uirtus est dispō perfecti ad optimū hec dat scōz cōparatōez ad finem. Jtez Jsidorus. Virtus ē animi habitus nature decus vite ratio moruz pietas cultus diuinitatis honor hominis eterne beatitudinis meritum hec datur i cōparatione ad effectū. Diffinitō Aug. sic exponit. Virtus ē bona qualitas. hic ponit qualitas p gñe bona vero ad dñaz malarū qualitatū aie. Dicitur queq; bo
na qm a bono deo datur. ⁊ bonos tm ibi tat. ⁊ bonos facit ⁊ ad bonū pducit. men tis ponitur ad differētiā qualitatum que sunt i corpore qua bene viuitur ponitur ad differentiam qualitatum quibus rec te intelligitur. sicut est scia qua nullus ma le vtitur ponitur ad differentiam quali
tatum quibus bene ⁊ male vti possumus quam solus deus operatur in homie pōi tur ad differentiam virtutum cardinali um que hñtur per acquisitionem. Circa aliam diffinitionem Aug. notandū est q ibi ponitur hitus mentis beñ instituite. ⁊ hoc ad similitudinem regni. quod tūc be ne instituitur quando recte consulitur ⁊ bene imperatur ⁊ iuste obeditur. Eodē mō bñ institutra est mens si rō recte cōsulit. si voluntas bñ iperat. si sensualitas debi to mō obtemperat. Ethimologia virtu
tis hec est. Virtus. n. dr quasi vis intus. ⁊ hec vis consistit in aggressione arduo rum in tollerantia aduersorum ⁊ in absti nentia placitorum. Jtem dicitur virtus quasi uiror nitens. Jtem dicitur virtus

quasi virū tuens. Itē dicitur virtus quasi uiribus nitēs. Item dr virtus quasi viristatus.

De perfectione virtutū. Cap. 6.

Cum virtus in medio cōsistat scōz phm. illud mediū est in tribus. s. in agendis. i. intra. supra. ⁊ citra modū. ap⁹. Rōnale obsequiū vestrū. Ro. xii⁹. In habēdis. s. inter superfluū ⁊ indigentiā. prouer. xxx. Diuitias ⁊ pauptates ne dederis mihi. In sustinendis. s. inter eleuari in psperis. ⁊ deici i aduersis. vñ illud. Nō declinetis a dexteri neqz a sinistris. Multiplex ē perfectio. s. sufficientie. hāc habēt oēs existentes in charitate. Ordinis h⁹. proprīū est seruare continētiaz. Religionis huius propūm ē renunciare oibus. p̄ lationis ad hāc ptinet ponere aiam p ouibus suis. Securitatis hutus proprium est hēre mortem in desiderio. ⁊ vitā in patiētia. ad p̄mam perfectionē tenetur q̄libet ad vltimā vero nullus tenet. Sed ad tres medias tenentur alig ex voto. ex officio ⁊c. Virtus cōparatur multis rebus. s. auro. Eccl. xx. Aurū probat fornax. Thesauro absc̄dito Math. xiz. Simile ē re. celothe. absconditō. Demis Eccl. xlvii. Quasi uas auri. solidum. laboranti. Armis. xxº ß. j. Quomodo ceciderūt fortes in p̄lio. ⁊ perierūt arma bel. Arboribus. Math. vii⁹. ois arbor bona fructus. facit. de hoc Ago de scō victor arbor sapie per timorē seminatur. p gr̄az irrigatur. p fidem radicatur. per deuotionem germinat. per desiderīū crescit per charitatē roborat. per spē viret. p circunspectionē frondet. p disciplinaz floret per doctrinā fructificat. per patientiā maturescit. per mortē carpitur. Item virtus cōparatur floribus. Cañt. ii⁹. Fulcite me floribus. Fontibus. Cañt. iiii. Fons ortorū puteus aquarū. Semitis. prouer. Vie eius vie pulchre. ⁊ omnes semite eius pacifice vestibus. ps. xliii. Astitit regia a dext. i. vestitus. Stellis. Baruch. iii⁹. stelle autem dederūt lumē in custodijs suis. Pigmentis. Cañt. Que ē ista que ascendit p desertū sicut uir. fumi ex aromatibus. ⁊ vni. pulpig. Libarijs. vnde dñs in euangelio. Jo. iiii⁹. Meus cibus ē vt faciam voluntatem eius qui misit me. Allis. ps. lv. Quis dabit mihi penas sicut columbe. Tres sūt bone cōditiones virtutis que sunt tentatiōis remotio. actuum multiplicatio. ⁊ in bono delectatio. primū ipsam virtutem firmat i radice. secōz quasi floribus decorat. tertiū sapore fructū delectat. Similiter dicendū est q̄ ad consumationē virtutū quattuor ista concurrunt. s. dispō preparās. habitus informans operatio probās. p̄mium coronās.

De equalitate virtutū. Cap. vii.

Virtutes omnes in eodē homine sūt equales. Iz inter se sint distincte p proprias excellētias. ⁊ hec equalitas in multis cōtingit. Equales nāqz sūt virtutes. Primo quantū ad essentiā. qz eis virtus simplex est. secōo quantū ad equalē radicationē in aia secūdū q̄ in ipsis ē. tertō quantū ad relationē ad eundē finem. qa omnes pp deum operant. quarto q̄tum ad equalē effectū. qz equaliter faciūt dignū vita eterna. v⁰ quantum ad equalez facilitatē ad actus suos quantū in ipsis ē nisi impediantur. ficut virtutes equales sūt predictis mōis ita inequales sūt aliis modis. Primo quātū ad vsum. qz sūt fic̄ arma. Iz ficut miles nō pugnat equaliter cū oibus generibus armoz fic est de virtutibus. secōo quantū ad auctoritatē. quia secōm hoc maior ē oibus charitas. Et quelibet virtus pōt esse maior alia secōm aliqua prerogatiuā quam hz secundum aliquē effectū. iii⁰ quantū ad feruorē qz una virtus feruentius opatur. sciendū est q̄ eadē virtus nūero nō est equalis sibi sēp. Crescūt. n. virtutes multis mōis. s. quantū ad intensionē. quantū ad radicationē. quātum ad potentiā virtutis. quantū ad maiorem expressionē divine similitudinis. ⁊ q̄tū ad diuturniorē pmanentiā. Preterea crescente vna virtute crescūt oēs. ⁊ hēt exēpluz in cythara in q̄ si debet eē debita proportio sonorum. necesse ē vt quan

do vna chorda tendit. et omnes alie ten
dãtur. ne i armõia fiat dissonãtia. Quã
ãt poleat aligs vsu vnius virtutis potiꝰ
ꝙ alterius mite sũt rõnes. Prima ẽ ga
deo sic placet qui datoꝛ ẽ ẋtutis. scõa est
natũra cõplexionis que magis ẽ cõsona
opibus vnius virtutis ꝙ alterius. ẽtia ẽ
vsitatio qꝛ exercitauit se quis magis cir
ca vnã virtutẽ ꝙ circa aliã. quarta ẽ qa
minꝰ ipugnatur a uitio cõtrario illi vir
tuti. quinta ẽ qꝛ maioꝛẽ hẽt discretionẽi
opibus vnius virtutis ꝙ alterius. Que
libet n. virtus habet suas ꝓprias rõnes.
sexta ẽ difficultas status. qꝛ cũ de nouo
quis cõuertitur licet hẽat maiorẽ chari
tatẽ ꝙ alius qui diu fuit in charitate. nõ
tñ ẽ ita bñ expeditus ad bñ agendũ sicut
ille pp reliquias pccõrum que adhuc in
herent. Magnitudini scientie respõde
re debet magnitudo virtutis. ꝛ hoc mul
tiplici rõne. s. rõe exẽpli diuim. Jo. j. Ple
nũ gre ꝛ veritatis. Luce vltimo. potens
in opere ꝛ sermone. Act. i. Cepit Jesus
fa. ꝛ do. rõne exẽpli angelici qui quanto
plus cognoscunt tãto plus diligũt ratõe
exempli humani. Math. v. Qui autem
fecerit ꝛ do. hic ma. uo. ꝛc. rõne exempli
naturalis quoniã lux ꝛ caloꝛ i sole ꝓpoꝛ
tionãtur rõe obligationis. Luce. ix. Ser
uus sciens uo. do. s. ñ. fa. plagis ua. mltis.

De cõnexione virtutum. Ca. ꝟ.

c Omnexe sũt sibi uirtutes ꝛ cooꝛ
dinate ita ut q unã hẽt. hẽt ꝛ oẽs.
prima rõ ẽ largitas dei dãtis. qꝛ ñ dat u/
nã fine alia. scõa rõ ẽ qꝛ sicut unũ mẽbrũ
idiget alio sic ẽ in virtutibus. ẽtia rõ ẽ qꝛ
sicut i cythara si defuerit una chorda ñ
erit armonia ꝓfecta ita nec i aia erit spũ
alis melodia nisi adsint oẽs ẋtutes. quar
ta rõ ẽ qꝛ cõtra singula vitia sũt alique
virtutes. Tñ oportet oẽs ẋtutes hre ut
oia vitia ipugnẽt. qnta rõ ẽ qꝛ sicut stelle
supsũt i spis suis. ita ꝛ virtutes i aie seõ
eẽ debẽt. sexta rõ ẽ qꝛ aia ẽ sicut vas so.
ornatũ oi lapide ꝑcioso. i. uirtutibus. sep
tia rõ ẽ qꝛ aia ẽ sicut oꝛtus nobil' cui ñ de
est oꝛ virtutis: octaua qꝛ aia ẽ sicut ap
potheca cui deesse nõ dz oĩs uirtual' me
dicina. ea que ꝺ ꝓnexiõe uirtutũ dicta sꝯ
itelligi ꝺbent de uirtutibus gratuitꝭ que
oẽs quo ad hitus sũt ꝓnexe sicut que ad
actꝰ meritoꝛios sũt equales. Et lz siles
sint uirtutes tñ alique dñr mꝛes uirtutũ
nõ qꝛ hitus uirtutis generet hitũ sz mo
tus motũ sicut dicit Ber. Jdcirco inqt
pazit cognitionẽ cognitõ amoꝛẽ amoꝛ sze
quẽtiã frequẽtia. familiaritatẽ familiari
tas. fiduciã fiducia. ipetratio ipetratiõez
scõm hũc modũ quattuoꝛ dñr eẽ mꝛes
uirtutũ. s. fides oꝛigine. qꝛ ex motibus fi
dei surgũt motus aliaꝝ uirtutũ. Chari
tas educatiõe prudẽtia ꝯgimie. Mũilitas
cõseruatõe. uitia uero nõ sꝯ cõnexa sicut
uirtutes rõ hꝰmõi ẽ. qꝛ uitia sunt in nob
ex opibus nꝛis que similia ñ sũt. uirtutes
ãt theologices non sũt i nobis p acquisi
tionem: sed per infusionem. Alia ratio
ẽ quia uita sꝯ oppolita ad inicẽ sicut aua
ritia ꝛ pdigalitas qõ ñ est in uirtutibus

De cõmẽdatione uirtutũ. Cap. ix.

u Irtus ꝓmẽdabilis ẽ. primo a cã ef
ficiente que ẽ deus. Jpsã enim ut
ait Aug. solus ꝺs in hoĩe opatur. scõo a
cã materiali in qua ẽ. qꝛ ñ nisi in bonos in
hitat nõ ẽ ficut ꝺ bõis nalalibus ꝛ fortui
tis. qꝛ talia pluit ꝺs sup iustos ꝛ in iustos
tertio a causa formali. qꝛ est decoꝛ spũa
lis psal. Omnis glia eius filie regis ab
intus ꝛc. Aꝰ. a cã finali Aug. premiũ uir
tutis ẽ ipe q uirtutẽ dedit. virtus ẽ bona
multiplr. primo i se. qꝛ sicut ait Aug. vir
tus est bona qualitas mentis. Nam bõa
possessio est que propinqua est ciuitati
hoc autem est intra ciuitatez quia in ani
ma. secundo in cõparatione. Hebr. izº.
Optimum elt gratia stabilire coꝛ. tertio
in operatione quia bonum facit hominis
opus quod non esset meritorium nisi ex
virtute procederet. Gregorium. Ni
hil habet viriditatis ramus boni o/
peris nisi manserit in radice charita/
tis. quarto in commutatione. quia de

tupo facit agnū. ⁊ tenebras conuertit i lu
cē. ℳalū. n. culpe in bonū gre cōmutat.
5° in distinctione. qz p virtutes distinguū
tur filij dei a filiis diaboli. Jo. 13°. Jn hoc
cognoscent oēs qz discipuli. m. e. si. di. ha.
ad inuicē. 6° i exēplificatiōe. qz oēs sci stu
debant virtutibus. Uñ cōmendamus in
Abel innocentiā. Jn Abrahā obediētiaz
Jn ℳoyse mānsuetudinez. Jn Dauid hu
militatē. ⁊ sic de aliis. Laudabilis ē virt⁹
pp multa. Qz magne dignitatis. christū
. n. doctorē hūit. vnde ℳath. iii°. Discite
a me. qz mitis sū. ⁊ humilis corde. Quia
magne sublimitatis. Tullius. Uirtus una
ē altiss̄ mis defixa radicib⁹. Quia magne
iocunditatis. ps. Ecce q̄z bo. ⁊ q̄z io. Quia
magne retributionis. ps. Jn custo ill. re.
mul. Qz magne utilitatis. Boe⁹. Nunq̄z
sine pena sī vitia. ⁊ nūq̄z sine premio sunt
Vtutes. Quia magne securitatis. Tullius
hoc donū sapie est vt oia tua in te posita
esse dicas. Cōmēdabilius est studiū virtu
tis studio scientie rōe exēpli. qz sci hoc fe
cerūt. rōe auctoritatis. Aplus. Nō in ser
mone ē regnū dei. sz in virtute. Prima
coz. 3°. rōe effectus. qz virtus pccm̄ expel
lit. scia nō. ratiōe originis. qz virtus a deo
ifunditur. scia per studiū acquiritur. rōne
finis. qz finis virtutis ē gloria ⁊ non scie.
rōne obiecti. qz virtutis obiectū est bonū
scientie vero nō. rōne materie in qua est
qz virtus nō nisi in filiis dei. scia non sem
per. rōne securitatis. qz securius ē esse bo
nū q̄z esse phm̄ rōne honestatis. qz maioz
gloria est leg deū q̄z Aristotelē. rōne vitā
di mali. qz primi parentes si extendissent
ita manū ad lignū uite ficut ad lignū scie
non icurrissent tot mala i se. ⁊ in posteris.
ficut incurrerunt.

De effectu virtutum. Cap. io.

Jrtutis gaudiū precellit gaudium
mūdi scilicet in durationē. prouer.
15°. Secura mens quasi iuge gaudiuz. sed
gaudium hypocrite ad instar puncti. Job
20. Jn puritate conscie ficut mundus re
quiescitur in floribus q̄z in luto. Jn digni
tate. Glo. ad gala. Elatio animi ō his que
digna sunt gaudiū mundi de indignis est
Jn salubritate. Sap̄. 8. Nihil utilius i vi
ta hois. econtra gaudiū mundi. puer. xiiii
Extrema gaudii luctus occupat. Jn liber
tate. Ad gala. 4. Qua libertate xp̄s nos
liberauit. Peccator āt ligatus est. puer.
5°. Jniquitates sue capiūt impiū ⁊ funi
bus pcc̄orum suoz constringit. Jn diuina
p̄tialitate. Aug. Tale bonū est deus vt
nemini eū deserēti bñ fit. sz nota cōtrariū
in malis. Uirtus operat̄ mira multiplex.
s. in celo cui uim facit. Uñ ℳath. iii°. Re
gnū celorum vim patit̄ violēti capiūt il
laz. Jn mundo qz custodit hoiem ne com
burat̄ igne concupiscētie. ⁊ ne mergatur
i aquis voluptatis. ⁊ ne ingnetur. luto in
contiuētie. ⁊ ne laceretur i pinis auaritie.
Jn corde humano. qz vulneratū sanat. ⁊
ingnatum mundat. mortuū viuificat. ex
cecatū illuminat. Jn inferno. quia ignis i
fernalis non pōt incendere Vtuosuz. sicut
nec ignis materialis salamādram. Virt⁹
rōnalem illuminat ad cognitionē veri. cō
cupiscibilē excitat ad amorē boni. Jrascī
bilem cōfortat ad detestationē mali. Jtē
deo assimilat. qz patri per Vtutis vigorē
filio per virtutis splendorem. spūi sancto
per charitatis feruorem. Angelis cōfor
mat. Ubero. Jn carne enī preter carnem
viuere nature est angelice non humane.
ℳentē iocūdat. ornat. subleuat. honorat
sanat. viuificat. cibat ditat. mūdat. Jtē Vr
tus mala preterita expellit. p̄tia ipugnat
in futuris premunit. itē uirtus mentē be
ne instituit. dilectū deo hoiem efficit. fru
ctum tam premij q̄z meriti adducit. tem
poralia discrete disponit. opera que in se
indifferentia sunt bōa facit. Sicut ea que
dicta sūt declarant nobis effectus virtu
tum generales. ita sunt singularuz virtu
tum effectus aliqui spāles. Sicut ē qz hu
militas deo subiicit. p̄tia reducit. iustitia
deducit. obedientia conducit. patientia p
ducit. perseuerantia introducit. puritas
iungit. charitas deo vnit.

De merito virtutum.

Capitulum. ii.

m Eritū est boni operis efficacia ad obtinendū illud qō non habetur vel ad habendum iustius quod habeť. va de per meritū de non debito fit debitum ꝛ ipsum debitū fit magis debitū. Sic rex dat equū quem miles non meruit. ſz per vsum equi mereť eundē equū iam datus ad itelligendū p̄dicta sciendū q̄ Triplex distinguitur meritum scilicet congrui. di gni ꝛ condigni. ¶Meritus congrui est per quod disponitur subiectum vt possit reci pere gr̄am secōm rōnem diuine iustitie. Istud vocatur dispositio materie. ſ. dum quis facit qō in se est. ¶Meritum digni di cit idoneitatem opantis ad assequendū il lud quod mereť. ¶Meritū condigni dicit equalitatem meriti ad remunerationem. dico āt equalitatem nō arithmetricā. sed geometricam. i. nō quātitatis. sed proportionis. Et hoc ꝑ̄ qz deus semp remune rat supra meritū ficut punit citra condi gnum. Uñ non est inter meritū ꝛ p̄mium equalis quātitas. sed p̄portio. qz apud d̄um non ē iustitia cōmutatiua. cum nulli d̄ beat aliquid. ſz distributiua. Uocatur aūt iustitia cōmutatiua iustitia ſoꝛi qua datur unus panis pro vno denario. vel vlna pā ni pro ſolido. iustitia vero distributiua est principium qua distribuūtur dona secōm proportionē ad merita. ꝛ ista est apud de us. Uñ Ap̄s ad Ro. 3. Unusquisq; p̄p̄az mercedem accipiet secōm suum laboꝛez dicendū ergo q̄ nullus meretur sibi pri mam gr̄am scilicet merito digni ꝛ condi gni. sed tantūmodo merito cōgrui. Sinni liter existens in charitate nō potest alte ri mereri primam gr̄am merito condigni sed merito digni. ꝛ merito cōgrui. potest autem existens in grata mereri sibi aug mentum gratie ex cōdigno. ꝛ per conse quens merito digni. ꝛ merito congrui. ꝑ ut superius exposita sunt prefati tres mo di merendi generaliter habetur. vnde si alii inueniuntur ad eosdez tres reduci po terūt. Cū orgo d̄r q̄ beata uirgo meruit portare christū. intelligendū est cōparati ue. i. quia ipsa potius debuit portare quā alia. vel pōt intelligi de merito condigni. itē mali dicuntur mereri p̄palia. qz nullus bonum irremuneratum sicut nullū malū impunitus. sed hoc d̄r improp̄e. qz opera in mortali facta non sunt directe bona. cū non sint informata charitate. tamen quia talia opera aliqd boni hñt. dñs interpre tatur ea vt bona. ꝛ aliquid dat pro eis. itē pcōr quandoq; mereť occasionaliter. qa pauperes obtinēt bona interdū benefac toribus suis. quaꝝ precium occasio sūt ele mosyne. item satis improprie sumitur me ritū. vbi d̄r. Felix culpa que talē ac tantū meruit hr̄e redemptoꝛē. ubi enim ponitur meruit pro exigebat.

De habitatione virtutum.

Capitulum. iz.

q Uamuis nullus sibi mereatur p̄i mam gr̄am. scōm q̄ dictū est. pōt tamen peccator se habilitare ad gratiam faciendo quod in se ē. qz nulli talium gr̄a denegatur. ¶Hoc aūt non est ex merito di gni vel condigni. sed congrui. ¶Hec ẋo cō gruitas multo magis est ex parte di gra tiam conferentis q̄z ex parte hois se ad gr̄am habilitantis. quia in p̄paratione ad gr̄am ꝛ in infusione gratie habet se aīma ad modum materie. ipse vero deus ut p̄ mum mouens ꝛ efficiens. alia rōne ꝑ̄ q̄ huiusmōi congruitas ē magis a deo quā ab hoie. quia hilitatio que ē ex parte ho minis solūmodo dat locum diuine miseri cordie. vt salua iustitia possit alicui cōfer ri gratia. quia iniuria fieret diuine iusti tie si tali daretur gratia in quo eēt obex. ideſt voluntas peccandi. Sufficiens igi tur habilitatio ad gratiam est. si homo fa cit quod in se est. Facere autem quod in se est tria complectitur scilicet vt homo acctum peccandi. ꝛ voluntatem peccādi deſeꝛat ꝛ conetur in bonum prout est fi bi possibile. Nota q̄ omne meritum vel

demeritum acquiritur in hac vita. Unō non facere bonū. sed facere bene laudabile est. Non. n. verbis. sed aduerbiis meremur.

De operibus meritorijs.

Capitulum. ix.

Opera meritoria totaliter sunt a gratia. ⁊ totaliter sunt a libero arbitrio licet principaliter a gratia. qz gratia cōparatur ad liberum arbitriū. sicut, ses ſoz ad equū quem dirigit. ita gratia dirigit liberū arbitriū exercitio virtutum. Per nos. n. malū facere possumus. sed nō bonū. Ad efficaciā merēdi tria valēt. Primum est difficultas operis quod pz in martyrio. Scōm promptitudo voluntatis. Ap⁹. i. ad coz. ix. Hilarem. n. da. deus. Tertium est magnitudo charitatis Ipsa. n. pondus sanctuarij scōz qz omnia que erant in tēplo ponderabantur. Ad hoc qz aliquod opus sit meritoriū tria requiruntur. Primū est qz ipsum opus sit at in charitate quia opa que fiunt extra charitatem mortua sunt sicut carbo extinctus. Secundum qz fiat ex charitate. multa enim fiunt in charitate que nō sūt meritoria ex eo qz nō fiūt ex charitate. i. qz non referuntur ad finē debitū. Tertiū qz idem opus sit referibile. hoc ideo dico quia mala nō possūt bona intentōe fieri. alioqui sequeretur ablurditaſ qz idē op⁹ esſet meritorium ⁊ demeritoriū. Attenduntur aūt tria in merito ex pte homis ſ. subiectū hoc est aia. Itē liberū arbitrium. Itē intentō finis. His tribus rīdent tria ex pte dei. ſ. gratia. virtus charitas. Et gratia quidē reddit ſubīm deo gratū Virtus aūt bilitat liberū arbitriū. Charitatis vero dirigit intentionē in debitū finē. Dicit. n. Aug. qz meritū consiſt ⁊ penes liberum arbitriū occasionaliter. hoc dicit qz liberū arbitrium facit ad meritū sed nō sufficit penes virtutē formaliter hoc dicit. qz ex virtute tāz ex forma p. o cedit motus. ⁊ elicitur de potentia penes virtutum motū essentialiter. hoc dicit quia motus essentialiter est meritū penes gratiam efficaciter. hoc dicit. qz sine gratia nullus motus ē meritorius penes opus instrumentaliter. hoc dicit. qz opus exterius est cā instrumentalis ipsius meriti. Nota generaliter quod ſi meremur sine gratia neqz passionibus inquātū passiones. neqz motibus nature. Dicit enim philoſophus. Natura neqz boni neqz mali sumus neqz inuiti. Aug⁹. Nemo iuitus bene facit etia m ſi bonū ē quod facit. neqz libero arbitrio ligato. Quiſquis enim nō habet vsuz rōis ⁊ liberi arbitrii ſi meretur vel demeretur. sicut sunt infantes dormientes. insani ⁊ alia bruta.

De virtute cardinaliū ⁊ theologicarum. Cap. xiiii.

Via meritū vel demeritum circa finem actionum attenditur. ideo nota regulas de hac materia. Ex fine dī actus bonus vel malus. malus actus nō fit ex fine bonus. Una intentio multos actus informat. Unde ſi aliquis intendit vnum ſolidum dare. p deo ita qz quotidie det vnum denariū ſi qñqz obliuiſcit. ⁊ non refert in deū dationem h⁹ denarii tamen datio est meritoria propter ipsaz intentionem primā. Finem sub fine pōt quis ponere. verbi gratia. Aliquis intendit ire ad forum ⁊ hoc intendit vt emat medicinas. ⁊ ad hoc emit eas ut curetur ab infirmitate et ad hoc curari desiderat ut deo melius seruiat. In iſto vltimo precedentes volūtates omnes sunt meritorie propter vltimam. secundum eniz vltimum finem omnes precedentes voluntates iudicantur bone vel male. maxime quando priores actus sunt indifferentes. Diuerſi fines non sunt faciendi quorum vnus non ſit ad alium referibilis verbi gratia. Aliquis intendit ire ad vnam domuz vt luxurietur. ad hoc vult luxuriari vt ſanioz ſit ad hoc vult esſe ſanus vt seruiat deo. Iſte finis vltimus illā voluntatem que ē luxuriari nō informat. ſed potius ecōtra illa voluntas

ſtam intentionez deformat. q2 vna itētio peruerſa plures ōpauat volūtates. Nota q2 actio corpalis pōt referri ad finem tēporalem dūmodo referatur poſtmodū ad deum. Actio āt ſpūalis vt predixi non poteſt referri ad finem tēporalem etiam ſi illud tēporale referatur ad deū. Et hoc eſt quod dicit Aug. Debemus manducare vt euangelizemus nō euangelizare ut manducemus. ſi āt in actionibus finis .p. ximus ponat deus. ⁊ finis vltimus, alioq̄ tēporale malū eſt. Bene āt licet conſtituere duos fines. ſ. tēporalem. ⁊ eternuz ita tamen q̄ eternus ſit finis ultimus.

Quid mereamur.

Cap. iſ

O Pera bona ſūt meritoria triū. ſ. uite eterne augmēti gratie. ⁊ remiſſionis pene. pmū. ſ. pmiū ſubāle uite eterne rīdet radici opis. ſ. charitati. ⁊ hoc ē premium ſubāle vite eterne. premiū uero accidentale rīdet operi. ſicut ⁊ augmentuz gre. q2 operibus excellētibus. ⁊ ſuperrogationis mereamur magis augmentū gre quā aliis opibuſ. Remiſſio āt pene rīdet penalitati opis. q2 opa que magis ſūt penalia magis ſunt meritoria remiſſionis pene. Eſt eni regula i theologia q̄ pena pene reſolutoria ē. Nota igr q̄ licet tota uis merēdi vitam eternā. ⁊ etiā alia conſiſtat in charitate. nō tamē totus effcūs. q2 effectus merēdi cōſiſtit in magnitudie operis. ſicut pz in merito remiſſionis pene q̄ nō ſolū cōſiſtit i charitate. ſz ēt in opibus penalib⁹. Et huiuſmōi exēplum habemus i xpo gmeruit nobis apertionez ianue padiſi cū effectu. hoc āt meritū nō erat ex ſola charitate. ſed in charitate ⁊ excellentia operis. i. in ſua paſſione. ſciendum eſt q̄ de pmio ſubāli mereī hō tantum p unū actum quantū p mille manentē eadē radice ⁊ non creſcēte ualent tā opera huiuſmōi ad multa alia. vñ ỳ. Jocū dat mentē. virtutes ſtabilit. meritum auget. ſ. meritū accidētalis premii. peccata remittit quātū ad penā que dimiſſa ſunt quo ad reatū. per gram. Debilitat fomitē remouet accidiā. excitat hoiez in aſſuefactione bōi. atq; repellit tentatiōes diaboli. Nota q̄ primā gram nullus pccōr pōt mereri. prope. ⁊ hoc multiplici rōne. prima q2 talis nō habet radicē merendi. i. gram ſcōa pp ſtatuſ indignitatē. q2 pccōr non ē dignus pane quo veſcit. tertia q2 nullius hois opus placet deo niſi placeat ipſe prius. vñ prius reſpexit deus ad abel quam ad munera eius. vt dr Gen. quarto. quarta q2 naturaliter ātecedit cā ſuum efficūz fic ⁊ gra cū ſit cā meriti precedit meritū. Ipſa eni ſcōm Aug. voluntatē noſtraz p̄uenit vt uelimus. ⁊ ſegtur ne fruſtra velimuſ. gra ſicut ſupra dictū ē per bonū uſū eius ⁊ merito condigni meretur augeri i via vt aucta mereatur perfici in patria. ⁊ hoc a deo cuius eſt gram infundere augere. ⁊ perficere ſecundum cooperationez voluntatis noſtre. Nam ſicut deus eſt ipſius gre fontale principiū influendi ſic ipſe ſolus eſt pncipium augendi per modū influentis. gra uero per modum meriti ⁊ dignitatis. ſed liberum arbitriū per modum cooperantis. ſicut liberum arbitriū per gratiaz meretur merito cōdigni augmentum gratie in ſtatu vie. ſic etiā meretur merito condigni ipſius cōplementuz in ſtatu patrie. quare autem mereamur ex condigno vitam eternam multe ſūt cauſe. prima eſt efficacia doni ſpiritus ſancti cooperantis in merito. ſcōa veritatis dī promittentis. tertia perſuaſibilitas liberi arbitrii conſentientis ⁊ finaliter perſeuerantis. quarta difficultas ſtatus merēdi quinta dignitas xpi capitis noſtri intezuenientis q̄ glorificari debet in membris ſuis. ſexta liberalitas dei tribuentis quez non decet parua reddere. ſeptima eſt obſequium fideliter ſibi optemperantis. octaua nobilitas operis quod ex charitate procedit. quod tantum ponderatur in conſpectu iudicis quantum amor ex quo

ꝓcedit ⁊ hō nō pōt sufficienꝫ nisi a sūmo bono remunerari. Opa que nō fiunt in charitate. i. cū pcō. hꝫ non valeāt ad vitā eternā. valent tñ ad alia multa. vnde ver. Aptat. s. coꝛ ad suscepti onē gratie minuit. s. penā que deberet si nō fieret illud opus nō illā que iā debetur. Et dat bona terre. s. tēporalia occupat. s. ne sit hō interim ociosus vel operi malo deditus. Assuescit. s. ad bene operandum delectat. s. mentē. Mitigat. s. fomitē. Arcet. s. fluxū peccati. Ultimo sciendū ꝙ nullū malum impunitū. ⁊ nullū bonū irremuneratum.

De diffinitionibus ⁊ differentijs virtutum Cap. xvi

Jrtutes scōm Macrobiū dīr qñ qꝺ politice. qñq; purgatorie. qñq; purgati animi. qñq; exēplares. Primas docet. Salomon i proverbijs. Secundas in ecclesiastes. Tertias i canticis. Quartas in deo legimus. Politice nāq; dīr secundum ꝙ regūt vitā humanā quo ad opera exteriora. ⁊ scōm ꝙ pugnāt contra vitia. Purgatorie dīr scōm ꝙ iā sunt in victoria vitiorum ⁊ respiciūt ptim interiora. ptiꝫ exteriora. Purgati animi. dīr qñ devictis iā vitijs possessor virtutū gerit raro insurgentibus pmis motibus. Exēplares dīr que in mente diuina constituunt. Nā idee virtutū i deo sūt ⁊ ipse rerum oium est exēplar. Aristoteles dividit virtutes intellectuales ⁊ consuetudinales. Intellectuales diuidit i prudentia. Artē intellectū sciam ⁊ sapiam virtutes morales diuidit i principales que sūt tēperantia fortitudo ⁊ iustitia ⁊ in adiunctas que sunt mansuetudo humilitas. ⁊c Et hic ordinant nos ad deum. qꝫ sophya regit affectū intelligentia intellectū hꝫ fortunatis vtrūq;. prudentia eū spiritus regit cogitationes ⁊ affectiōes. virtutes vero consuetudinales diuidit in honestatē : ⁊ liberalitatē. Hec duo ordināt nos ad hoiem. qꝫ honestas ordinat hoiem quo ad se ipsum liberalitas quo ad proximū. itē philosophia moralis diuiditur i ethicam yconomicā. ⁊ politicā. Harum prima mores quo ad ipsū hoiem siue quo ad se ipz istruit. secūda familiā disponit. tertia vrbes ⁊ regna gubernat ⁊ regit. Circa virtutes hoc tenendū est cū sit vna grā gratificans animā septē tñ sūt virtutes qb⁹ humana vita regitur. Tres quidē theologice. ⁊ quattuor cardinales ⁊ licet he virtutes sint gratuite p infozmantē gratiam. pīr tamē fieri infozmes p culpā. ⁊ iterū infozmari per pīniam aduenīte gratia que ē hitū virtus ozigo. finis. ⁊ forma. Nā cū hitus aliarū virtutū hñt fine gratia ⁊ charitate in quibus cōsistit vita virtutū dīr infozmes cuz ād gratia superuenerit. tūc formant ⁊ decorantur ⁊ deo fiunt acceptibiles. Unde virtutes infozmes sunt sicut colores in tenebris. ⁊ sicut carbones extincti ⁊ sicut rami aridi ⁊ sicut ale mortue ⁊ sicut auruz obscuratū ⁊ sicut gēme conuerse in scilices. E contra virtutes formate sicut colores sī in luce visibiles gdē aspectui cōplacētes ⁊ sicut carbones ardentes. ⁊ sicut rami virentes ⁊ sicut ale viuentes ac valētes ⁊ sicut aurum fulgens ⁊ sicut gēme vas aureum decorantes. differentia ē inter virtutes ⁊ ꝑcepta ⁊ dona ⁊ fructꝰ. ⁊ beatitudines. qꝫ virtutes potentias disponūt precepta opa respiciūt dona virtutibus perfectionē addunt fructus spūs siue gustui saporē spiritualē apponūt beatitudines ipsis virtutibus statū. siue vie. siue patrie cōtingunt. Alia est differentia. qꝫ virtutibus bene opamur dōis expedite beatitudinibus perfecte operamur. sed fructibus fruimur deo

De differentia virtutuz cardinalium ⁊ theologicarum. Cap. 17

d Jfferentia virtutū theologicarū ⁊ cardinalium hec est quia theologice mouent ad finez sed cardinales mouent ad ea que sunt ad finem. Alia differentia est. quia theologicarum virtutū finis et obiectū est ipse deus. ⁊ non obiectum proprie. Item virtutes

theologice habentur p infusionē. cardinales vero p acquisitionem. Itē theologice mouent ad opa ex rationibus sumptis a iure diuino. sz cardinales a iure naturali. Item virtutes theologice attendūtur ꝙtum ad actus interiores. cardinales vero quantū ad opa exteriora. itē theologice non habent fine donis. cardinales vo haberi pñt fine donis. itē thologice sunt discretiue actuū in deū. cardinales vero in proximū. itē i theologicis fic ē q̄ habitus generat actus. sz in cardinalibus est econtra. q̄ ibi actus generat habitus. vnde philosophus. Quales ingt sunt actus. tales sunt habitus.

De virtutibus theologicis in genere.

Capitulum. 18.

a Anima quantū ad superiorē partez in qua cōsistit imago trinitatis recte tificari hēt per tres xtutes theologicas vñ ficut imago creatoris consistit in trinitate habituū cū vnitate gratie. fic p hos tres habitus uirtutū anima fertur in sūmam trinitatē scām tria appropata trib9 personis. ita q̄ fides dirigit in sume vez credendo et assentiēdo. Spes vero in sūme arduum intendo z expectādo. charitas autē in sūme bonū desiderādo z amādo. Virtutes theologice differūt inter se multipliciter. primo scām actus propos. Nā fides facit deo esse tīe. spes in deo cōfidere. charitas facit deum amare. Scdo differunt rōe subiecti. q̄ fides ē in rationabili. spes i irascibili. charitas in cōcupiscibili. i. ābe sunt in volūtate que propter similitudinem actuū accipit noia harum potētiaruz. Tertio differūt rōne obiecti Nā fides est circa uerū. spes circa arduū charitas circa bonū. Quarto rōe effect9 Nā fides in pñti deū sequitur. spes in celū comitatur. charitas perenniter āplexatur. Quinto differūt rōne finis. q̄ per fidē cognoscitur deus vt veritas. per spez habet vt eternitas. p charitatem diligit vt bonitas.

De fidei vtilitate. Cap. xviii

f Jdes est substā sperandarū rerū argumentū nō apparentū scōz aplm ad hr. xj. Jn hac diffinitione fides dicitur substā. i. fundamentū substās edificio spūali q̄d est gratia z gloria. ipsa nāq̄ fides facit aliqualiter res sperādas i nobis subsistere per gratiā. z faciet tādem per gloriam. q̄ ipsa ē primus hitus virtutū prim9 dico nō tēpore. sz natura. Rerū sperāda rū dicitur q̄ fides per assensuz facit i nobis subsistere res sperādas. argumentuz dicit. i. arguens mentē. q̄ fides inclinat intellectū ad credēdum id quod nō apparet. z pp hoc dicit potius argumētum q̄z cōclusio. q̄ fides probat de nō apparentibus q̄ fit. z nō probatur. Nō apparētū dicitur. q̄ fides suā xtute z luce mānifestat ea que nō apparent tā pterita q̄z pnīa. z q̄z futura pteriti qdē q̄ scām apostolū ad he. xi. Fide itelligimus aptata eē secula. pnīa vero fic ait Aug. demus deo aliqd posse. z nos itelligere ñ posse. Futura at q̄ p fidē credimus resurrectionē mortuoz z huiusmōi. Fides dr multipliciter .s. hitus informatus charitate. illuminās mentē ad credēdū. act. 15°. Fide purificās corda eoz. Equalitas firmis. Jac. 2°. Fides sine operibus mor. ē. Motus fidei Aug. Fides est credere q̄d nō vides. Facilitas credēdi. Mat. 8°. Nō inueni tantā fidem in Jrael. Deuotio fidei. Math. 15°. Mulier magna ē fides tua. articulus fidei. vñ i symbolo atthanasij. Hec ē fides catholica ut credamus z cōfiteamur. Sicut in aliqua scia quedā sūt antecedētia vt suppositiōes quedā vero cōsequentia ut conclusiones. quedā quasi media vt ꝓpositiones probātes. Jta i doctrina fidei quedā sūt ibi ad modū suppositionū ut uniuersalia añcedentia articulos. s. q̄ scriptura sit cōdita z expolita inspiratione spūs sci. et q̄ vera sūt que logtur dominus i scriptura. per sanctos suos. z huiusmodi. quedaz ad modum cōclusionum. vt ea que ad mores pertinent scilicet fornicationem esse mortale peccatum. z huiusmodi. quedam

ad modū propositionuz vt articuli fidei. Et nota q̄ fides est quasi media iter opinionē z sciam. q̄ opinio se habet ad vnā ptem cōtradictionis cū formidine alterius partis z fine cause cognitione. Scientia vero se hēt ad aliam ptem contradictionis fine formidine relique z cū cause cognitione ac per media necessaria. vnō scia ē necessariorū. z ita p̄z q̄ fides ptinet cū vtraq̄. Ad fidei perfectionē septē ptinent. Primū est q̄ prime veritati innexa ficut fides Moysi q̄ se negauit filium filie Pharaonis magis eligens affligi cū populo dei q̄ tpalis pcci hbe iocunditatē. scōm est q̄ fit charitate formata ficut Magdalena quam fides saluā fecit z cui dimissa sunt peccata multa. quoniā dilexit multū. tertiū ē q̄ fit deuotiōe fervida ficut illius mulieris cui dixit dñs. O mulier magna ē fides tua Mat. xv. quartū q̄ fit oneris operibus p̄bata. ficut fides cornelii. quintū q̄ fit fortitudine roborata. ficut fides Stephani Laurentii. z aliorū martyrū qui p fide fortes facti sūt in bello. sextū q̄ fit obedientia decorata. ficut fides Abrahe. septimū q̄ fit humilitate subiecta ficut fides beate v̄ginis que ait Luce. i. Ecce ācilla dñi. Nota quod fides magis initit auctoritati q̄ rōi q̄ scōz Bre. Fides nō hēt meritū cui hūana rō perhibet experimentū intelligē sufficiēs q̄uis enim fides rōibus firmet. nō nec talibus. nec experimento sensibili dz quis credere cōtra fidē ficut p̄z in eucharistia ubi z visus. z gustus. z tactus dicit eē panē z vinū. sed fides dicit esse corpus z sanguinem dñi nr̄i Jesu christi vnde Aug. Nō itelligimus debemus rōi quod credimus debemus auctoritati qō opiamur debemus errori. Nota q̄ duplex ē cognitio de deo. s. naturalis z accidentalis. Naturalis cognitio duplex ē. s. aīa pccī quā hō cognoscebat apte deum i creaturis. z post pccm̄ z hoc est p speculum i enigmate. Accidentalis cognitio triplex est. Prima est acq̄sita p rones naturales q̄s hūerūt phi. z hec dr̄ scia. scōa ē que dr̄ testimoniis scripturaz z miraculorū. z hec cognitio dr̄ fides informis. tertia est que hr̄ p infusionē gr̄e gratū facientis. z hec dr̄ fides formata z per talē cognitionem assentit aīa p̄me veritati pp̄ se. z supra oia. Uñ ea aduenīte pereūt oēs alie cognitiones accidentales ad minus quo ad actū. Cū enim alie cognitiones uenīt in aīa tunc fides tanq̄ velocior p̄occupat motus oium. Cū fides sit nō de apparentibus z difficile sit occulta credere. duo sē necessaria ad hoc ut firmiter credatur. Primū est illustratio veritatis aias eleuans. scōm est rectificatio auctoritatis instruentis aiam quorū primū est p fidem scōm ē per scripturā autenticā. z p ipm scūz editā. Auctoritas ergo prebet fulcimentū fidei. z fides assentit auctoritati. vtrūq̄ vero p christū est pp̄ quod z splēdor z verbū dicitur. q̄ mentē per fidem illuminat. z veritatem p doctrinam ostēdit. Hoc quoq̄ sciendū ē q̄ vna est fides tantū tam in preteritis q̄ in presentibus z futuris licet magis clara sit in eis z explicita qui sequūtur christū quā i eis qui precesserunt eius aduentū. ficut nouum testamentū clarius est quā vetus. Quod enim nos credimus eē factū ātig patres credebant eē futurum exceptis istis que adhuc restant cōplenda. ficut est resurrectio mortuorum z iudicium extremum. z remuneratio bonorum. z punitio reproborum.

De effectu fidei.

Cap. 20.

Fides multa bona facit. s. hominez saluat. Unde dictum est Magdalene. Fides tua te saluam fecit. Mentez purgat. Actuum. xv. Fide purificans corda eorum. Contra mūdum pugnat. Hebr̄. xi°. Sancti per fidē vicerē. Postulata impetrat vnde illud. O mulier magna ē fides tua fiat ficut petisti. Perseverantiā dat Ap°. Tu aūt in fide stas Tēporalia contemnit. Hebr̄. xi°. Fide Moyses

Grandis effectis est negauit se filium es se filie pharaonis. Justificat. Ro. quar to. Credidit Abrahā deo ⁊ re. est ei ad iu. Beatificat. Jo. xo. Quia uidisti me Tho. credidisti. b. qui non ui. ⁊ cre. Super fun damentū fidei quidam edificāt aurū con templationis. quia q contemplant fine fi de quasi videntur videre solem sine ocu lis. quidā argentum predicationis. qz qui predicat sine fide non loquitur eū qui se cundū deum ē fidelē sermonē quidam la pides preciosos bonorū operum. quia qui bene operatur sine fide est sicut qui facit structurā super arenam. Jtē alii edificāt ligna scilicet amorē ardentiorem tpaliuz alii fenū scilicet fumū delectationū carna lium. alij stipulam. s. ociosorū uerborum ⁊ operū infirmorum. Jsti quidē saluantur merito fundamēti. sic tū quasi per ignem purgatorij exuretur edificiū non idoneū tanto fundamēto. Fides habet quosdam effectus essentiales ⁊ principales. ut est ea cere filios dignos uita eterna. ⁊ facere fi miles deo. ⁊ purgat aiam a tenebris pec cati siue infidelitatis. Jsti effectus sunt a deo. alios hz effectus uoluntarios. ⁊ secū darios. vt est credē ⁊ dirigere opera alia rum virtutum. ⁊ imperare omnibus suo modo. Et isti effectus a libero arbitrio sē. De articulis fidei.

Capitulum. xi.

S Jrespectus hēatur ad eos q sym bolum ediderunt. tūc articuli sunt duode cim ad numerum duodecim apostolorum Si autē cōsideremus q̄ radicaliter sunt credenda. tunc articuli sunt. xiiii. quoz. vii spectant ad diuinitatez. ⁊ .vii. ad xpi hūa nitatem. ⁊ hec signata sūt in. vii. stellis. ⁊ i vii. cādelabris aureis in quorū medio fili us hois ābulabat. Sūt ergo septē articu li fidei q pertinent ad diuinitatē. Primꝰ ē credere unū esse deū q ibi notatur. cre do in deū. Scōs est prem esse deū. ibi. pa trē oipotentē. 2ꝰ ē filium esse deū. ibi. Et in Jesum xp̄m filiū eius. quartus ē spūs scūm esse deū. ibi. Credo in spūm scūm. Sic pz q̄ predci quattuor artīculi sūt de vnitate dīne essētie. ⁊ trinitate psonaruz 5ꝰ est credere remissionez pcōrum his q sūt in ecclia. ibi. Scām eccleſiā ca. s. co. r. pcōrum. sextus ē mortuorū resurrectio nez. septimus ē credere bonꝝ remunera tionē sub qꝰ cōprehendit ⁊ malorꝝ punitō ibi. Vitā eternā. Et isti tres articuli a diui nitatē pertinent. qz uirtute diuinitatis fit pcōrum remissio que ē aie viuificatio ⁊ corpoꝝ resurrectio. atqz corpis ⁊ aie fi mul glificatio. alij septē sunt q pertinent ad hūanitacē xpi. primus ē credere filiuz dei esse cōceptū de spū scō. ibi. Qui cō. ē de spū sancto. scōs est filiū dei natum ex Maria Vgine. ibi. Ex maria uirgie. 3ꝰ fi lium dei p nobis mortuū i cruce. ibi. pas sus sub pō. pi. cru. mor. ⁊ sepli. quartus ē fi lium dei descēdisse ad inferos scōm aiaz ibi. descendit ad inferna 5ꝰ est filium dei surrexisse a mortuis. ibi. Tertia die re. a mor. sextꝰ ē eūdez ascēdisse ad pris equa litatem. ibi. ascēdit ad ce. se. ad dex. d. p. o. septimus ē filiuz dei iudicaturū viuos et mortuos. siue bonos. siue malos: ibi. inde vē. est iu. vi. ⁊ mor. isti. xiiii. articli colligū tur ex simbolo quē apostoli ediderūt arti culū primū ⁊ secundum de diuinitate po suit petrus tertiū ādreas. Bartholome us. quartū gnum. Simon. Tadeus. sextū septimū: Mathias. itez p̄mū articuluz d hūanitate xpi posuit iacobus maior. secū dum ⁊ tertiū ioānes. quartū Thomas. gn tū Matheus. sextū iacobus minor. septi mū: philippus. Tria sūt simbola. primuz apostolorū. secundū nicēnij cōcilij. tertiū athanasij. primū factuz est ad fidei iſtructionem. Secundū ad fidei explanatio nem. Tertium ad fidei defensionem. Nota q̄ aliud est credere deū. ⁊ aliud crede re in deum. ⁊ aliud credere deo. Quoniā credere deū ē credere ipsū esse credere āt in deū ē credendo ipz amare. ⁊ creden do in deū ire. ac mēbris eius incorpora

Credere vero deo ē credere vbis eius:

De spe. Capitulum. 22.

Spes est certa expectatio future beatitudinis ex dei gra & meritis propriis proueniens. In hac diffinitōne nō sumitur certitudo rationis qua plene uni parti consentitur. sed certitudo opinionis qua vnice parti consentitur. quia rōne probari videtur. nec tamē oino iz cū formidine. Obiectū aūt expectationis cā p̄n cipalis est gratia dei & nō nostra merita q̄ opera nostra non sunt meritoria nisi ex dei gratia. Time meritis tamē spare aliquid nō est spes sicut ait Grego. sed p̄ sūptio in predicta diffinitione diffinitur motus spei & non virtus. sed virtus spei diffinitur sic. Spes ē audacia mentis de largitate dei accepta habendi vitā eternā per bona merita. Inter fidē & spez talis ē differentia. Fides. n. ē de preteritis & futuris. Spes aūt de futuris tantum. Fides de bonis & malis. Spes āt de bonis tm̄ est. Fides de bonis tam sibi q̄ alii est. Spes autem de bonis sibi tantuz Cōueniunt tm̄ in hoc q̄ taz fides q̄z spes est de inuisibilibus. Certitudo spei orit ex tribus. s. ex diuina largitate ex abundantia meritorū. & ex pregustatione eterne. Nota q̄ spes p̄ut est viatorum sic est cū certitudine opinionis vt dictū est. Spes aūt illorum q̄ sunt in purgatorio. & qui fuerūt in limbo ē cū certitudie scie & nō opinionis. ut ē illa viatorū. Unde declinat aliquo modo a spe proprie dicta spes vero que fuit in Stephano qui vidit celū apertum. & que fuit in Paulo q̄n. dixit. scio cui credidi &c. & que fuit in Adā ante; peccatum fuit cū certitudine visionis tamē satis debilioris q̄z in celo. Unde spes sic sumpta adhuc est minus proprie dicta. Ex his pz q̄ in patria non est spes premii q̄z beatitudo ē oium bonorū simul tota & perfecta possessio. vnde sibi nihil futurum ē qō speretur. Et licet sanctis adhuc sit futura resurrectio corporum scōm rem. tm̄ pīs est scōm cognitionē. Spes autem sic futurum respicit q̄ priuat tam p̄sētiā rei q̄z cognitionis vnde spes p̄prie sumitur. Duplex ē spes s. suffragii & auctoritatis proprie. Pria posita est in sanctis. scōa i solo deo. & hec triplex ē. s. ueme psal. 30. In te dñe speraui ñ cōfundar i eternū. Bñe. ps. 31. Sperantes autem in dño misericordia circundabit. Glorie prouerbi. 28. Qui sperat i dō saluabitur. Effectus spei multiplex ē. Attribulatione liberat. ps. septio. In te sperauerunt patres nostri sperauerūt & liberasti eos exemplū de Susāna & Daniele Cōfortat. 2. Macha. 7°. Pereuntes septē filios iudonius dei tpe cōspiciens mī bono aio ferebat pp spē quā in deum hē bat. Hēbrem eleuat. Isa. 40. Qui sperant in do mutabūt fortitudinem assument pēnas. tē. Saluat psal. ii. Qui saluos facit sperantes in se. Tēpozalia ministrat psal. cxliii. Oculi oium in te. spe. d. tē. Spes cōpatur multis rebus. Bñ enim galea. i. Thesa. 5°. Induti galeam salutis Anchora. hebr. 6°. Qui confugimus ad tenēdā p̄po sitam spem quam sicut anchoram hēm? aie tutam ac firmam. Medicina psal. 9. Sperās i. do. ñ in firmabor. Hēma prouerbi. 17°. Hēma gratissima expectatio prestolātis solatiū. hebr. vi. Fortissimuz solatiū hēamus q confugimus ad tenendā propositā nobis spē. Claus. Hic. sup illud psal. 61. Sperate in dño. Per spē intratur ad illud videdum quod creditur. Lignū vite. Sapie. 3. si corā hoibus tormenta passi sunt spes illorū imortalitate plena est. De charitate. Cap. 33.

Charitas scōz Apostolū sic diffinit .i. Thimo. i. Charitas ē finis p̄cepti de corde puro & pscia bona & fide non ficta. Et sumit finis consummationis quia charitas est consummatio siue pfectio omnis precepti potest & dici finis termiatiōis oium preceptoz q̄z oia opa que fūt i precepto tēdunt ad charitatem vt magis ac magis habeaf. De corde puro. i. ō ītellectu puro dicit glo. Et sumitur hic i

tellcūs p̄o actu intelligendi ſcōm quem cātur motus charitatis. Quāto.n.qs magis intelligit tāto magis diligit. niſi alias impediat. Et hic iſta prepoſitio de deno tat efficientē. Et cōſcia bona. i. ſpe. qz qui purā conſciam hēt ſecure ſperat. Et fid nō ficta. i. fimulata. ⁊ nō fragili. ſed inter aduerſa forti. Proſper in libro de vita ꝓ tēplatiua deſcribit charitatē ſic. Charitas eſt vt mihi videt recta voluntas ab oibus terrenis preſētibus ac futuris ꝓ ſus auerſa. Juncta do iſegabiliter ⁊ vni ta igne quodā ſpūs ſci a quo eſt ⁊ ad quē refertur icēſa. Ingnamēti ois extranea corrūpi neſcia nulli vitio mutabilitat obnoxia ſup oia que carnalit diligūt excel ſa affectionū oium potentiſſia. diuine cō tēplationes auida. In oibus ſemp inuic ta. ſūma actionū bonarū. ſalus morū. fi nis celeſtiū p̄ceptorum mors criminū vi ta virtutū. virtus pugnātium palma vic torum. ſactarū mētium arma cā meritor bonorum p̄miuz p̄fectorum. ſine qua nul lus deo placuit cū qua nullus vnq̄ pec care potuit. fructuoſa in penitētibus. le ta in proficientib⁹ gl'ioſa i p̄ſeuerantib⁹ victorioſa in martyribus opoſa in oibus oīno fidelib⁹ er qua qcqd ē boni opis vi uit. Charitas āt quātum ad actum diffi nitur quattuor modis. Primo ſit tertio libro ſuiaruz. Charitas ē dilectio qua di lectio deus pp ſe ⁊ primus pp deum. ⁊ in deo. ſcōo ſic. Quid eſt charitas niſi vi ta copulās amātem cū amato. 3⁹. ſic ſcōz Aug. Charitas eſt virtus qua videre de um ⁊ per frui deſideramus. quarto ſic ſe cundum Aug. Charitas ē virtus que ai mi noſtri rectiſſima affectio ē. Haruz dif finitionū prima datur i cōpatiōe ad deū ſcōa in cōpatione ad eius poſſeſſorē. ter tia in comparatione dilecti ad dilectum.

De differentia inter charitatem ⁊ alios mores. Cap. xiiii.

a Mor triplex ē. ſ. naturalis gratui tus. ⁊ vitioſus. Amor gratuitus ē laudabilis qz virtus eſt. ⁊ hēt principalē finem. ſ. bonum incōmutabile. Hic diuidi tur in aſcitiā ⁊ concupiſcentiā. ſcōm ami citiā diligit quis deum puriſſime nō reſ piciens vtilitatem ſuā. ſz bonitatē amati hoc mō plus diligit hō deū q̄z ſe ipſuz ſe cūdum vero concupiſcentiā diligit quis deum. qz remunerationem i eo expectat Amor naturalis. nec laudabilis ē. nec vi tuperabilis ⁊ habet finem indigentiā vel vtilitatem propriā. Iſte ſimiliter diuidit in amicitiam ⁊ cōcupiſcētiam ſcōm ami citiam diligimus hoc amore nos ⁊ nr̄am p̄fectionē ⁊ nr̄am cōſeruationē. ⁊ magis ea que ſūt pl⁹ neceſſaria. ut caput. p quo totū corpus exponimus hic cōis ē nobis ⁊ bruris. ſcōm cōcupiſcentiā vero diligi mus deuz. qz neceſſitati nr̄e vel ſubuenit qz hoc amore nō diligitur res pp ſe. ſed ꝓpter vſum eius. vnde hoc amore plus ſe diligit hō naturaliter q̄z deū. Amor vi tioſus vituperabilis eſt. qz pccm̄ eſt. ⁊ ha bet finem voluptatem ſiue delectationē in creatura hic diuidit in amicitiam ⁊ cō cupiſcentiā. ſcōm āmicitiā diligimus hoc amor delectationē creature pp ſe q̄uis i nobis nō habeat. ſcōm cōcupiſcentiā ve ro diligimus voluptatē creature ꝓpter nos. Amor iterum multipler ē. ſ. natural erga ſe pius erga parentes iocundus er ga ſocios. iuſtus erga amicos violentus erga inimicos ſanctus erga deum. Item differentia eſt inter amorē dilectionem ⁊ charitatem. qz amor ꝓprie ē nature. ⁊ dr̄ amor quaſi aioruz vnio. qz quietat ap petitum in re amata. Dilectio eſt amor ꝓximi ⁊ dicitur dilectio quaſi duo ligāt ſociat. n. amātem cum amato in amore. ut ſe mutuo diligant. Charitas eſt amor in deum hec amicum determinata ⁊ idi cat omnibus caziorem valde dr̄ charitas quaſi cara vnitas vel carum deo faciēs. Alia eſt dr̄a inter predicta. quia amam⁹ deum propter ſe diligimus eum ſuper omnia propter ſua beneficia qz dilectio eſt diuerſorum electio charitas vtrumz cōplectit. ſ. ſuper omnia. ⁊ propter ſe di

ligere deū in hoc differt a dilectione pro
rimi.qz diligere deū est velle ei bonū qō
hz.s q fit oipotēs.7 sūme bonus.7 huius
modi Itē diligere deū est velle precepta
eius seruare cū intentione fruēdi eo. Itē
diligere deū est eū velle possidere. 7 ab
ipso possideri. Itē diligere deū est volun
tatē dei uoluntati sue in oibus pferre. Di
ligere vero proximū est velle fibi bonuz
non p essentiā.sed p gram. Item diligere
proximū est idem velle. 7 idē nolle in bo
no. Itē diligere proximū ē successum bo
nū ei optare 7 querere. Itē diligere pro
ximū est velle ei qō fibi. Est iterū dra in
ter dilectionem dei 7 proximi. qz deuz di
ligimus in se 7 pp se. proximū vero dili
gimus in deo 7 pp deum. Quādo dicim9
duplicem esse charitatē.s.dei 7 proximi.
hec duplicitas nō intelligitur qtuz ad hi
tus.sz quantū ad actus.qz vno hitu cha
ritatis diligitur deus 7 proximus. Chari
tas quādoqz dicit habitū: Ro.5°. Chari
tas dei diffusa ē in cordibus nostris.qnqz
dicit motum. Cañt.2°. Ordinauit in me
charitatem.quādoqz signum. Unde Jo.
i5°. Maiorē charitatē nemo habet.i.ma
ius signum charitatis quādoqz tertiam p
sonam in trinitate.j. Jo.quarto. Deus cha
ritas est.7 sic sumitur psonaliter.quando
qz sumitur essentialiter.7 tote trinitas dr
charitas.quandoqz sumitur pro feruore
charitatis. Unde Luce.7°. Dimissa sūt
ei peccata multa.quoniā dilexit multū.

De effectu charitatis.

Cap. 25

Caritas pctm expellit. vñ dr Mag
dalena dicit. Luc.vii. Dimissa sūt
ei peccata multa qm dilexit multū. Legē
custodit. Ro.i3°. Qui diligit proximū su
um legē implenit. Deus boi iungit. j. Jo.
quarto. Qui manet in charitate i deo ma
net.7 deus in eo. Mentem virtutibus or
nat. j. Cor.i3°. Charitas patiēs ē. bēigna
est 7c. Perfectionē adducit. Apostolus
ad cor.i2. Adhuc excellētiorem viā vobis
demonstro. Gloriā tribuit. Joā.2°. Si qs
diligit me 7c.7 sequit.ad euz ueniemus 7
mansionem apud eū faciemus. Dilectiōe
dei dignū facit. Joan.i6°. Si quis diligit
me diligetur a patre meo. charitas in cor
dibus diffundit cū ad proximum dilatat
Effunditur p predicationē.7 per opa mi
sericordie. Infunditur p illuminationem
gratie. Superifunditur per opa perfec
tionis 7 supererrogatiōis. Per charita
tem venit deus ad hoies incarnationem
7 in hoies in gratie collatione. per ipsam
charitatē currunt hoies ad deuz bona o
peratione. 7 peruenīūt ad eum in glorifi
catione. Amoris penetrantia. qz itima cō
dis penetrat. Cañt.2° Vulnerata chari
tate ego sum. Languidū facit. 7 hoc per
desiderium essendi cum amato. Cañt.5°.
Nuncietis dilecto meo qz amore lāgueo
Inebriare. qz sic tendit in amarum q sui
ipsius 7 omniū rerū preter ipsū oblīuīsci
tur. Cañt.5°. comedite amici mei. 7 bibite.
7 inebriamini carissimi. Liquefacere. quia
cor in diuina dulcedie fic resoluitur q ap
petens cuz appetibili mirabili amicitia
vnitur. Cañ.5°. Anima mea liquefacta ē
vt dilectus loquitur mihi. amor hēt vim
diffusiuam i bona opatione. vnitiuam in
proximi dilectione. trāsformatiuā in justi
fication. Itē aliter hoc oīditur q habet
vim diffusiuam. vt pz in creatione. vniti
uam vt patet in christi incarnatione. trās
formatiuaz vt in glorificatione.

Quibus rebus charitas assimiletur.

Capitulum. 26.

Caritas est bonoz principium. qa
a deo ipsa ē Bonorū mediū. quia
secūdum deum ipsa est Bonorum finis
quia propter deum. charitas dicitur bōe
operationis principiū. quia mouet ad id
Brego. Charitas operatur fi est. Dicitur
etiam mediū. quia opera informat. Dici
tur quoque finis. quia opera dirigit 7 ad
debitum finem perducit. Quomodo cha
ritas dicatur finis. sciendume st q triplex
est finis scilicet consumptionis. consuma
tionis. 7 terminationis. primo modo cha

ritas ē finis peccatorum q2 ea consumat
scdo modo ē finis preceptorum. q2 ea pfi
cit. tertio modo tam vita eterna q3 ipe d
us est finis nostri laboris sed vita eterna
finis ē quo quiescitur. sed deus terminus
in quo quiescitur. sed deus terminus in
quo quiescitur, charitas dicitur forma
virtutū multipliciter. primo quia movet
oēs virtutes ad exteriora opera per que
perficiuntur virtutes ⁊ merentur auge
ri. Secūdo q2 omnes virtutes mouētur
ad finez. Charitatis. s. ad bonū; charitas
eni hēt bonū ꝓ fine ⁊ obiecto. Alie virtu
tes hñt bonū. nō ꝓo obiecto. sz ꝓo fine
tm ⁊ ille finis virtutū pfectionē denotat
3⁹. charitas auget virtutū delectationez
⁊ tollit fastidiū. ⁊ alleviat onera pp ipius
desiderium. quarto q2 cōponit aiam. ⁊ p
ficit. nō qdem in esse nature. sed in esse
gratuito ⁊ meritorio. Charitas mltis re
bus dr similis q2 cōpant auro qō foznax
tribulationis ꝓbat. Auroze quā segtur
dies eternitatis. Arche Noe in qua g nō
fuit inuentus periit. Arbori bonos fruc
tus ꝓferenti. Ale ad celestia subleuanti
Bitumini aiam deo coniūgēti. Clavi ce
lū aperienti. cozone mētem decoranti ca
piti sensū ⁊ motū influenti charitas enz
influit sensū i. rōnē merēdi aliis virtuti
bus. ⁊ motū. i. affcm mouendi meritorie
mentē deo illumināte. Ebozi thronū do
exhibenti. Firmamento aquas voluptā
tis ab aquis eternitatis diuidenti. Fonti
mētem irrigāti. Gēme aiam ornāti. Gla
dio flāmeo paradisū custodienti. Igni af
fectū accendēti. Jugo suauiter ꝑmenti.
Mane de celo descendenti. Rose rubē
ti. Radice humoze gratie quē a summo
trahit ad virtutes trālmittendi vt sic nu
triātur ⁊ conseruenť in bono. Soli fulgē
ti. Thesauros latenti. Vinculo oēs rōes
diligendi in dilecto colligāti. Vino ine
brianti. Vesti peccōrū turpitudinē coopi
enti. Unguento vulnera letalia curanti.

De excellentia charitatis.

La. 27

c Haritas excellit alias virtutes in
multis. primo in die conformitate
Jo. diligemus dnz qm ipe prius dilexit
nos. secundo in spāli dignitate. Ricard⁹
Charitas est regina virtutū. tertio i spe
ciositate. q2 est planeta veneris ⁊ anime
pulchritudo. q2 sicut pulchritudo exteri
oris hominis est ex decenti membroruz
ordinatione ⁊ venustate coloris sic pul
chritudo anime est ex decenti ordinatōe
actuum ⁊ habitu ⁊ venusto. hoc facit cha
ritas in anima cuius actus ordinatus ē ⁊
venustus habitus. quinto in suppoztatio
ne laborīs. Aug. Omia grauia ⁊ imania
leuia facit amoz. sexto in vigorositate.
cañt. ꝺ. Fortis est ut moz dilectio. septio
in vtilitate. Aug. Habe charitatem ⁊ fac
quod vis. octauo i delectatione quia cha
ritas secundum actum suum facit delec
tare in deo non solum in patria sed etiā
in via.

De signis dilectionis.

Capitulum. 28

S Igna dilectionis sunt hec quia a
micus amicum libenter audit li
benter de ipso loquitur. Sepe de ipso
cogitat fine tedio sibi obsequitur. corpus
⁊ res ꝓo illo exponit. Offensam cauet
offensum placat. congaudet prosperita
ti condolet aduersitati. Gaudet de sua p̄
sentia dolet de sua absentia. Diligit ⁊ o
dit hoc quod ille conatur ei placere ti
met displicere. Trahit alios ad eius ami
citiam. Munera ab eo data non alienat
Consilijs suis acquiescit petit ab eo fidu
tialiter. Qualiter possit quis scire vtrū
habeat charitatem. Nota quod quidā
sciunt si non habere charitatem vt qui
sunt in actu peccandi vel in ꝓposito.
Quidam dubitant se habere charitatez
quia rationes habent pro vtraq3 parte,
vt sunt illi qui incipiunt facerre quod
in se est. Quidam putant se habere
charitatem. sicut qui multa bona fe
cerunt ⁊ diu abstinuerunt a peccato.

adhuc tñ sustinent motus tẽtatõis ⁊ imaginant turpia. Quidã experiuntur se hñe charitatẽ. ut illi q gustant diuinã dulcedinẽ in qbus fomes fere extinctus ẽ. ⁊ quasi semp vel bona faciũt. vel affectant. qui dã certi sunt se hñe charitatẽ. vt quibus deus reuelauit. qualis fuit paulus. cui dominus dixit. Sufficit tibi gra mea.

De gradibus amoris. Cap. 29

G Radus amoris sũt isti. Primꝰ est cum diligo me pp me. Iste amor nõ est bonus. Scõs est cũ diligo deuꝫ pp me hic est mercenarius. sed tũc est bonus si principalis finis ẽ deus. Tertius st cum diligo deũ propter se. i. qz bonus. Hic est valde bonus. qz talis amor vno tãtũ oculo. i. dextero respicit deũ. Quartus ẽ cũ diligo me pp deum. hic ẽ optimus qz i tali amore nihil ẽ q̃ querat hõ de suo ẽt in se ipso. sed que dei sũt. Super oia diligẽdus est deus. qz cũ ipse sit principiũ. z hoc ipso est summũ. ⁊ hoc ipso qõ summũ est sũme bonum ẽ. ⁊ hoc ipso qõ summe bonũ est summe btm̃ est. ⁊ hoc ipso qõ summe btm̃ est. sũme beatificũ est. ⁊ hoc ipso ẽ sũme fruendus. ⁊ hoc ipso est sũme petẽ amorẽ ei inherendum. ⁊ in eo tanq̃ in fine quiescendũ. Tria generaliter diliguntur. s. vtile. delectabile. ⁊ honestũ. Propter primũ diligẽda est tribulatio. qz vtilis. pter tertiũ diligenda est virtus. qz honesta. Sed propter. scõm diligẽdus est. õus qz delectabilis imo pp hec oia diligẽdus est deus. qz ipsuꝫ diligere ẽ vtile. delectabile. ⁊ honestũ. Gradus amoris vel charitatis i quibus tollit peccatum sunt isti. Primo tollit pccm̃ mortale. nõ quantuꝫ ad habitum. sed quãtũ ad actum liberat. n. a pccõ mortali. sed non a pñte cadendi i illud. Scõo modo tollit pccm̃ quantũ ad actum st quantũ ad habituꝫ. sed neutro mõ veniale. ficut pꝫ in aligbus sanctificatis. Tertiõ mõ charitas tollit pccm̃ utroq; modo. ⁊ veniale quantũ ad actũ. sed nõ quo ad habitũ. talis fuit in beata virgine ante conceptionẽ christi. Quarto modo tollit vtrumq; vtroq; modo. ficut fuit in beata virgine in cõceptione christi ⁊ post. tũc. n. fuit in ipsa sublatus fomes peccandi totaliter. Quinto modo tollit vtrũq; vtroq; modo. ⁊ insuper omnẽ miseriam ⁊ hoc fiet in patria. perfecta ẽ charitas qñ est habitu magna motu interiori directa. opere exteriori solicita. radice. stabilita. feruore discreta. dulcedine consolatoria. Diligit deus toto corde. i. intellectu sine errore. tota aia. i. uoluntate sine contrarietate. tota mente. i. memoria sine oblitione.

De ordine charitatis.

Capitulum. 30.

O Rdo charitatis scõm Aug. estꝫ diligere primo qõ supra nos est. i. deum deinde qõ nos sumus. post hoc qõ iuxta nos ẽ. i. proximus. vltio. qõ intra nos est. i. corpus nostrum propꝫ. In eodem gradu contineri dꝫ corpus christi. qz utrũq; tenet rõnem inferioris boni respectu spũs nostri. Secũdũ Ambro. diligendus est pmo deus. 2º. parentes. deinde filij postea domestici. vltio inimici. sed hoc õ exhibitõe gdam intelligunt. Aliquis diligitur magis ab altero multipliciter. s. maiori affectu sic sup oia diligendus est deus. sed inter hoies magis diligendi sũt parẽtes q̃ filij deinde consanguinei secunduꝫ gradus cognationis. Maiori affectu diligendi sunt filij quam parentes. sed eque pertinẽtibus pus succurrendũ ẽ magis indigenti. Ad differentiam magis diligendi sunt q se magis ad gram prepar̃at ⁊ hilitant ad gloriã sic diligendi sunt secũduꝫ gradus participãdi bonum gratie. Nota q̃ idem ordo dilectionis ẽ nature ⁊ gratie. hoc excepto q̃ dilectione naturali homo se magis diligit quam deũ. sed ecõtra in dilectione gratuita. Preterea sciẽduꝫ est q̃ idem est ordo charitatis qui secõm Aug. est in via erit etiam in patria. quia cum gloria perficiat naturam quicquid non erat imꝑfectionis in natura manebit in gloria.

De dilectione proximi.

m Tuo se debēt hoies diligere qz oīs membra vnius corporis mystici xp̄i: qz vno spū scō viuificātur spūaliter ⁊ vniūtur. qz vnā fidē hēnt. qz vnū baptisma receperunt quia vnum patrē habent ⁊ dīm. qz ad vnū regnū tendūt Selectionē proximi suadet ius nature. ℳath. 7°. Omnia quecūq; vultis vt faciāt vobis hoies. ⁊ vos facite illis Jus scripture. ℳath. 22°. Diliges proximū tuū sicut te ipsū. Exemplū creature. qa omne simile diligit sibi simile. ℳelius ē diligere q̄ diligi quadruplici ratiōe. p° qz quod diligimus scimus. sed qō diligamur nescimus. sed credimus. scō. qz diligere proprie virtutis ē. sed diligi aliene. tertio qz cū diligim⁹ alios nobis obligamus. cū vero diligimur alijs obligamur quarto qz cū diligimus meremur; nobis cum autē diligimur alii merentur sibi p dilectionē proximi efficimur imitatores xp̄i. Jo. 17. Hoc ē preceptū meū ut di. i. s. di. Discipuli saluatoris. Jo. 13. In hoc cognoscēt oēs q discipuli mei. e. tē. Speculatores dei. i. Jo. 2°. Qui diligit fratrē suū in lumine permanet ⁊ videt deum. Societas fraterna vtilis ē rōe subleuationis. eccl. quarto. Ube soli. qz si cecidерit nō hēt subleuātez. Rōe consolatōis. psal. ecce q̄ bonum ⁊ q̄ iocundum. Rōe exhortationis. Seneca. Hemp añ oclos tuos ponēdus est aliquis cuius exemplo ꝓficias. qz nisi ad regulā prava nō corriges prouerbi. A modica fintilla augetur ignis.

De dilectione inimicorum.

cap. 32.

c Jrca dilectionē inimicoz nota q alia ē dilectio affcūs. ⁊ alia affcūs. dilectō affcūs duplex ē. qz alia ē innocētie. ⁊ alia bñficētie. Dilectōne inocentie tenemur diligere inimicos qz nō debemus eis optare malū inquantū malum. sed inquātum est eis expediens vel reipu. Affectus dilectionis bñficiente duplex est. s. pricipalis ⁊ secundarius. Affcūs ꝑncipalis ē velle ⁊ optare inimicis bona spūalia ficut ē gratia ⁊ gloria. hoc mō tenemur p affcm diligere inimicos. Affectus aūt dilectōis scōarius est optare inimicis bona tp̄alia hoc mō nō tūmur semper diligere inimicos. qz nō semp expedit eis bona tēporalia. Eodē mō distinguendū ē de dilectōe effectus qui ē similiter inocentie ⁊ bñficentie. prio mō tenemur oēs diligere inimicos qz tenemur eis nō inferre mala nisi pp bonū persone vel reipu. scō modo distinguenda ē dilectio bñficentie. qz si ē bñficium spūale ad salutē necessariū tūc tenemur illud inimicis ipendere. sicut orare pro eis ñ quidē i spāli. sed in gñali. ita. s. vt nō excludamus eos ab oīonibus cōibus. Si vo ē bñficiū tēporale. ad hoc tenemur nisi in casu necessitatis. Nota trī esse duplicē inimicū. s. persone nostre ⁊ ecclesie. Jgr inimico persone bñfacere perfectionis ē. nisi inquātum sibi vel alteri bñficiuz nociuū eēt. qz in tali cāu bñficium subtrahere vtile ē. Jnimico aūt ecclesie bñficium subtrahere pfectiuſ ē melius nisi inquātū per bñficum spatur recōciliādus ecclesie. Ex predictis pz qz optare bona tp̄alia inimicis ecclesie imperfectionis ē nisi per accns. s. qñ creduntur per hoc cōuerti. Jnimico vero psone optare bona temporalia pfectionis est nisi per accns. s. qñ putantur ei fore vel aliis nociua. Nota qz licet amicum diligere sit magis debitū tamē diligere inimicū magis ē meritorium remissionis pene. ⁊ ad alia multū valet. primo. qz magis accedit ad perfectionē virtutis. ℳaioris enim perfectōis vel maioz virtus ē qz magis gratuituz ē. s. 2o qz motus charitatis diligendi inimicum magis meritorius ē remissionis pene. ⁊ hoc rōe difficultatis. licet i amicum sit magis merttorius vite eterne rōe itentionis. Amoz eni naturaſ feruentionem facit motum charitatis sicut dispositio materialis confert forme tertio quia inimicum diligere expressus

signum charitatis ē. q2 contra motū natu re ē. vnde valde difficile est. nisi adsit gra tia p quā vincat natura. Nota q̄ ille cui iniuria facta ē non debet reconciliationē querere ex debito necessitatis. sed si facit cōplet debitū perfectōis. unde dicit Chrī sosti. q̄ talis debet recōciliationē quereze vt duplicem glīam consequatur. Unā q2 iniuriam passus. alterā q2 prior rogauit.

De virtutibus cardīalibus.

Capitulum. 33

Per virtutes cardinales aia rectifi catur in suis viribus. Mā prudenti a rectificat rōnalem. Fortitudo irascibilē Temperantia concupiscibilē. Justitia ue ro rectificat omnes vires prout nomē iu stitie cōprehendit non solū specialez iusti tiā que ē in cōmutationibus vel distribu tionibus. sed ēt legalem que est oīs virt9 prout eius actus ad proximū ordinat. Et iustitiam gīalem que est oīs uirtus prout eius actus pertinet ad debitū obedientie preceptorū. Ipsa eni iustitia generalis cō prehendit virtutes ordinantes ad proxi mum. vt ē equitas. ⁊ liberalitas. ⁊ ordinā tes ad seipsū. sicut ē innocentia. ⁊ penitē tia. ⁊ ordinantes ad deū. sicut. ē latria. pie tas. ⁊ obedientia. propter hoc iustitia dī circuire oēs virtutes. ⁊ q̄ non tantum est virtus specialis. sz etiam generalis cōpre hendens totius aie rectitudinem cū ipa dicatur rectitudo volūtatis. Itē per vir tutes cardinales istruitur hō in opezib9 ⁊ contra vitia armatur. Primū fit duplici ter. q2 instruitur quo ad se per prudentiā ⁊ quo ad proximū per iustitiā. Secundus etiam fit dupliciter. q2 homo armatur in prosperis p temperantiā. ⁊ in aduersis p fortitudinem. Itē dicit Aug. q̄ prudentia est in eligendis. fortitudo in tollerādis. tē perantia i vtendis. iustitia in distribuēdis Itē dicit q̄ prudentia ē in precauendis i fidijs. iustitia in subueniēdo miseris. fortitudo i perferēdis molestijs. temperātia i coercendis delectatiōibus pravis. Aug. ait i musica sua q̄ succedit prudētie cōtē platio. fortitudini firmatas ad herētie tē perantie mēsura delectationis. iustitie de bita ordinatio ad deū ⁊ proximū. iste quat tuor virtutes appellant cardinales. q2 si cut hostiū vertuntur i cardine. sic in his vitur ⁊ regitur vita hois. Vocātur etiam politice. q2 ordinatur i his vita ciuilis. Di cuntur ēt humane. q2 hūano studio acqui runtur nisi diuinitus infundāt. Appellan tur ēt consuetudinales. q2 nō ex vno actu sed ex cōsuetudine nascuntur. vel q2 ho nestas hūana se magis exercitet i istis. si cut scōrum deuotio se magis exercitat in virtutibus theologicis. Nota q̄ pruden tie est scire gd possit. temperātie est nō p sumere quod nō possit. iustitie est velle in oībus quod equū fit. fortitudinis ē velle plus q̄z possit. Iste virtutes hēnt suos gra dus perfectionis secōm quos aliter possi dent incipientes. aliter proficientes. alitē perfecti. Dicuntur etiam virtutes politi ce quandoq; secūdum q̄ regunt vitaz ho minis quo ad opera exteriora. ⁊ prout pu gnant contra vitia. ⁊ hoc modo sunt inci pientium. purgatorie dicuntur secunduz q̄ iam sunt in victoria vitiorum. ⁊ confi stunt partim intra. partiz extra. ⁊ sic sunt proficientium. Dicuntur etiam purgati animi secundum iam deuictis vitijs quie scit homo. ita q̄ raro primi motus insur gunt ⁊ hoc modo pertinent ad perfectos Exemplares dicuntur prout sunt in mē te diuina. Nam sicut omnium rerum de us exemplar est. ita ⁊ idee virtutum in ip so consistit.

De prudentia.

Capitulum. 34

Prudentia secundum q̄ est vir tus politica est vt ait Mancro bius ad rationis normaz que cogitat que cunque agit vniuerse dirigere ac nihil preter rectum velle vel facere. Pruden tia vero secundum q̄ est virtus purgato ria est vt idem ait. ⁊ munduz 7omnia que in mundo sunt diuinorum contemplatio ne despicere. ⁊ omnem anime cognitionē

ī sola diuina erigere. prudētia aūt prout ē, virtus purgati ai est sola diuina noscer ⁊ ea tāquam nihil aliud sit intueri prudē tia sane exemplaris ē ipsa mens dīna cui omia nuda sunt ⁊ aperta. partes pruden tie scōm Tullium .i. offōrū sūt intelligē tia prouidentia. ℳemoria. intelligentia vero ē per quam aimus prospicit ea que sunt prudentia āt virtus est. ut idem ait per quam videtur aligd futurū āte q̄z fit ℳemoria scōm eūdem ē per quam rpe rit quis ea que fuerunt. Nota q̄ duplex est iudiciū rationis discretiuū. ſ. ⁊ diffini tiuū iudicium discretiuū est quo ratio iu dicat aligd eē faciendum vel non facien dum. Circa tale iudicium ē scientia ⁊ non virtus iudiciuz vero diffinitiuū ē quo rō imperat aliquid fieri uel non fieri. ⁊ circa istud ē virtus, Unde i primo iudicio se habet scientia ad operationes bonas vt consiliarius in scō vero iudicio se habz virtus ut imperator. prudentia habet re gere ceteras virtutes i actibus suis secū dum omnes partes philosophie moralis que sunt ethica. siue monastica. hycono mica ⁊ politica quarū prima mores quo ad se ipsum istruit. scōa familiam dispōit tertia vrbes ⁊ regna regit. triplex ē pru dentia. prima ē cordis. ⁊ hec ē i dispositi one presentium ⁊ recognitōne preterito ruz ⁊ preuisione futurorum. Deutrono. 32°. Utinam saperent. ſ. preterita. ⁊ itel ligerent. ſ. presentia ac nouissima prouiō rent scilicet futura. Scōa ē oris ⁊ hec ē i moderatōe sermonum proue. 4. Qui moderatur labia sua prudentissimus est psal. pone dñe custodiam ori meo. tertia ē operis ⁊ hoc consistit ut ait tullius i fu ga mali. ⁊ electōne boni. psal. 33. Declina a malo ⁊ fac bonū. Nota q̄ alia ē prudē tia mundana alia humana. alia diuina. prima ē i temporalibus acquirendis. se cūda in commodo carnis. tertia i obsequi is diuinis. Officiū prudentie ē actus alia rum virtutū dirigere sicut supra dictuz. ē. Ber. Discretio nō taz virtus q̄z auri ga virtutū est. Nolle fallare nec falli. vt dicit Seneca est res secūdū veritatem extimare idē. tūc per rōnem recte viues si diuia prius. estimes. si dignitatem rei non ex opinione multorum. sed ex earuz natura cōstituas nobis commissa ad dei gloziam ⁊ proximi edificationem dispen sare. Luce. Quis putas est fidelis seruꝰ ⁊ prudens ⁊c. ℳutabilitatem fugere. Seneca. Scito te i quibusdam perseue rare debere quia cepisti quedam nec in cipere.

De temperantia.

Capitulum. 3v

t Emperantia scōm ℳacrobium prout est virtus politica ē nihil ap petere penitendum in nullo legem mode ratōis excedere sub iugo rōnis cupidita tem domare temperantia prout ē virtus purgatoria est omnia relinquere inquan tum natura patitur. que corporis usus re quirit temperantia prout est virtus pur gati animi est terrenas cupiditates non solum reprimere. sed penitus obliuisci. Temperantia prout est virtus exempla ris est quedam in se perpetua intentione conuersio. Partes temperantie secun dum Tulliuz sunt. Continentia. Clemen tia. ⁊ ℳodestia. Continentia secundum eundem Tu. est virtus per quam cupi ditas consilij gubernatione regitur. Cle mentia est per quam motus animi in odi um alicuius concitati comunitate vl' hy laritate continentur seu retinentur. ℳo destia ē virtus per quam pudor honestꝰ parat ⁊ stabilem auctoritatem compat. Spetieſ temperantie sunt. Sobrietas cō tinentia ⁊ modestia. Prima consistit cir ca gustum in quo ponit moduz sobrietas secunda est circa tactum quantū ad um generatiuam quia ibi ponit modum ca stitas. Habet enim homo vehementē appetitum conseruandi se in esse indiui duī per nutritiuam . ⁊ conseruandi

se in esse spēi per generatiuā. Isti aūt appetitus restringuntur per sobrietatem ⁊ cōtinentiam. tertia in dictis ⁊ factis. Factum autē prout hic accipitur ptinet ad tres sensus. ⁊ circa prōpas eorum materias. s. visum. auditū. olfatū. pertinet ēt hoc factum ad tactū. non qdem q est in generatiua. sz ad alios tactus quaz organa sūt manus ad pcutiendum. vel capiendum. ⁊ pedes ad ābulandū. In oibus istis modū ponit modestia Dignitas temperātie in hoc ē q aiam decorat. qz sicut in naturis forma decētior est materia ficta in moribꝰ plus cōmendatur modus q̄z ipsa actio. pter hoc temperātia cōparatur soli q medius planetarum ē. ⁊ decentior inter oēs meritū cumulat: qz mediū tenuere beati. vñ dicitur q verbis nō meremur. sed aduerbijs. i. non eo q aliqd facimus. sed in eo q bñ facimus. Istud pz in illa vidua q̄ obtulit duo minuta. ⁊ magis cōmendata est q̄z qui magna miserunt i gazophilatio Ultiosos appetitus refrenat sicut supra dictum ē. vñ comparatur freno. ⁊ remo. ⁊ lime que superfluū tollit rubiginis ō ferro. Actiones tēperat scōm q apostolus instruit dicens. Rōnale obsequiū vestrum Mediū seruat. Ber. Tene mediū si non vis perdere modū. De hoc medio dicit Medio tutissimus ibis. Istud mediū voluit dñs nos tenere qñ fecit non de capite. vel de pede mulierē. sz ō costa. Et quā do fecit hoiem partim corporalē. ⁊ partī spiritualē. vt dignitate nature eēt sub natura āgelica. ⁊ sup corporeā. Christo assimilat qui stetit in medio discipulorū. sedit in medio doctorum. suspensus ē in medio latronū locatus ē in medio duoz animaliū. visus ē a Joāne i apoca. i°. In medio cādelabrorū aureorum. Naturam cōservat. quia natura in mediis delectatur. ⁊ p extrema corrūpitur. Vñ phūs. 2°. de ata Excellentia sensatorū corrumpit sensus. Herculis eternis cibat. Vñ temperantia cōparatur ligno vite quod erat in medio paradisi.

f Fortitudo scōm Macrobiū prout ē virtus politica. ē animū supra metum periculi agere nihilq̄z nisi turpia tiere tollerare fortiī aduersa vel prospera. Fortitudinis purgatorie est aio nō terreri a corpore recedente nec altitudinē ab horreī. Fortitudinis purgati ai est passiones ignorare. nō meminere vt nesciat irasci. ⁊ nihil cupiat inhonestū. Fortitudinis exemplaris ē esse imutabilē. quia semper idē ē. nec aliquādo mutatur. Partes fortitudinis secūdum. Tullīuz sūt quattuor Magnificētia. Fidutia. Patiētia. ⁊ Perseuerantia. Magnificentia scōm eundez est magnarum ⁊ excelsarum rerū cū ampla quadā animi propositiōe cogitatio atq̄z ministratio. Fidutia ē virtus per quaz in magis ⁊ honestis rebus multum in se animus ex spe certa fidutie collocat. Patientia est honestatis ⁊ vtilitatis causa rerum arduaz. atq̄z difficiliū voluntaria ⁊ diuturna perpessio. Perseuerantia ē ỽtus in rōne bene considerata. stabilis ⁊ petua permansio. multi sunt effectus fortitudinis Primus ē qz de hostibus triū phat. Math. 4°. Vir fortissimus. 2° qa hoi sua bona cōseruat. Luce. xi. cū fortis armatus ⁊c. 3°. qz ditat prouerbi. Dan⁹ fortis diuitias parat. quartus quia regnū celorum expugnat. math. xi. Regnuz celorum vim patitur. quintus qz ornat. prouerbi. Fortitudo ⁊ decor indumētum eius. sextus qz in extremis assecurat. prouer. Leo fortissimus bestiarū a nullius pauet occursu. septimus quia remunerationem expectat. prouer. mulierē fortem quis inueniet ⁊c. Fortitudo consistit in quinq̄z. s. in aggressione arduoruz. ps. xxvi. Virilit agite ⁊ confortetur cor vestrum In contemptu terrenoruz. Hebre. xi. moyses negauit se esse filiū pharaōis ⁊c. In sustinētia tribulationum. Lanit. octauo Fortis ē vt mors dilectio. In resistentia tentationum. Apostolus. j. thi. 2°. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. In impu

gnatione vitiorum. Job.7°. militia ē vita hominis super terrā. multa iuuant fortitudinem. primum est exortatio prudentium. Unde legitur de Juda machabeo q armauit socios non clypei vl' haste mi nutione. sed sermonibus optimis. scōm exemplum robustorum. Un legitur de Eleazaro q elegit fortiter mori pro paternis legibus. exēplū vrtutis ⁊ fortitudinis posteris relinquens. Tertium exercitatio in pugnis. vnde legitur i Josue q dominus non deleuit hostes filiorum Jsrael statiz oēs. sed reliquit aliquos ut haberent consuetudinem preliandi. quartū ē spes remunerationis. 2°. paralip. cōfortentur manꝰ vestre. ⁊ non dissoluātur. est eni merces operi vestro. quintum hostium debilitas Grego. Bebilis ē hostis q non pōt uincere nisi volentem. sextus exortationis adiutorium. Nu. 20. cū eleuaret manus moyses vincebant filij Jsrael. septimum armoꝝ spiritualiū apparatus. vñ Sanson vincebat philisteos in mandibula asini. i. tēperantia ⁊ simplicitate octauū memoria dominice passionis qō signatū est in Dauid qui cōtra Goliam venit in baculo ⁊ fūda nonū cibus spūalis. ps. panis cor hois cō firmet. 3°. Rl. Ambulauit helyas in fortitudine cibi illius ⁊c. vnde ⁊ petrus potatus spiritus sci gratia confortatus est dicēs. Oportet deo obedire magis ꝙ hoibus. Jdē vero Apꝰ ante talē confortatōnem dixit. Nescio hoiem hunc.

De iustitia politica.

Capitulum. xvii

Justitie politice scōm macrobium ē seruare vnicuiq; qō suum ē. Justitie purgatorie scōm eundē est ad vnam cuiusq; propositi viā uniuscuiusq; virtutis officium conseruare vsq; ad vltimum descendendo. Justitie aūt purgati animi est ita cum superna mente sociari vt seruet cum ea fedus perpetuū imitādo. Justitie exemplaris ē q; perenni lege sēpiterna operis sui cōtinuatione nō flectitur. partes iustitie scōm Tulliū sūt sex. s. religio. pietas. gra. vindicatio. obseruantia. veritas. Religio scōm eundē Tulliuz est virtus que supioris cuiusdā nature quā diuinam vocāt curam cerimoniāq; affert. pietas ē per quam cōiunctis sanguie ⁊ benivolētia officiuz ⁊ diligens tribuitur occultus. Gratia ē in qua amicitiarū ⁊ officior ū alterius memoria. ⁊ remunerandi uoluntas continetur. Vindicatio est per quā vis ⁊ iniuria. ⁊oē quod ob futurum defendēdo atq; vlciscendo propulsat. Obseruantia ē virtus per quam hoies aliqua dignitate antecedētes cultu quodā ⁊ honore dignantur. veritas ē virtus per quā imutata ea que sūt. aut fuerunt. aut futura dicūtur. Nota q iustitia nō tam ē virtus spālis ꝙ generalis. vt hēs supra de vrtutibus cardinalibus i genere. Justitia vt dr in. li bro sapie ē perpetua multiplici rōne primo qz perpetuat aiaz stabiliēdo eam in d bito loco. s. sub deo ⁊ supra corpales creaturas. scōo qz manebit in pria scōm eēntiam ⁊ vsum. Alie āt virtutes cardinales ⁊ si maneāt in pria scōm essentiā nō tamē scōm oēm vsum. Temperātia. n. non ffrenabit motus illicitos. prudētia non cauebit ab insidijs. Fortitudo nō aggredietur terribilia. Justitia pueritur triplicit. s. amore. pone. vel pecunie. Jsa. vii. vbe qui iustificatis impiū pro munere. Timo re euangeliū. Nolite timere eos qui occidūt corpus. Rancore. Jdē. sciens q per inuidiā tradidissēt eū. plura mouēt ad rectitudinē iustitie. primū ē rectitudo hūani corpis. qz indecēs valde ē in recto corpore curuū hre aium. scōz ē naturalis inclinatio. qz vt ait Aug. Justitia ē in corde hois naturaliter. tertium qz bruta aialia docēt multa que ptinent ad iustitiā. vt ē innocētia. cōcordia. ⁊ buiusmōi. quartū ē scriptura. eccl'. 4. vsq; ad mortē certa. p iustitia. effectus iustitie ē quia beatificat. math. quinto. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iustitiam. petrus. Si quid patimini p pter iustiaz beati. Qua exaltat. eccl'. scōo Qui operatur iustitiaz exaltabitur. quia

appetitum cõcupiscentie refrenãt. Isa. ii. Erit iustitia cingulũ lũborũ eius q2 locũ deo preparat psal. 88. Justitia ⁊ iudiciũ prepatio sedis tue q2 a morte eterna liberat prouer. Justitia vero liberabit a morte. Quia coronat Thimo. 4. Reposita ẽ mihi corona iustitie. Quia remunerat. ps. xvii. Retribuet mihi dñs scõz iustitiam meam. Justitia consistit in fide. Ap9. 2. Credidit Abrahã dõ. ⁊ reputatũ est ei ad iustitiam. Item in oõne psal. 33. Clamauerũt iusti. ⁊ do. ex. e. In sãcta meditatione. Eccl. Beatus vir q̃ in sapẽtia morabitur. ⁊ in iustitia meditabit. In bũiliatione. Math. Sic decet nos implere oẽm iustitiã. Glo. Perfecta iustitia ẽ subdere se minore in eruditõe prouer. Semiñati iustitiam merces fidelis.

De donis in cõi.

La. 58.

I Jcet oẽs hitus bati' diutnitus posſint dici gñaliter dona dei. Spãlit tñ ⁊ appropriate septẽ sunt dona spũs sancti que per ordinem. Isa. xi. cap. Enumerat a sũmo icipiens vsq̃ ad vltimũ ordẽdo. Septem igr̃ sunt dona multiplici rõe. Primo vt per hec septẽ expellãtur vitia septẽ. s. ut timor expellat superbiaz. Pietas iuidiaz. Scia irã que ẽ quasi quedam isania. Fortitudo accidiam. Consilium auaritiam' intellectus gulã. Sapiẽtia luxuriam. scõdo dicũtur eẽ septem dona pp expediendas vires naturales. Mã ira scibilis indiget expediri tam i prosperis q̃z i aduerſis i prosperis quidem per tiorem. In aduerſis autem per fortitudinẽ. Concupiscibilis indiget expediri quantũ ad effectũ respectu proximi. quod fit per pietatem ⁊ quantũ ad effectum respectu dei qõ fit per' gustũ sapientie. Rationalis vero indiget expediri i veritatis speculatione quod fit per donũ intellectus. ⁊ in veri electões. quod fit p consilium donũ atq̃ i electi executõe quod fit p scientiã. per hanc enim recte uersamur i medio natõis prauę ⁊ peruerse. tertio dicuntur esse septem dona propter regimẽ actiue ⁊ contẽplatiue vite. Cõtemplatiua siquidem tria dona dz hre. s. timorẽ ad reuerẽtiam maiestatis. intellectũ ad itelligẽtiam veritatis. Sapiẽtiam ad gustum bonitatis. Activa vero habet pietatem ad agẽdum fortitudinem ad sustinendum scientiam ad discretionẽ pietatis consiliuz ad discretionez fortitudis. plurima ergo dona sunt ad intellectum spectantia. quia lux cognitio nis multum valet ad recte viuẽdum propter eandem causam fit donoz cõbinatio ubi quasi semp adiungitur unũ directiuum cum alio quod spectat ad actionem vel passionem. Unde. Grego. super Ezechi. Dicit q̃ sumus per sapiẽtiã maturi. per intellectum prouidi. per cõsilium cauti per fortitudiem animosi. p sciẽtiam discreti per pietatem misericordes per timorem humiles.

De timore in cõi. Cap. 39

t Jmor est ut ait Augu. fuga mali. Spes timoris sũt sex. primus ẽ naturalis quo quilibet naturaliter timet nocumentum nature iste non est meritori9 neq̃ demeritorius. q2 nõ subiacet libero arbitrio ⁊ dr̃ naturalis non a natura isti tuta sed destituta. q2 iste timor est p peccato primorũ parentum inflictus hoc timore xps naturaliter mori timuit. Secũdus est timor humãus quo quis nimis timet pelli sue iste timor nascitur ex nimio amore pñtis vite. ⁊ ẽ quandoq̃ mortalis actus eius. i. cum prius qs peccaret mortaliter q̃ amitteret vitam suam q̃z est venialis. ut cũ qs faceret prius peccatuz veniale q̃ permitteret se occidi. Tertius est timor mundanus quo quis nimis suis rebus inheret. Hin nascitur ex nimis amore rerũ temporalium ⁊ est quandoq̃ mortalis quandoq̃ venialis penitus eo dẽ modo quo dictum ẽ ỏ humano. quartus ẽ timor seruilis quo quis timet peccare principaliter pp penã. quint9 ẽ timor

initialis quo timet quis penā ⁊ dei offensam. Unde quasi duos habet oculos; vnum ad penam, alium ad deum. ⁊ hic est principalior. Sextus est timor filialis quo quis timet offensam dei. vel separationē a deo. Numerus predictorum timorū sic accipitur. Aliquis timor ē a spiritu sancto ⁊ cum spiritu sācto. sicut timor initialis ⁊ filialis. Aliquis a spiritu sancto est ⁊ non cum spiritu sancto est. sicut timor seruilis. Aliquis est cum spū sancto. ⁊ non a spū sancto. sicut timor naturalis. Aliquis nec a spū sancto. nec cum spiritu sancto sic timor humanus ⁊ mūdanus. quos nec spiritus sancti gratia secū compatit. nec per spm̄ sanctum dantur. Est adhuc alius timor reuerentie qui solus inter timores erit i pria. sicut dic̄ ps. 18. Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. reuerētia vero ē refilitio a considerata magnitudine dei in propriā paruitatē. Timō domini multa bona facit. Primo quia expellit peccatū. eccl. j. Timor domini expellit peccatum. Sapientiā gignit. eccl. primo Qui timet nihil negligit. Mentem stabilit. prouer. Nisi i timore domini tenueris te instanter cito subuertetur domus tua Spiritualiter ditat. ps. Non ē in opia timentibus eum. Bona opera cumulat. eccl. 15. Qui timet deū faciet bona. Cor delectat. eccl. Timor domini delectat cor. vitam prolūgat. eccl. j. timor domini appōit vitam. Deuotionem irrigat. eccl. primo. timor domini fons vite. eternaliter remunerat. eccl. j. timenti deū erit in extremis.

De timore seruili.

Capitulum. xl.

t Imor seruilis donū spiritus sancti ē. non tamē est cum spiritu sācto. sicut aurora ē a sole non tamen ē cuius sole. Timor seruilis spū sancto locū preparat. vt eius seta filium introducat. Seta filiū introducēdo ipsum precedit. nō tamen cuius ipso permanet. sicut ait Aug. timor seruilis ē bonum quo nemo bene utitur. quia licet habitus timoris seruilis bonus sit in se scōm q̄ donum spiritus sancti ē. tamē eius actus quandoque peccatum est. Timor itaq; seruilis duo facit. primum est q̄ preparat uiam charitati. Secundum ē q̄ retrahit a peccato motu pene tantum Ratione primi bonus est. sed ratione secundi distinguitur. Unde notandū est q̄ vsus timoris seruilis duplex est. s. cum qs vtitur essentia habitus tantum. vel cum quis vtitur seruilitate. primo modo vsus eius bonus est. Nam vsus ille abhorret penas eternas. quod bonum est. cum sit etiam i timore initiali. Secūdo modo usus eius malus est. quia usus eius vitare malus ex coactione per penam. cuius tamen affectus habetur in uoluntate. ⁊ sequeretur effectus si sperareturimpunitas. vt ait Aug. et intelligitur dictus eius qui ait q̄ timor seruilis bonus est. non tamen qui timet seruiliter bene agit. quia agere bonum est ex voluntate facti. sed agere bñ ideſt meritorie est ex voluntate agentis q̄ agit ex uirtute charitatis ⁊ gratie.

De timore initiali.

Capitulum. xli.

t Imor initialis ideo sic dictum ē. quia est incipientiū primo penitere. Unde Isa. 26. Domine a timore tuo concepimus ⁊ peperimus spiritum salutis. Ut adhuc sunt in angustia pro peccato quod commiserunt. sed āgustia hoc foras mittitur quando cōscientia serenatur ad plenum. quia perfecta charitas foras mittit timorem initialem inquantū habet naturam timoris seruilis. secundum hoc qđ scilicet habet oculum ad penam. Timor enim initialis habet duos oculos. vnum ad gloriam qui est ei essentialis. alterum ad penam qui est ei accidentalis. sed timore seruili effētialis. ꝑterea timor initialis abstinet a pccō veniali pp penā purgatorii in quo cāu pōt ꝓuenire cū pfecto. q ē

timet penam purgatorij inquantū est di
latiua glorie. siue sepatiua ad tēpus. Du
plex ē amor .s. filialis quo deū diligimus
pp se tātum ⁊ mercenarius quo nō diligi
mus pricipaliter. sed scōario hito rīspec
tu ad mercedē. huic duplici amori respō
det duplex. s. initialis ⁊ filialis. Nā filialis
timor respondet amori filiali initialis ve
ro respondet amori mercenario

De timore filiali. Cap. 42

t Imor filialis proprie timet offen
dere deū. q ⁊ si propter pccm̄ non
separetur a deo tū a pccō abstineret nec
ipm offēderet. Et i hoc timor filialis dif
fert ab initiali qui proprie ē timor separa
tionis. qui pp cōscientiā peccati timet se
parari a deo. Timor vero filialis tīmo/
do timet offendere deū. Alia est dīa ga
timor initialis est i; perfectorū. sz filialis p
fectorum. tertia est dīa qz cum in timore
pene sint duo. s. punitō. ⁊ cautela. Ipa pu
nitio pertinet ad timorē initialē. talis .n.
punitio ē ex cōscia peccati de quo nescit
an sit dimissuz. Cautela vero pertinet ad
timorem filialez sicut .n. perfectus cauet
peccatum quia deum offendit ita per cō
sequens cauet penam sed tamen p accīs
timor etiam filialis dicitur sanctus ⁊ ca/
stus.

De dono pietatis. Cap: xxxiii.

d Onum pietatis in tribus consistit
.s. in cultu dei i uenerationē sacre
scripture. ⁊ in proximi honore. Cultus
dei consistit i professione diuine maiesta
tis ⁊ hoc est theosebia. Veneratio sacre
scripture consistit in hoc vt ei firmiter
credatur vt sollicite custodiatur ⁊ fideli/
ter dispensetur. Honor proximi consistit
in reuerentia superiorum in conformita
te equalium. ⁊ in subuentione inferio/
rum.

De dono scientie.

Cap xliii.

Cientie donum simlem actum hēt
cum prudentia. quia est virtus po
litica. sed differt in ratione agendi. Pru
dentia. n. precedit ex principijs iuris na
turalis. Scientie vero donum ex princi
pijs fidei. Proprius actus scie doni est
docere recte conuersari in medio natōis
prave ⁊ peruerse. Ad quod requiruntur
tria. Primum est q habeat rationes q
bus se defendat ab impugnantibus fidē
suam. Secundum est q a malo abstineat
Tertium q bene ⁊ prudenter tempora
lia aministret. Propterea scientie doni
est dirigere opera ad normam rōnis. ⁊
ad conformitatem dei. Item per sciētie
donum scitur ne sub specie boni malum
lateat. Item donum scintie regit pietatē
propter quod etiam hec duo cōbinantur
Item per donum scientie scit homo qd
fit ⁊ a quo fit. ⁊ ad quid fit. Sciētie donū
ē scientia faciendorum. ⁊ ideo ratiōe sciē
tie consistit in cognitione secundum quā
non virtus. sed ratione faciendorum. cō
sistit in operatione ⁊ secundum hoc est
virtus.

De dono consilijs. cap. xlv.

c Onsilium sumitur tribus modis.
qñq; dī consilium deliberatio ō re
bus valentibus ad finē ad quem tēdim9
⁊ tale consilium pertinet ad prudentiam
vel idem est q prudentia quandoq; dī p
filiuz persuasio rerū excellentiū ad quas
nō tenemur scōm qō. dī hoc eē consiliū
Si uis pfectus eē vade. ⁊ vēde ⁊c. qñq;
dī consiliū prudentia valde exercitata i
medio cōtēplatiuorū ⁊ actiuorū donorū
⁊ deliberatio de opibus arduis. siue tene
amur ad ea. siue nō. ⁊ scōm hoc sumit pti
liū donū. Nota q sicut ad scie donū pti
net reprobare malū ⁊ eligere bonū. ita
ptinet ad consiliū cauere pericula que sī
in hoc seculo. Itē sicut scie donuz hēt re
gere pietatē ita donū consilii hēt regere
fortitudinē. In hoc āt differūt cōsiliuz ⁊
scientia. qz scientia est circa bonum ⁊ ma
lum. sed consiliū ē circa difficile ⁊ arduū:

De dono sapientie ⁊ intellectus.

Capitulum. xlvi.

S Apientia ⁊ intellectus differunt. qz sapia est cognitio dei absolute. itellectus vero ē cognitio collocatiue. s. in cōparatione ad creaturas. Item alia dra. qz intellectu cognoscitur deus p illuminationem de auditis in scriptura sapia aūt cognoscitur ipso experimēto. Item per intellectum deum cognoscimus. per sapiaz dulcedinē eius gustamus. Unī sapia dicitur quasi sapore uirtutum cōdita scientia Itē sicut dicit Gre. p intellectum sumus prouidi. per sapientiā maturi.

De beatitudinibus i gñe. La. xlvii.

b Eatitudines sunt septē secundum distinctionez graduū. quāuis sint octo scōm essentiā quas saluator enumerat in sermōe de mōte. s. paupertas spūs mititas luctus. esuries iustitie misericordia. mūditia cordis. pax quarū beatitudinū numerus sic accipitur scōm integritatem pfectionis. ⁊ Regruntur āt ad integritatem pfectionis tria. s. recessus a malo. ꝓcessus i bono. ⁊ pfectꝰ statꝰ i optio. sane aūt oē malū procedit ex tumore supbie. aut ex rancore malitie. aut ex lāgore concupiscentie. Cōtra hec tria sūt tres beatitudines. s. paupertas spūs contra maluz tumoris. mititas cōtra malū rancoris. luctus contra malū libidinis. Itē profectus attenditur secōm mutatione que est scōz duas vias dñi. s. misericordiā. ⁊ veritatez de qbus in ps. i. Uniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas. Itē scōm has duas vias sumunt due beatitudies. s. esuries iustitie ⁊ affectus misericordie. ꝓterea statur in optimo attendit duobus modis. s. in limpidia cognitiōe. ⁊ tranqlla affectione. ⁊ secūduz hoc sumunt due vltime beatitudines. s. mūditia cordis ad deum uidendū ⁊ pax mentis ad pfecte fruēduz. per has septem beatitudines excluduntur septem capitalia vitia. paupertas spiritꝰ excludit superbiā. ⁊ mansuetudo iram. Luctus inuidiam quoniā qui luget pro peccatis aliorū non inuidet illis. Esuries iustitie accidiā. ⁊ misericordia auaritiam. ⁊ mūditia cordis gulam. qa cordis munditia nō seruit uentri ad modū bruti animalis. pax excludit luxuriam. qz gustato spū desipit eis caro. Et sicut in enumeratiōe donoꝝ est ordo artificialis quo ꝓmo ponunt dignioza. ita i beatitudinibus ē ordo naturalis ubi digniores ponuntur vltimo.

De prima btitudine.

Capitulum. xlviii.

p Aupertas spūs ponitur hic p abstinentia ab amōe mūdi. i. ab amore carnaliū voluptatū ⁊ oiuitiarū. ac pro pie excellētie. Hec tria complectit amō mūdi. Unī dicitur super Lucā. pauperes sūt q nō querūt illecebrosa. Super ⁊ Math. Grego. pauperes spū sunt humiles ⁊ timentes deū. alia glosa dicit q pauperes sunt q nihil hūt ⁊ omnia possident.

De scōa beatitudine.

Capitulum. xlviiii.

m Itis est sicut dicit Aristo. qui nec patitur. nec deducitur. Est autez mititas eadē cum māsuetudine. habetur .n. in glo. super ⁊ Math. q māsuetus est q nullam amaritudinez sentit. ex quo patet q māsuetudo est purgati ai et pōt dici q mansuetudo ē spēs fortitudinis mediāte patientia. Differunt tñ mansuetudo ⁊ patientia. quoniam patientia est in sustinentia molestiarum corporaliū. māsuetudo in sustinentia contumeliarum.

De tertia beatitudine.

Capitulum. l.

l Uctus est lugere pro peccato. ⁊ ipsum odire. ita q i surgamus ad destructionem ipsius. Lugere autem de malo vt fugiamus ipsum. inquantuz auertit ab amico. sic lugere est solius charitatis. Lugere autem de quolibet malo speciali est cuiuslibet virtutis. Quelibet enī virtus luget de suo contrario.

De quarta beatitudine.

Capitulum. li.

e Suries iustitie est vehemens desiderium iustitie siue summi bōi. Esuries

autem iustie potius est beatitudo q̄z esu
ries aliarū virtutū cardinaliū. q2 per iu/
stitiam imediate coniungimur deo quod
nō sit per alias virtutes cardinales. Iu/
stitia. n. put hic sūit cōphendit fidē spez
charitatē que imediate cotūgūt nos dō.

De quinta.

Cap. 52.

m Misericordia est p quā p terrenis
celestia meremur. Opa misericor
die sūt. 14. s. septē corpalia. 7 septē spūa
alia. Corporalia sūt hec visitatio ifermo
rū cibatō exurientiū. Potatio sitientiuz
Redemptio captiuorū. Uestitio nudoz.
Collectio pegrinorum. Sepultura mor
tuorū. Prima sex de istis habem⁹ dō euā
gelio septimā de tbob. Opa spiritualia
sūt hec. Delinquenti ignoscere. Peccā
tem corripere. Ignorantē docere. Titu/
banti consulere. Mestū cōsolari. Pro sa
lute proxim exorare. Iniurias sustinere
Et hoc vltimū propterea dr opus miseri
cordie. q2 responsio mollis 7 humilis frā
git iram 7 hoc pium est. s. furorem irati
mitigare.

De sexta. Cap. 53

m Undītia cordis est qua clarificat
cor 7 mūdatur ad videndū deū 7
ardentissime diligendū. Accipitur autē
mūditia cordis hic nō pro virtute. sed pro
statu quodā qui est purgati animi.

De septima.

Cap. liii.

p Pax ē status virtutis in quo ē dele
ctatio i deo fine cōtradictione car
nis mundi 7 diabol. vel si aliqua est ieffi
car est. Unde p3 q̄ pax ē status ai purga
tissimi. Pacificis āt magis attribuit esse
filios dei q̄z aliis. q2 licet misericordia ma
xime assimilet hoiem deo quātū ad op
exteriora tñ quātū ad interiora magis as
simulat pax.

De octaua. cap. lv.

o Ctaua beatitudo ē de qua dr bea
ti q̄ persecutionē patiūtur pp iu/
stitiam. q2 iporū ē regnū celoz. Hec Xt⁹
. s. sustinentia psecutionū pp iustitie ānē
xa est paci. cū. n. pacific⁹ sic absq̄ ptraditō
ne carnis mūdi 7 diaboli. p3 q̄ idē patus
ē superare tētatōez mortis p xpo in eo
dē gradu ē cū pace. pp hoc diximus q̄ oc
to sī btitudines quantū ad eēntiā. sed tā
tū septē q̄tū ad distinctionē graduū qm̄
super pacē non ē virtus alia. Dicit enim
Aug. Pax ē finis 7 cōsumatio oium vir
tutū. Octaua beatitudo dr redire ad ca/
put duobus modis. primo. q2 idē primuz
sibi promittitur q̄ prime beatitudini. s.
regnū celorū. 2⁹. q2 oēs probant a prima
vsq̄ ad vltimam vtrum vere sint. Unde
Greg. Qualis vnusquisq̄ apō se lateat.
illata cōtumelia probat. Ex his dictis col
ligitur q̄ habitus virtutū cardinaliū pn
cipaliter disponūt ad exercitium actiue
habitus vero donorum disponūt ad ac/
tus contemplatiue maxime hitus vero
beatitudinum disponunt ad perfectōem
vtriusq̄.

De sensibus spiritualibus.

cap. 56

p Er sensus spirituales percipit ai/
ma spiritualia quia videt spōsi sui
pulchritudinem sub rōne splendoris au
dit amenissimam armoniam sub ratione
verbi. Gustat summā dulcedinem sub ra
tione sapientie cōprehendētis vtrūq̄. s.
verbū 7 splēdorem. Odorat sūmam fra
grātiā sub rōe verbi inspirati. Tāgit sū
mā suauitatem sub ratōe verbi incarna
ti. 7 inter nos corpaliter habitantis. red/
dentis se nobis palpabilē. 7 osculabilem
p ardentissimam charitatē. Ex predictis
p3 q̄ sensus spūales dicunt conceptiōes
mētales circa Xtutē cōtēplandā que gdē
contemplatio incipit a sensu. 7 peruenit
ad imaginationem 7 de imaginatione ad
rationem 7 de ratione ad intellectum 7
de intellectu ad intelligentiam 7 de intel
ligentia ad sapiam siue notitiā excessiuā
que incipit hic i via 7 cōsumatur i gloria

Capitulū. lvii.

f Fructus duodecim spirituales nō dicuntur nouos habitus. ꝫ status consolationum quibus consolat̄ spūs iustorū. ⁊ iste ōlectatōes cōsequētur opera perfecta. Sunt aūt isti fructus charitas. Gaudiū. pax. patiētia. Lōganimitas Bonitas. Benignitas. Mansuetudo. Fides Modestia. Continentia ⁊ Castitas.

De dulia ⁊ latria.

Cap. lviii.

l Latria ⁊ seruitus ⁊ reuerentia deo exhibita. vñ si creature exhibetur honor deo ōbitus est idolatria. Latria cōprehēdit quinq; .s. Fidem. Sapientiā. Reuerētiam. Sacrificiū. ⁊ Orationem. Prima duo sūt cordis. alia duo sunt opis. vltimū est oris. Dulia debetur creature inq̄tum est imago dei. Vñ dulia est honor q debetur sanctis. Unde de beata virgine sciendum ē q̄ inquantū est psona, sancta debetur ei dulia. ꝫ inquantū mater dei debet ei iperdulia. i. supior dulia. Sane si psona cui debetur dulia est in prelatione constituta debetur ei reuerentia que cōsistit in obedientia mandatorum. ⁊ in exhibitiōe honorum. Si aūt est persona simplex ōbetur ei reuerentia tantū que consistit i exhibitione honorum. Iperdulia debet creature excellenti sicut ē caro xp̄i. beata virgo. crux christi. Vñ sciendū est q̄ vere ligno crucis xp̄i in quo pependit siue sit figurata signo crucifixi debet iperdulia q̄ est instrumentū nostre redēptionis. crucibus autē factis inquantū sūt lignum. sive res tales nihil debet sed crucibus factis in signū christi crucifixi debetur latria Imaginibus aūt eadem debetur adoratio que debetur ⁊ illis quorum sunt imagies non inquantum res facte adorantur. sed illos quorum sūt imagines adoramus.

De preceptis in genere.

Capitulum. lviiii.

p Receptum est imperium faciēdi aliquid vel non faciendo. preceptorum alia sunt affirmatiua. Ut honora patrem. alia negatiua. vt non occides. precepta affirmatiua stricte sumendo dicuntur precepta. sed negatiua dicuntur prohibitiones. precepta affirmatiua obligant semper. sed non ad sēper. Sed negatiua obligant semper. ⁊ ad semper. precepta decalogi possūt dici data vel innata. primo modo tantum pertinent ad populū Israheliticum. Secūdo modo ad omnes ⁊ obligant. quia q̄quid continet decalogus explicite. hoc cōtinet lex nature que scripta est in corde cuiuslibet implicite. Istud enim preceptum legis nature. s. quod tibi non vis fieri. aliis ne feceris. includit hec precepta. Non occides. Nō furtum facies. ⁊ huiusmodi q̄ decalogus ponit explicite. Quedam precepta tradūtur imperatiue scilicet illa q̄ sunt affirmatiua. quedam indicatiue scilicet negatiua. ⁊ hoc ideo. quia difficilius ē facere bonum q̄ declinare malum. plus enim in faciendo bonum requirunrur circunstantie. In quibusdam preceptis prohibetur actus ⁊ effectus. vt patet in his. non mechaberis. non concupisces rē proximi tui. quia appetitus est nimis ordinatus ad illa. In quibusdam solummodo prohibentur actus. vt cum dicitur. nō occides. Hoc dico secūdum formam tradendi. non per virtutem intelligendi. quia omnia precepta negatiua coercent manū ⁊ animū. Multis modis ligamur scilicet lege nature. vt est diligere deum sup omnia. ⁊ nulli facere quod nobis fieri nolumus. preceptis diuinis vt legabatur Adā preceptis sibi datis. ⁊ Judei suis. Votis quia secundum Augu. vouere est voluntatis. sed reddere est necessitatis. Unde quibusdam consilia etiam precepta sunt sicut religiosis qui vouerunt talia decretis patrum. vt est ieiunare aliquas vigilias. et huiusmodi. Consuetudine

secundum quod in ffrãcia primogenitus succedit in regno ℳandatis prelatorum Unde super cathedram ℳoysi ꝛc. Cõscientia qz scõm Aug. Quicquid fit contra conscientiã edificat ad gehẽnã. Mẽrus preceptorũ sumit sic. quia quedã ordinãt nos ad deum quedam ad proximũ Quod deus insinuare voluit qñ in duabus tabulis legẽ dedit. In prima tabula sũt tria precepta que pertinent ad deũ. Primũ pertinet ad patrẽ. qz est de diuina vnitate. Scõm ad dei filium qz est de iuramenti veritate. Tertium ad spũm sanctum quia est de spũali vocatione. In secunda tabula sũt septem precepta ad proximum spectantia. Primum ẽ de exhibendis bonis ut est illud. Honora pẽm tuũ ꝛc. Reliqua sex sũt de cauendis malis que inferri possunt corde. vel opere. vel ore. Opere ledimus proximũ tripliciter propter quod dant tria precepta. Primũ est nõ occides. Secundũ nõ mecaberis. Tertium non furtũ facies. Ore quoqz ledimus proximum. ꝛ contra hoc illud nos dices contra proximum tuũ falsum testimoniũ. Corde ledimus. p. imuz dupliciter. Quandoqz respectu rei irrationalis. de hoc dicitur. Non cõcupisces rem proximi tui. Quãdoqz respectu rei rationalis. ꝛ de hoc dicitur non concupisces uxorem proxim tui.

De primo precepto.

Cap. 60

Primũ preceptuz tres habet clausulas. prima est. non habebis dos alienos coram me. Ubi prohibemur adorare creaturas spirituales scilicet angelos. Secunda est. non facies tibi sculptile hoc est imagines fictas que nullus rei naturalis sunt representatiue. Tertia ẽ neqz omnẽ similitudinez scilicet imaginẽ rei naturalis. ꝛ sequit que est in celo ꝺsu per ut solis ꝛ lune. ꝛ que in tra deorsum. ut hois bouis ꝛ similium Neqz eorũ que sũt in aquis sub terra. i. piscũ nõ adorabis ea. s. actu ex eriori. neqz colles. i. affectu interiori. Ex his pz qz nõ reprehendunt xpiani q faciunt imagines nõ quidem ad adorandũ. sed ad' memoriandũ. Honor ãt qui exhibet non ẽ latrie. sed dulie. Secundum rõem allegoricã. prima clausula hꝰ precepti ostẽdit iudeos ꝛ saracenos esse idolatras qui deos hñt alienos. Ju dei gdẽ. ℳessiã. Saraceni ℳaugmeth Cõtra secundam clausulã. s. nõ facies tibi sculptile faciunt hꝛtici pessimi qui nõ credunt de deo' nisi quod imaginatione sua ꝛ fantasia coningũt. Contra tertiam faciunt mali qz supbi colũt similitudinez eorũ que sũt super terram. s. honores diliguntqz prelaturas. Auari colũt similitudinẽ eorũ que sunt in terra. s. pecuniã ꝛ diuitias. voluptuosus colit similitudinẽ eorũ que sunt in aquis idest delitias voluptatis.

De secundo. Cap. 61

Secundum est. nõ assumes nomen dei tui in vanum. Hic prohibet iuramentum quod fit sine cã ꝛ periurium. Uterqz. n. peccat. s. pro nihilo iurans. ꝛ falso iurans assumit nomen dei in vanuz qz primus sine cã nominat summam veritatem. scõs autem nominatam ptinet. Tribus modis qs peccat in periurio. vel iurando contra conscientiam vel iurãdo illicitum vel uenendo contra iuramẽtũ preterea sciendum est qp iuramenta que quis ex certa scientia facit vel sonant in blasphemiam ut quando quis iurat per corpus dei. ꝛ similia vel sonant irreuerẽtiam sicut quando iurat p vulnera christi sunt pccm mortale vel graue etiam si verum est quod iurat istud preceptuz non solum intelligitur secũdum predictam rõem litteralem sed secundum intentionem moralem assumitur. n. nomẽ dei in vanum multipliciter. s. corde. ore. opere. corde sicut mali qui tantum nomine fidem dicuntur xpiani qui lz sacramentũ receperũt baptismi tamẽ rem sacramenti non habent idest grãm. Ore scilicet mala iuratione uoti trangressione predica-

tione facta vana intētione ⁊ indeuota oratōe de qua dr̄ ppls hic labijs me honorat ⁊c. Ope scōm q hypochrite nom̄ ōi assumūt in simulatione opis exterioris nō in puritate cordis. Unde sumūt in vanū quia receperūt mercedem suā.

De ter tio precepto.

Cap. lxx.

t Ertiuz ē. Memento vt diē sabbati sanctifices non facies oē opus in eo in hoc precepto quoddā ē morale. vt vacatio que ad deū ē ozando colēdo meditando quoddā cerimoniale vt assignatio diei septimi qui signat typice cessatione peccati. Allegozice quietē corpis xpi in sepulchro Anagozice requiez eternā icelo. Istud ergo preceptū pōt triplicit accipi. Primo gñaliter vt cessemus a vitijs. secūdo specialiter vt cessemus ab opibus corpozalibus que ipediunt vacationē ad deū. tertio spālissime. vt ē in viris cōtēplatiuis q ab oibus mundanis se seoarant vt totaliter deo vacent. Pria vacatio ē necessaria. scōa debita. tertia pfecta. Scōz ergo q sabbatū dr̄ requies siue vacatio ad deū sic dies dominica potest dici dies sabbati ⁊ quelibet dies statuta ad veneratiōē diuinā i ghus cessādū ē ab oper̄ seruili. i. a peccato ⁊ ab opere ipediente vacationē ad deū. Opera enim seruilia determinantur ab ecclesia vt opera mecanica que sunt agricultura mercatū placita exercita.

De quarto precepto. Cap. lxj.

q Uartū ē. Honoza patrē tuū ⁊ matrē tuam. Huic precepto additur promissio. s. vt sis longeuus super terrā q̄ iustū ē vt conseruatio vite aliene meretur conseruationē vite proprie. Pr̄ dicitur in hoc mandato qui ē principium p generationē quo ad eē nature vt pater carnalis vel qui est principiū p ministeriū regenerationis quo ad eē gr̄e. vt pater spūalis. Sumitur alio mō pater ñ scōm rōem ,ppriā. sed scōm rōem psone qui dr̄ pat ctate vel ,p rege q dr̄ pater ō fensione. Honoz hic intelligit dupl'r. s. exhibitō corporalis in sustētatōe. ⁊ spūalis in reuerentia ⁊ obia. sed in, obediētia di uersificat secūdū diuersitatē patrū. quia patri spūali debemus obedire in spūalibus. s. prelato seculari. s. regi in tēporalibus reipu. patri, carnali in dispositione rei familiaris.

De quinto precepto.

Cap. lxiij

q Uintuz ē. Nō occides. Hic explicite prohibetur homicidiū. ſz implicite ois motus ire contra proximū siue ille fit tm̄ cordis vt ira siue oris vt cōtumelia. siue opis vt percussio circa mortē vel depillatio. prohibetur hic ois occisio iiusta que fit tripliciter. s. ex cā ut i illo qui occiditur siue culpa. vel ex ordine vt cū ille qui non ē miſter legis occidit. vel ex aio vt qñ miſter legis occidit nō amore iustitie. sed libidine vindicte. Distiguitur homicidij genus' dupliciter. s. verū quod dr̄ corporale. ⁊ interpretatū quod dr̄ spūale hōicidiū spūale fit duobus mōis. Uno mō omittendo vt cū qs videt alium i extrema necessitate ⁊ non subuenit ei interpretatiue dicitur eū occidisse. Alio mō fit cōmittēdo ⁊ hoc qñz corde. s. odiendo. j. Jo. 20. Qui odit fratrē suū homicida ē. qñq; oze. s. detrahendo q̄ ille cui detrahit occidit in cōscia illius q audit detractorē i qua prius viuebat p bonā famā. qñz ope. s. malo exemplo alicui occasionē ruine pstādo. ⁊ tunc interpretatiue dicitur illum occidisse.

De sexto. Cap. lxv.

s Extū ē nō mechaberis. In hoc p cepto ut dicit Aug. prohibet oēs il licitus cōcubitus ⁊ ois illegitimus vsus eorū mēbrorū. De hac materia quere supra libro 3°. in cap. de luxuria. ⁊ cap. sequenti.

De septimo. Cap. lxvi.

s Eptimū ē. nō furtū facies. Hic secūdū Aug. prohibet ois cōtractatio rei aliene ex cupiditate. Contractatō

rei aliene pōt fieri licite tribus mōis. prio quando fit nō ex cupiditate. ſz ex obediē tia ſicut fecerunt filij Iſrael auferendo vaſa egyptioꝝ. ſcō quādo fit ex cautela vt ſi aliquis fureť gladiū furioſi. ne ſibi uł alijs noceat. Tertio quando fit ex neceſſi tate. vt cū aliquis eſuriens ad mortem fu ratur panem. qz in neceſſitate ſunt omia cōia.

De octauo precepto.

Capitulum. 67

o Ctauū eſt. Non loqueris cōtra p ximum tuū falſū teſtimoniū. Hic prohibetur oē genus mendacii. ſicut dicit Augu qō determinatur p tres dras. Eſt eniz mendaciuz perniciosū qō nocet. offi cioſum qō prodeſt. iocoſū qō delectat. In cluditur in hoc precepto taciturnitas ve ritatis tempore neceſſitatis. tū cauſa ꝛ op portunitas facit ipſā taciturnitatē uerita tis eſſe licitam.

De nono ꝛ decimo.

Capitulum. 68

n ¶ Onum ꝛ decimum preceptum eſt Nō cōcupiſces rē proximi tui. nec deſiderabis vxorē eius. non ſeruū nō an cillam. non bouē. non aſinū. nec omia que illius ſunt. Duo prohibent hic. ſ. concupi ſcentia carnis in vxore proximi. ꝛ cōcupi ſcentia oculoꝝ i re aliena. Hā ad hec duo maxime inclinať natura corrupta. ad unū pp conſeruationē ſui in eſſe indiuidui. ad alterum pp conſeruationē ſui in eſſe ſpēi Hic nō prohibetur appetitus q eſt ex cor ruptione fomitis. vel ad delectationē ſen ſualitatis. qz impoſibile ē q̄ ille concupi ſcētie non ſint in nobiſ. ſed prohibeť habi tus qui eſt ex cōſenſu rōnis quāuis iſtud preceptū ad duo tātum determinetur. tū vī ubi vniuerſaliter ois concupiſcētia ma le voluntatis.

De conſiliis in genere.

Capitulum. lxviii

i

c Onſiliū prout diuiditur cōtra pre ceptuz eſt ꝓſuaſio meliozis boni ad qō non tenemur. Conſilia in multis diffe runt a p̄ceptis. Primo quia ad precepta tenemur. ad cōſilia vero nō. qz precepta ſeruare eſt neceſſitatis. conſilia vero vo luntaris. Item lex vetus ō precepta. euā gelica vero conſilia ſuperaddūt. Item cō ſilium pertinet ad perfectos. preceptū ad perficiendos. ſed pmiſſio ad imperfectos prohibitio vero ad peruerſos. Itez p̄cep ta ſeparant nos ab illicitis. cōſilia vero a conceſſis. Item p precepta declinamus peccatum. ſed p conſilia occaſiones pecca ti. Itē per precepta maxime negatiua pe nam fugimus. ſed p conſilia merita cumu lamus. Itē conſilia ſeruata afferunt pmi um. non ſeruata nō adducunt ſupplicium Itē ad precepta conſtringimur ex debi to. ſed ad conſilia non niſi ex voluntate. Item conſiliū per votum fit preceptum. ſicut ait. Aug. Vouere. ē voluntatis ſed reddere eſt neceſſitatis. Itē melius eſt eſ ſe deuotum in minoribus q̄z in maioribus indeuotuz inueniri. Unde melius ē nuda precepta ſeruare cū deuotiōe q̄z ſe ad eō filia obligare. ꝛ in his negligentē eſſe. Ho ta q in lege moſayca fuerunt iudicia ceri monialia ꝛ moralia. Lex autem euangeli ca iudicia temperat partem auferēdo. fi guraſ euacuat rerū. veritatem exhibēdo precepta conſumat adiicendo. adiicit au tem tria. ſcilicet inſtructionem documen torum promiſſionē premiozum. ꝛ perfec tionem cōſiliozuz. Et ideo dicitur lex mo ſayca ab euāgelica differre. quia illa figu rarum eſt. hec veritatis. illa pene. hec gra tie. illa litteralis. hec ſpiritualis. illa occi dens. hec vinificans. illa timoris. hec amo ris. illa ſeruitutis. hec liberalitatis. illa one ris. hec honoris.

De conſilijs euangelicis.

Capitulum. lxx.

c Onſilia que xps adiecit p̄cepto ſi iſta. Primū eſt paupertas que cō ſiſtit in abdicatione ꝓprietatis. vñ Luce 14. Qui non renunciauerit omnibus ſque

possidet non potest meus esse discipulus ℳathe.19°. ℴmnis qui reliquerit domum vel fratres ⁊c.propter nomen meum centuplum accipiet.⁊ vitam eternaz possidebit.℔e hoc hieronymus. ℳonachus habens obolum non valet obolum secūdum est obedientie vnde illud super cathedram morse scri.⁊ pha.que.di.fa.⁊ cetera.ℳath.vltimo.Si quis vult post me venire ab.semet.⁊ tol.⁊c. Scienduz aūt q duplex est obedientia .s. perfecta que se extendit ad omnia que non sūt cōtra deum vel.cōtra regulā quam qs professus est.⁊ que dispensatiom prelati nō subdit.℔e hac obedientia ℔er.perfecta obia legē nescit.terminis non artatur non continent professionis angustia. Ad hanc nullus tenetur debito necessitatis sz solū perfectionis sicut tenemur semp imitari charismata melioza. Alia est obedientia perfecta tamē sufficiēs ad salutē qua qs obedit tātū in his que seruare ꝓmisit vel in illis que in his iplicite cōtinētur sicut sūt illa sine quibus religionis pfectio non seruatur vt recipere officia ⁊ huiusmodi ⁊ talis obediētia necessitatis ē.Cū ergo dicit btūs.℔ndictus i regula q si prelatus precipiat aligd impossibile tentandū est facere loquitur de obedientia perfecta quā obseruat subditus i his ad que non obligatur ad prelati preceptū consilii ē ⁊ magne perfectionis.⁊ nō necessitatis.sed si seruat ad simplicez āmoniti onē talo qd ē maiozis perfectōis tertiū ē castitas de qua vicit.Sunt eunuchi q se castrauerūt pp regnū ce.Ad illō pertinet illud.ℳath.Audistis qz dictū ē antiqnis.non mechaberis.Ego autem dico vobis qui vidcrit mulierē ad concupiscēā ⁊ cetera.hic ostēdit q ñ solū cōsensus est dānabilis ad opus mechationis.sz ēt consensus ad delectandū.nota concupiscere ex subito motu veniale est.sed cōcupiscere ex deliberatione.perficiēdi mozale est predicta tria consilia sūt spūalia ⁊ substantialia omnis perfecte religiōis quia suos obseruatores elongāt a malo non solum quantū ad culpam. sed etiam quantū ad causam.ℴmne nāq malū ozitur ex triplici radice.s.ex concupiscentia carnis ex concupiscentiē oculorū ⁊ ex superbia vite predicta tria consilia perfacte non elongant ab hac radice triplici. ℚuartum consiliū est charitatis. ℔iligite inimicos ve.Luce.vi. Istud quantum ad dilectionem affectus est preceptum sed quantū ad dilectionem effectus est cōsilium.quia inimico velle gratiā ⁊ gloriam est necessitatis. sed ostendere ei signa beniuolentie est perfectionis ⁊ consilii. vnde ad hoc omnes non tenentur sine negare homini signa familiaritatis quando venam petit. vel necessitas exposcit vindicta ē. vel quando se ille q habitis erat ad familiaritatem ingerit si habeatur presumptio q non simulate vel irrisorie faciat. tunc diligendus.⁊ inter amicos computandus. sed q aliquis vltro se ad familiaritatem inimico ingerat hoc.perfectionis est. Unde quod aliquis iniuriam passus reconciliationez querat ⁊ amicitiam nō est debitum necessitatis sine quo non ē salus sed ē perfectionis ⁊ consilii quo magnum expectatur premium. ℚuintum est mansuetudis. ℳath.v.si quis te percusserit in vnam maxillam prebe ei aliam hoc sic intelligitur paratus sis aliam sustinere patienter.⁊ istud consilium est patientie respectu,lesionis corporis. Sed ad idem pertinet illud quod est patientia respectu ablationis rerum sicut est illud, Qui vult tecū contendere in iudicio ⁊ tunicā tollere relinque ei ⁊ pal ū. Nota qō contingit sua repetere coram iudice fideli dupliciter aut cū continentie ⁊ fraude aut cum charitate. ℙrimum nulli licet.secundum vero licet infirmis ⁊ imperfectis.perfectis autem non. Unde non repetere consilium est infirmis perfectis vero preceptum. Illis autem qui renunc auerūt ꝓprietati nō licet repetere sua vt sua sed

vt congregationis.⁊ nec ꝓpter se.sed
ꝓ commune bonum. Sextum est miseri
cordie ⁊ supererrogationis.vt illud. Om
ni penitenti te tribue.⁊ illud. Si vis pfec
tus esse.vade ⁊ vende omnia ⁊c. Nota q̄
dare superfluū est necessitatis in necessi
tate extrema. sed dare q̄bus egemus cō
filiis. Au. Adelius ē minus agere q̄z plus
hēre. Quod autez dicit dominus. Omia
quecūq; vultis ut faciant vobis homines
vos eadem facite illis sic intelligendum.
Quecūq; uultis rōnabiliter ⁊ dictāte cha
ritate vt faciāt vobis ⁊c. Unde si petere
mus rē aliquam ⁊ non videremus illō esse
rōabile.non vellemus iam rōnabiliter
dari nobis. Septimum consiliū est de sim
plicitate verboꝝ.vt ibi.sit sermo vester
est est.non non. Cuius sensus ē si affirma
tio vel negatio ē in ore sit ⁊ in corde.et ad
hoc consiliuz reducitur illud. Audistis q̄
dictum est antiquis.non periurabis. Ego
āt dico uobis non iurare omnino. Nota q̄
iurare quantuz ad infirmitatem ptinet p
missionis est. Non iurare autem q̄tuz ad
perfectionem pertinet cōsilij est. prohibz
dominus iurare p creaturas.s.per celum
vel terram.uel capillum. pp idolatriam.
ne.s.credamus aliquid muniminis esse in
illis, fiunt tamen iuramenta p euangeliū
⁊ cruces.i.per eū cui hec sunt ꝺdicata.oc
tauum ē deuitanda occasione peccati. vn
de dicitur. Si oculus tuus scandalizat te
erue eum ⁊ proiice abs te.scōm Aug. nul
lum membrorum eruit precipitur ad litte
ram.sed occasio peccandi. Potest.n.occa
sio esse ex aspectu.⁊ tunc oculus scandali
zat. Unde potest eē occasio ex cōtactu. et
tunc manus scandalizat. Potest insuper
esse occasio ex alio ⁊ hoc uel a consiliario
qui dicitur oculus.uel ab adiutore qui di
citur manus.⁊ ē dextera que ē adiutor in
spiritualibus.sinistra in temporalibus.hu
iusmodi enim si scādalizant abiiciendi sūt
quia occasiones peccādi sunt abiiciende.
nonū consilium ē de rectitudine intentōis
ac finis. vnde ꝺr. Attendite ne iustitiā ve
stram faciatis coram hoibus ⁊c. Itez illud.
nesciat sinistra tua quid faciat ꝺxtera tua
Item sic luceant opa vestra coram homi
nibus vt glorificant patrē vestrū ⁊c. De
his nota q̄ contingit cōstituere duos fi
nes.s.temporale.⁊ eternuz.sed si eternus
finis est ultimus.hoc bene licet. Actio au
tem spiritualis vel predicatio non potest
referri ad finem tēporalem.ita q̄ illud tē
porale referatur ad deum.qz non sunt fa
cienda mala vt ueniant bona. et quod di
cit Aug. Non debemus euāgelizare vt
manducemus.sed manducare vt euāgeli
zemus. Nota q̄ tenemur illos actus refer
re ad deum quorum habemus dñium ex
imperio rationis. vt ē manducare.cogita
re.eligere.similia.sed non tenemur actus
referre inobediētes rationi.vt est nutri
tiua.respiratiua.⁊ huiusmodi. Decimum
consilium est de cōfirmitate operis ad do
ctrinam.vt ibi. Alligant onera grauia ⁊ i
portabilia digito autē suo nolunt ea mo
uere ⁊c. Ad idez.hypocrita eiice priꝰ tra
bem de oculo tuo ⁊c. Nota q̄ in predica
tione asseritur aliquando tentio generali
ter.scilicet de his que pertinent ad statū
salutis.aliquando asseritur tentio secun
dum statum perfectionis. vtpote religio
nis. Primo modo tenetur predicator fa
cere quod dicit.cū asserit ad hoc omnes
teneri. Secūdo modo non tenetur nisi p
fectionem illam ipse nouerit. Utrum aūt
malus peccet predicando.distinguitur q̄
existens in peccato notorio peccat quādo
predicat.siue ex necessitate officii hoc fa
ciat.siue ex voluntate.quia scandilizat.ex
istens autem peccato occulto si predicat.
⁊ non studet ex dicto suo cōpungi adhuc
videtur peccare. quia videtur cōtemnere
Undecimum consilium ē de vitanda sol
licitudine vt ibi. Nolite solliciti esse ⁊c.⁊
ibi. Nolite cogitare de crastino. Sciendū
q̄ triplex est sollicitudo. prima est lauda
bilis.vt est prouidenti spiritualis. Unde
Apoꝰ prima ad coꝝ. vii. Qui sine uxore ē
sollicitus est que dei sunt quomodo pla/

reat deo. Item ad Ro. cap. ii. de prelat. Qui preest in sollicitudine. Secūda est tollerabilis ⁊ ē sollicitudo cure tēporalis quo ad corpus. Luce cap. x. Martha mar. solli. es. ⁊ tur. erga plu. Tertia ē vituperabilis ⁊ ista ē superflue thesaurizationis quo ad auaritiam. Eccl. cap. v. peccatori autem dedit deus afflictionē pessimam ut addat ⁊ cōgreget ⁊ hec vanitas ⁊ cassa sollicitudo mētis. Sollicitudo prima precipitur. scōa tolleratur. tertia prohibetur. Duodecimū ē fraterne, correctionis ut ibi. Si peccauerit i te frater tuus ⁊ cetera. Nota q fratrem corripere qñ q̄z cōsilium ē. ut quādo corripitur sup venialibus qñq̄z est preceptū. ut corripere de mortalibus. de scōo mō ad oīs pertinet ⁊ obligat semp sed ñ ad semper quia pro loco ⁊ tpe. s. quādo vacat ⁊ videt q vtilis est correctio. Sciēdum est q triplex ē correctio. scilz amoris. timoris. ⁊ pudoris. Hūc ordinem fraterne correctōis docet dñs in euangelio. Primo enim inuit fratrem reuocādum eē amore cuz iubet eum singulariter corripere dicēs. Corripe eū iter te ⁊ ipsū solū. Sed si hoc ñ valet docet eum eē reuocādū timore ubi ait. Si te nō audierit adhibe vnum vel duos tecū. ⁊ si hoc ñ valuerit docet eum esse reuocādum pudore vbi dicit. Si nec illos audierit dic ecclesie. Si aūt ecclesiam non audierit sibi tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. i. excōicari debet. ⁊ sic euitari. sane predictus ordo fraterne correctionis intelligitur tm̄ de crimina libus quia de culpis cōibus solēt clausstrales se in suis capitulis accusare ñ premissa tamē ad monitione. Verūtamē accusans alium caueat diligēter. ne hoc faciat ad diffamādum sed ad corrigēdū quoniam si quis ex deliberatione contrariuz faceret mortaliter peccaret.

Explicit liber quintus: Incipiunt capitula libri sexti.

De medicina sacramētorum i
De diffinitōibus sacri. 2
De sacramentis noue legis. 3
De effectu sacroruz. 4
De numero sacramentorū. 5
De potestate dispensationis sacramēto rum. vi
De triplici statu fidelium. vii
De institutōe sacramentoruz. 8
De baptismo. viiii
De cathecismo ⁊ exorcism o. io
De confirmatione. ii
De eucharista. i2
De dignitate eucharistie. i3
De mirabilibus que fiunt in eucharista. xiii i
De dignitate in suscipientibus corpus xpi. i5
De modis sumēdi eucharistiam. xvi
De abstinentia a cōione. xvii
De officio misse. i8
De negligentijs que fiūt in missa. xviii
De penitētia 20
De qualitate penitentie 2i
De effectu penitētie. 22
De partibus penitentie. 23
De contritione. 24
De confessione 25
De qualitate ⁊ effectu cōfessionis. xxvi
Cui debeat fieri cōfessio. xxvii
De figillo confessionis. 28
De satisfactione. xxviiii
De partibus satisfactionis. 30
De iustificatione impii. 3i
De penitentia venialium. 32
Propter quid dimittitur peccatum veniale. 33
De extrema vnctione. 34
De sacramēto ordis. 35
De qualitate ordinandoruz. 36
De sacro matrimonii. xxxvii

Expliciunt Capitula. Incipit liber extus

De medicina sacramentorū.
Capitulum primum.

Eleſtis medicus hūani gene
ris reparatiuus tali mō ſana
c uit egrotuz ſicut oppoztune
competebat egrotāti.ꝛ egri/
tudini.ꝛ occaſioni egrotandi.
ꝛ ipſius egritudinis curatiōi. Egrotus igi
tur eſt homo. Morbus āt originalis ē cul
pa. Origo iſtius culpa licet p̄incipaliſ fue
rit ex cōſenſum rōnis occaſionem tamen
ſumpſit ex ſenſibus carnis. Ad hoc ergo
ꝙ medicina reſpondeat morbo oportuit
ꝙ non tātum eſſet ſpiritualis. ſed aliquid
hēret de ſenſibilibus ſignis. vt ſicut ſenſi
bilia fuerūt aie occaſio labēdi. ita eſſet ei
occaſio reſurgendi. Et ꝓpter hoc medi
cina noſtri vulneris conſiſtit in eccleſiaſti
cis ſacramentis.

De diffinitionibus ſacri. Cap. 2.

ſ Acramentū ē vt ait Aug. inuiſibi
lis gr̄e viſibilis forma. Hec diffini
tio generalis ē. et conuenit ſacramētis tā
noue q̄z veteris legis. quia tam illa q̄z iſta
ſunt ex ſimilitudine repſentatiua. ꝛ ex in
ſtitutione ſignificatiua. Sciendū enim ꝙ
eadem diffinitio cōuenit ſacramentis no
ue legis. ſed ſic ſupplēda eſt ita vt eius. ſi
militudinem gerat. ꝛ cā exiſtat. quia non
ſolum ex ſimilitudine repꝛeſentant. vl ex
inſtitutione ſignant. ſ ex virtute diuia ſā
ctificant. ꝛ gratiā conferunt. per quā ani
ma curatur ab infirmitatibus vitioruz. ꝛ
hoc eſt qō inſinuat Aug. in alia diffinitio
ne dicens ſacramentū eſt illud in quo ſub
tegumento rerum viſibilium diuina vir
tus ſecretius operatur. eſt ꝛ tertia diffini
tio Ugo. de ſcō vic. qui ait. ſacramentū ē
materiale elemētuz extriſecus oculis ſup
poſitum ex inſtitutione ſignificās. ex ſimi
litudine repꝛeſentans. ex ſanctificatione
aliquā gratiam cōferens inuiſibilem. tria
tanguntur hic que ſūt de ratione ſacra/
mēti ſtricte ꝛ ꝓpꝛie ſumpti. Primum eſt
naturalis ſimilitudo ex qua habet aptitu
dinem ſignificandi. Secundum eſt actua
lis inſtitutio ex qua habet ordinem ōter
minatum reſpectus huius ſignificati. ter
tiuz eſt ſpiritualis ſanctificatio ex qua ha
bet virtutem efficiendi illud ſignificatū.

De ſacramentis noue legis.

Capitulum. 3.

ſ Acramenta legis gratie chriſti
inſtituit tanquam noue legie la
tor in qua vocans ad p̄mia dedit prece
pta. inſtituit ſacramenta. Chriſtus enim
verbum patris cum ſit ſumme veritatis
ꝛ bonitatis. ꝛ ſumme virtutis. rōne ſūme
bonitatis ꝓmiſit premia beatificantia.
rōne veritatis dedit p̄cepta dirigentia
rōne virtutis inſtituit ſacramēta adiuuā
tia. vt per ſacramenta reparetur virtus
ad iplenda p̄cepta q̄ p̄cepta pueniāt ad
p̄mia. Inſtituit āt ſacramenta in verbis ꝛ
elementis. vt ait Aug. Accedit verbum
ad elm. ꝛ fit ſacramentum. ꝛ eſt etiam ele
mentum ꝓ materia. ꝛ forma verboruz
ꝓ forma. Ad hoc vero inſtituta ſunt ſa
cramenta in verbis ꝛ elemētis. vt habe/
rent evidentiam ſignificandi. ꝛ efficaciaz
ſanctificandi. quia dum elementa oculis.
ꝛ verba auribus ſe offerunt. qui ſunt duo
ſenſus p̄cipue cognoſcitiui dant evidē
tiam ſignificationis. Deinde verba ſācti
ficant elementa. vt pleniꝰ fiat humane.
creationis efficacia. Inſtituit autem ꝺus
ſacramenta diuerſimode. quedam enim
ſunt ante aduentum ſuū. vt matrimoniū
ꝛ penitentia. Sed hec duo confirmauit ꝛ
conſumauit in lege euangelica. dum peni
tentiam p̄dicauit. ꝛ nuptijs interfuit. A
lia. quinq; ſacramenta chriſtus inſtituit.
Confirmationem quidez parvulis manū
imponendo. Unctionem vero diſcipu
los ad curandum mittendo qui infirmos
vngebant oleo. ſicut dicitur in Math. ſex
to. Baptiſmum vero ſuſcipiendo. deide
formam dando. Ordinem autem pote/
ſtatem ligandi. ꝛ ſoluendi tribuendo. ꝛ cō
ficiendo ſacramentum alterius. Eucha/
riſtiam ante operando comparādo ſe gra

no sinapis ⁊ conficiendo ac dando discipulis iminēre passione sacramentuz corporis ⁊ sanguinis sui. instituta sunt etiam sacramenta multiplici de causa. Primo propter humilitatem qua homo querit salutem inferioribus se. Secundo propter eruditionem qua homo per visibilia ad cognoscenda invisibilia rapiatur. Tertio propter exercitationez qua homo non xtiam declinet occupationem ꝛocium. Quarto propter congruitatem medici ad medicinā. quia cum medicus sit deus ⁊ homo congruenter continere medicia debet aliquid diuinum. s. invisibilem gratiam ⁊ aliquid humanum. s. visibilem gratie formaz. Quinto est congruitas ex parte infirmi. quia cum infirmus sit homo constās ex corpore spiritu. spiritus ār in corpore non bene capiat spiritualia nisi in corporalibus congruum fuit dare mdicamenta spiritualia in rebus corporalibus sicut pilule in nebula dātur. Sexto propter augmentationem meriti multū enim valet ad meritum quādo deo creditur in his vbi ratio humana nō potest dare experimentum. Patet ergo ex predictis que sit sacramentoruz causa efficiēs quia diuina institutio. que formalis. quia gratie sanctificatio. que finalis. quia hūane infirmitatis curatio.

De effectu sacramentorum.

Capitulum 14.

Effectus sacramentorum noue legis multiplex est. Primo a peccato mundāt. Secō in bono cōseruāt. Tertio corpori xpi m[illegible]corporāt. Quarto iustificāt. Qui[illegible]nrā vitā pr[illegible] parār. Sexto c[illegible]mināt. timo a malo p[illegible] tem sacris per[illegible] tur baptismus ⁊ sic de aliis. Sa[illegible] ⁊ cū[illegible] contineatur. vel cāliter efficiatur. cum sola anima habeant collocari ⁊ a solo deo infundi. sed quia in illis ⁊ per illa gratiā curationis a summo medico christo oportet hauriri. licet non alligauerit potentiam suam in sacramentis. quin et per alias uias gratiam conferre valeat quādo vult. Sacramenta semper habent significationē veritatis. sed non semper efficatiam curationis. non propter defectum ex parte sui. sed ex parte suscipientis. quia gratia nulli datur repugnāti grē fonti. Uñ et sacramenta non sanctificant. nisi accedentes digne. ⁊ absq; omni fictione. Aliquando vero virtute sacramentorum fit de attrito contritus. ita quod defectus dignitatis vel preparationis ex parte suscipientis suppletur virtute diuina in sacramentis contenta dūmodo non accedat sciens in mortali peccato vel in proposito peccandi. Unde sciendum quod quidam suscipiunt sacramentum tantum. vt ficte accedentes. quidam rem tantum. vt qui per cōtritionem ⁊ fidei deuotionem recipiunt gratiam ante quam veniant ad sacramenta. quidam ⁊ sacramentum ⁊ rem suscipiunt. vt digne accedentes. Sacramentum. dicitur a sacrando. ⁊ hoc pōt intelligi tripliciter. aut sanctitatem efficiendo tantum aut sanctitatem signādo tantum. aut sanctitatem signando ⁊ efficiendo simul. Primo modo conuenit ratio sacramenti rebus signatis per sacramenta tam veteris quam noue legis. Secundo modo conuenit signis [illegible]. Tertio modo conuenit [illegible]oue legis. Huiusmodi ex [illegible]emus in naturis. quia medicina sanare efficiendo tantum. [illegible]nando tantum. ex [illegible]ndo ⁊ signando. [illegible]abent iustificare [illegible]ode. Deus enim [illegible]ustificat

formaliter expellendo morbū spiritualē Impletio mandatorū iustificat. vt dicta. Sacramenta ẋo tanq̄ vasa. medicinalia in quibus cōfertur gratia. Sacerdos aūt ministerio. Exemplū horū habemus i curatione morbi corporalis. Deus enim sanat corpus auctoritate. medicia effectiue dicta conseruatione vas medici ꝓtempti ue. Uñ dicitur vulgariter piscis iste sanauit me. medicus vero sanat vt minister.

De numero sacramentorum.

Capitulum. f.

f Sacramenta noue legis sūt septez secucūdum septē diuersitates hominum in ecclesia. Primū ē intrantium vt baptismus. Secunduz ē pugnantium. vt cōfirmatio. Tertium vires resumenti um vt eucharistia. Quartū resurgentiū vt penitentia. Quintū exeuntium. vt extrema unctio. Sextū ministrantiū. vt ordo. Septimū nouos milites introducentiū vt matrimoniū. Sacramenta figurata sī in septē figillis. qbus fuit ueteris testamēti pagina figillata que agnus qui hēt clauez dauid qui claudit. ⁊ nemo aperit reserat. Item in septē tubis qbus angeli ceciderunt. Item in septē stellis quas hēbat similis filio hois in dextera sua. Item in septē panibus quibus dñs turbā satiauit Item in septē oculis super vnū lapidem Item z in septē lucernis tabernaculi supra positis candelabro. Item in septē lotionibus Naaman. Sacramen[illegible] sunt septem que dīuonūt ad septem virtutes habendas. Ha baptismus est sacram[illegible]. Confirmatio spei. Eucharisti[illegible] Penitentia iustitie. Extrem[illegible] feuerantie. que ē fortitudin[illegible] tum. Ordo prudentie[illegible] perantie. Alia etiā [illegible] qui ordinātur cont[illegible] tra quadruplicē p[illegible] dinatur cont[illegible] cōtra mo[illegible] stia contra malitiā. Confirmatio contra impotentiā. Matrimoniū contra cōcupiscētiam quā temperat ⁊ excusat. Alia ad huc ratio numeri. qz sacramēta sūt causa sanatiua morbi spūalis ad modū corporalium. Medicina ẋo corporalis quadruplex ē. curatiua. conseruatiua. preseruatiua. ⁊ melioratiua. Simili modo sacramenta curat. Baptismus curat simul ⁊ totaliter. Penitentia vero curat paulatim q̄z tū ad penā cuiuscūq̄ pene hō debitor fit. Extrema vnctio curat a morbis leuioribus. s. a venialibus. sicut baptismus ⁊ penitentia curāt a letalibus sic ergo predicta tria sacramenta sūt quasi medicina curatiua. Confirmatio ē medicina conseruatiua sanitatis spūalis in qua datur spūs sanctus ad robur ⁊ cōseruationez gratie date in baptismo. Matrimoniū est medicina pseruatiua. Ordo ē medicina melioratiua i quo augmētatur grā. eucharistia hec oia simul facit. Curat enim venialia. que sunt occasio ruine maioris. cōseruat enim gratiam inuentā in hoīne ⁊ augmētat. ficque melioratiua. ⁊ nihilominus a peccato preseruat.

De potestate dispensatiōis sacrorum.

Capitulum. vi.

p Otestates dispensatiōis sacramentorum regulariter spectāt ad genus humanū. In oibus sacramentis dispensandis necessaria ē indispensante intentio qua quis intendit facere qđ xps instituit ad humanā salutem. Uel saltem facere quod facit ecclesia in quo claudit[illegible] generali intentio predicta. qz ipsa eccle[illegible] sicut sacramēta [illegible] accepit sic ad [illegible] lium salute[illegible] t. rursum quia [illegible] dignita[illegible] maiora maiori[illegible] mittant. Que [illegible] dignitatis. [illegible] onis ⁊ ordi[illegible] conferūtur [illegible] indi[illegible]

trimonium quorum vnum regenerat. alterum generat ⁊ horum dispensatio etiã personis inferioribus conceditur. maxie in articulo necessitatis quod dico ratione baptismi non matrimonij. Quedam autẽ sacramenta sunt quasi media. vt eucharistia. penitentia. ⁊ extrema vnctio. et istor dispensatio ad solos pertinet sacerdotes q̃ sunt quasi in medio inter eos ⁊ minores psonas constituti. sacramẽta dispẽsari pñt a bonis ⁊ malis. a fidelibus ⁊ infidelibus intra eccl̃iam ⁊ extra. q̃ si dispẽsari posset tantũ a bonis nullus eẽt certus de suscepti one sacri. cũ nullus sit certus ꝺ bonitate ministri. sicut nec de prõpa persona ⁊ ita oporteret iterari. ⁊ malitia vnius preiudicaret aliene saluti. Idcirco dispensatio sacramenti cõmittit boi. nõ rõne sanctitatis que variat. sed rõe auctoritatis diuine que semper manet quantũ est de se. sciendũ autem q̃ in sacris quedam sũt substantialia. quedã vero sacramentalia. Quantũ ad substantialia non plus valet operatio boni ministri q̃z mali. q̃ deus ibi operatur vt auctor. homo vero vt minister. ſz in sacramentalibus sicut sũt oro nes plus põt valere opatio boni q̃z mali hoc est ãt per accidens. non per se. i. quantum ad alios effectus accidentales. nõ q̃z tuz ad essentiales. quãuis apud hereticos sint sacramenta vera. nõ tñ recipientibus vtilia nisi ad ecclesie vnitatẽ redeant. vñ Aug. ecclesia cõparata paradiso iudicat posse baptismũ homines foris recipere. sed salutẽ non tenere. Nã ⁊ flumina ꝺ paradiſi fonte largitur mãnauerunt. non tñ in Mesopotamia. nec in egypto quo illa flumina peruenerũt est felicitas vite que de paradiso cõmemorat.

De triplici statu fidelium.

t Capitulum. vii

Riplex ẽ status fideliũ ſin acie ecclesiastice hierarchie. ſ. fidei genite fidei roborate. ⁊ fidei multiplicate. p primũ fit distinctio fideliũ ab incredulis in baptismo. per scõz fit distictio fortiuz ab infirmis. ⁊ hoc in cõfirmatione p̃ tertiuz fit distinctio clericorũ a laicis per sacrm ordinis. hinc ẽ q̃ hec tria sacramẽta caracteres imprimũt quos indelebiliter impressos semp distingũt. vnde nullatenus iterari possũt Caracter ergo baptismalis ẽ incipiẽtiuz. Cõfirmatiõis ẽo proficientiũ. sed ordinis pfectorũ. predicta triplex distinctio fit ad filiũtudinez distinctiõis alicuius exercitus. prima est cõinis. ſ. totius exercitus ab alio exercitu ⁊ hec fit p̃ici paliter p̃ baptismũ. scõa ẽ specialis. ſ. militũ a popularib⁹. hec aũt fit per cõfirmationem. tertia ẽ specialiſſima. ſ. ducũ militum ab vtriſq̃z. ⁊ hec fit p̃ sacramentum ordinis. ꝑterea q̃ caracter ẽ signuz distinctiuum ſpirituale ⁊ indelebile. ideo nõ cõfertur in sacramentis que solent iterari sicut ẽ pñia. matrimoniũ. ⁊ huiusmodi. non tãdũ ergo q̃ caractẽ baptismalis est oiuz caracterum aliorum fundamentũ. ⁊ ideo illo nõ habito non possent ceteri imp̃mi. ac p̃ hoc oportet denuo fieri vt illũ caracteres habeantur. vnde si quis ordinatur nõ baptizat⁹ nihil prorsus agit. q̃uis tria sacramenta vt dictũ est pp caracteris impressionem nõ iterantur tamen quasi cõe est hoc oibus sacramentis. nõ iterari circa eandem psonam ⁊ materiaz. ⁊ ex eadẽ causa. ⁊ hoc est ideo ne fiat cõtumelia sacrameto. ex hoc enim credi posset q̃ sacramenta prius dispẽsata essent inefficatia ⁊ inepta. licet quedaz ex necessitate ⁊ aliis causis iterari possint. Quedã sunt de sacramentorũ subã. quedam de cõgruentia si ea que sũt de subã omittãtur euacuãtur sacramenta. ⁊ sũt iterãda. Omissio ẽo illorum que sũt de congruentia non euacuat sacramẽta.

De institutione sacramẽtorum.

Capitulum. vii

a Initio iustitia sunt sacramenta ad curationem hominum. ⁊ semper cũ morbo cucurrerunt. In lege enim nature fuerunt oblationes sacrifi-

cia.⁊ decimationes. Jn lege autem scripta introducta est circuncisio.⁊ adiuncta a expiatio atq; superaddita oblationum ⁊ sacrificiorum multiformis distinctio. Jn lege autem noua statuta sacramenta numero pauciora. vtilitate potiora virtute efficatiora preeminentia digniora. atq; significatione euidentiora in quibus est impletio simul ⁊ euacuatio oiuz predicotoruz. sicut Ugo de sancto victo. Primi temporis sacramenta fuerunt sicut vmbra. Medii temporis sicut imago. sive figura postremi vero temporis. s. gratie sicut corpus quod intra se veritatem continet ⁊ gratiam quam significatione representant ⁊ principaliter conferunt ⁊ promittunt. Predicta patent quia eidem mūdationis similitudo ē in oblatiōe legis nature. sed occulte inuenitur. i circūcisione vero euidētius aliquātulum exp̄mitur. per baptismū autem manifestius declaratur. item sacramenta veteris legis nutriebant paruulos. exercebant p/fectos ⁊ duros onerando domabāt. Sed sacramenta noue legis conferunt que vetera de longinquo monstrabāt. Unde pōra sacramenta preparauerūt. ⁊ perduxerunt ad noua sicut via ad terminū sicut/figura ad veritatem. item sacramēta noue legis efficiunt quod figurant. sed hoc nō faciunt sacramenta veteris legis. Est ⁊ alia differentia q cōe ē omnibus sacramentis .q. consistunt i rebus sensibilib⁹ inuisibilem tamen gratiam significātibus sed spāle est sacramentis noue legis q p/sistent in ẋbis rebus. itē sacramēta noue legis iustificant. ⁊ quātum ad opus operatum ⁊ quātum ad opus operans. ſz sacramēta veteris legis solū quātum ad opus opans quia nō valebant faciētibus. nisi quātū illorum charitas ⁊ deuotō fidei extendebat. hoc nō itelligitur de circūcisione que cū nō fuerit in lege data nequaq; inter legalia cputōatur que q ipsa i puris tollebat originale ⁊ gratiam conferē Pat q nō faciebāt legalia. Item legalia fuerūt scōm. Augustinum ante passionē domini viua ⁊ statim post passionez mortua. ⁊ postquā claruit euangelū fuerunt omnio sepulta. Nostra vero sacramenta vsq; ad finē mundi semper i suo vigore manebunt.

De baptismo.

Capitulum. ix.

b Aptismus est ianua omniuz sacramentorum. quia nulli conferꝛtur in ecclesia aliud sacramentum ante ipsum. De substantia baptismi sūt quinq;. Primum expressio formę vocalis a deo institute que est hec. Ego te baptizo. Jn noie patris ⁊ filii ⁊ spiritus sancti. absq; omissione additione dictōis vel prepositerātō ne ordis vel commutatione nominis. his .n. quattuor modis forma verborum violatur. s. omissione additione transpositōe cōmutatione. i. si ponitur loco patris ⁊ filij spūs sancti nomen potentis sapiētis. ⁊ benigni. q; in quocūq; idiomate baptizet nō debent poni appropriata tribus psonis. sed expressa nomia personarum. Similiter baptizato nō debet dici imergo vel intingo. Secundum est ablutio p elementū aque cuiuslibz vel maris. vel fontis. vel flumis. siue frigide vel calide i toto corpore faciēda. vel saltem in digniori parte scilicet in capite. Tertium est q̄ inmersio ista fiat ab vno. ⁊ eodem tēpore quando forma verborum exprimitur ita q̄ nō vnus puerum imergat. ⁊ alius verba proferat. Quartum est intētio vl spālis vel generalis. Specialis autem intentio est vt ille baptizādus mundetur. Generalis autem est facere illud quod facit ecclesia. Intentio quoq; illius requiritur qui est baptizandus si est adultus. quia q̄ inuiti baptizātur nō recipiunt sacramentum. Quintum est fides ipsius baptizandi quia in adultis requiritur fides p̄pria. sed in paruulis aliena quia paruuli

in fide ecclesie baptizantur : Baptis mus merito fit in aqua . ⁊ non in alio li quore. quia homo cum per peccatum pri mi parentis incurrerit immunditiam.igno rantiam.⁊concupiscentiam per baptismū ab his tribus liberatur.et hoc notatur in proprietatibus aque scilicet puritate.per spicacitate.⁊ frigid tate. Nam baptisma lis aqua sua pur tate nos mundat . sua p spicacitate illuminat.atq; sua frigiditate ab estu concupiscentie nos temperat. Itē baptismus fit in aqua ne quem inopia ex cusaret. ⁊ ne propter defectum salutis periculum homines incurrerent. ſi i alio aliquo liquore fieret.⁊ vt inueniatur apō omnes comunis baptismi materia. Tri plex est baptismus .f. fluminis. flamminis ⁊ sanguinis. Inter hos talis est differen tia.quia baptismus fluminis a tota pena liberat a culpa.⁊ gratiam in habitu infū dit.⁊ caracterem imprimit. Baptismus flāminis debet culpam nō semel tantum sed pluries.⁊ habet gratiam in vsu i quo consistit meritum. Baptismus sanguinis liberat ab omni tentatione.⁊ confert sta tim premium. quia proprium. q; propriū est martyrum statim euolare.ex his pa tet quis sit melior inter hos baptismus . quia se habent vt excedētia ⁊ excelsa. In baptismo quoddā ē sacramentum tantū vt ablutio exterior.quoddā res tantū.vt gratia interior.quoddā res ⁊ sacramentū vt caracter. Octo sunt de solēnitate ba ptismi que nō sunt de substantia. Unō. ỽ Sal oleum chrisma cereus chrismale ſa liua. Flat⁹ virtutē baptismat⁹ ista figurāt hec cū patrinis non mutāt esse.sed ornāt In quattuor locis inungitur baptizādus .f.in fronte.vt fidē publice protesteť. In vertice vt agenda ab eo subtilius intelli gantur. Inter scapulas vt iugū xpi suaui us portetur. In pectore vt dulci corde ō us diligatur. Baptismus fuit institutus materialiter qñ xps baptizatus fuit. for maliter quando dixit. Ite docete oēs gē tes ⁊c. finaliter qñ dixit Nicodemo nisi q renatus fuerit ⁊c. effectiue quando xps passus ē. effectus baptismi duplex ē. Ad alia sacramenta p̄parat. quia baptismus est irrantium. A peccato mundat quod si gnatum ē in mari rubro. vbi submersi si egyptij. sed filii Israel exierunt securi. no ta q in baptismo deletur originalis pec cati macula fomes non tollit. sed remittit penā relaxat. Unde pueri iduūtur veste candida. Rationalem illuminatur. Unō ponitur sal i ore. Concupiscibilem ad bo nū inflāmat. Unde datur candela puero Irascibilem confortat. Unde Israel vi cit Amalech post transitum maris rubri Innocētiam tribuit. qō figuratum ē per columbā que sedit super Jesū baptizatū Caracterem imprimit. hoc signatur per mare vitreū in Apoca. 4°. Fomitē miti gat qō figurat aque frigiditas. Cōionem ecclesie prestat. ficut Jeremie circūcisio. quāuis sanctificatus fuerit i vtero. A sā tisfactione exteriori liberat. q; non regit gemitum neq; planctus intellige exterio rem. nā exterior requiritur in adulto scili cet contritio. potestatē diaboli minuit. cō signat exsufflatio. Januam celi aperit qō signatum est christo baptizato aperti sūt celi. Et notandum q passio christi aperu it ianuam celi per causam meritoriam et satisfactoriam gñalem. Baptismus autē aperit per cām efficientē singularē. Os ad laudandum. ⁊ aures ad audiendū ape rit. Unō ponitur saliua in ore ⁊ aure pue eri. Templum christi effitcit. Unde di citur baptizato. Exi immunde spiritus ⁊ da locum spiritui sancto. Laudabilem coram deo reddit. Unde balsamus est in chrismate. Solent pueri baptizandi vsq; ad pascha ⁊ pentecosten. nisi vrgeat ne cessitas. vel timeatur periculum reserua ri ad signandum q in baptismo fit resur rectio spiritualis. ⁊ q gratia spiritus sci datur. Baptismus christi ⁊ Joannis cō ueniunt in materia. ⁊ in modo mergen di

sed differunt in forma quia baptismus. Joannis tradebatur in nomine venturi Differunt etiam in effectu. quia baptismus christi vivificat. Joannis autem nō Item in fine q̄ baptismus Joānis ad baptismum christi inuitabat.

De catheciſmo ⁊ exorciſmo.

Capitulum. io.

Catheciſmus ⁊ exorciſmus tāq̄ preparatorij premittuntur baptiſmo ut in ipſo gratia efficacius operetur. Tribus de cauſis catheciſmus inſtitutus ē. Primo propter inſtructionē de articulis oibus ad fidei ſuſceptionē. Scōo pp reſponſionez ad fidei profeſſionē. Tertio propter reſponſionem ad fidei obſeruātiam. Quia vero adultus peccatum prius habet requirūtur hec ab eo. ⁊ prius ſe reſpondere debet. Paruulus āt quia non habet pccm̄ actuale. nec per ſe reſpondere poteſt. requirūtur hec ab eo p vicarium. q̄ pro ipſo reſpondet de fidei obſeruantia. Exorciſmus ideo inſtitutus eſt vt baptizando diaboli poteſtas repellatur. Nam propter peccatum hominis diabolus i homine poteſtatē accepit. ⁊ ēt in illa que veniunt in vſum hominis. Uñ tam adulti q̄ paruuli exorcizari debent ad expulſionem diabolice poteſtatis.

De confirmatione.

Cap. ii

Onfirmatio ſacramentū ē pugnātium. ō cuius ſubſtantia ſex ſñt. duo ex pte ſacramenti in ſe. ſcilz materia chriſmatis ⁊ forma verborū que talis ē ſe cūdū morē magis cōem. Signo te ſigno crucis. confirmo te chriſmate ſalutiſ. In nomie patris ⁊ filii ⁊ ſpūs ſācti. Duo ex parte miniſtri. ſ. dignitas pontificalis ⁊ intentio debita. Duo ex parte ſuſcipientis. ſ. frons in quo debet fieri chriſmatio ⁊ q̄ confirmandus ſit baptizatus. Unctio chriſmatis triplex ſit in tribus ſacramentis quorū diuerſitas ex fine accipit. In baptiſmo ſit inuertice ad ſignandum fidei ſuſceptionem quia vertex eſt locus cellule rationalis. In confirmatione ſit i fronte ad ſignificandum audaciam cōfeſſionis. cuius impedimentum eſt timor ⁊ verecundia que ſpāliter manifeſtatur in palore vel rubore frontis ex propīgtate cellule imaginabilis. In ordine ſit in manibus ad ſignificandū poteſtatē cōſecrādi dñici corporis ſacramētū. Huius ſacri multiplex eſt vtilitas. q̄ gratiā datam in baptiſmo confirmat p̄s. 77. Confirma hoc ō̄s quod opatus es in no. ſ. in baptiſmo. Ad militiam ſpūalem prepat. Unde confirmandi tanq̄ pugiles pugnaturi in ungūtur ne ab inimicis de facili terreantur. Et q̄ omnes xp̄iani debent eē in bello chriſti pp hoc omnes debēt ſacrī hoc accipere ut facilius poſſint cōtra mūdū carnem. ⁊ diabolū pugnare ad confeſſionem conſtantē nomis xp̄i aiat quez oportet verum deū ⁊ uerū hominē confiteri Primo vt confiteamur eum ſcōm diuinam naturam patri ⁊ ſpūi ſcō equalem. ſcōo confiteamur eū ſcōm humanā naturam crucis ptuliſſe ſuppliciū. Primum apparet in forma verborū in trinitatis expreſſione. ſcōm claret in fronte crucis ſignatione. Int⁹ ⁊ extra nos ornat ſpūali decore intus quidem per conſcie puritatē ſz extra p odorē bone fame. Et hec duo ſignātur i chriſmate q̄ cōficit ex oleo pp primū. ⁊ ex balſamo propter ſcōz in bonis agendis ⁊ malis ſuſtinendis rorat. Datur. n. ibi ſpūs ſcūs ad robur. Aiam ⁊ corpus armat. Aiam quidē per impreſſionē caracteris cōtra puſillanimitatis vitium. Corpus vero per clypeū crucis contra inſultus demonum audaciam preſtat contra timorem in confeſſione nominis chriſti. ⁊ in confignatione frontis qui eſt locus verecundie. poſt pugnā coronat quod notatur in vita que circa caput ligatur confirmati. Quedam ſunt circa confirmationem que non ſunt de eſſe ſacramenti ſed de bene eſſe que ſūt hec. Quod ieiuniis ⁊ a ieiunio detur

qđ per aliquem epõ pñtetur. qui etiaꝫ pa
truus efficitur. q mitra circa caput circũ
ligetur. per iſtud ſacr̃m fiunt fideles ple/
ne chriſtiani plenitudinem dico copie qui
tantum in batiſmo pleni facti ſunt pleni/
tudine ſufficientie. Sacramenta ſe hẽnt
in dignitate. vt excedentia ⁊ exceſſa. nam
euchariſtia p̃eminet in eſſe. Baptiſmus
in effectu. Matrimonium in myſterio qꝛ
ſignat coniunctionem xp̃i ⁊ eccleſie. Con
firmatio i dignitate miniſtri. quia non cõ
fertur niſi ab epo. pñtia in peccatorũ re
miſſione. ⁊ ſic de aliis ſacramentis.

De euchariſtia: Capitulum .ix.

Euchariſtia ẽ ſacr̃m charitatis taꝫ
diuine q̃ noſtre. qꝛ deus in hoc ſa
cramento ſignũ magne dilectionis nobiſ
oñdit ⁊ noſtre dilectionis affectũ per idẽ
ſacr̃m ſpiritualiter erga ſe inflammauit.
De ſubã huius ſacramenti ſũt quattuoꝛ.
primum ẽ q conſecrãs euchariſtiaꝫ fit ſa
cerdos. Secundũ ſpẽs panis ⁊ vini. Ter
tium intentio cõſecrãtis Quartum ẽ for
ma verborum vꝫ. Hoc ẽ enim coꝛpus. m.
et iſta ẽ ſuper calicem. Hic eſt enim calix
⁊c. Ad plenius intelligendũ iſta nota cir
ca intentionẽ q aliud ẽ intentio aliud at
tentio. quia intentio ſemper ẽ neceſſaria
uel ſpãlis vel generalis .ſicut dictum eſt
de bap⁹. Attentio autem non ẽ de ſubã. ſi
cut quando mẽs rapitur in prolatione ẏ
borum ad alia. qđ quandoq; contingit ex
infirmitate. qñq; ex negligentia vel in cu
ria. ⁊ tunc ẽ peccatum. Sciendum p̃ete
rea q non ſolum requiritur intẽtio conſe
crantis. ſed etiam intentio iſtud ſacr̃m in
ſtituentꝭ. Unde ſi aliquis ſacerdos ſtaret
in foro ⁊ ſuper oẽs panes formã verboꝝ
proferret ẽt cũ intentione cõſecrandi nõ
fieret ibi trãſubſtantiatio. ⁊ hoc nõ eſſet
pp defectũ ẏtutis uerborum cũ una uice
ſacerdos poſſit ꝓſecrare tot hoſtias quot
toti mũdo ſufficerẽt ſi eẽnt neceſſarie ec
cleſie ſꝫ pp defectũ intentõis illius q hoc
ſacr̃m inſtituit q nõ intendit q cuꝫ tali lu
dibrio vel ſtultitia fieret ꝓſecratio. ſꝫ pro
utilitate vel neceſſitate eccl̃ie generalis
vel ꝑticularis. Circa quoq; formã verbo
rũ ſciendũ q cum dr̃. hoc ẽ enim coꝛpus
meũ. iſta cõiunctio. n. nõ ẽ de ſubã forme
ſꝫ de bñ eſſe ipſius. Uñ omitti non dꝫ. ali
ud nãq; ẽ forma neceſſaria ſine qua non
põt trãſubſtãriatio fieri. aliud ẽ forma de
bita ſine qua non dꝫ fieri. eodẽ modo dicẽ
dum ẽ de ſpeciebus panis ⁊ vini. Uñ no
ta q materia euchariſtie. alia ẽ neceſſaria
alia ẽ debita. Materia neceſſaria ẽ q eu
chariſtia pãis ſit frumentinus. qꝛ ſine illo
nõ põt fieri cõfectio. Sꝫ materia debita
ẽ q panis ille ſit azimus. qꝛ licet in fermẽ
tato poſſet cõfici. tñ hoc non dꝫ fieri du
plici de cã. prima ẽ q panis azimus cõue
nit iſtitutiõi Chriſtus. n. dedit diſcipulis
coꝛpus ſuum cõfectum in tali materia. ſe
cunda ẽ q talis panis conuenit ẽt ſignifi
cato. Chriſtus. n. ſine oi fermento pcci fu
it. Silr dicendũ ẽ de materia calicis. quia
alia ẽ materia neceſſaria alia debita. Ma
teria neceſſaria calici ẽ vinum. qꝛ ſãguis
xp̃i nõ põt in alia materia cõfici q̃ in uino
Materia vero debita ẽ q aqua vino mi
sceatur. ⁊ hoc duplici rõe. pria qꝛ taliſ ma
teria cõuenit inſtitutiõi. xp̃s. n. ſanguinẽ
ſuũ ſub tali ſpecie dedit. ſcõa qꝛ talis ma
teria cõuenit ẽt ſignificato. qꝛ eccl̃ia que
ꝑ aquam ſignat. xp̃o per fidẽ ⁊ charitatẽ
iungitur. ſciendũ q in aceto ⁊ agreſta nõ
conficit. qꝛ acetũ non ẽ vinum fuit ſic . ⁊
agreſta non eſt vinum . ſed erit. In
cõfectione ſãguinis tã modicũ aque ꝺbet
ammiſceri vino qđ abſoꝛberi poſſit abillo
aliogn impedit cõſecratio. ſ. ſi vinum ab
aqua vincit. Iſtud deſignat. qꝛ cũ nos ad
xp̃m cõuertimur non ipſe in nos. ſꝫ nos i
ipſuꝫ mutamur. qꝛ coꝛpi ſuo miſtico icor
poramur. Si vna gutta vini imponit ex
aliqua negligẽtia ſãguini non pp hoc de
ſinit eẽ ſanguinis. nec pp ãmixtionẽ vinũ
in ſãguinẽ mutatur. ſꝫ vtraq; ſpẽs in ſua
natura ꝑmanet. ſꝫ ſi de vino multũ ponꝫ
tur ad vnã guttã ſãguis. ſicut qñq; fit in
ablone tũc ibi definit eẽ ſanguis. qꝛ ſpẽs

utilitate vel neceſſitate eccl̃ie generalis
vel ꝑticularis. Circa quoq; formã verbo
rũ ſciendũ q cum dr̃. hoc ẽ enim coꝛpus
meũ. iſta cõiunctio. n. nõ ẽ de ſubã forme
ſꝫ de bñ eſſe ipſius. Uñ omitti non dꝫ. ali
ud nãq; ẽ forma neceſſaria ſine qua non
põt trãſubſtãriatio fieri. aliud ẽ forma de
bita ſine qua non dꝫ fieri. eodẽ modo dicẽ
dum ẽ de ſpeciebus panis ⁊ vini. Uñ no
ta q materia euchariſtie. alia ẽ neceſſaria
alia ẽ debita. Materia neceſſaria ẽ q eu
chariſtia pãis ſit frumentinus. qꝛ ſine illo
nõ põt fieri cõfectio. Sꝫ materia debita
ẽ q panis ille ſit azimus. qꝛ licet in fermẽ
tato poſſet cõfici. tñ hoc non dꝫ fieri du
plici de cã. prima ẽ q panis azimus cõue
nit iſtitutiõi Chriſtus. n. dedit diſcipulis
coꝛpus ſuum cõfectum in tali materia. ſe
cunda ẽ q talis panis conuenit ẽt ſignifi
cato. Chriſtus. n. ſine oi fermento pcci fu
it. Silr dicendũ ẽ de materia calicis. quia
alia ẽ materia neceſſaria alia debita. Ma
teria neceſſaria calici ẽ vinum. qꝛ ſãguis
xp̃i nõ põt in alia materia cõfici q̃ in uino
Materia vero debita ẽ q aqua vino mi
sceatur. ⁊ hoc duplici rõe. pria qꝛ taliſ ma
teria cõuenit inſtitutiõi. xp̃s. n. ſanguinẽ
ſuũ ſub tali ſpecie dedit. ſcõa qꝛ talis ma
teria cõuenit ẽt ſignificato. qꝛ eccl̃ia que
ꝑ aquam ſignat. xp̃o per fidẽ ⁊ charitatẽ
iungitur. ſciendũ q in aceto ⁊ agreſta nõ
conficit. qꝛ acetũ non ẽ vinum fuit ſic . ⁊
agreſta non eſt vinum . ſed erit. In
cõfectione ſãguinis tã modicũ aque ꝺbet
ammiſceri vino qđ abſoꝛberi poſſit abillo
aliogn impedit cõſecratio. ſ. ſi vinum ab
aqua vincit. Iſtud deſignat. qꝛ cũ nos ad
xp̃m cõuertimur non ipſe in nos. ſꝫ nos i
ipſuꝫ mutamur. qꝛ coꝛpi ſuo miſtico icor
poramur. Si vna gutta vini imponit ex
aliqua negligẽtia ſãguini non pp hoc de
ſinit eẽ ſanguinis. nec pp ãmixtionẽ vinũ
in ſãguinẽ mutatur. ſꝫ vtraq; ſpẽs in ſua
natura ꝑmanet. ſꝫ ſi de vino multũ ponꝫ
tur ad vnã guttã ſãguis. ſicut qñq; fit in
ablone tũc ibi definit eẽ ſanguis. qꝛ ſpẽs

illius gutte sub qua ē sanguis absorbet a multo vino adiuncto. Circa eucharistiā ē quoddā sacrm tm̄ vt spēs panis. ⁊ vini quoddā ē ibi res tm̄ vt corpus xpi mysti cū quoddā ē ibi res ⁊ sacrz vt corpus xpi verū quod traxit de virgine. Istud enim ē res primi ⁊ sacrz scdi. Sub vtraq; spē totus xps ē indiuisus. s. corpus ⁊ aia ⁊ de us. ac p hoc vtrobiq; ē vnum simplicissi mū sacrm. Sub spē nāq; panis ē corpus xpi p conuersionez ⁊ sanguis p cōnexio nē ⁊ aia per coniūctionē. ⁊ diuitas p vnio nē. Ista. n. quattuor nō pñt diuidi nec ab inuicē sperari eodē mō dicendū ē de san guine. Propterea xps totus ē i tota spe sic q; ē in qualibet pte eius siue sit integra illa spēs siue diuisa ac per hoc non ē ibi vt circū criptus vel occupans locuz uel hūs situ vel perceptibilis p aliquē sensū corporeū. Exēplū huius hēm⁹ i speculo qō si diuidatur in multas ptes i qualibet appet imago que prius apparebat in ite gro. Itē exēplum ē de sermone multis recito q; quilibz auditor recipit illū totū Unde q̄uis sermo sit vnicus in pferēte totus tm̄ est in quolibet audiente. Hostia frangitur in tres partes pp multas ratō nes. Primo pp tres personas diuinas i vna essentia. sic p tres partes in diuisiōe hoste. vnus tm̄ est christus. Scdo ꝓpter tres status ecclesie. s. militantiū triūphā tium. ⁊ in purgatorio existentiū. Tertio propter tres status christi in quibus fuit s. mortalis motuus ⁊ immortalis. quarto propter tres operationes in corpore xpi tēpore passionis. s. manuū pedū. ⁊ latezis Quinto pp tres subās in xpo. s. diuinita tis aie ⁊ corporis. Sacrm corporis xpi fi guratū ē multiplr. s. in oblatione melchi sadech i qua figurate hēmus formā exte riorē sacri ⁊ primū effectū. s. refectiōem ibi. n. precesse figura spiritualis in pane. ⁊ vino. Item eucharistia ē refectio spiri tualis vite in re. Itē in māna vbi figura tur effectus glorie. Item i agno paschā li in quo figurabatur liberatio a seruitu te egyptiaca. Itē noster agnus est signū liberationis a diabolo. Itē in diuersis sa crificiis de quibus habetur i leuitico qui bus figurabatur oblatio passiōis xpi vbi fuit hostia ad reconciliationē ⁊ victia quo ad satisfactionem pro peccatis nostris ⁊ holocaustū quo ad totius corporis sui le sionē. Item in oblatōe mane de qua legi tur libro. Judic. per quā figurabat i quo debet fieri oblatio ⁊ super quē q; in fide Jesu xpi qui per petrā designatur. Itez i virga ionathe mellita vbi figurabatur quis offerre debeat per fauuz enim mel lis designatur deuotio offerentis. figura sanguinis christi fuit vnū ad, designādū refectionem. Cañt. cap. i. Introduxit me rex in cellā vinariam. . Item aqua ad signi ficandū ablutionem. Unde illud. Unda quam egri edentē tē. Itez sanguis ad de signandū redemptionē. Hebr. cap. ix. Si ne sāguinis effusione non fit remissio.

De dignitate eucharistie.

Capitulum. iz.

d Ignitas ⁊ excellentia huius sacra menti apparet in multis. primo q; sicut dictū ē tam ante legez q̄ in lege fu it prefiguratū. Scdo q; a prophetis pro nūciatum psal. 77. Panem angelorum mā. homo. pōitur hic preteritū pro futu ro prophetali certitudine. Tertio quia a christo institurū. ⁊ hoc dupliciter. s. Verbo ⁊ facto. Verbo vt p; Jo. vi. Ego sum in quit panis viu⁹ qd de. ce. de. Facto. Ma thei. ix. Accipite ⁊ come. hoc ē corpus me um. Quarto quia ab apostolis seruatuz. Cor. cap. x. Conuenientibus uobis in unuz ⁊ cetera. Quinto quia a sumis pontifici bus sollemnizatum qui ordinauerunt cē tum ⁊ orationes locū ⁊ tēpus uestimenta ⁊ uasa diuersa que omnia sūt ad decorē huius sacramti. Maxima dignitas appa ret in hoc sacramento qui cum christus constet ex tribus substantiis. s. deitate. anima ⁊ corpore. Ipsa siquidez deitas ex

cellit omia ps.lxvii. Magnus dominus ⁊ lau.ni. Jtē aia eius pcellit oēs aias cuꝫ fit pena gra ⁊ veritate:i. perfectissima in affectiua ⁊ cognitiua. Jtem corpus eiꝰ excellit oia corpora qō de scificato corpe beatissime virginis fuit sumptū ⁊ diuini tati vnitū ergo in xpō nobilissimum qō ē in celo ⁊ nobilissimum in terra vnita sūt. De mirabilibus que fiunt in eucharistia

Capitulum. xiiii

m Jrabilia sunt in hoc sacro.primū ē qꝫ est ibi corpus xpi in tanta q̄ti tate sicut fuit in cruce. ⁊ sicut iam ē in celo.nec tñ excedit terminos illius forme. Secundum qꝫ ibi sūt accidentia sine sco Tertiū qꝫ ibi panis ita conuertit̄ in cōpe xpi quod non fit materia corporis xpi.nec annihilatur.quartū qꝫ idem corpus nō augetur ex multarum hostierū sumptiōe.quantum qꝫ i eem corpus in pluribus locis ē est sub oibus hostiis consecrat̄.sextū qꝫ quā do diuiditur hostia nō diuiditur corpus. sꝫ sub qualibet parte totus ē xpc.septimū qꝫ quādo tenetur hostia in mānibus ⁊ uidetur oculis.corpus xpi nec tangitur nec uidetur.sed hec tñmodo circa spēs sunt. octauū qꝫ cum definunt iste forme.tūc ēt definit esse ibi corpus a sanguis xpi.nouū qꝫ cū non fit ibi panis vel vinū.tñ accidētia eundem effectum bñt vt prius.s.lactare nebriare ⁊ huiusmodi. Nota qꝫ deo ꝓuenit esse vbiqꝫ simpliciter ⁊ proprie. creature cōuenit eē in vno tñ loco. Corus vero xpi medio modo se hꝫ. Cum enī sit creatura non dꝫ equari creatori in hoc qꝫ sit vbiqꝫ.Cum xo vnitum sit deitati dꝫ in hoc excellere alia corpora.et simul et semel possit eē in pluribus locis sub isto videlicet saco. Jn sacramēto eucharistie quoddam ē secundū naturā.vt hoc qꝫ ibi accidētia sunt i loco terminato. Quoddā est ibi supꝫ naturā.sꝫ nō super intellectum vt hoc qꝫ ibi si accidētia sine subō Quod dā ē ibi supra naturam ⁊ intellectū.ut qꝫ ibi xps ē totus ⁊ tantus q̄tus fuit i cruce nec tñ excedit terminos ullius parue forme. De mirabili trā substātiatiōe.nota qꝫ triplex ē mutatio. Una est artificialis vt quando fit vitrum de cineribus Alia est naturalis ⁊ hec duplex.s.subālis ⁊ accidētalis. Accidentalis ē quando idem subm manet sub diuersis accidētibus sibi inuicem succedentibus. Subālis est qū eadē materia manet sub diuisis formis subālibus.sicut pꝫ in trāsmutatiōe,eloꝝ admisi cē tertia ē mutatio supernaturalis vt q̄ do nec materia nec subm manet.sꝫ tm̄ accidētia sine subō.⁊ talis mutatio ē in transubstantiatione corpis christi. Jn rex mutatione pōt notari triplex difficultas. vl ex pte termini a quo.vel ex parte termi ad quē.vel ex pte distantie terminoꝝ ad inuicem.primo mō creatio ē mirabilioꝝ oī bus mutatiōibus que ē de nō ante simplr 2o modo cōsecratio corpis xpi est mirabilioꝝ oibus.quia est ens in actu pus existēs tertio mō incarnatio xpi ē mirabilioꝝ quacunqꝫ mutatōe.qꝫ ibi est vno infinite sbē ad finitam phūs distinguit quadruplicē ꝓmutationē subālem prima ē a non ente i ens.⁊ hec dr generatio.secda ē ab ente in nō ens.vt corruptio tertia ē ab ente in ens qō mō non ē.sed iā erit vt productio quarta ē ab ente in ens iam existens.⁊ ē talis cōuersio panis i corpus xpi.hec mutatio nō habet similitudinē i natura. sed alteratio quasi cōtraria.quia hic mutatur substantia una in aliam.manent tamē eadem accidētia.sed i alteratione ecōuerso est quia ibi mutantur accidentia. ⁊ mānet eadem substantia. sicut patet i corporalibus quando fit de albo nigrum ⁊ i spiritualibus quando fit de iusto impius uel ō ignorante sciens.nota qꝫ hec prepositio ō multiplr sumitur quādoqꝫ notat cāꝫ efficientem.vt cum dicitur christus conceptus est de spiritu sancto. quandoque materiam.vt cum dicitur christus natus de virgine.qñqꝫ idemptitatē subē. vt cū dicitur christus natus de patre.quādoqꝫ

transubstantiationem vel conuersionem vt cū dr corpus xpi fit de pane qñq; ordinem vt cū dr creatura eē de nihilo.

De effectu eucaristie.

Capitulum. lv

d Igne suscipiens corpus xpi bonū multipliciter consequtur. Primū ē cōmemoratio xpi. Math. cap. 26. Hoc facite i meam cōmemoratōez. s. dilectōis liberationis ⁊ imitationis. Item vnifica tio interior. qz aliquando p virtutem huius sacramenti fit de attrito contritus. Unde Beñ. 3°. Lignum vite comestum vitam prestabat. sic p gratiā purgamur illuminamur. pficimur reficimur. ⁊ viui ficamur. Et dñ redditur vita p cibū per quem ⁊ moꝛs itrauit. Itē corpoꝛi christi mystico sicorpamur. Uñ dcm fuit. Aug. Non tu me mutabis i te. sed tu mutaberis i me. Istud nō itellr ō vnione corpis mystici de nouo facienda sz de augēda. ñ enim vnie dissilita. Itē spūalis refectio. psal. 22. In loco pascue ⁊c. Deus. n. nō tm istituit sacm qō nos i esse gre gñaret. ut baptismū vl q; genitos roboꝛaret. ut cōfirmationē. Uerum ēt quod roboꝛatos nutriret. vt eucharistiam pꝛopter quod hec tria sacramēta dātur oibus q ad fidē accedunt. Item deuotōis augmtatio. ps. 22. Impiguasti i oleo caput meū. nutrimētū. n. quod datur vobis quantū ad eē gratuitū i tribus attendit. s. i cōtiūatōe deuotōis ad deum. ⁊ dilectōis ad pꝛoximum ⁊ dulcedis itra met ipsū. Item fomitis mitigatio. psal. 22. Sup aquam refectōis ⁊. qz sicut aqua refrigerat. sic ⁊ istud sacramētum furoꝛem concupie mitigat. Item collo gre. Exo. cap. 16. Descēdēte māna descēdebat parit ē ros. Itē ⁊rutū roboratio. psal. 103. Panis coꝛ hois cōfirmet. Itē peccōrum remissio. qz p istum cibum semp fit repatio depditi. Unde quando dr i oratione dominica panem nrz quo da nobis hodie stati sequitur. ⁊ di. no. bi. nra istud itellr de venialibus tantum. qz sicut alimētum naturale pꝛodest viuenti ⁊ nō moꝛtuo sic alimentū spūale. item contra diabolū armatio. psal. 22. Parasti i cōspectu meo mē. aduer. oēs ⁊c. Itē spei eleuatio. Unde apls ad ꝛo. 8. Uūo cū illo nō omia nobis donauit. Itē amoꝛis excita°. Ber. Disce xpiane quantū debes diligere christū q debit nobis carnē suam i cibum. sanguinem i potū animam i preciū aquam lateris in lauacrū. Itē fidei cōmēdatio. qz i hoc sacro fides eleuatur. ⁊ supernaturā supra sensū. ⁊ supra intellectum. Apls. 2. ad coꝛ. x. Captiuātes oēm itellectum in obsequiū christi item angelica cōuiuatō psal. 103. Panem. an. mā. bō. Itez regni celestis collo. Jo. vi. Qui māducat meam car. ⁊ bi. m. sā. habz vitam eternā. Item spūalis delectatio. Sapie cap. xvi Panē de celo pstī. eis oē dele in se hūtē ⁊c. Item itellectus illumiatio. j. Re. ca. 14. Gustauit ionathas ō melle ⁊ illumiati sunt oculi eius. De effectu eucharistie dic. Ber. Corpus xpi ē egris medicina peregrinantibus vita. debiles cōfoꝛtat. valētes delectat. languoreꝫ sanat sanitatem seruat p hoc fit homo mansuetioꝛ. ad correptionē patentioꝛ ad laboꝛem ardentioꝛ ad amoꝛē sagacioꝛ ad cautelam. ad obedientiā pꝛomptioꝛ ad gratiarū actiones deuotioꝛ. Sicut recte cōicantibus multa bona pꝛoueniūt. vt dictum ē sic indigne sumentibus coꝛpus xpi multa mala occurrunt. nullius. n. opus placet dō nisi pleceat ipse pꝛius idigna eni cōmunio peccatis hoiem illaqueat. damnationē pparat pꝛoximū scandalizat mentē excecat tētationi subiugat deū irritat vitam tempoꝛalē breuiat. gratuitis spoliat. de his per ordinem dr in psal. 68. Fiat iquit mensa eoꝛum coꝛā ipsis i laqueū ecce pmū ⁊ in retributionē ecce. scōm. ⁊ in scandalū. ecce tertiū obscurētur oculi eoꝛum ne videant ecce quartū ⁊ doꝛsum eoꝛum semper incuꝛua ecce quintum effunde super eos iram tuam. ecce sextum. fiat habitatio eoꝛum deserta. ecce septimū ⁊ in

tabernaculis eorum non sit qui inhabi/
tet ecce octauum.

De modis sumendi eu: haristiam.

La. 16.

c Corpus christi quattuor modis sũi
tur. Quidã accipiũt illud spũaliter
tãtum vt q accipiunt rem sacramenti id
est gratiam ⁊ ñ ipsum sacramentũ corpo
ris xpi. De hoc modo sumendi dicit Au
gustinus. Crede ⁊ mãducasti. i. corpi xpi
mystico incorporatus es. Quidã sacrã
taliter tantum vt cõmunicantes i morta
li peccato. qz licet deus sit vbiqz per essẽ
tiam. nõ tam per gram. Quidam spiritua
liter ⁊ sacramentaliter. vt q accipiunt rẽ
⁊ sacramentũ. i. cõmunicantes in gratia.
Quidã neutro mõ. vt q nec rẽ nec sacra
mentuz accipiunt vt heretici qui nihil ꝓ
ficiunt. Primi ñ manducantes mãducãt
scõi manducantes ñ manducãt. tertij mã
ducãtes manducãt. quarti ñ manducan/
tes ñ manducãt. Circa cõionẽ cõmittitur
pccm tribus modis. Primo cũ quis sta
tuto tẽpore cõmunionez dimittit. Jo. vi.
Nisi mãduca. car. fi. bo. ⁊c. Secõo cũ quis
suo tẽpore male accedit. Apls. ad. coz. xi.
Qui autez sũit idigne iudiciũ sibi mãdu
cat ⁊ bibit. tertio cũ post cõioem a pccis
nõ se custodit. ⁊ iste triplex malũ incurrit
Prio. qz xps quẽ susscipit ignominiose a se
expellit ⁊ turpius eijcit. qz ñ admittit ho
spes. scõs. qz taz quodãmodo similitudinẽ
inde gerit. q postqz cũ xpo cenauit ipsum
tradidit. Sic ⁊ absalon ffrem ad cõuiuiuz
vocauit ⁊ post ea occidit. tertio. qz ordiez
honestatis puertit. Venturo. n. reveren/
tiã exhibet pñti nullã. Unde filis est illis
ramis oliuarum obuiauerũt xpo. ⁊ post
modũ crucifixerũt. qualiter ãt ad cõionẽ
accedendũ sit discere possumus in esu a
gni paschal. Comedebãt. n. iuõi accictis re
nibus. ⁊ calciatis pedibus baculos hñtes
in manibus cũ lactucis agrestibus ⁊ pani
bus azimis festinãter. per primũ signifi
catur puritas castitatis. Luc. cap. ix. Sint
lumbi vri precincti ⁊ lucerne ⁊c. per se/
cundũ affectus deuotõnis. Lañ. 4°. quã
pulcha es i calciamentis per tertiũ mẽo
ria dñice passionis. Gen. cap. xx. In baculo
meo transiui iordanẽ istum. p quartum a
maritudo cõtritõis. ps. 79. Libauit nos
pane lacrymaruz. p qntũ promptitudo
bone volũtatis ⁊ operationis. prouer. Ui
disti hoiem velocẽ i operibus suis coraz
regibus stabit. Itẽ quales debeãt eẽ cõi/
cãtes oñditur i vestibus sacerdotalibus.
Requrũtur. n. ista. Iudiciũ discretionis
mũdicia castitatis. mortificatio carnis. cõ
stãtia fortitudis perseverãtia longanimi
tatis. perfectio charitatis. primuz notat
i superhumerale. scõm in alba. tertiuz in
cinctura. quartũ i fauore siue manipulo q
portatur i brachio sicut clypeus. qntũ i
stola. sextũ i casula. Corpus xpi sũitur ve
latum accidentibus multiplici rõne. pri/
mo pp meritũ qtum ad bonos. qz scõm.
Greg. Fides nõ hz meritũ cui humana
rõ pstat experimentum. scõo pp idignita
tem. quo ad malos. Exemplũ de bethsa
mitibus q percussi sũt quãdo archaz dñi
illuserũt. tertio propter ibecillitatẽ qtuz
ad omnes. Non. n. possemus videre clari
tatem corporis xpi glorificati. Exẽplum
de Moyse i cuius facie nõ poterãt inten
dere filij isrl quãdo resplenduit. quarto
propter vitandũ horrorem crudelitatis
q fieret si xpi carnẽ dentibus attractare
mus. Tres sunt cause. qz laicis nõ datur
istud sacrm sub duplici spe. prima ẽ. quia
possent credere q totus xps ñ esset sub
vtraqz spe. scõa propi periculũ qz de fa
ci li posset effundi sanguis. tertia vt ver i
tas respondeat vmbre qz in lege nõ ha
bebant ẽt offerentes de libamine.

De abstinentia a comunione.

Capitulum. 17.

a Abstinẽt quedam a cõione pp cul
pã propriã ⁊ aliqui sine culpa mor
tali. sed pp sacri reuerentiã. sicut q sẽtiũt
se minus mũdos mẽte vel carne. vel ẽt
indeuotos. ⁊ isti benefaciũt dũmõ possint
iuste ⁊ sine aliorum scãdalo supersedere

Unde vbi nō ist̄at necessitas cōsulēdū est talibus vt ō cōione expectēt quousq; pati ⁊ deuoti ac circūspecti possint accedere Nulla tñ necessitas dz cōpellere vt aliq̄s in pcō mortali exist̄s sciēter cōicet. pec cātū facit idignū cōione tribus mōis. aut in hitu. ut qñ. q̄s accedit nō cōtritus ō pec cato p̄tezito ēt cōfessus. Aut i actu. vt qñ qs īmutat formā sacri. ⁊ irreuerenī ipsuz tractat. Aut i ꝓposito. vt qñ hz volūtatē peccādi in futuro. Propt̄ reuerentiaz sacri fit ēt exclusio a cōione triplr. Prio pp reuerentiā sacri exteriorz. sic excludit pollutio ⁊ imunditia corpal̄. Scdo pp reuerentiā rei contēte sub formis. sic excludit defect9 iudicij rōis. vt i pueris ⁊ amētibus. Tertio pp reuerētiā rei signate .i. vnitatis corpis mystici. sic excludit vinculū inter dicti uel suspēcōis uel excōicationis ēt iniuste. Sic igr̄ pp solā reuerētiam sine oi culpa excludūt multi cōione. hoc p̄mo pz in pueris q tñ si sunt ꝓpe etatē ad ultā. s. io. vl iz. ānozū ⁊ apparēt in eis signa reuerētie ⁊ discretiōis p̄nt sumere. alias nō. Idē pz i furiosis q excludūtur sine culpa q tñ cōicare p̄nt. qñ hēnt lucida intervalla. Itē cū qs hz lutuosas manus. lz h9 nō sit culpa. tñ p̄o sola reuerētia non dz tractare corp9 xp̄i. Tria gña hoiuz excludebant in lege ab esu agni. s. incircuncisi q significāt accedētes irreuerēter ād cōionē. Legit lib9. Ex. q pcussus ē Oza q tetigit archā dñi. Itē alienigene hi significāt infideles de q̄bus Gene. Fera pessima vuorauit filiū meū. Itē imundi q significant hēntes pccm̄ mortale. Unde Isa. cap. 52. Mūdamini q fertis vasa dñi. Und̄ Xp̄us Indigne sūmis si sūmis irreuerenī. vl ñ catholice vl hēns mortale sciēter. Qui ñ cōicat suo tp̄re multa mala icurrit. Prio qz talis multiplici utilitate p̄uat de qua supra dr̄ de effectu eucharistie. Si. n. Raab saluata est. qz suscepit nūcios dñi multo magis q xp̄m suscipit. Secūdo qz cōstitutionem eccl̄ie trāsgreditur. Statuit enim eccl̄a q̄ qui nō. cōicat in pasca viuēs ab ingressu eccl̄ie arceat. ⁊ moriēs careat ecclesiastica sepultura. Tertio qz maledictō nē icurrit. puer. Ube soli ⁊c. Sz bene solus est q xp̄m nō hz. Quarto qz vices domio nō repēdit Aug. Uerecundū est illi hospiciū denegare q solet oēm pulsantē admittere. gnto qz uires spūales pdit. quilibet eni qui ē fine mortali ē mēbrum corpis mystici. Mēbruz āt dz sustētari alimento corpis xp̄i veri. Aliogn efficit aridum sicut corporeum mēbrū ad qō non trāsmittitur corpalis cibi nutrimentum.

De officio misse.

Capitulum. 18.

Rerogatiuas plurimas hz missa. Prio qz celebratur a ieiunis. Secūdo qz tm̄ in eccl̄ia ⁊ sup altare. nisi q̄dq; ꝓpter necessitatē fit i alio loco honesto. tertō qz dz celebrantē esse sacerdotē. quarto quia oportet eū indui sacris vestibus. quinto qz fit in die tm̄ ⁊ non de nocte. nisi i nativitate dñi. Sexto qz celebratur accēso lumine. ēt. si sol luceret sup terrā. Septimo qz ibi sonāt uerba dominica āgelica ⁊ hūana. Diuina qdez cū dr̄ vel cantat p̄r nr̄. ⁊ euangelia. āgelica Xo quādo dr̄. Gloria in excelsis deo. ⁊c. Hūana aūt vt i collectis ⁊ huiusmōi. Octauo qz ibi audiūtur idiomata nobilissima. s. hebraicū. ut sabbaoth ⁊ osanna. grecū. vt Kyrie latinū in alijs. no no qz missa ē tam plēa misterijs sicut celū stellis. ⁊ empireū āgelis. Decimo qz sacerdotes in solēnibus ecclesijs hēnt i missa sua plures ministros diaconū subdiaconū ⁊ acollitos. Undecimo qz āgelis ibi existētibus insufficiētes sumus i presētia tāte maiestatis eē scholares. Duodecio qz ibi ē dominus celi ⁊ terre Officiū misse moraliter expōitur ita. Introitus significat inchoationem boni ⁊ duplicatur. qz in nostra inceptione debemus declinare a malo. ⁊ facere bonum. Kyrie. l. qō nouem vicibus variatur significat inuocationem misericordie dei qua nouē modis indigem9 p̄imis tribus modis q̄ tu ad peccatoruz remissionem que committimus corde ore

ꝛ opere. Scōis tribus modis quātum ad
gr̃e collationē fidei ſpei ꝛ charitatis. ꝛtio
tribus modis quātum ad glorificationez
qua gaudebimus in dō ſup nos ītra nos
de nobis ipīs ꝛ iuxta nos ō proxis. Glo
ria in excelſis deo ſignificat gr̃arum ac
tionem. Collecta deuotā oronem. Epla
ꝛ euāgelium noue ꝛ veteris legis obſer
uationem. graduale ꝛ all' vite actie ꝛ con
tēplatiue perfectionē. Offerenda cōtri
bulati ſps ſacrificiuz. Secreta ſignificat
ſtatum vie. Prefatio ſtatum pr̃ie. ſcūs
exaltationem āgelorum pr̃eſentiū. Canō
trāſitum membrorū in corpus xp̄i myſti
cum. Pr̃ noſter filiationē ſignificat per
gr̃az. Agnus dī liberationem p miſericor
diā ꝛ triplica t̃ vt liberemur a mal' prete
ritis pn̄tibus ꝛ futuriſ. Cōio ſignificat bo
ni operis conſumationē. Circa quedā a
lia que ſunt in miſſa nota ſignificationem
allegoricā. Intelligimus. n. p altare cru
cem. p calicem ſepulchrū per patenā la
pidem ſuppoſitum p corporale ſindonez
in qua corpus dn̄i fuit inuolutū. nota ēt
q oēs miſſe ſūt eque bone q̄ntū ad opus
operatū. Una tn̄ ē melior altera quātum
ad opus operās. vnde melius eſt audire
miſſā boni ſacerdotis quā mali. ſic in mē
ſa corporali eūdem cibū iocūdius ſumi
mus a mūdo miniſtro quā ab inmundo.
nota q̄ piclm̄ ē ſi celebrāt miſſā i pecca
to mortali vel hēns māus tremulas. ſ. ca
ducū morbū hz. aut delit⁹. aut idiota eſt.
vnde talib⁹ ē iniūgēdū q̄ abſtineāt a miſ
ſa. Itē q̄n aliqs ē celebraturus miſſā bis
n̄ dz ſūere ablutionē in miſſa pr̃iori, q̄ ad
miſſā ſecundā accederet non ieiunus.

De negligentiis que fiunt in miſſa
Capitulum. 9

Si p negligētiā euenerit q̄ plecto
canōe nec vinū nec aqua repiatur
in calice ſtati pfūdi dz vtrūq;. ꝛ ſacerdos
iterabit cōſecrationē ab illo loco. ſili mō
ꝛ pficiet vſq; in finē. ita tn̄ vt dimittat du
as cruces que fieri ſingularit̄ ſup hoſtiā
cōſueuerūt. vel m̄lius pōt dici q̄ aliā bo
ſtiā ſumat a canonē a principio icipiat. q̄
ſi de ſimplici vino vel aqua fiat cōſecra
tō vinū reputabitur pr̄o ſacr̄o. ſed aqua
nō ſi quid de ſāguine ceciderit ſup corpo
rale vel palā alteris ſuper albā uel caſu
lā pars illa reſcidatur ꝛ in loco reliquaz
reſeruetur. primū extracto ſacr̄o quātuz
poterit ꝛ ſūpto ōinde abluatur ꝛ ſūatur
ablutio. ſi vero ſup terrā lapidem vel li
gnū ceciderit ligendus radendus ꝛ extez
gēdus ē locus ille ꝛ puluis in ſacro loco
ponēd⁹. pozzo ſi in ipſū ſāguinem muſca
vel arāea ceciderit vel aliquid tale quod
uix ſine vomitu uel mortis piculo ſumi
pōt pfūdatur. ꝛ lauetur quā cautius pōt
in calice ꝛ ablūtionē ſumat ſacerdos. ſed
muſca ſiue arāea ſup piſcinā cremetur.
quod ſi corpus ſiue de corpe chriſti ſup
palā altaris ceciderit vel ſuper veſtimē
tum non incidatur. ſed vino abluatur ꝛ a
miſtro ſumatur. Sed ſi infirmus corpus
dn̄i reiiciat ſuſcipiatur pr̄out diligentius
pōt. ꝛ ſumatur a ſacerdote uel ab aliquo
puero diſcreto ꝛ mundo. ſi eger n̄ poteſt
illud reſumere.

De pnia. Capitulū. 10.

Penitentia eſt vt ait. Amb⁹. prete
rita mala plangere ꝛ plangenda ite
ruz non committere. Item Gregorius.
penitentia eſt ante acta peccata flere. ꝛ
iterum flenda non committere. penitētia
diffinitur per duplicem actum vnum qui
eſt reſpectu preteriti. ſ. preterita plange
re. alterum reſpectu futuri. ſ. plangenda
non committere. primus actus eſt in re.
ſecundus in pr̄opoſito. penitentia duplex
eſt quedam interior tantum. ꝛ hec eſt de
iure naturali. quedam exterior que fit ad
arbitrium hominis prima non eſt ſacra
mentum proprie. ſecunda vero ſacramē
tum eſt. non enim penitentia p ſe ſuſcep
ta dr̄ proprie ſacramentū eccleſie. cū tal'
ēt ātē baptiſmū poſſit fieri. ſz penitentie
iniuncta ſp̄ miniſtros eccleſie ſacramen
tum eſt Notandum quoque eſt quod
lugere pro peccatis propr̄iis eſt actus

penitentie que ē virtus iustitie. ſz lugere
pro peccis alienis siue malis ē alterius mi
tutis. ſ. miſericordie. Lugere xo pro bois
eternis ē actus tertie britudinis. de qua
dicitur. Beati q lugent ⁊c. De duratiõe
penitentie ſciendū q exteriorē non opor
tet eſſe ppetuam. ſz de interiori diſtinguitur. eſt. n. penitētia interior ſecōm habitū
⁊ hec debet eē perpetua. alia ē ſecunduz
actū ⁊ hanc non oportet eſſe ppetuam. ſē
per eni tenetur qs ad interiorē penitentiam habitualem qua vellet ⁊ vult de cetero non peccare. ſed ad exteriorē penitētiaz nō ſemp tenetur. Itē alius ē dolor ra
tionalis q eſt peccati deteſtatio. alius ſen
ſualis q eſt paſſio. ⁊ primus dolor ſemper
dz eſſe in penitētia. ſcōs nō eſt de neceſſi
tate. Itē quāuis hō non ſit certus de pcci
remiſſione. tñ non oportet pp hoc pñtiaz
exteriorē eſſe ppetuam. qz non exigit in
talibus certitudo ſcientie. ſz ſufficit ſcientia cōiecture probabilis. vt ē. qñ hō facit
probabiliter qō debebat dolendo. cōtēdo. ſatiſfaciendo. emēdando. Cū in oi ſacramēto noue legis ſit aliqua materia vi
ſibilis elemeti que ē ſignū et cauſa gratie
ſit ēt in ſacramento penitētie debet eſſe
ſed tūc materiā ſenſibilis large ſumit pro
oi re. ſiue res illa ſit exterior ſubā. ſine ac
tio hūana. Tñ ſcōm hoc in pñtia prout ē
ſacramēta ſunt res ⁊ verba. Verba qdem i
confeſſione ⁊ abſolutione ſūt. res āt ē ipa
actio hūana. ad itelligēdū iſta plenius no
ta q ſicut i med cinis corpalibus quedaz
cōſiſtunt in ſola paſſione curati. vt ē ſectō
vulneris quedā xo in actione vt ē exerci
tatio cōpiſ. Ita in ſacris quedā conſiſtūt i
paſſione eius g ſcificatur ⁊ non i actione
niſi per accidēs. vt baptiſmus. cōfirmatō
euchariſtia extrema vnctō. ordo. Quedā
xo cōſiſtunt i actu eius g ſcificatur. vt penitētia ⁊ mrimoniū. in pñis g° que ſine actu, nro opantur regritur exterior materia
que ſignificat ⁊ cām ⁊ rem ſacri. In aliis
vero ipſe act⁹ nr eſt ,p materia ſenſibili.
ſimiliter ex pdictis patere pōt q qōdam
ē in hoc ſacrm cā tantū vt actus penitēt⁹
exterior. qōdā eſt res tm vt remiſſio peccatorum. qōdam res ⁊ ſacrm vt cōtritio
interior.

De qualitate penitentie. Ca. xi.

e St pñia quedā vera. Aug. Pñia
vera eſt penitenda non cōmittere
⁊ cōmiſſa deflere. Quedā ē falſa. Jfidor?
Irriſor eſt ⁊ nō penitēs q adhuc agit qō
peniteat. Quedā eſt coacta. ps. Cōuerſus
ſum i erumna mea ⁊c. Quedam eſt ſera.
Aug. ſi tūc penites qñ peccare nō potes.
pccā miſerūt te nō tu illa. Quedā iniqua
Math. cap. xvii. Judas pñia ductus. ⁊c.
Quedā deſpata. ſapie: Per āguſtia ſpūs
gemtes dicētes intra ſe. pñiā agēteſ. Que
dā ſcā ⁊ meritoria. Ber. O felix pñitētiū
humilitas. O cōfitentiū bona ſpes q̄ facile vincis inuincibilē. q̄ cito tremebundū. iudicem cōuertis i pi, ſimū pfem. Debet pñia eſſe amara. Vie. Planctū unigeniti fac tibi. Volūtaria. Aug⁹. Cū gaudio dz facere imortalis futurus quecūq̄
faceret homo ,p differenda morte moriturus. Perfecta. Aug. Nulla pñia ſera
dūmodo vera. Accelerata eccl. ſ. Ne tardes cōuerti ad dñm. perſeverans. Lañt.
Laui pedes meos qūo ingnabo illos. Fortis. Vie. Licet i limine iaceat pr. licet mr
vbera qbus te nutrierat oñdat per calcatū perge pfem ⁊c. Itē pñia dr eſſe refectio ſpūalis cū xpo ſemp victuro. nō cum
lazaro iterū moriturо. Pñia debet eſſe
,pmpta ⁊ nōdū dilatata. Ut id. expectaui vt faceret vuas ⁊c. Primo. ſ. ne ifructuoſi ſimus. Unde Jſa. cap. v. Expectaui
vt fa. u. fecit āt ſpi. Secūdo qz ad magna
vocamur. Ber. Ego ero merces tua magna. Tertio ne ab eternis nuptijs excludamur ſicut factum eſt fatuis virginibus
que differebant ſe pparare. quarto ne ab
hoſtib⁹ impediamur ſicut filij iſrael a pharaone ne egrederetur de egypto. quinto
quia relinquere peccatum etiam penis.
compellimur. Greg. Contemnendus eſſet mundus etiam ſi rebus proſperis ab

bundaret. At cū tot aduersitatibus aium pulsat. cū tot calamitatibus ingemiunt. qd aliud quā vt non ametur clāt. sexto ne blāde seducamur sicut auis per fistulam aucupis. ⁊ sicut piscis per hescā in hamo ⁊ sicut vrsus per mel. septimo ne morte p̄ uenīamur. Bre. Nihil certius morte ⁊c. octauo. ne p̄suetudine teneamur sicut arbor de facili non euellitur cū bñ radicat Jere. cap. xiij. nūquid ethyops pōt mutare pellem suā ⁊c. Ad agendā pniam mouēt quattuor de quibus Ber. Nimis durum ē cor qō non emolliūt beneficia nec trēt supplic a. nec allicīūt promissa nec casti gāt flagella. Impedimēta pnie sunt hec .s. Pusillanimitas aggrediendi. tales sūt sicut equus vmbraticus qui trūco l' vmbra terret. Pudor confitēdi. s̄z sicut ait. Aug. Verecundia magna ps pnie ē. horor satis faciendi. sed contra dic apls .ii. ad cor. vj. Hoc momentaneū ⁊ leue tribulat cor. Delectatio peccādi. sed tp̄ale est quod delectat eternū qō cruciat. Spes diu viuendi. s̄z dominus dicit q̄ securis ad ra. ar. po. ē. Desperatio gratiā obtinē di. s̄z contra dicit Ezech. cap. xviij. quacūq; hora ingemuerit peccator. Timor recidi uādi Aug. quādo cecidi erexit me qñ stet tenuit me quādo iui duxit mē. Jta loquitur de deo. ereptū delinquēdi. sed stultus ē qui uidit aliquē cadentē in foueā si non fit in eodē loco cautior. Consuetudo peccādi. sicut balaā cōsuetus monstris non curauit q̄ asina loqueretur. Confidētia de dei misericordia q̄ quādo penituerit ip̄m recipiet. sed hoc ē peccare in spūm scūm Bre. Misericordiā dei debemus saltem erubescere si iustitiā volumus formidar.

De effectu penitentie.

Capitulum. xx.

P Er penitentiā absoluitur homo a peccato restituitur ecclesie reconciliatur christo donis spiritualibus ditatur. de filio diaboli filius dei efficitur. paradisus ei aperitur. Hec est que angelos etificat impium iustificat. amissa bona reuocat. vitam eternam donat penā eternam vitat. Jtem penitentia est secunda tabula post naufragium. ad quam peccator potest recurrere dum viuit in statu vite presentis quandocunq; ⁊ quotiens cunq; diuinam misericordiam voluerit i plorare. Duplex est naufragium. s. peccati originalis ⁊ actualis. sed de primo liberamur per tabulam baptismi que virtutis efficaciam accepit a tabula crucis xp̄i De secundo autem liberamur per tabulam penitentie quam diuina clementia prouidit homini. quia pro peccato actuali non potest iterum baptizari. Nota q̄ a reatu peccati liberamur per gratiaz a sequelis autem peccatorum per penitentiam. ⁊ partes penitentie. a miseria vero per gloriam. Jtem nota q̄ qualiter opera mortificata viuificantur. quia licet verum sit q̄ a priuatione ad habitum nō sit regressus in vita naturali. non tamen est verum in vita morali. Nam a priuatione ad habitum voluntariuz ē regressus scilicet a morte culpe ad vitam gratie. Unde dicendum est q̄ sicut peccata actualia transeunt actu ⁊ remanent reatu. ita bona opera transeunt actu. ⁊ remanent merito. Secunduz autem q̄ manēt dicuntur mortificari vel viuificari. Bona igitur opera quam diu coniuncta sunt radici merendi. s. charitati dicuntur viuere. quando ab illa separantur dicūtur mori. ⁊ quando reuertuntur dicuntur viuificari. q; redeūt ad statū sue originis vz gr̄e ⁊ charitatis. ⁊ q; valēt ad maiorem ratificationem charitatis.

De partibus penitētie.

Cap. xxv.

P Artes pnie integrales s̄t tres. s. cōtritio Cōfessio ⁊ satisfactio q̄uis .n. cōplemētū pcci possit eē in actu solū oris ⁊ cordis solū vel triū simul. tñ ad p fectionē pnie exigitur horū triū aggregatio. Licet adesse simpliciter sufficiat contritio i actu. ⁊ confessio ⁊ satisfactio i p̄posito. non enim in his que hñt esse

succeſſuum ex igitur q partes itegrales
ſint ſimul ſz exigitur hoc in toto q hz eſ
ſe permanes. Quod aũt ſint tres partes
pnie ſic oſtenditur. Pnia enim eſt quod/
dam ſponaneũ iudicium in quo contritio
ẽ quaſi quedam citatio vbi ſequitur rei ãte iudicem ſpontanea confeſſio. Deinde
ſequitur per iudicem ipoſite emende ſolu
tio. Sed i hoc dr̃ iudicium fori a iudicio
poli. quia ibi confeſſus in iure condemna
tur ⁊ hic abſoluitur. Alia eſt partium iſta
rum ſufficentia. quia cum oẽ peccatuz cõ
mittitur corde ore vel opere. iuſtum ẽ vt
per contrariũ curentur. ſ. vt peccator cul
pam animo deteſtetur. verbo exprimat.
⁊ facto puniat. Item p peccatum offẽdit
homo deum eccleſiam ⁊ ſeipſum. ſed per
contritionẽ reconciliatur deo per confeſ
ſionem eccleſie ⁊ per ſatiſfactionem ſibi.
Item iſte tres pnie partes ſunt diete qui
bus itur ad terram promiſſionis. de qbus
dicitur. ca. 3. Exo. Ibimus viam triz die
rum. Item iſte tres partes ſignificãt treſ
mortuos moraliter quos dominus ſuſci/
tauit. quoniam per cõtritionem ſuſcitatur
puella in domo. per confeſſionem iuueniſ
in porta. per ſatiſfactionem Lazarus in
ſepulchro. De contritione. L. 24.

Ontritio. eſt dolor voluntarie pro
peccatis aſſumptis cum proposito
confitendi ⁊ ſatiſfaciẽdi. hec diffinitio ma
giſtralis eſt. ⁊ ponitur ibi dolor pro gñe.
volũtarie aſſumptus ponitur ad differen
tiam doloris naturalis. q non eſt meritori
us cũ non ſit de genere mortis ſz volun/
tas ponit eũ in gñe morali pro pccis. poni
tur ibi. p materia doloris ad dr̃am dolor
inuidie q eſt in bono alieno. Sic ergo diffi
nitur contritio. put eſt actus virtutis. ſz
vt eſt pars ſacri pnie oportet q aliquid i
cõparatione ad alias partes addat. ⁊ ido
ponitur cũ proposito cõfitendi. ⁊ ſatiſfaci
endi. Nota q cor dr̃ durum. qñ diuine in
ſpirationi ſe tãgenti non cedit. ſed obuiat
in effectu peccati demorãdo. Frangi ẽo
dicitur qñ incipit a proposito peccãdi cre
ſcipiſcere. lz mundum totaliter cõuertat
Conteri ẽo dicitur quãdo voluntas pfec
te ab effectu peccandi reſilit. In contritõ
ne duplex eſt dolor. Unus eſt voluntatiſ
q non eſt aliud q̃ peccati diſplicentia. Ali
us eſt ſenſibilis. prius ẽ de eſſentia contri
tionis ⁊ de hoc dolore intelligitur illud.
Jer. ca. 6. Luctum vnigẽiti fac tibi. quia
homo ex ratione debet magis velle nun
q̃ peccaſſe q̃ vnigenitum viuere. Secũ
dus vero dolor non requiritur de neceſſi
tate contritionis. ſed de perfectione quia
talis dolor non eſt in noſtra poteſtate. no
ta etiam q contritio poteſt tantum iten/
di q non ſolum culpa. ſed etiam tota pẽa
dimittitur. hoc poteſt fieri dupliciter. U
no modo ex parte charitatis que diſpli/
centiam cauſat peccati. quia quandoq; cõ
tingit tantum charitatem incendi in actu
q contritio inde ſequens merebitur abſo
lutionem ab oi pena vt i magdalena. alio
modo fit iſtud ex parte doloris ſenſualis
quẽ volũtas in ꝯritione excitat. qz ille do
lor quedã pena ẽ que tm̃ põt itẽdi q ſuffi
cit ad ẽletionẽ culpe ⁊ pene. dria quedã
ẽ int̃ attritionẽ. ꝯritõez fiẽ int̃ iformẽ ⁊ fõ
matũ ſcõz qõ dr̃ de fide iformi ⁊ formata
Utr̃ ãt attritio fiat ꝯritio diſtinguendũ
ẽ. qz ꝯritio dr̃ cũ gr̃a. tritio. hec ãt põt eẽ
dupl'r. Uno mõ ẽ cõicatiua. qz gr̃a aſſocia
tur motui exiſtẽti in aia. ⁊ illã iformat q̃
uis nõ eliciat. Alio mõ p cãm ita q motꝰ a
gr̃a eliciat. primo mõ attritio fit cõtritio qz
actꝰ ille ſimplex manẽs i aia formaẽ adue
niẽte gr̃a. fiẽ color adueniente luce. 2°. mõ
ipoſſibile ẽ q attritio fiat ꝯritio. ſz ſi que
riẽ q̃diu qs õ pccõ dolere debeat. ℟°. fiẽ
dicit Hugo õ ſcõ Uic. Deus qñ abſoluit
a vinculo pcci hoiez colligat cũ vinculo õ
teſtatõis ꝓpetue. ſz deteſtatio pcci perpe
tua quedã ẽ in hitu ad quã ſemp tenetur
hõ. ẽt poſt pfectã pcci remiſſionẽ de qua
dicit Aug. loquẽs de penitẽte. ſemp dole
at ⁊ de dolore gaudeat. ⁊ nõ ſemp doluiſ
ſe doleat Alia õteſtatio ẽ in actu. ad hãc
hõ ñ teneẽ ſẽper. Sciendu ãt q bti ⁊ dã
nati ⁊ hi g ſũt in purgatorio non hñt cõ
tritionez ꝓprie cuius ratio eſt. quia con/
tritione ꝓprie ſũpta ſũt tria. ſ. gr̃a. dolor

7 effcūs meriti satisfaciētis. Jn btis aūt nō ē doloz. Jn'dānatis vero nō ē gratia 7 hi q sunt in purgatorio non merētur.

De confessione. Cap. 25.

C Onfessio ē ut ait Aug. p quā mor bus latēs spe venie aperit. confessio sacrālis que ē ps pnie conuenienť ōf cribitur p mīam que ē pccm̄. 7 per actū q ē aperire. 7 p fine ē spes venie. duplex ē confessio. quedā ē mētalis que vō fit. 7 hec ē de iure naturali quedā ē vocalis que fit hōi. 7 hoc n ē de iure naturali sz euāgelico. Jgr añ in incarnationē xpi sufficiebat confessio mētalis. q3 ds nōdū erat hō. sed postq̄ fact9 ē hō. dz cōfessio fieri hōi vicario xpi. Jn hoc. n. q3 mīstris sacroꝝ xps dedit ptātem lgādi atq; solvēdi ifinuauit cfessionē eis tāq; iudicib9 fieri debere fic ergo xps istituit cōfessio nē tacite. sed apli p mulgauerūt eā expſ se. Ja. cap. vltio. Cōfitemini alterutrum pccā vra. Quāuis igit i cōtritōe remittat pccm̄ 3iter. tn̄ cōfessio vocal ē neccia in re qn̄ hētur oppr̄tūitas vel i ꝓpōito articulus necessitatꝭ eā excludit. 7 n̄ cōtē ptus religionis. et ista necessitas cōfitendi post cōtritionē n̄ ē i tali casu pp necessitatē remedii cū pccm̄ tā fit dimissū. sed pp obligationē ꝓcepti. Cōfessio. n. 7 satisfactio necessaria ē n̄ solū pp reconciliationē i iudicio dī. sed ēt in iudicio ecclesie Quas circūstātias teneamur confiteri nota q3 circūstātiarū quedā sī trahētes in aliud gēus pcci. ut coire cū muliere cō iugata. 7 has teneť hō confiteri. Quedā sūt aggrauātes i eadē spē. 7 harū quedā sūt n̄ aggrauātes notabiliter sic̄ scia/ɔh9 mōi. has n̄ teneť gs confiteri q3 sūt quasi venalia pccā. quedā sūt aggrauātes notabiliter. 7 has scōm quosdā teneť hō cōfiteri. non. n. sufficit illi qui accepit centū marchas ō alieno. dicere ego accepi alie nū. cū h9 posset x̄ificari si accepiss3 unū denariū scōz alios cōius. fz n̄ tuti9 opinantes n̄ oz. Circūstātie aggrauantes pccm̄ notāt his x̄fibus. Aggrauat ozdo locus mora cā scia tēpus. Lucta psilla. modus genus. 7 status altus. Cōditio nūerus. etas 7 scādala sexus. Quāuis pccā alicui9 nota sint sacerdoti. tn̄ oz ea cōfiteri. q3 n̄ sūt ei nota ut iudici. Quādiu possit gs differre cōfessionē due sūt opiones. quidz .n. dicunt q3 pccōz teneť confiteri statī hīta opportunitate sufficiēti. Alii cōi9 dicūt q3 cū confessio sit iter ꝓcepta affirmativa n̄ obligat nisi ꝓ loco 7 tpe. Ecclia āt ō terminat i decretꝭ q3 ois hō confiteatur semel in ān̄o. q3 hz tūc glibet ō necessitate cōicare. Jn casibus āt quattuoz teneť gs añ hoc tps confiteri. vnus ē rōe sacri q3 vult cōicare vel celebrare. Alius rōe periculi. ut si est in piculo mortis. tertius ē rōe conscie vt si dictat sibi conscientia q3 statim teneatur. quartus est rōe dubii vt si non spat illo ān̄o hēre confessorem quē modo hz. vl si hz casū papalē. 7 modo hō copiā confessionis seu pniarii dñi pape. Si queratur vtrū confessio facta in peccato mortali valeat. dicendum est quod confessio est in remedium 7 in preceptum Jnquantum est in remediū non valet in mortali facta. tamen absoluitur homo a precepto. sicut ficte baptismum suscipiens non recipit nisi sacramentū. 7 non rē sacramenti. Verū confessio sit iteranda. Nota q8 regulariter nullus tenetur confessionē bona fide factā iterare amplius. Sunt tamē quattuoz casus in quibus tenetur quis iterare confessionē quorum duo sunt ꝓpter confessorem. Primus si deficit confessori clauis potentie. eo q8 non hz potestatē ab illo peccato absoluere. Secūdus est si deficit sibi clauis scie. q3 nescit discernere. Tertius est si confitens dimidiauit confessionē. oportet. n. q8 vni fiat confessio itegre oium que hītur in memoria. Si vero aliqua exciderunt a memoria. non. ideo debet reputari confessio dimidiata. quatus ē si contēpsit seu neglexit 7 oblitus ē satisfactionē. nā si sciret 7 adiplere vellet n̄ oporteret confessionē ītare. si x̄o aliqs

cadat in pcm̃ postq̃ bona fide fecit cõfes
sionẽ.questio ẽ vtrũ teneatur cõfessionez
ꝑius factam iterare.⁊ ẽ opinio q̃ nõ in spe
cie sz in genere·lz aliter dicant gdaz. No
ta q̃ cõfessio facta per nunciũ vel p epi
stolã licet fit quoddã bonuz ⁊ meritoriuz
tñ inquantũ est pars sacri penitentie non
põt sic fieri.qz determinatã habet mate
riã s.actus sermõis quo conscientia hois
manifestari consueuit. Unde sine necessi
tate non licet taliter. In necessitate põt ꝺ
fectus p equipolentẽ actum suppleri.
De qualitate ⁊ effectu confessionis.

Capitulum. 26.

Qualis debeat eẽ confessio notatur
bis verbis. Sit simplex humilis
confessio pura fidelis. Uera frequẽs nu
da discreta libens verecũda. Integra se
creta lachrimabil'accelerata. Fortis ⁊ ac
cusãs.⁊ sit parere parata. Ad multa va
let confessio. A morte liberat.qz sicut cõ
fessus i forꝺ contẽtioso dãnatur. sic in spi
rituali liberatur. Uulnera mentis sanat.
Die. Uulnus nõ intellectũ tardies sanat.
Deum hoi manifestat. Augu. Si nollem
cõfiteri non me tibi absconderẽ.sed te mi
hi. Paradisum aperit. Aug. O breue vẽ
buz peccauí.quod aperit portas paradisi
Exemplum in latrõe.peccata tegit. Und
quedã glosa. Si homo detegit.ꝺus tegit.
Misericordiã diuinã emollit. Glosa sup
illud. Delictũ meum cognitũ ti.fe. Si ho
mo agnoscit deus ignoscit. Alium iocun
dat.ps. In voce exultationis ⁊ confes. so
nus epu. Intercessores multiplicat.sacer
dotes eni pro suis cõfessis orant. Conscie
tiam mũdat Aug. Confitendo fit hõ ꝺ fe
do pulcher. Fedus diaboli rumpit. Sicut
cum aliqs secretũ alterius detegit: Deo
hominem confũgit. Aug. Quid proprius
auribus dei q̃ confitẽs coꝛ.⁊ uita que est
ex fide. In via salutis dirigit prouer. 28.
Qui abscõdit scelera sua nõ dirigetur.⁊
contrario ꝛc.pcm̃ delet.ps.31. Dixi ꝯfite
boꝛ aduersum me ꝛc. Satisfactionez sup
plet. Glo. super Math. Jubemur confi
teri peccata nostra vt erubescentiam pa
tiamur p pena. Maluz ꝑcauet.exemplũ
de dente putrido qui extrabitur ne alii ꝓ
putrescant.

Cui debeat fieri confessio.

Capitulum. 27.

Generaliter teneas. q̃ confessio de
bet fieri sacerdoti habenti claues
que sunt scientia discernẽdi ⁊ potãs ligan
di atq̃ soluendi. Sciendum autẽ q̃ sicut
baptismus ẽ sacramentum necessitatis,
ita ⁊ pnia. Unde sicut baptismus duplicẽ
habet'ministrum. vnũ cui competit bap
tizare ex officio.s.sacerdotem. alium cui
committitur dispensatio baptismi rõe ne
cessitatis. Ita ⁊ minister pnia duplex est.
vnus ẽ cui confessio fit ex'officio sicut sa
cerdos. Alius q̃ audiendo cõfessionez uo
cem supplere potest sacerdotis in necessi
tate ẽ laicus. Sicut tñ aliqui q̃ cum deest
copia sacerdotis non oz confiteri laico.sz
sufficit soli deo.quãuis omnes sacerdotes
claues hẽant. non tamẽ possunt oẽs liga
re ⁊ soluer. sicut excõicati suspẽti heretici
⁊'damnati. Hoc ãt non est pp defectuz oꝛ
dinis.sed qz non hñt materiã.s.subditos q̃
auferũtur ab eis cũ excõicãtur. possũt ta
men tales baptizare.qz hꝰ est sacramtũ
necessitatis.possũt ẽt tales eucharistiam
ꝯsecrare.qz hoc subãliter ad heret ordini
Dicendũ ẽt q̃ nullus põt absoluere con
fitentẽ nisi ꝓpzius sacerdos. ꝓpus ue
ro sacerdos dicit sex modis.pzio modo ẽ
pastoꝛ ecclesie.vt papa eps ⁊ curatus qui
libz i suis cafibus.scõo p determinationẽ
superioris vt vicarii.3º per ꝓuilegiũ qui
busdã idultum.4º p licentiã ꝓpi sacer
dotis dũ tñ licentiet ei vir discretus ⁊ ho
nestus ⁊ vere sacerdos.5º ꝓpter necessi
tatẽ.qz instãte mortis articlo qlibet sacẽ
dos põt absoluere. Et peregrini absoluũ
tur ab his apõ quos sũt.sexto ꝓpr defec
tũ sui sacerdotis qñ.s.ẽ idiota vel ꝑdtõ
confessionis. vl quãdo solet mulieres con
fitẽtes ꝓcari.tũc eni si non iuenit aliquẽ
qui auctoritatẽ hẽat efficitur ei sacerdos

proprius non qlibet. ſz diſcretus ⁊ bone ſtus ⁊ notus vel ex ordine vel ex ꝑſona.

De ſigillo confeſſionis.

Capitulum. 28.

Et que gerũtur exterius i ſacramẽtis ſũt ſigna rez que interius contingũt. Rideo ꝓfeſſio qua quiſ ſacerdoti ſe ſubiicit ſignũ ẽ ſuperioritatis qua qs deo ſubiicitur. Deus ãt pccm̃ illius qui ſe per pniam ſubiicit tegit. vnde oz ꝺ neceſſitate ſacrl q ſacerdos celet ꝓfeſſionem. ſũt ⁊ alie huius cellationis vtilitates. qz per hoc hoies magis ad ꝓfeſſionem attrahũtur ⁊ ſimplicius pccã ꝓfitentur. ſacerdos ãt non oz tm̃ cellare pccm̃ qꝺ in confeſſionem recipit. ſz etiam oia alia ſigna p̃que poſſit peccator vl pccm̃ comꝑhendi. põt aũt penitens facere ut illꝺ qꝺ ſacerdos ꝓpter ꝓfeſſionem ſibi factã ſciebat vt ꝺus ſcit. ẽt vt homo. Et hoc facit dũ licentiat eum ad ꝺꝺ. ⁊ ſi dicit non frãgit ſigillum ꝓfeſſionis. Si ãt queraꝝ vtruz id qꝺ ſcit ſacerdos per ꝓfeſſionẽ ⁊ ſcit alio mꝺ poſſit revelare. ſr hoc diuerſe ſũt opiniones ſz hec ẽ verior. qz ſiue ſacerdos ſciat illꝺ pccm̃ ãte ꝓfeſſionem ſibi fcãm ſiue p̃ non tenetur cellare q̃tum ad id qꝺ ſcit vt hõ Nota q iſte modus dicendi dico tibi i ꝓfeſſione non clauditur tale dictũ ſigillo confeſſionis. qz non ſeruat ibi modus confeſſionis vel ordo.

De ſatiſfactione. Cap. 29.

Icut i bellis ⁊ cõtroverſiis reſtituta amicitia non ſtatim reſtituiꝺ debituz illati dãni. Ita poſt remiſſionẽ culpe i cõfeſſione ſeu ꝓtritione remanet debitũ pene ſatiſfactorie. Jũgit ſacerdos quedam ad ſatiſfactionis fundamtũ ſic abſtiere a peccato ⁊ reſtituere ablatũ. Quedã ad ſatiſfactionis expeditionẽ vt ẽ vitare ꝓſortia malorum. quedã iiũgit ad ſubãz ſatiſfactõis. vt ẽ ieiunare vigilare dare elemoſyam peregrinari ⁊ hꝺi opera penalia. que dã iniũgit ad ſatiſfactionis pfectionem ⁊ ſecuritatẽ. vt ſr opa ſuperezogatõis. Satiſfactio oz reſpondere culpe i tribus. ſ. i numero. ꝑs. 4. Lauabo p ſingulas noctes ⁊c. Jn põdere. Aug. Libẽter oz facere i mortalis futurus quecũq facerez ꝑ differenda morte moriturus. Jn. menſura. G. Tanto tempore oz quis in pnia eſſe, q̃to fuit i culpa. iſta tria regruntur in pnia ſe cũdũ conuenientiã non ſcm̃ neceſſitatẽ.

De ſingulis partibus ſatiſfactiõis in cõi.

Capitulum. 30.

Atiſfactiõis quedam ſũt ꝑtes ꝑncipales. ſ. Oratio. Jeiunium ⁊ elemoſynã. Quedã vero ſecũdarie que ad has reducuntur vt vigilie ꝑegrinationes diſcipline. Dicendum ergo q omnia carnẽ affligentia reducũtur ad ieiunium. oia opera vero ſpiritualia ad oꝝonem. omnia autem opa miſericordie ad elemoſynam. ſufficientia ptium ꝑncipalium põt accipi reſpectu termini a quo ẽ motus ſatiſfactionis. qz per ieiuniũ revocamur a cõcupiſcentia carnis. per oꝝonem a ſuperbia vite. per elemoſynaz a cõcupiſcentia oculorũ. Alio mꝺ ſumitur iſta ſufficentia ex ꝑte termini ad quez fit ſatiſfactio. qz per ieiunium ordinatur homo in ſeipſo per elemoſynã ad proximuz. per oꝝonem ad deũ Tertio mꝺ ſumitur hec ſufficentia ex ꝑte materie ꝺ qua fit. Per elemoſynã eiz fit ſatiſfactio de bonis ſubſtantie exteriorꝭ. per ieiunium de bonis corporis. per orationem de bonis mentis. Quarto mꝺo ſumitur hec ſufficientia ex parte modorum ſatiſfaciendi. Fit enim ſatiſfactio tribus modis. vel per punitionez vel per redemptionem. vel per ſupplicationem. Primuz facimus ieiunãdo ſecunduz elemoſynas dan⁹. tertium orando. quinto ſumitur hec ſufficentia ex parte effectus. ꝑ ſatiſfactionem enim tria magna bona nobis prouenunt ſcilicet impetratio gratie remiſſio pene. expurgatio reliquiarum culpe. Ad primũ uidetur valere elemoſyna propter multiplicitatem interceſſorum. Ad ſecundũ ieiunium. Ad tertium oꝝo.

De partibus ſingulis ſatiſfactionis.

Cap. 31.

e Elemosyna duplr̃ pōt accipi. aut i tentōe subleuādi necessitatē proximi. ⁊ sic est opus misericordie. aut intētione recōpensandi ꝑ debito offense diuine. ⁊ sic ē opus iustitie. Unde primo mō pro prie ptinet ad meritum vite. Secundo modo admentis dimissionis pene. qz elyna sic data proprie ē satisfactoria. De ieiunio quoꝫ sciendū est q̄ in' carne duo sūt vnū natura que dz sustentari ⁊ aliud vitium quod debet domari. Ieiunium ergo quod naturā seruat ⁊ vitiū domat bonū ē aliud vero ñ. Mo duplr̃ hz fieri. aut pro ipetratione bonorū. ⁊ sic est pars vel opus contēplatōis aut ꝑ remissione malorum. ⁊ sic est proprijs pars satisfactionis. De iustificatione ipij. C. 32.

i Ustificatio ipij ē motus ab iniustitia ad iustitiā. In iustificatōe impij quattuor requirūtur. s. motus liberi arbitrii contritio ifusio gr̃e ⁊ remissio culpe. Horū prima duo sūt exparte suscipiētis aliavero ex pte agentis. Predicta quatuor sic̄ sit tpe ñ natura. prioritas ār ⁊ posterioritas que scōm ordinē nature ē reducitur aliquo mō ad ordinē cause ⁊ causati. Inter ista videt hoc ordo cālitat̄ eē Causalr̃. n. motus liberi arbitrij pz aliis tribus est. qz regritur cōsensus voluntatis in hꝰ mutatione. Uolūtas ⁊ liberū arbitriū sumūtur hic ꝑ eodē. Propterea motus iste appellatur motus liberi arbitrii. Iste vero motus q̄ per liberū arbitrium cōsentit deo ut. pmo motor vocat motus fidei. qz hz aliquid cognitionis. ⁊ aliquid affectionis sicut fides. Dicamꝰ ergo q̄ motus liberi arbitrii siue motus fidei in deū cāliter ē prior ꝫ motus quo ꝺ pccō quis conuertitur. qz sicut in gñatōe pcci prior est conuersio ꝫ auersio. cū cōuersio causet auersionē. ita in eius ōstructione prior ē conuersio ad deū per libex arbitriū quā auersio a creatura per contritionem de peccato. Quod enim primū est in compositione vltimum est in resolutione. Iſti vero duo motus. s. liberi arbitrii ⁊ contritionis sūt priores ꝫ gratia infundatur. quia sūt causa preparatoria vt gratia detur. Quāuis enim deus sine vlla preparatione posset impium iustificare. tamen requiritur preparatō ex pte nostra quoniaz. sicut requiritur preparatio ex parte materie in naturali mutatōe ad recipiendam formam: Ita in mutatōne voluntaria. ⁊ hoc non est ex impotentia agentis. sed suscipientis. Alia ratio est quia in iustificatione peccatoris fit introductio vnius forme ⁊ expulsio cōtrarie. ideo requiruntur predicta due. s. motus liberi arbitrii disponēs ad gratie susceptionem. ⁊ contritio. idest discessio a peccato disponens ad culpe expulsionez Gratia prius infundit ꝫ culpa remittat̄ sicut in introductiōe forme prior ē forma que expellit a parte agentis quā illa que expellenda ē removeri possit. Qualiter autem iustificatio fiat in instanti vel successiue. nota distinctionem. Potest iustificatio duplr̃ accipi sicut ⁊ generatio. Uno modo vt dicat morum ad iustitiam cum termino eiusdem' fic fit successiue quando succedit successiua preparatio. Alio mō potest accipi solum mō vt dicat mutationem fine motu. hoc mō fit iustificatio in instanti. ⁊ hoc triplici ratione. prima qz fit virtute infinita ⁊ simplici que i mediate operatur. scōa est qz fit in subō simplici. s. in mente. tertia est. qz ipa forma que expellit. s. culpa non prior vel ꝑ prior ē quam que introducit. s. gr̃a que oino simplex est. Ad illud qō dic Augꝰ. q̄ maius est iustificare ipiū quam creare celū ⁊ terram dicendū maius ē quātum ad illud quod fit. qz melius ē. sz nō ē quo ad modum faciendi. Quāuis. n. in' iustificatione impii fit resistentia formalis. s. cōtrarii ad contrarium non tamen est ibi resistentia effectiua qua aliquid resistat agenti. s. deo cuius virtuti nihil resistere pōt i iustificatōe ipii aliqd ē ex pte dei ⁊ aliqd ex pte pccōris. ⁊ aliqd ex pte ecclie Ex parte dei duo sūt. s. misericordia que

reatū indulget. ⁊ iustitia que emēdata ali quantulā exigit vel hic vel in purgatorio hec significatur p binos discipulos quos misit dñs in oēm locū quo erat ipse vēturus. tūc quidē corporaliter. nūc āt p gr̄az spiritualiter Ex pte peccōris sunt ēt duo s. amor ⁊ dolor. ⁊ hi sunt due molle gbus peccm̄ conterit que sc̄z legē non debent diabolo i pignore obligari. Ex pte ecclie similit sūt duo. pmū ē meritū ⁊ precipue xp̄i qō est ie⁊timabile⁊ alior sc̄ōrū q fecerūt opa multa supererogationis. que ois sīt potāte clauium sūt posita. vt qō minus ē in uno mēbro eccleſie cōpenset i alio. Uñ si aligs nō est mēbr ecclie nō influit i ipm meritū p̄dictū. sc̄ōm ē indulgentia quam dat eccleſia p papā ⁊ epos. tm̄ vt ipsa indulgentia tm̄ valeat q̄tū sonat. exigit auctoritas. ⁊ cā. s. cōis vtilitas ex pte dātis. exigitur ēt fides formata ⁊ obedientia ex pte recipientis. hoc est vt soluat illud ꝓpter quod datur.

De pnia venialiū. Cap. 33

Penitentia ē remediū institutū ad expiandū peccm̄ cui debet pēa sensibilis que cū debeat pccō non solū mortali sīz ēt veniali. pz qz pnia ē remedium ⁊tra vtrūq;. qz nō ē simpliciter de venialibus sed de mortalib⁹. qz pnia introducta ē ad reconciliādū amicitiā uel aiam quā mortale peccm̄ tollit. Licet igr̄ non fit de vēialibus simplr̄ pnia. tm̄ est accidēs. ⁊ hoc est trib⁹ mōis. p⁰. rōne dubij. vt quā do credūt esse mortalia. 2⁹. rōne statuti. ut qm̄ homo q tenetur ꝓfiteri semel in āno ñ habet nisi vēialia. tertio rōe piculi vt qm̄ uenialis delectatio ad hec pducta ē. qz nisi hoc se auertat ab ea trahit i mortale. sīz de remissiōe vēialis pccī sciendū qz i duobus casib⁹ nō remittit. pmus ē si talis hē at peccm̄ mortale. qm̄ sine mortali nūq̄ dimittit veniale. licet ecōtra possit fieri. s. qz mortale dimittat sine vēiali. Cū enim peccm̄ mortale tollat charitatē q̄ vniuersa delicta opit ꝓstat qz existēti i pccō mōtali nullū veniale remittit. Sc̄ōs est quā do volūtas fixa manet i affectu alicuius pccī determiati uenialis tm̄. quoniā illud tolli nō p̄ot. ⁊ hoc multiplici rōne. pma ē quoniā oē peccm̄ remissione idiget quo ad duo. s. quo ad culpā ⁊ quo ad penā. sed non p̄ot eē. sc̄da remissio fine pma. qz quā diu homo culpā hz debitor ē pene. Culpa āt consistit in deordinatiōe volūtatis. Uñ voluntas sic manēs ptinax reordinari nō p̄ot. Aliogn duo opposita similia esſent in eodē. Alia rō ē qz manente cā non p̄ot tolli effect⁹. sz volūtas inordinata ad aliqd ē cā uenialis pcci. vñ manēte volūtate fixa in illo nō remittit ipsum peccm̄ ueniale. sciendū ēt qz vnū peccm̄ vēiale bñ p̄ot dimitti sine alio qz peccz mortale qō maioris ē adherētie p̄ot ēt ꝛmitti sine vēiali. Alia rō ē. qz peccm̄ mortale ita dō displicet qz facit ēt ipm peccōrē deo displicere. sz vēiale deo displicet cū inordinatū sit. tm̄ nō facit peccātē deo displicer̄. qz p illud nō p̄naturgratia sed obnubilatur inquantum eius ꝓcessus ad exteriora impeditur. ⁊ propter vnū veniale non impedit gn aliud remitti possit. ⁊tia rō ē qz venialia nō bñt connexionē ad inuicē nec a pte auersionis. qz non auertūt a sūmo bono. nec a pte conuersiōis. ⁊ iō vnū dimitti p̄ot sine alio. Non ē aūt sic de mortalibus vbi nō dimittitur vnū sine alio. qz nexionē bñt adinuicē ex pte auersiōis. Ꝛōlibz mortale auertit a deo. licet nō bēat ꝓnexionem ex pte conuersiōis. Ex p̄dictis colligitur. quia vnuz mortale non remittitur sine alio. qz vnum veniale potest remitti sine alio veniali. Itez mortale remittitur sine veniali sed non veniale sine mortali cuius duplex ē ratio. Prima est. qa mortale ⁊ veniale se habent sicut habitus ⁊ dispositio. sed ablato habitu potest manere dispositio ⁊ non econuersio. Secunda ratio est quia mortale opponitur charitati. ueniale autem feruori eius. sed sublata charitate tollitur ⁊ non econuerso.

Per quid dimittitur peccatū veniale.

a Ꝺ peccati venialis remissionē nō exigitur nouꝰ charitatis hitus. sed sufficit nouus motꝰ. qz pccm nō tollebat virtutis hitum. sꝫ impediebat eius actum. Nota ēt qꝺ pccm veniale nō dimittitur sine cōtritōe cuius hec ē rō. qz q̄diu volūtas i aliquo veniali fixa manet nunq̄z dimittit. sed volentē ab eo auertere quod quis prius volebat ē displicere ei qꝺ voluit. talis āt displicētia doloꝛ cōtritōis dr. Sꝫ sciendū qꝺ cōtritio pōt accipi triplr. s actū vel hitu. vel medio mō. Cōtritio in hitu nō sufficit ad pcci venial' remissiōez qz tūc quicūq̄z pnie uirtutis hītū hēret. nō possꝫ hr̄e veniale pccm. ꝛ sic veniale pccm nō possꝫ esse cū gr̄a. Cōtritio quoꝫ i actu nō sēp r̄quirit. qz sequereť qꝺ pccm qꝺ quis in memoria nō hꝫ remitti nō poset. pp hoc requiritur cōtritio medio mō s. ut pccm displiceat actualr vel explicite vel iplicite. Ꝺico āt implicite. qz tal' actꝰ nō sufficit. qz displiceret explicite pccm veniale si cognitio ferretur ad illud. Nota ēt qꝺ tā feruens potest esse motus charitatis in deū qꝺ oia pccā venialia consumit etiam sine actuali cogitatione ipsorū qz quādo quis feruēter i ꝺum fertur displicet ei quicquid a deo retardat. ꝛ ita sꝫ explicite ꝺ peccato veniali non cogitet. tamē in illo motu conteritur iplicite displicentia peccati venialis. l' vnius vel oium. Sciēdū ē qꝺ in ꝺritōe ꝺ venialibus nō exigitur ꝓpositū non peccādi venialr. sicut in contritōe ꝺ mortali exigitur. sꝫ sufficit qꝺ displiceat ei pccm p̄teritū. ꝛ infirmitas qua ad pccm veniale iclinatur quā uis imunis ab eo eē nō possit. ita tamē qꝺ volūtas nō maneat fixa in vno veniali qz illud sic retentū nō dimitteret i cōtritōe gñali nec in spāli. ꝛ hec ē rō. qz pccā mortalia sī in potāte nr̄a vt vitētur non solū singula sꝫ ēt oia. Venialia vero ꝛ si singula vitari pñt non tamē oia. qꝺ ex infirmitate contingit nature. Multa sī p̄ que tol luntur pccā venialia que p tria conp̄henduntur. Primo sī omnia illa que gr̄am ꝺferunt vt oia sacra ecclesie. Scꝺo sūt illa quibus impedimēta feruoris ꝛ gr̄e tollun tur. sicut ē aqua bñdicta que x̄tutē inimici repr̄imit. ꝛ ep̄al' benedictō ꝛ alia sacra mētalia. Tertio ē exercitiū humilitat' ex pte nostra. sicut ē confessio pccōrum oro dñicalis. el'ya. ieiuniū. ꝛ huismodi. Et hoꝛ rō ē. Quia cū venialia dimittātur p feruorē charitatis que iplicite vel explicite continet omnia illa que nata sūt ꝺ se feruorē charitatis excitare dicūtur venialia peccata dimittere talia vero sunt oia que predicta sūt. Unꝺ cum scꝺm quātitatem feruoris fit quātitas remissionis. pꝫ qꝺ prout p enumerata maioꝛ l'mnoꝛ excitatur feruoꝛ qui iplicite vel explicite continet plura vel pauciora venialia dimittuntur non tamē semper omnia.

Ꝺe extrema vnctione.

Cap. 35.

m Ediatoꝛ dei ꝛ hoium non solū vocat Jesus inquātū hēt saluare. sꝫ ēt x̄ps inquātum hēt vnctionis gratiam in alios diffundere quod significatū fuit i rege Ꝺauid qui tribus vicibus vnctus fuit. Primo in domo patris sui in signū regni futuri. hoc significat vnctionem in baptismo. Secundo in ebrō super iudā. ꝛ postea multa mala habuit hoc significat vnctionem in confirmatione. Tertio ierum in ebron super oēm israel. posthac in pace regnauit. hoc significat vnctionē in extremis. Ꝺe substātia huius sacramenti sunt quinq̄z. Primum ē qꝺ vnctionem faciens sit sacerdos. Secundum est intentio debita. Tertium est materia debita s. oleum infirmorum. Quartum est forma verborum. hoc. s. per istaꝫ vnctionem ꝛ cetera. quam formam differentie debet inūgēs. quitū ē locus iungendus qz fit ad oculos ad aures ad nares ad os ad lumbos. ꝛ ad manꝰ. In hoc sacramēto

to forma verborum ē deprecatiua . quia istud sacramentum videt ualere per oratiōnem ecclesie ⁊ per modū suffragij. datur enim ad effectum quē homo per propria opera posset ꝓsequi si esset sanus. unde nota q in aliquo sacramento verboꝝ forma non est i sola oratione nisi in isto. dixit enim Jacobus. Jnducat presbyteros ⁊ orent super eū. Jn quibusdam sacramentis in sola enunciatione uerboꝝ est virtus sicut in baptismo. Ait. n. dominus. Jte baptizantes eos nō faciens mentionem de oratione. Jn aliquo sacramēto scōm quosdam, consistit forma in oratione ⁊ enunciatione vt in sacramento penitentie. Consueuerunt enim confessores primo orare dicentes absolutionē ⁊ remissionem tē. ⁊ postea dicer. Absoluo te. Cū. n. in pccō offendat ds ecclīa cōtra primū merito fit oro. ⁊ cōtra scōm absolutio. Jstud sacm nō datur nisi adultis q pccā venialia uidētur hre. cōtra que istitutū ē. nec dat aliis q infirmis i piculo mortis cōstitutis. Sanis aūt nō datur hoc sacm. q hūt remediū pīie paratū. nec dari nisi postulanti bus q deuotōe surſū erigūt. ſz si sepe infirmat qs ad mortē sepe pōt inungi . ſz i vna ifirmitate nō ds qs bis inūgi. nisi ea dē infirmitas vltra ānū protrahat ita q i vno āno pp eādem infirmitatē nēo bis inūgatur. Effectus h⁹ sacm multiplex ē. Primus ē sanitas duplex. Una ē principalis. s. liberatio ab ifirmitate spūali que cōtrahitur p pccōrum veniā qbus aia efficitur debilis ad exequendū actum gre ⁊ glie. Alia ē sanitas que ē quasi signū pōris sanitatis. s. sanitas corpalis. ⁊ hoc ē uerū qñ sanitas corpalis expedit sanitati spirituali. Tūc. n. istud sacm causat. vtrūq; i suscipientibus digne. Jnterdū. n. vtilis ē sanitas corpalis. s. ad meritum glorie cumulandū. Valet ēt ad deuotionē excitandā ⁊ ad velociorē tranſitū. Jn hoc sacro ficut in ceteris tria sūt. Unū est scm tm. s. exterior vnctio. Aliud ē res tm. s. effectus duplicis sanitatis. vt dcm est. tertiuz est sacm ⁊ res. s. quedā vnctio spūalis interior. s. mētis iocunditas ⁊ solatium.

De sacro ordinis. Cap. 36.

Q Uinq; sacramēta de qbus dcm' ē pertinēt ad statum ꝓfone, sed duo de qbus dicendū ē pertinēt ad cōmunez statū ecclesie. q ordo ptinet ad generatōnez spūalez mrimonū vo ad gnationem carnalē. Ordine pcedit pria tonsura. q i oi tranſitu de statu ad statū cōuenienter i terponitur aliqua dispō media. Uñ in trāsitu a statu laicoꝝ ad statum ministroꝝ di cōuenienter pria tonsura iterponit. Fit ēt in hac tonsura aliquoꝝ capilloꝝ resectio in modū corone. q in ministeriū illius assumit cui seruire regnare ē. Est itaque duplex signū distinctuz i ordinatis. s. exterius tōsura. ⁊ internus caracter. Ad eē āt ordinis tōsura nō pexigit. ſz ad bñ esse. q dispositio cōgruitatis ē ipsa tōsura ad ordinē non necessitatis. Hugo de sancto. Uic. ordinē sic describit . Ordo ē signaculū qdā in quo ptās spūalis tradit ordinatis ⁊ officiū. Dic nota q fic i naturalib⁹ dit ds supiora corpa i regimē inferiorū. sic et in spūalib⁹ quos dā posuit supiores. s. quosdam inferiores ut illi potestatē hēant sup istos. sicut sūt clerici q presūt in spūalib⁹ ⁊ pncipes ac iudices seculares i tpalibus De subā huius sacī sunt sex. Primū est ptās ordinātis. q os vt fit eps. scdz ē materia . s. vnctio i sacerdotibus. ⁊ tactus il oruz que tangēda sūt i alijs. tertiū est forma verboꝝ. quartū ē sexus virilis. q mulier nō recepit caracterez ordinis. quintū est intētio recta. sextū ē q ordinandus sit baptizatus. q baptismus ē ianua omniū sacrorum. Quoddā est hic sacm tantum vt visibile signū quo potās tradi ostendi tur. Quoddā est res tm scilicet gra que cōfertur digne recipienti. Quoddam est res ⁊ sacramentū ut caracter. septem sūt ordines scilicet Hostiarius. Lector. exorcista. Accolitus. subdiacanus. Diaconus ⁊ presbyter q omnium ordinum ē perfectissimus ⁊ terminus aliorum Alij sūt quasi

7.grad⁹ qbus ascēditur ad thronū solu
tōis. Act⁹ hostiarioꝝ ē, custodire locū cō
seruatōis sacꝝrū ab excōicatis. Actus
lectorū ē legere, pphetias. Act⁹ exorci
starū ē arcere demones ne dominēt i cor
pore nōdū baptizati. l. p cōiuratōes. Ac
tus accolitoꝝ ē defigurare lūm euangeli i
in lumie corporali. Act⁹ sub diaconorum
ē accipe oblationes ab offerētibus easq;
offere diacono. Legere āt eplas nō ē ac
tus eorū principalis sz cōsequūs. act⁹ dia
conorum ē ordinare hostias in altari. Le
gere āt euāgeliū l' predicare ē actus cōse
quens. Actus presbyteroꝝ ē cōsecrare
corpus ⁊ sanguinē xpi. ⁊ ē actus pricipal'
alius ē consequens. l. ligare ⁊ soluerē per
quē actū corpus mysticū prepatur. vt fit
aptū ⁊ idoneū ad pceptionē corpis xpi ve
ri. In quolibz ordine caracter iprimit. sz
qñ fiat nūc dicendū est. Hostiariis quidē
caracter iprimitur qñ dat eis clauis ⁊ dr̄
sic agite tāq; rōnem ꝺo redditurꝰ ō reb⁹
que clauibus istis recludunt ur. Lectori
b⁹ caracter iprimitur cū eps porrigit eis
librū cū debita forma verborū. Exorci
stis vero cū dat eis librū exorcismorum
cū forma verborū. Accolitis āt in verb⁹
que dic eps cū dat eis candelabrū. Sub
diaconus iprimitur qñ eps cū forma ver
borū dat eis calicē vacuū cē. vasa. quoꝝ
vsus ē iconfectōe eucharistie. Diaconis
⁊ pbyteris iprimitur qñ eps iponit ma
nū capiti cū verbis ad hoc statutis. Pre
dictos ordines christus exercuit. hostia
riarū emētes ⁊ vēdentes de tēplo eiecit
Lectoratū cū in medio seniorū librum.
Isaie. aperiens legit in eo. Exorcistatum
qñ demoniacos sanauit. Accolitatū qñ di
xit ego sū lux mūdi. Subdiaconatū quā
do litheo se precinxit ⁊ pedes lauit disci
pulorū. Diaconatū qñ in cena corpus et
sanguinē suū mistrauit discipul'. ⁊ doꝛm
entes aplos excitauit. Presbyteratū
qñ se in ara crucis obtulit. ⁊ qñ in cena
panē ⁊ vinum in corpus ⁊ sanguinem
suum conuertit.

De qualitate ordinandorum.
Capitulum. 37

Qualitas ordinādorū cōsistit i duo
bus. l. i faciēdis ⁊ euitandis. Faciē
da sūt hec. Sit in moribus pudicus. In
hitu honestus. Cibo ⁊ potu tēparus. Cō
petenter q̄uis nō eminēter lr̄atus. Mā
suetus ⁊ modestus. tōsurā ꝺferat clerica
rē. Hospital'. Doctoꝝ in predicatōe. Re
sidentiā faciat in ecclesia sua vel bñficio.
Correctoꝝ vitiorū p virgam discipline.
Exemplū prebeat bone vite vel fame.
Unicū sufficiat bñficiuz his q̄arū curā
Bonus sit gubernatoꝝ familie. de neces
sitate clericis vitāda sūt hec. Dē crim̄
mortalis pcci. Nō litigiosus. Nō cupid⁹
Non lusoꝝ. Nō negociatoꝝ. Nō exerceat
venatōes clamosas. nō sit incōtinens. nec
mulieribus coinbitet. non sit in cōmessa
tōibus ⁊ tabernis ⁊ fabulis. non inter sit
spectaculis nisi honestis. Nō imisceat se
negocijs secularibus. Nō ꝺz intēdere hi
strionibus ⁊ ioculatoribus. tabernas nō
ꝺz intrare nisi in itinere. Moras nō ꝺz ne
gligere. Justum iudicium nō ꝺz uēdere.
Sacra ecclesiastica gratis dare. Si quis
epus nō sit excōicatus vel suspensus vel
irregularis. nō apostata nō sit symōiacus
in ordine vl' beneficio nō solleniter peni
tens. Añ ordis susceptionem se quisz per
confessionem preparet. In pccō mortali
non accedat. Primā tonsurā nō negligat
Nullus ordietur nisi examinatō precesa
non accipiātur sil' ordines minores cum
subdiaconatu. nec ēt duo sacri ordines sil'
gradatim. nec per saltuz accipiat quis or
dinē nec ab alieno epo sed a suo nec con
tra epi prohibitōem ⁊ sine titulo nec fur
tiue. Missā i qua ordinatur totalr audiat
Tāgat omnia que sunt tāgenda. Unusq;
q̄z in susceptione sui ordinis non accedat
nisi licētiatus ⁊ pītatus. Jeiunus a ieiu
no accipiat ordines. non accipiantur nec
conferātur ordies nisi tēpibus ab eccl'ia
istitut'. Multa sūt que ipediūt promouen
ꝺū ēt sine culpa. sz non sine cā. nō eniz ꝺz

promoueri ignotus nec bigamus nec neophitus nec corpe vitiatus nec ō illegitimo thoro natus. nec seruus nec obligatus ad rōcinia. quoniā repellit ab ordinibus. Ex predictis ꝑz ꝙ dignitas clericalis siue ordines nō conferūtur a quolibet nec cuilibet nec in quolibet loco. nec quolibet tpe nec qualibet hora. sed misse.

De sacro matrimonij. Capitulum. 38.

m Atrimoniū ē coniunctio maris ⁊ femine idiuiduaz vite cōsuetudinem retinēs. ¶Matrimoniū per sponsalia initiatur ꝑ consensū aiorum expressū. per ẏba de presenti ratificatur. ꝑ carnalē copulam cōsumatur ⁊ pficitur. ad hoc āt sciendū nota ꝙ duplex ē perfectio. ¶Prima ē in esse simpliciter. scōa in eē completo. sicut pz in puero i quo est pfectio q̄tū ad eē hois simpliciter sed nō est in eo pfectō quantū ad eē completum scōm quantitatē ⁊ operationē hois. Eodē modo dicendū est de matrimonio i quo duplex ē pfectio. prio est que facit mrimoniū. s. consensus aiorum ꝑ uerba de presenti expressus ⁊ ad banc nō exigitur copula carnal. secūda ē que matrimoniū cōsūmat. ⁊ ad hāc exigitur carnalis copula. bonū matrimonij triplex ē. s. fides. vt neuter aliēo thoro maculet. proles vt ad cultū dei nutriatur sacramentū vt nō dissoluatur. Licet. n. ecclesia possit ꝓp impedimenta matrimōij diuortiuz facere nunq̄z tri pōt nec dz matrimoniū qō legitime celebratū ē dissoluere q̄ quos ds coniūxit hō non pōt q̄tūcūq̄z auctoritatis sit seperare. soluit āt mrimoniuz ꝑ mortē. sciendū ꝙ duple ē cōiunctio in mrimonio. ⁊ duplex ē moꝛs correspondens illi. Est. n. coniūctio spūalis ꝑ consensum aioꝝ que soluit per mortē spiritualē qua hō moꝛit mundo ꝑ religionis ingressū. alia ē coniūctio carnalis ꝑ cōmixtionē sexuum que soluit per mortē corporaleꝝ Est āt causa matrimonij quadruplex. s. efficiens vt cōsensus aiorum ꝑ verba de p̄senti exp̄ssus. ¶Mātialis. vt ipe pone legitime. Formalis vt bndictio ānuli. subarratio. ⁊ huiusmōi. Finalꝫ duplex est vna ꝑncipalis. s. prolis. ꝑ eatio ⁊ fornicatiōis euitatio. q̄ mrimonium nō solū in officiū. sed in remediū institutū fuit. licet fuerit ꝑmo solū in officiū. Alia est secūdaria ⁊ illa est multiplex. vnde ẏsus. Hostes conciliat. ⁊ eo discernit heres. bis ligat alma notat. ius. trāsfert. auget honorē. Quadruplex distinguit matrimoniū. ¶Primū ē carnale inter virū ⁊ mulierez. Secūdum ē moꝛale inter deū ⁊ aiam. Tertiū ē allegoricum inter xp̄m ⁊ ecclesiā. Quartū anagogicū inter deum ⁊ aiam in ecclesia triumphanti ꝑ coniūctionem glorie. pōt quis accedere ad vxorem suā quattuoꝛ de causis. s. cā prolis. causa reddendi debitū. cā vitande incontinētie. Istis tribus modis nō ē peccatū. quarto pōt fieri causa explēde libidinis. ⁊ hoc mō peccatū ē veniale vl moꝛtale. Fit aūt pccm̄ in cōiugali coitu q̄nq̄z modis. Unde ẏsus q̄nq̄z modis peccat vxoꝛe maritus abutēs. Tempoꝛe. mēte. loco. conditione. modo. Nota ꝙ vxoꝛ dimissa ꝓpter fornicationē reconciliatur viro multis modis. vnde ẏsus. vltimo mechatur retinet nec concilit. absens prosiluit. ius fraus reuocāt mulierem. Tria sūt ornamenta sp̄se scilicet ānulus in digito monile in pectoꝛe. corona i capite. primuz significat operis puritatē. quia i manu ē opus. Secūdū significat affectus sinceritatē. q̄ in pecctoꝛe ē affectus. Tertiū contemplationis claritatē. q̄ in capite ē perspicacitas itellect⁹. ¶Multis de causis beata virgo fuit desponsata uiro. primo ut ō signaret ecclesiam desponsatam christo secundo vt Joseph testis esset integeri i me castitatis eius. tertio vt per Joseph oꝛigo eius ostenderetur. quia ꝑ viros genealogia texitur. Quarto ne infamaretur si generaret non habens maritum.

Quinto ne velut incõtinens dãnaret. qz ō tribu erat sacerdotali. ⁊ tales cõbure bãt alie adultere lapidabant. Sexto vt v̄ go viri solatio sustẽtaretur. Septimo ut ptus diabolo celaret. Octauo ne iudei xp̄m tãq̃ illegitimũ iuste psequi videret Nono ne legi que cõmẽdat mrimoniũ cõ trariari dñs videret. Notãdũ qꝫ duodeci sũt impedimẽta matrimonij. Ad̃ versus. Error. cõditio. uotũ. cognatio. crimẽ: Cul tus dispitas. ius ordo ligamẽ honestas. Si sis affinis. si forte coire nequibis. Hec sociãda vetãt coniugia tuncta retardãt. Explicit liber sextus. Incipiunt capitu la libri septimi.

De fine mũdi. Cap. i
De purgatorio. 2
De acerbitate purgatorij. 3
De suffragiis ecclie. 4
Quorũ suffragia prosunt ⁊ quibus. 5
Utrum indulgentie valeãt defunctis. 6
De aduentu antixp̄i. vii
De vita antixp̄i. 8
De modis quibus decipit antixps. ix
De sequentibus antixp̄m. io
De gog ⁊ magog. ii
De helya ⁊ enoch. i2
De duratõe hui⁹ persecutõis i3
De morte antixp̄i. xiiii
De cõflagratiõe mũdi. xv
De resurrectiõe gñali. xvi
De iudicio extrẽo. xv ii
De iudicantibus. ig
De iudicandis. xviiii
De innouatione mundi 20
De penis inferni. 2i
De diuersitate penarum. 22
De gloria sãctorum. 23
De dotibus in cõi. xxiiii
De dotibus sue in gñali. 2v
De dotibus aie i speciali. 2vi
De dotibus corpis in gña'li. 2vii
De dotibus corporis i spãli. 28
De aureolis i gñe. xviii i
De aureolis i specie. 30
De enumeratione celestiũ gaudioꝝ. 3i

Explciunt capitula. Incipit liber septi mus.

De fine mũdi. Cap. i

Finale iudiciũ quedã sũt antecedẽ tia. quedã cõcomitãtia. quedã sequentia Antecedẽtia iudiciũ tria sũt. s. pena pur gatorii. ecclie suffragia. ⁊ persecutio ãti xp̄i. Cõcomitãtia duo sũt. s. flagratio mũ di ⁊ resurrectio corporũ. Cõsequẽtia duo sũt. s. pena internalis ⁊ gloria celestis: de quibus per ordinem esse dicendum.

De purgatorio. Cap. 2.

Purgatorius ignis corporalis est p quẽ tantũ mõ spũs iustorũ qui in hac vita nõ ipleuerũt penitentiam. neq; satisfactionẽ cõdignã affligũtur. Hi qui sũt in purgatorio spem hñt euadẽdis. qz sciũt se nõ ee in iferno. ⁊ tñ pp penarum magnitudinẽ hoc aliqñ non aduertunt. Multe rões sũt. qz oportet eẽ purgato riũ. prima est. qz scõm Aug. tria sũt ge nera bonum. quidã sũt valde mali qbus nõ prosũt ecclie suffragia. qui dã valde boni qbus nõ sũt necessaria. Quidã nec valde mali nec valde boni q hñt venia lia. ⁊ his debeꝫ pena purgatorii. Scõa ẽ quia sicut sũma bonitas nõ patit qꝫ donũ remãeat irremuneratũ. ita sũma iustitia nõ patitur qꝫ malũ remaneat ipunitum. Tertia ẽ qz diuine lucis tãta ẽ dignitas qꝫ eã soli mũdi oculi cernere pñt. Unde oꝫ qꝫ quilibet veniat ad munditiã baptis malẽ aliquã cõspectui diuino pñteꝫ. quar ta est. qz cuꝫpa ẽ offensiua diuine maiesta tis ⁊ dãnola ecclesie. ⁊ deformatio in no bis imaginis diuine. Sed offensa regrit punitionẽ dãnum requirit satisfactioneꝫ ⁊ deformatio expurgationẽ. pp quod ne cesse ẽ qꝫ peccato rñdeat pena vel hic vl alibi. Quita ẽ qꝫ cõtraria cõtrariis curã tur. sed pccm̃ orietur ex delectatione vn de debet p penã deleri. sexta est qz nulli oꝫ negligentia suffragari. sed si non pu niretur talis videretur i futuro cõmodũ reportare de negligentia pnie dilate. Septima est. qz iustũ ẽ ut spũs qui contẽ

pto ſūmo ſubiecit ſe iſimo. i. peccato ſub iiciatur poſtea' iferioribus. i. penis. Nota q; anime poſtq; fuerint i igne ſufficiēter purgate ſtatim euolant ad gloriaz. ⁊ hoc p; multiplici ratiōe. Primo q; poſt purgationē nulla remanet ad gloriā diſſimilitudo in anima. Unde merito illi debet iungi. Scō q; ianua celi illis ſemper eſt aperta qui nullū habent obſtaculū. Tertio quia neceſſe eſt illos ſpiritus in quib⁹ ē charitas ſurſū eleuans ⁊ nihil retardāſ ſurſum eleuari ad gloriā. Quarto q; cuz deus ſit p̄onior ad miſerendū quā ad puniendū merito debet purgatos coniungere glorie. quos purgando ſubiecit pene. Quinto q; non punit deus bis in idipſū. Unde cū iſte ſufficienter ſatisfecerit in penis ignium non amplius debet puniri in dilatione premiorum. Sexto q; poſt purgationem non d; talis eē in purgatorio neq; in limbo neq; in inferno. q; non ē de numero dānatorū. ergo oportet eē in celo. q; poſt mortē non ſūt alia receptacula animarū. Septimo q; efficacior ē charitas quā iniquitas. ſed iniquitas ſtatim ducit ad ſupplicia. ergo charitas ſtatim ducit ad premiū. Octauo. q; ceſſante impedimento corpora grauia ferūtur deor ſū ⁊ leuia ſurſū. ſic ⁊ malorū ſpūs remoto carnis onere ſtatim ferūtur ad locum ſuppliciorū pp̄ peccati grauitatē. Spūs vero bonorum ſi non ſit impedimentum alicuius culpe vel pene debite ſtatim feruntur ad locum premiorum.

De acerbitate purgatorij.

Capitulum. 3.

In purgatorio dupler ē pena. Una eſt damni decarentia diuine viſionis. Alia ſenſus de afflictione ignis. ⁊ quātū ad vtrūq; mima pena purgatorij maior eſt maxima mundi. Iſtud p; de pena damni. q; affectus de quo deſideratur ſūmum bonū poſt hanc vitā ab omnibus ſanctis intenſior eſt quā aliquis affectus rei temporalis in iſta vita maxime cū tēpus habendi aduenerit. ideo carentia eiꝰ meleſtius tolleratur. Iſtud etiam patet de pena. ſenſus quia cum dolor nō ſit eſſentialiter ipſa leſio. ſed leſionis ſenſus tanto magis dolet anima quāto magis ſentit ſenſitiuuz aliquid. Ideo ab igne in ipſa agente maxime affligitur. Ratō acerbitatis pene purgatorij. hec eſt quia cum deus magis querat emendam quaz penam plus ponderat in penitentia virtutem bone voluntatis quā penam afflictionis. Unde plus ponderat deus modicam penam voluntariam in preſenti quā multo maiorem non ita voluntariam in futuro. Sicut plus valet modicum auri quā multum plūbum. Unde oportet qō ibi deficit in voluntate vt hic ſuppleatur in acerbitate. De igne qui purgat animas dupliciter eſt loquendum vel' quantum ad id quod proxime mediate animas affligit. ⁊ ſic eſt corporeus. vel quantum ad id quod proxime afflixit ⁊ immediate ſic eſt incorporeus. Primo modo dicitur ignis vere ſecundo modo ſimilitudinarie ſicut leo verus. ⁊ leo pictus. Utrumq; tangit Gregorium quando dicit'. In eo ardent dum ardorem vident. Ille autem ignis corporeus dupliciter poteſt cōſiderari. Primo vt eſt inſtrumentuz nature ſic agere poteſt in corpore ⁊ non' in anima. Secundo prout eſt inſtrumentum diuine iuſtitie ſic agit in animam imprimendo ſpēm ſuam per quam affligitur quia violenter illa ſpecie informatur. ſicut enim animam ſecundum ordinez nature unitur corpori. vt inſtituat vitam. ſic merito ſecundum ordinem iuſtitie uniter igni aquo ſuſcipit penam. Nota quod demones non puniunt animas in purgatorio. ſed illic eas adducunt vel etiam aſſiſtunt ut cōuniter dicitur. Ex premiſſione tamen dei demones in hac vita quandoq; bonos affligunt. ſed hec eſt ratio: quia in preſenti datur pugna inter ūmonem ⁊ hominem qui demon habet in eo

poteſtatē exercitij. ſz poſt hāc vitam non eſt ſic. Uñ ⁊ aer iſte caliginoſus ē aſſigna tus demonibus magis pp exercitium q̄z p pter ſuppliciū. De locis penalib⁹ vbi ſint ⁊ quot require ſupra lib⁹. 4⁰. in c⁹. de de ſcenſu xpi ad inferos. Sciendū tñ de loco purgationis q̄ dupliciter aſſignatur aut ſcōm legem cōmunem. ⁊ ſic ē i vno loco i pte inferi circa limbū patrum. Aut ſcōm diſpenſationē ſpālem. ⁊ ſic purgātur aīe aliquando in locis diuerſis in q̄bus pecca uerūt. Hoc autē fit pp aliquam ſuā reue lationem p ſuffragia eorū q̄bus apparēt in illis locis. vel ēt pp aliquam edificatio nem uiuētium. Ille ignis plus vel minus cruciat ſcōm q̄ plus vel minus quiſq̄ de criminali ſecū rulit. Oportet enī q̄ pu ſq̄ facies dei videatur q̄ ligna fenum ſti pulam. i maiora minima mediocra ⁊ vēia lia totaliter p crematiōnē conſumant. pre dicta vero ignis diuerſitas nō eſt ex diuē ſitate ignis ardentis ſeu agētis. ſed ſubie cti patiētis. Sicut ſub eodē ſole vnus pl⁹ eſtuat alter minus. vt dicit. B. Neceſſe ē āt vt dicit Aug. q̄ tantū duret dolor quā tum heſerat amor. Tanto enim quiſq̄ tor quebit diutius quāto affectus venialibus adherebat fortius.

De ſuffragijs eccleſie. Ca. iiii

Sicut ptinet ad diuine iuſtitie ſeue ritatē pp venialia puniri eos. Ita pertinet ad bonitatē diuine miſericordie eoſdē p ſuffragia eleuari. proſūt ergo ſuf fragia defunctis nō ad meritū vite eter ne. ſed ad ſolutōez pene ⁊ hoc vl ad pena rum mitigationē vel celeriorez liberatio nem. Sūt āt quattuor modi ſuffragiorū generales ad quos oēs alij reducūtur. ſ. oratio. ieiuniū. elyna. ⁊ ſacramētū altaris quorum numerus ſic accipit. q̄ñ defuncti a pena abſolui poſſunt duobus modis. ſ. p viam gre. ⁊ p viam iuſtitie. p viā gratie dupliciter. Primo p interceſſionē publi cā capitis que eſt i oblatione ſacri altaris Secūdo per interceſſionem quaſi priua tam mēbrorum ſcilicet per oīones iuſto rum. Similiter per viā iuſtitie dupliciter pmo per modum redemptionis pene ſcili cet elyaz largitionē. ſecūdo per modum ſolutionis pene. ſ. in ieiuniorum afflictio ne. Si autem queritur q̄ñ incipiat valere defuncto id quod p ſe fieri mandauit. di cendum q̄ opus operans. i. meritum auc toris ſtatim proſequitur mortuū de bōis que precepit fieri pro anima ſua. Sed nō opus operatū ideſt fructus ipſius operis vſq̄z quo fiant q̄ primum valet ex meri to abſoluto. ſz ſcōm ex merito cōditiōali.

Quorum ſuffragia proſūt. Cap. v

a Ad hoc q̄ valeant ſuffragia requi ritur aliquid ex parte agentis. ⁊ a liquid ex parte mortui recipientis. ex par te agentis requiritur q̄ fit in charitate ⁊ q̄ intentionem ſuam dirigat ad illos qui bus vult vt opera ſua proficiant. Diſtin guendum ē tamen q̄ ſuffragia per malū poſſunt fieri dupliciter. vel vt per aucto rem. ⁊ ſic non proſūt niſi forte p accidēs ſcilicet iquantū per elynaſ mali hois exci tantur boni pauperes ad orādum pro de functis. vel vt per miniſtrū. ⁊ hoc duplici ter. q̄ vel faciens eſt vt miniſter public⁹ dei ⁊ eccleſie. Sicut quando ſacerdos ma lus celebrat miſſam vel agit exegas mor tuorum. ⁊ talia ſemper proſūt. quia mali tia miniſtri non nocet operi boni auctoriſ ſicut patet in domio iuſto dante elynaz p malum. Si vero facit ea vt miniſter pua te perſone exiſtentis tamen in charitate ſiue defuncti ſiue alterius etiā talia p ſūt quia opus illud licet ſit mortuum quo ad miniſtrum. non tamē quo ad auctorē. Si vero malus miniſter facit aliqua de man dato eiuſ qui non eſt in charitate non pro ſunt. Aliquid etiam exigitur ex parte re cipientis ad hoc q̄ ſuffragia proſint illi ⁊ Primum eſt q̄ ipſe ſit in charitate. Un de non valet his qui ſunt in inferno. quia

ñt a corpe xpi mystico separati. uñ nulla spiritualis influentia peruenit ad eos sicut influentia corporalis non valet membris a corpore ãputatis. Scõm ẽ indigẽtia. Unde nõ valẽt beatis. qz non sunt amplius in via sed in termino. nec possunt ad altiora ascendere. sed potius econuersõ illorum suffragia pzo sunt nobis vtrũ q̃ est in his q sunt in purgatorio s. charitas ⁊ indigentia vnde sicut potest hõ satisfacere pro altero viuẽte qui p se non valet ita põt ẽt pro defũcto. Nota quod suffragia prosũt defunctis. sed magis. ⁊ minus ꝓ diuersitate meritorũ ⁊ mortuorum vel ꝓ qualitate viuorũ q magis solicitantur ꝓ aliqbus q̃ ꝓ aliis. Illa enz suffragia que spãliter fiũt pro aliquibus plus valẽt illis q̃ aliis lz ẽt aliis quodãmõ cõicẽt. Suffragia vo que cõiter pro õfucto fiũt quãuis pro modulo suo oibus ꝓ sint. illis tñ ãplius qui deũ eẽnt in via magis meruerũt vt sibi prodesset. quãuis ãt vt dictũ ẽ suffragia ñ prosint illi qui sẽ in celo. nec illis q sũt in iferno. tñ aliquo mõ prosũt. vñ nota q valẽt illis qui sũt i purgatorio ꝓ modũ purgatõis valẽt saluatis in celũ ꝓ modũ cõiũctõis. qz multiplicatõ saluãdorũ augmẽtat gliam accidentalẽ valẽt ⁊ dãnatis in iferno ꝓ modũ diminutionis. quãto. n. plures saluãtur ꝓ meritũ ecclesie tãto pauciores dãnabũtur ⁊ ira minoz erit pena ꝓ subtractionẽ cõsortii illorũ. valẽt ẽt ipis faciẽtibus ꝓ modũ meriti. qõ paruul' defũtis celebrãtur misse mortuorũ. hoc nõ fit pp illorũ indigẽtiã cuz statu euolẽt ad gloriã. sed pp gratiarum actionem.

Utrum indulgentie valeant defunctis

Capitulum. 6.

Apales indulgẽtie prosũt defunctis i purgatorio. quod pz. qz crux aliqñ dat pro duab9 l' tribus l' quattuor vel decẽ aiabus. In eccl'ia. n. ẽ thesaur9 meritorũ tã xpi quã pfectorũ õ quo sol9 papa q hz claues hui9 thesauri pro necessitate eccl'ie põt accipe ⁊ dispẽsare. Alii ãt sicut epi. ñ hẽnt in his ptãtem gñalem sed limitatã ⁊ non nisi p sũmi pontificis dispensationẽ. Dicẽdũ ergo q papa pro prie ñ absoluit defũctos a pena sed quasi pro eis de cõi thesauro eccl'ie soluit. sicut alr creditor liberat debitorẽ a debito dũ eũ absoluit. ⁊ alr ãicus õbitoris dũ ꝓ eo debitũ soluit. lz viuẽtes vtroq̃ mõ absoluit papa. Illi ãt quibus datur ĩdulgẽtia ñ possũt eã vlterius dare nec viui nec defũctis. ⁊ hoc duplici rõne. prio. qz indulgentia ñ ẽ donũ col'atiuũ gre. sed ꝓ uatiuũ pene priuatõ cũ nihil sit aliis cõicari nõ põt. Scõo. qz dare indulgẽtiã est auctoritatis ⁊ iurisdictõis quã nõ hñt laici ex eo q indulgentias ab aliis recipiũt vnde non possunt defunctis impendere indulgentiam per auctoritatem. sed solum boni operis sui suffragium per charitatem papa potest vtruzq̃.

De aduentu antichristi.

Capitulum. 7.

Antequam dominus veniat ad iudicium regni romani fiet destructio. Nam sicut dicit glo. sup. Apoc. prius erit dissẽssio ab vtroque' imperio qua completa aderit antichristus. hic ex parentum seminibus concipietur sed p9 conceptum descendet spiritus malign9 i matris vterum cuius virtute ⁊ operatione deinceps puer nascetur aletur adolescet. propter quod ⁊ filius perditionis vocabitur. Nascetur autem in babylonia de tribu dan. sicut dicit glosa super Apo. post hoc veniet i hierusalem. ⁊ circuncidet se dicẽs iudeis se esse christum illis promissum. vnde plebs iudea specialiter ei adherebit. sicut dicit haymo super Apo. donec Enoc ⁊ helya predicantibus qui ex illis saluandi fuerint

ad xp̃m reuertãtur. Angelus bonũ sp̃u tabitur p̃mo antichristo ad custodiã. sz q̃ do ita obstinabitur in pcõ q̃ dicet se esse deum ⁊ extollet se super oẽm id qõ dicit ds aut super oẽ id quod colitur. colitur sicut dicit apostolus. tũc p̃io deseret eũ angelus ex toto. nec habebit eum postmo dũ ad protectionem. sed ad accusationẽ.

De viat ãtichristi.

Cap. 8.

a Atichristus erit luxuriosus ⁊ con/cupiscibilis femina⁊. vt habetur Daniel ii°. Ju aperto ãt per hypocrisiz simulabit sanctitatẽ vt facilius ocipere possit. Cor suum per superbiã magnificabit. Dante lis. viii. Et cõtra principẽ principum con surget. i. cõtra deum. Et vt dicit glosa su per Daniel. viii. Jn tantã eleuabitur su perbiam. vt leges ⁊ cerimonias mutare conabitur. vel cursũ tempoꝛuz. Tãte quo q̃ psumptiõis erit q̃ nõ putabit se a do puniendum. pp hoc quia iudicium differ tur. p̃s. Auferuntur iudicia tua à fa. eius. Erit ẽt blasphemus. sicut i Apoc. ix. dicit Uñ Daniel. ii°. Aduersus deũ deoꝛũ lo quetur. Jtẽ ad maiozem dei contumeliaz faciet imaginem suã adozari ⁊ oẽs suo ca ractere signari i manu dextera ⁊ fro/ntibus suis. sicut habet in Apoc. Confitebi tur. n. se verũ filiũ dei. ⁊ filiuz hois. ita ut i tẽplo dei sedeat tãquam ipse sit ds. ⁊ se faciet adozari. Judei nãq templuz quod romani destruxerunt reedificabunt. Af firmabit añ se nullum fuisse xp̃m. Dñ in glo. ad thes. ii°. ses. 2. q̃ sicut in xp̃o di uinitatis plenitudo hitat. ita ẽt in antixp̃o plenitudo oĩs iniqtatis. quia i ipso erit ca put oĩum malozum. i. diabolus.

De modis q̃bus decipiet.

Capitulum. 9.

m Erito compatur antixp̃s in Gen. creasti q̃ est serpens coznutus q̃ quattuor coznibus armabit. s. caulia p suasione. miraculozum opatione. donoruz largitione. ⁊ tozmentorum exhibitione. Primus ergo modus subuertẽdi hoies erit calida persuasio. Predicabit enim le gem nouã pauam ⁊ legem xp̃i pro posse destruet. Predicatozes eni sui discurrẽt per vniuersas partes mũdi. Jmpedient quecq apli atixp̃i ne scriptura secundum veritatem exponatur a catholicis docto ribus vel a fidelibus audiatur. ipsi ãt bo nos se simulabũt. ⁊ tñ mala suadebũt. Se cundus modus subuertendi erit per falsa miracula. q̃ per artem magicam faciet il la. Unde glosa super Apoc. ix. Magica ar te faciet statuam loqui ⁊ futura predicer Faciet. sicut dicitur Apoc. ix. ignem de ce lo descendere in terram. Glo. i. malignũ spiritum faciet super suos descendere. ut loquantur varijs linguis. Spiritus enim malignus descendet in eos in conspectu hominum. sicut spũs sanctus descendit i apostolos christi. Unde iactabũt. se eẽ in stiozes apostolis xp̃i qui spiritum accepe runt in conclaui: Jtem per artem magicã simulabit se mozt̃uum ⁊ feretur a demo nibus in aera quasi ascenderit in celuz. ⁊ fic putabitur ab hoibus resurrexisse qui p̃ius mozt̃uus per triduum putabatur. ⁊ tunc mirabuntur populi ⁊ adozabunt at que laudabunt eum. Ecclesia enim nõ fa/ciet tunc miracula. De hoc modo decipi endi dicit. p̃s. Jnsidiatur in abscõdito qua si leo in spelunca sua. Glosa, Recte anti christus comparatur leoni existenti i spe lunca. quia in eo uis ⁊ dolus operatur. uis enim per leonem. dolus per speluncam i telligitur. Greg. Pensemus que erit hu mane menti illa tentatio quando piusmã tir ⁊ corpus tormentis subiiciet. ⁊ tamen tozto ante eius oculos miracula faciet. si cut enim antichristus finget se a mozt̃uis resurgere. ita quoque finget se ad celum ascendere Apoc. ix. Et plaga mozt̃is eius curata est. Glo. Arte magica ascendet an tichristus in aera ferentibus eum demo/nibus. Faciet arbores cito flozere ⁊ are scere. mare turbari. naturas in diuisas si

figuras mutari mortuos etiaz in conspe
ctu hominum suscitabit. Tertio deci/
piet p munera. Ipse namq; antichristus
inuenet thesauros absconditos per quos
ad sequendū se inclinabit plurimos. Di
tabit enim bonis diuites huius seculi. ⁊
tūc eorum falsam securitatem ad decipi
endū eos ostendet. Quarto compel/
let per minas ⁊ tormenta quos aliter vin
cere non poterit. Tanta vero ficut ait
dominus tūc erit tribulatio vt in errorē
ducantur si fieri potest etiaz electi. ⁊ hoc
innuitur in Apoc. vbi dicitur. Pedes
eius similes auricalcho. ficut i camino ar
denti. Per pedes vltima xpi membra.
Per caminum vero vehemens tribula
tio designat. Exhibebit enim cūcta que
in precedentibus martyribus ipleta sunt
genera tormentorum. sed in illis regio
nib⁹ tunc fideles maxime sūt vexandi ⁊
vehementi⁹ vbi dominus fuit crucifix⁹
Et dicit haymo super Apoc. Illa tēlatō
non per partes: sed simul totum exami/
nabit mūdum soluentur enim demones
qui modo ligati sunt. nec possūt nocere
quantum vallent. Fideles illo tempore
nō predicabūt. quia tanquam excommu
nicati habebūtur tunc boni nec vende/
tur eis nec emetur ab eis. nisi habeant ca
racterem. idest signum aliquod ad litte/
ram. vt adherentes sibi cognoscantur.
⁊ alij interficiantur. Aut nomen bestie. i.
confessionem oris. aut numerū nominis
eius. idest multiplicationem operū. vt ha
betur in Apoc. Sicut enim antixps erit
crudelior omnibus persecutorib⁹. ita sā
cti tūc temporis fortioris erūt omnibus
retro martyribus.

De sequentibus antixpm.

Capitulū. io

p Redictis quattuor modis antichri
st⁹ multos ad se trahet. Unde Apoc. ix.
Cauda ei⁹ trahebat tertiam partem stel
larū. ⁊ misit eas in terram. trahet aūt ma
los per mūera bonos per tormenta. sim
plices per predicationem ⁊ miracla. qui
enim sancti ⁊ iusti credebantur adhere/
būt ei pro suo arbitrio volūtatis. Habe
bit secū malos ⁊ maleficos. reges quoq;
principes. Unde Apoc. xj. Vidi de mari
bestiam ascendentem. Glo. idest antixp̄z
habentem capita septem. i. p̄ncipes vni
uersos ⁊ cornua decem. idest eos q impu
gnant decalogu3. Nota igitur q⁹ anti
xps veniet in benignitate ⁊ miraculorū
operatione. ⁊ tūc a iudeis suscipietur qui
ei specialiter adherebūt ad quorū cōuer
sionem veniet helias ⁊ enoch. ⁊ antichri
stus tūc in apertam persecutionem con
surget.

De Gog ⁊ Magog.

Capitulū. ii.

d Gog ⁊ magog dicūt quidam q⁹
sunt decem tribus intra montes
caspios clause. non ita tamē qn exire pos
sent si permitterentur. sed non permittū
tur a regina amazonū sub cui⁹ regno ⁊
ditione viuūt. Unde dicūt iudei i fine exi
turas ⁊ venturas in hierlm ⁊ cū suo mes
sia ecclesias ōstructuras. Alij dicunt
q⁹ per gog ⁊ magog intellr exercitus an
tixp̄i. q in fine seculi veniet expugnare ec
clesiā. Per gog scōm glo. illi ⁊ per quos
latenter diabolus persequet fideles desi
gnātur. Per magog illi per quos apte
ecclesia oppzimet. vel iidem qui tpe anti
xp̄i prius occulte ⁊ post modū apte eccle
siā persequent. Scōm Aug. gog refert
ad gētes magog ad diabolū. qz gog iter
pretatur occultatio. ⁊ magog deiectio.

De helya ⁊ Enoch.

Capitulū. ix.

i Ater occultū aduentū antixp̄i q ē
p natiuitatē ⁊ manifestū eius aduē
tū qui est per predicationem ⁊ apertam
persecutionem. veniet Helyas ⁊ Enoch
⁊ conuertent ficut dicit Malachie vltio
corda p̄um in filios glo. qui suscipient fi
dem quam illi habuerunt. vnde ⁊ xp̄iani

ꝛ iudei pariter tūc in christi religione consentient. De eoꝝ predicatione ꝛ scā conuersatiōe dr Apoc.ii°. Dabo duob⁹ testibus meis.s.helye ꝛ enoch.ꝛ prophetabūt .i.predicabūt.i.246.i.tribus ānis sicut ipe xps predicauit amicti saccis. Glo.predicātes pniam ꝛ exēpluꝝ oīdentes hi sūt due oliue ꝛ duo candelabra. glo.i. lumen dantes alijs. Tandē antixps occidet eos i hierusalē.ꝛ iacebunt corpora eorū in plateis tribus diebus ꝛ tribus noctibus cū dimidio.qz nullus audebit corpora eorū sepelire propter metū antixpi. Occiso res'āt eorum erūt valde leti pp mortem eorum Post dies tres ꝛ dimidū resurgent.ꝛ eorum occisores audient vocem talē Helyas.ꝛ Enoch ascēdite huc.ꝛ ascendent in celum in nube.antichristus regnabit post mortē illorum qndecim diebus.

De duratione huius persecutionis.

Capitulum. iz.

r Egnabit antixps sicut dicit glo.super Apoc.tribus ānis cum dimi⁹. Unde Bañ.ii°. Jurabit āgelus per viuētem in eternū qꝝ in tempus.s. vnius anni ꝛ temporꝝ.i.duorum annorū.ꝛ dimidium tpis.i. dimidij anni.glo. Hoc spacio dicit duratura desolatio antixpi. Nisi autē vt dicitur in Math.breuiati fuerūt dies illi non fuisset salua oīs caro. Quia eni ꝛ supbos ꝛ infirmos dicit aspicit ds dies quos similiter malos intulit misericorditer breuiandos. Dicit glo.super Math. Hec tribulatio quāto ceteris grauior tanto breuitate moderatior.

De morte antichristi.

Capitulum. i4.

p Orestate sua dominus occidet antixpm sicut dicit glo.super Apoc. siue per se.siue per. Michaelem. Occidet autem in mōte oliueti i papilione ꝛ in solio suo in loco ul'circa quē dominus ascendit in celū. Interfecto antichristo non stat tim veniet dominus ad iudiciuz.sed secundum glo.super.Bañ.concedentur. 45.dies in refrigerīū sanctorum ꝛ ad cōuersionem ꝛ penitentiam subuersorum. Quantum autem spacium sit inter illos .45. dies ꝛ finem mundi nemo scit. Ministri vero antichristi post mortem illius gaudebunt ducentes vxores ꝛ dicentes Licet princeps noster mortuus sit. habemus tamen potestatem pacem ꝛ securitatem.ꝛ cum talia dixerint repentinus eis superueniet interitus. Judei vero tunc conuertentur ad fidem. Sancta ecclesia vsqꝫ ad finem pacificara quiescit. quia ex tunc fraudolentia. ꝛ seuitia diaboli penitus vbiqꝫ deficiet.

De conflagratione mundi.

Capitulū. xv.

i

Gnis per maximus precedet faciem iudicis qui virtute, diuina non solum ignis qui est in spera sua sed omnes ignes qui in terra ꝛ super terram sunt concurrent ad mundi conflagratiōem. Ignis autem iste habebit officium quattuor ignium. scilicet ignis infernalis reprobos puniendo.ꝛ ignis purgatorij bonos a venialib⁹ purgādo.ꝛ ignis terrestris vegetabilia ꝛ sensibilia consumendo.ꝛ omnium hominum corpora incremando.ꝛ ignis elementalis elementa subtiliando.ꝛ ad innouationem desponēdo. Per illum igitur ignem ita faciet terre exuretur quod figura mundi peribit sicut olim factū fuit per diluuiuz ꝛ meritō primo dei iudicium fuit per aquam cōtra ardorem luxurie qui tunc viguit. vltimum vero per ignem erit contra corporem charitatis que tunc quasi senescēte mūdo refrigescet. Istius ignis actio erit successiua. habebit enim initium medium ꝛ finem. Primo namqꝫ iudicis aduentum prenenient ꝛ quasi simul fiet p illū purgatio iustorū ꝛ punitio malorū ꝛ cineratio corporum cū cōsūptione terre nascentium sicut dictum est. Quo fcō

statim erit resurrectio corporū cū aduen tu iudicis ad iudiciū. ⁊ tūc inflāmabitur totus mundus p circuitū. Terminato ve ro iudicio tota caliditas illius ignis exe quetur sniam iudicis. Jnuoluet. n. pecca tores ⁊ trahet in infernū. Et ita pz quod ignis ille aduētū iudicis precedet ⁊ comi tabitur ⁊ sequetur. post predicta fiet mū di innouatio. Sed inter purgationē ⁊ in / nouationē multiplex est dra. Primo ga purgatio erit qualitatū penaliū detrac tio. sed innouatio erit pulchriozis forme inductio. Scōa quia purgatio est elemen torū ab impuritate quā hñt ex coniunc tione ad puritatē mutatio. Jnnouatō ve ro est a statu veteri in statuz nouū cōmu tatio. ⁊ hoc est per cessationem a motu. Jn celis. n pp impermixtionē nulla ipu ritas est sed imperfectio motus. Unde ñ erit in eis purgatio p ignem. sed a motu cessatio. Jta aūt purgabūtur elemēta q̄ precidetur ab igne vis cōbustibilis: ab aere obscuritas ab aqua glatialis frigidi tas. a terra vero grauitas ⁊ opacitas.

De resurrectione generali.

Capitulum. 19

d Eus enim sicut potentissimus est in conditione naturarū. ita est clementissimus in collatione gratiarū ⁊ iustissimus in retributione stipendioz. Omnis igitur homo quecunq̄z in anima simul ⁊ in corpore meruit vel demeruit puniet vl' pmiabitur in vtroq̄z Unde in eisdē ipm oz resurgere. Ad vocē āt tube resurgent mortui sicut dic apls. Duplex āt itell'r illa vox. scōz āt quosdā vox tube ē ipium xpi resurgere iperātis. secundū alios vox tube est manifesta xpi appitio. vñ Greg. Tubā sonare nihil aliud est q̄z mūdo di filiū mōstrare. resurgent. n. oēs nulla i eis existēte dria q̄tū ad ordiez tpis ſz magna q̄tū ad ordinē dignitat'. Nam mali resurgēt deformes ⁊ passibiles. Jn bōis natura saluabit ⁊ vitia retrahet. oēs vo tā mali q̄z boni resurgēt integri corpe debita statura scōm etatē plenitudinis xpi. Resurrectio igr tria corrigit i natu ra. s. defcm sicut in pueris. ⁊ inutilitatis si ue in diminuta natura mēbroz̄ supfluū vnguiū crinitū ⁊ hmōi. errorē sicut in monstruositate mēbroz̄. Resurgēt quo q̄z corpa eadē natura que pus erant ⁊ eo dē numero ex eodē puluere in quē redu cta fuerant. ita q̄ in quascūq̄z horas vel fin9 puluis ille dispersus fuerit. ad eādez aiam redeat que ipm prius vt viueret ⁊ creſceret aiauit. Nec solū surgēt corpa quātū ad mēbra principalia. sed ēt saluis capillis ⁊ ceteris mēbris que facūt ad ō corē. resurgēt ēt hoies quātū ad eē „ ⁊ q̄z tū ad integrū esse. ⁊ resurget vnūquodz corp9 i optio suo eē. Et q̄z duplex ē mors .i. aie p culpā. ⁊ corporis ō penā. duplex ē resurrectio. s. aie p gr'am ⁊ corporis per gl'iam. Jn resurrectio cōcurrēt quatruoz cause. s. efficiēs. i. ipse ds materialis. s. pl' ueres. formal'. s. cōiunctio corporis ⁊ aie final'. s. vt recipiat vnusqsq̄z put gessit si ne bonū siue malū. resurgēt tūc hoies ve locit'. integral'r socialiter eternal'r. Et erit ista resurrectio iusta quātū ad deū. pfec ta quātum ad resurgentes miraculosa quantū ad ipsā resurrectionem.

De iudicio extremo.

Cap. 17

p Ost resurrectionem statim erit iudicium. Jpsum vero iudicium precedet trina citatio. Prima fuit per prophetas. Unde illud vocaui ⁊ renuistis. Secunda per apl'os ⁊ predi catores. Luc. xiiii seruos suos hora cene. ⁊ cetera. tertia erit per vltimam vocem tube ⁊ hec citatio erit precepto ria secundum Ricardum. Triplex est iudicium. primum est vniforme hoc est iudicium presentis ecclie que non iudicat nisi de sola qualitate retributōis i gñe. s. q̄ bona bonis mal' mala reddant sed numeq̄ ⁊ quātitatē retributōis nescit scōm dr multiforme. s. quod quilibet ex

pitur in morte accipiédo sniam de oibus bonis ⁊ malis que gessit. sz non oia bona vel mala statiz recipit. qz recipit in aia tm ⁊ nō in corpore. tertiū dr omiforme. sulti mū iudiciū. qū recipit unusqsqz secundū numerū ⁊ quantitatē sine bona sine mala in corpe ⁊ in aia. vltimū iudiciū ē horribile ex oi parte. qz supra est index austerus subtus patēs infernus. intus conscia remōdens. extra mūdus ardēs. a dexteris peccata accusantia. a sinistris demonia terrētia contra illos boni angeli in infernū propellentes ⁊ oēs sci iudicis sniam approbātes. ⁊ oēs mali cū bonis peccata damnatorū cognoscentes. De qualitate iudicii nota q erit horribile. Luce. Virtutes celoꝝ mouebūt. Intollerabile. Job. Quis mihi tribuat vt inferno protegas me ⁊c. Inevitabile aplus. Oēs nos oz ma. añ tribu. xpi. Inopinabile. qz dies dñi sicut fur. ira in no. ue. Inexorabile. Prouer. Obturat aures suas. ⁊c. Erubescibile. aplus. Quē fructum. ha. tūc in illis in qbus nūc eru. Predicta vero erubescētia erit i duob9 pmo in veniēdo ad iudiciū. qz mali cū bē ant corpora pderosa oz eos illuc portari ab angelis sicut Abacuc portatus fuit ad lacū leonum in babylone. scdo stando corā indice. qz pcā eorum oibus horibus erunt manifesta. Unde illud. Reuelabo pudenda tua in facie ⁊c. Locꝰ iudicii erit in valle Josaphat. ⁊ hoc multiplici rōne. Prio qz locum iudicij oz esse cōem. ⁊ ille huiusmōi ē. cum quasi sit medius nre habitationis locus. 2°. qz debet esse publicus. sz locus predictus ē famosissimus pp opa nre redēptionis que ibidē gesta sunt. tertio competit locus ille ratione negocii. qz tractandū ē ibi opus misericordie ⁊ iustitie. Mons autē olivueti q est apud illā vallem designat misericordiā. Josaphat qđ i terpretatur iudiciū designat iustitiaz.

De iudicātibus. Cap. 18

Un solū secundū ptātem diuinaz sed in forma hūana xp̄s iudicabit, qz in iurisdictione ordinaria iudicabit. vt deus. cū tota trinitate. sz in iurisdictione delegata iudicabit vt hō. vñ nota q quiqz sunt modi iudicādi. Primus modus ē prime auctoritatis quo iudicabit tota trinitas. secundus modus ē sub auctoritatis quo iudicabit xp̄s. vt hō. Tertius ē accessorie dignitatis quo iudicabūt apostoli ⁊ viri perfecti q cū iudice eminētius residebunt. tanqz melius scientes leges ⁊ cōsuetudines regni dei. quibus impendis ⁊ scientiis opera dederūt. Quartus ē approbationis quo iudicabūt oēs sancti ⁊ etiaz angeli. Quintus modus iudicādi est culpaz indicandoz manifestare. sic etiaz mali iudicabūt. Judicando xp̄s habebit duos actus opōitos. vnū passiue. ⁊ aliū actiue. primus vero ē infirmitas ⁊ alius potestatis In primo aūt adventu xp̄s venit ad iudicium passiue. In secundo veniet ad iudiciū actiue. In primo venit in forma infirma. In secūdo apparebit in forma gl'iosa Hinc est q christum videbūt iusti in iudicio taz in natura diuinitatis qz humanitatis. A malis āt nullo mō videri poterit i forma diuinitatis. ⁊ hoc duplici ratione. Primo propter defectū dispositionis in ipso vidente. qz natura sine gratia nō sufficit ad dei visionem. secundo propter demeritum delectatiōis que est in dinitatis visione. qz videre dominum secōm Jo. Vita eterna est que non potest cōmunicari reprobis. Ex predictis patet q christꝰ apparebit blandus iustis. ⁊ terribilis in iustis sicut dicit Greg. Quod figuratuz est i colūna nubis i die ⁊ ignis in nocte vi debunt mali humanitatem christi. vt tiebant. ⁊ non diuinitatem vt gaudeant. Boni autem vtranqz christi naturam videbunt. Stigmata quoqz christus monstrabit. ⁊ insignia passionis eius scilicet crucē clauos ⁊c. Sedebit autem christus in eminentiori loco cum sanctis. mali vero subtus in terra quam dilexerunt. tūc christꝰ iudicium exercebit. tūc quia vere scit merita singulorū in quo sunt omnes thesauri sapientie ⁊ scientie dei abscōditi. tum

quia non est reus super aliquo illorum ō quibus iudicabit. Nō enim facit peccatū nec inuentus ē dolus in ore ei⁹. ⁊ hec duo precipue decent iudicem.

De iudicandis.

Capitulum. 19.

o Rdines quattuor in iudicio erunt

Quidā enim iudicabūtur ⁊ damnabuntur. vt quorū merita damnabilia permixta sunt aliqbus bonis. sicut illorum q habuerunt fidem sine operibus. quidam iudicabūtur ⁊ saluabuntur. vt quorū merita bona permixta sūt aliquibus venialibus malis quidam non iudicabūtur. ⁊ dānabuntur. vt quorū mala merita omnino impermixta sunt bonis vt qui caruerūt fundamento fidei. quidam vero non iudicabūtur. sed iudicabūt ⁊ saluabuntur. vt quorum merita bona ipermixta sūt malis sicut perfectorū pauperū christi. De quibus ℳath. 19. Vos qui reliqstis omnia ⁊ se. e. me. ⁊c. De predictis quattuor ordinibus. nota q⁹ omnes iudicabūtur iudicio retributionis sed non iudicio dānationis. Infideles enim quia non fuerunt ciues ciuitatis dei tanq̄ hostes sine vlla meritorū discussione ⁊ audientia punientur. Justi vero non iudicabūtur vt eorū merita de nouo discutiantur an bona vl' mala sint. sed vt bonorum ēminentia oibus manifestetur ⁊ vt contra malos appareat iusta sūa damnationis. Due sententie ferentur in iudicio vna p⁹ bonis alia contra malos. sūa p⁹ bonis cōtinet septem clausulas Prima ē a malis vocatio. Ibi venite. secūda ē bñdictio. ibi benedicti. tertia ē paterna dilectio. ibi pr̄is mei quarta ē remūerationis retributio. ibi p cipite. quinta ast regni assignatio. ibi regnū sexta ē glorie prepatio. ibi q̄ō vobis paratum ē. septima ē eterna predestinatio. ibi ab origine mūdi. Item sūa contra malos⁹ continet in ipsa ser clausulas. prima a dō separationē cū dicitur. ite. secōa dei maledictionem. ibi maledicti. tertia icarcerationem per hanc prepositionē inde signatam. quarta pene acerbitatem. ibi ignē. quinta liberationis despērationem. ibi eterni. sexta demonū associationē. ibi q paratus ē diabolo ⁊ angelis eius.

De inouatione mundi. C. 20.

t Exminato iudicio statim erit inouatio mundi que nō complebitur quā diu peccator ē in mundo. i. quousq̄ detrudatur in ifernum. Sicut enī ille max. mus ignis elementa purgabit cū habeat uirtutem expulsiuā forme extranee. sic mundū inouabit cū habeat virtutez subtiliatiuā ℳundū autez innouari. i. pulchriorez formam accipere debere oñditur multiplici ratione. Primo q⁹ sicut dignū fuit q⁹ elementa purgarētur p⁹ eo q⁹ infecta erāt propter peccatū hominis. ita dignū ē vt mundus innouetur ꝓpter glorificationē hominis. 2° vt creature remunerent⁹ pro labore quo hōi seruierūt. tertio vt totus mundus p⁹out ē possibile cōformetur homini glorificato. quarto q⁹ mundus fact⁹ est vt homo per speculū creature nūc deum cognoscat quem in sua natura videt non potuit. Unde in futuruz oz speculuz meliorari ⁊ purgari vt in pulchritudine creaturarū amplius refulgeat spēties creatorū. hoc autē non erit ad necessitatem q⁹ deus aliter videri nō possit sicut mō. sz ad iocunditatē vt. s. delectationi visiōis intellectualis addaf delectatio visionis sē sualis. Orbes celestes ⁊ sydera propter i permixtionem nullā habent ipuritatem sicut elementa. sed tñmodo motus ipfectionē. ⁊ iō innouabūt. sed non purgabū tur. Innouatio ℞o in illis duo requirit. s. motus cessationē ⁊ celeritatē splendoris ꝛpliorem qū stabit sol i oriēte. ⁊ luna i occidente vbi creati sūt. huius dicti hec est rō. q⁹ corpora superiora fcā sunt ad vsuz hois duplr. Uno mō pp necessitatez corporis. s. statum generationis ⁊ corruptionis. ⁊ ideo cessante illo cessabit motus. Alio modo propter delectationē i pulchritudine creature ⁊ ꝓpter cognitionem in illis. ideo lux illorū non cessabit. sed auge

bitur. Circa elementa uota q terra erit sicut cristallus ⁊ cōp'anabit. Aer erit clarior nec habebit ipressiones quas mō habet. qz non erunt nubes neq; vēti neque pluia neq; ros neq; nix neq; tonitrua ne q; fulgura. Ignis etiā ⁊ aqua fient puriores ⁊ manebūt non solū secundū subām sed scōm suas qualitates quas hēbunt q; tum ad hitum sed non q;tum ad usū. quia in his duobus elementis cuz magis uigeant qualitates actiue. s. frigiditas in aqua ⁊ caliditas i igne. magis sūt generationis ⁊ corruptionis principiū. ⁊ talis effectus illorum non erit ap̄lius ⁊ ꝓpter hoc dn̄r interire. Vel secōm aliquos dn̄r hec duo elementa iterire. qz dominus tūc interci det i illis teste Basilio super. ps. Vox domini intercidentis flammā ignis. ita q; calidum vsiuū ⁊ frigidum glaciale tendent inferius. perspicuū autez in aqua ⁊ lux in igne manebunt. quia de oibus elementis ignobile tendet deorsū. sicut grossum rerenū ⁊ opacum ac tenebrosū ⁊ huiusmōi Ꝑdatet ergo q celum ⁊ terra trasibunt q;tum ad formam. sed non quantū ad substantiam. pz ex p̄dictis terminari trāsmutationes elementorū ⁊ generationes aialium ⁊ plantaz. quia cause istorū cessabūt ⁊ pp ista dn̄r elementa interire. nō quantū ad substantiā. sed quātū ad actionem ⁊ passionem. ⁊ corpa celestia habita quiete ⁊ lūine clariori dn̄r renouari. Verus tū illa que sicut dictuz est saluabūtur in hoie qz similitudinem hz cū omni genere creature. ꝓpter ēt hois innouationē ⁊ glorificationem pūt dici omnia renouari.

De penis inferni. Cap. xi.

Scut pz diuina potētia in creando. diuia sapia in gubernādo. diuia elemēta i remunerādo. sic patebit diuia iusti tia i punīēdo. Signū ē enī vt nō remane at de dec⁹ culpe sine decore iustitie. Licz āt peccm̄ sit trāsitoriū. tm̄ erit pena ꝓpetua multiplici rone. Ꝓpria qz peccauit i suo eterno. iō punīet i eterno dei. scōa qz materia ignis infernalis ē eterna. sic ⁊ pcci macula. iō ⁊ pena. tertia qz peccm̄ ē cōtra illum q ē infinitus. vñ ⁊ pena dz ee infinita non gdem acerbitate sz duratiōe. quarta qz hō peccatū perimit i se bonū qō possz ē eternū. ⁊ ideo merito icurrit maluz. quinta qz mala voluntas reproboz eterna est vellent enī in peccato si possēt ꝑpetuo delectari. ⁊ ideo ꝓpetuo debēt puniri. sexta qz in infinitum erat rō cū in iudicio prepōit finitū infinito. filr cōcupiscibilis i aperēdo. ⁊ irascibilis i adherēdo. Uñ merito pēa erit infinita. septia qz dānatus de pcco perpetrato nūq; hēbit verā pniam iō deus nūq; mutabit punitiōis illi⁹ sniaz octaua ē qz peccm̄ a vita ꝓpetua separat. s. a deo. iō mortē perpetuā peccōr incurrit Ꝑost rones inducāt exempla de eadē materia. Videmus enī q ēptio momentanea dat ius possidēdi ꝓpetuz. Itē vulneratō momentanea dat mortē perpetuā. Item casus ifoueā tp̄alis. qñq; ē detentio ꝓpetua. Itē crimen lese maiestatis tp̄ale seruitus ē ꝓpetua. Item plaga tp̄alis ē liuor ꝓpetuus. Cm̄ in pcco est delectatio cum cōtēptu dei merito p̄cipitatur pccōr in locū infinitū ⁊ despectū. ⁊ maxime a statu glie dei elongatū. s. in infernū. vt a despectis reb⁹ puniat. s. a fecibus corpoz mūda norū. qz in nouatōe mūdi qcqd ē ignobile in mūdo ad locū penaruz defluet. ⁊ ibi hō rorē carceris multiplicabit.

De diuersitate penaz.

Capitulum. xx

Cm̄ i dānatis sit diuersitas pccōrū erit ⁊ diuersitas penarū. Uñ cū in pccō sit auersio a creatore ⁊ conuersio ad bonū cōmutabile. ⁊ ordinatio uolūtat̄ contra dictam rōis. merito pena uariabit pp ista. Uñ pp auersionē erit carētia visiōis diuine sz pp cōuersionē erit pena mīalis i cēdij pp deordiationē uolūtatis erit pēa vniuersalis. q cōfligit i afflictiōe varia. acerba. ⁊ eterna. Ignis infernalis nō oēs equalit cruciabit. sz ab eodē igne alī i pl⁹ alii min⁹ torquebūt. scōz q pl⁹ ⁊ min⁹ peccauerit Sic ab eodē igne alīt vrit palea ⁊

alr lignū. Quāuis ãt ignis ille sit corpore us nec possit agere i spūz ipz calefaciēdo agit tñ in ipm istrm diuie iustitie ipm le / dendo 7 ille dolor ē maximus tñ pp potē tiã diuine man⁹ ipm ignē mouētis. tñ pp sensibilitatem patientis tum propter im mediationē coniūctiõis. Infernus ē loc⁹ tenebrosus cũ sit loc⁹ iustitie. Cum ãt cũ sit delectabile tñ igerit tristiti p accidẽs q̃ñqz. s. inquãtũ oñdit aliqd triste. Unõ in iferno ē aliqd obscuri lumis quo dãnati videre possint vnde doleãt 7 nvnde letẽ tur. Reprobi vidẽt vsqz ad diem iudicii gl'am btorũ i unũ nõ i pticulari. qz vidẽt eos in magna gloria. sed nõ clare i quali. De h⁹moi visione ãt nõ letanť. sz tristan tur. tũ pp inuidiã aliene felicitatis. tũ pp carentiã prope btitudinis. Post iustũ et vltimũ iudiciũ hoc eis subtrahet in pena eorũ. cũ videbũt ēt hoc aspectu idignos se reputari. In dãnatis erit fletus spũal'. s. dolor iterior. 7 nõ fletus corporalis q ē cũ resolutionē lachrymarũ. qz cessante motu celi nulla iã erit gñatio vel corrup tio. tñ erũt ibi illa que nõ sũt icorporalit inspicienda. s. cõprehensio cerebri 7 for / matio faciei. 7 huiusmodi. Vermis quez dñs i Isa. cõminatur nequaqz material' est. qz nullũ aial preter hoiem remãebit. Erit ãt ibi vermis cõscientie rodens ani / mam 7 nõ corpus. In sũmo loco sola est letitia. In loco infimo tola ē tristitia. In medio hoc ē in mũdo hec sť mõ pmixta. Post diẽ iudicii tria loca tm̃mõ erũt bi tata. s. celũ. ifernus. 7 libus. Quot si loca penaz. R i libro. quarto ō descẽsu xpi ad iferos. Octo gña penarũ in lege scripsit Tullius. s. damnũ vincula verba. talionẽ ignominiã. exiliũ. mortẽ seruitutem. Hec oia possũt penis ifernalibus ad aptari. p mũ pz qz dãnati amiserũt deũ. 7 oia bẽa tã gre quã gl'ie nõ solũ in re. sed ēt i spe: Isa. Nõ remanebit testavt hauriatur pa rũ aque de fouea. s. diuine mie. aut depor tetur igniculus de incẽdio. s. charitatis. qz scõm Jere. Finita ē estas, cõsumata est messis. De scõo ligatis mãibus 7 pedi / bus 7c. De tertio puer. zabalei percutiẽ tes ipiorũ corporibus. De quarto Apoc 18. Quantũ glorificauit se 7 in delitiis fu it tantũ date ei tormentũ. 7 luctũ. De qn to. Isa. Oẽs facies combuste erũt. imo tam ignominiosum erit corpus peccato / ris qz anima resumens ipm stupebit. qñ tam terribile id videbit. 7 vellet hre ta le ficut fuit quando cõmestũ erat a ver mibus. De vi. Math. proiicite eum in te nebras exteriores. De 7. G. Ibi mors semp viuit. 7 hec sicut dicitur i Apoc. erit mors secun da. De viii. Tre. Prouinciarum pncipes fcã est sub tributo. Nota qz damnati sub tributo penarũ semper seruient. 7 tamẽ nũquam persoluet. Ex predictis colligo qz erit calor ignis stridor. tenebre fumus lachryme interiores aspectus demonuz clamor ipropriis. ariditas sitis. fetor sul phurus vermis conscientie. vincula car cer. timor dolor. pudor. inuidia rancor. ca rentia visionis diuine. ablatio spei omis salutis. Ipsum etiam esse quod omnis creatura appetit erit eis pena. quia que rent omnes mortem 7 non invenient. Ibi erit sicut ait Dionysius. proterua fã tasia. demones. concupiscentia. 7 furor irascibilis.

De gloria sanctorum.

Capitulum 23.

Vmquodqz tanto perfectus est quanto magis coniungitur essendi principio. Homo autẽ qui perfectum esse expectat duplicem habet finem vltimum. Unum extrinse cum que est beatitudo creata que nos in patria beatificabit formaliter. Aliuz ha bet finem intrinsecum qui est beatitudo increata que nos beatificabit effective scilicet deum. Prima scilicet beatitudo creata est tanquam finis in quo spera / tur. Secunda vero scilicet increata tan quam finis in quo quiescitur. Alio modo iudicabant phi de btitudine. sz male. Di

cebant.n.stoyci btitudinem in Xtute ani
consistere phipatetici aut incognitõe Xi
tatis. Epycurij vero in voluptate. Nos
aũt dicimus dupllcem eẽ btitudinem sic
dictũ est. Deus enim remũerat suos scõz
merita. Apo⁹. Unusqsq; propriã merce
dem accipiet scõm suum laborem. Et pp
merita. Jo.i. gra pro gra. Matth. Jte t
vos in vi.me. tc. Et supra merita. Unde
illud mensuram bonam. t co. t cetera.

De dotibus in cõi.

Cap. xxiiii

d Dos in pria est id qõ imediate ani
mã deo coniũgit. vt est visio. dilec
tio t comprehensio. Sũt enim dona que
dam prie sicut est sapia t intellectus que
lz deo animam coniũgant. nõ tamen sine
bitu medio. t pp non dñr dotes. sed aie
pmiationes. Dotes. n. non appellant do
na quelibz que dantur aie in traductione
sui in gloriaz. sed dona precipua per que
ad actum vite gloriose disponitur. sicut
t in pñti non appellatur proprie dos qõ
cũqz donũ datũ sponse in sua traductõe
sz donũ precipuũ de quo sustentari debe
at. Dotes sũt duplices. quedã. n. sũt a pte
aie. gbus deo tãqz principio vite sue sine
bitu medio cõiũgitur. t p quas traducit i
ample xus sponsi in dissolubiles t fruitio
nem. Quadã vero dotes sĩ ex pte corpis
gbus ipz corp⁹ subijcit aie tãqz pncipio vi
te ne p ipm aia ab actu glie retardet. Ho
tãdũ ẽt q dotes aie sĩt de pmio subãli do
tes sãt corpis ỏ pmio accidẽtali. xps dotes
ñ hz. q. spõsus ẽ dos ãt possessio sponse ẽ
que vsũ eiusdẽ hẽbit p⁹mortẽ viri. Simi
liꝫ nec ãgeli dñr hre dotes. q. cũ i nuptiis
fit cõsẽsus aiorũ t vnio naturaꝫ scõz ñ ẽ
i angelis. lz pncipũ hẽant. Ñ angeli non
pñt dici spõse. vt hõ ergo nec dotes. p̃pe
hẽbunt. Sponsis carnaliter danť tria. s.
dos dõatio pp nuptias. t pafrenalia. dos
ãt est donatio facta sponse ex pte prĩs. t
hoc ad vsũ sponsi pp onera matrimonij.
sed ad possessionem sponse. In diuinis
autẽ deus pater dat sponse dotez ad pos
sidendum sponsũ christũ ad gloriam t
honorem t non ad vsum. quia bonorum
nostrorũ non eget. Donatio autẽ ꝓpter
nuptias est que a sponso datur sponse. t
hoc erit in futuro gaudiũ quod habebit
anima in visione christi hominis. Para
frenalia ẽ quod hẽt sponsa preter dotez
sicut sunt munera que dantur sibi ab ami
ci t huiusmodi. Istud erit in patria p̃ gau
dium quod habebit anima de societate
beatorum t de congratulatione felicita
tis eorũ.

De dotibus anime in generali.

Capitulũ. 25

d Dotes anime sũt tres. s. cognitõ
dilectio t inhesio. siue tẽtio. que
a quibusdaz appellatur comprehensio a
quibusdam vero fruitio. Harum dotium
numer⁹ multipliciter accipitur. Primo
ex parte virtutũ theologicarum. quia co
gnitio succedit fidei. dilectio charitati. cõ
prehensio aũt spei. Accipitur alio modo
ex parte potentiarum anime. Cognitio
autem potest appropriari intelligentie.
dilectio voluntati comprehensio memo
rie. Appropriantur etiam a quibusdam
alijs tribus potentijs. s. rationali. concu
piscibili. t irascibili. Possunt etiam pre
dicte dotes accipi secũduz tria que trib⁹
personis appropriãtur. ita vt comprehẽ
sio respiciat patris potentiaz. Cognitio
filij sapientiam. t dilectio bonitatẽ spũs
sancti. Circa istas dotes nota q cognitõ
rei vise i se ponit pñtiam. comprehensio
ponit rei contingentiam. dilectio ponit
amantis ad rem amatam colligantiam.

De dotibus anime in speciali.

Capitulum. 26.

p Prima dos aie est cognitio qua di
uina essẽtia videbitur tota ab oi
bus. sed ñ totaliter prout est infinita. Vi
debitur tamen diuina essentia lim pidi
us ab vno quam ab alio. t iste defectus
erit ex parte videntis non visi. quia idẽ
erit visum. Beatitudo namque

consistit i perfecta operatõne potentie altissime.i.intelligentie.7 circa obiectũ altissimum.s.deũ. Ex parte igitur obiecti cuz sit vnũ simplicissimũ nulla põt cẽ diuersitas.sed ex parte potentie. Nam inquantũ vna potentia magis ẽ perfecta lumie gloríe q̃s altera.tãto perfectius opabitur circa vnũ 7 idem subm̃.siue obiectũ. Sicut idem sol diuersimode a diuersis aspicitur uel eodẽ littera a diuersis legẽtibus.scõz q̃ oculus ẽ magis vel minus dispositus. Tribus modis cognoscitur aligd quod ẽ. vel sicut ẽ. vel qd est. Primo mõ cognoscitur deus in via ẽt a malis.scõo mõ videtur in pria a bonis.vnde Jo.i. Similes ei erimus.qm̃ videbimus eum sicuti ẽ.i. suam maiestatem.claritatem 7 bonitatez Tertio modo nec a malis.nec in via nec i patria.qz finitum nunq̃ videqt infinituz Videbimus tamen deũ in se. 7 deũ in nobis.7 nos in deo. Cognoscere aũt deuz in sua essentia est visio meridiana.cognoscere vero creaturas in v̄bo est visio matutina.sed cognoscere creaturam in se hoc ẽ in proprio genere appellatur visio vespertina. Videbit vnusq̃q cogitationes alterius.prout vult ipse cogitans manifestaꝝ Unde.G. Uniuscuiusq mentez ab alterius oculis corpulentia non absondet. Uidebunt itaq iusti deũ vt gaudeant. videbũt gloziam sanctorum vt congaudeant. videbunt quoq penas reproborum vt ỏ euasione periculorum gras agant. Ad scíendum qualiter deus sine medio videaꝝ nota q triplex est mediũ .s.ferens obnubilans 7 disponẽs. Sine medio igitur differentie videbitur deus.qz dei visio non est per distantiã.sed per p̃riam cum ipe fit essentialiter vbiq videbiꝝ sine medio obnubilante.qz tolletur speculũ 7 enygma que ambo sunt in via. Cũ enim vlus noster in presenti non possit propter v̄bi litatem in tam excellentem lucem figi.necesse est habere medium scilicet speculũ creature. Quia vero infinita est distantia inter speculum 7 rem uisam.propter hoc obscure relucet sibi similitudo. vnde viỏ mus in enygmate idest obscure. Uidebitur quoque sine medio similitudinali.quia deus cognoscetur in seipso 7 non per aliquam abstractam similitudinem.alias creatura esset terminus. 7 deus a bonis videbitur nec a non esset vere finis omniũ Non autez videbitur deus sine medio disponente quod est gratia 7 gloria. Oportet enim proportionem esse in videntem 7 visum. hec autem dispositio est ex parte videntis 7 non rei vise. Sciendum q multiplex est medium. Primum est peccati. Isa. Peccata vestra diuiserunt intẽ vos 7 deum vestrum. Istud est medium impiorum. Secundum est medium creature. Apoc. Jnuisibilia dei a creatura mũdi per ea que facta sunt cognosci possunt hoc est medium philosophorum. Tertiũ est figure. Apoc. Omnia in figura contingebant illis.hoc est medium prophetarũ 7 patriarcharuz. Quartuz est mediũ scripture. ps. Declaratio sermonum tuorum illu. 7 intelli.de.per hoc est medium theologorum. Quintũ est mediuz fidei. Apo. Esto fidelis vsq ad moz. 7 cetera hoc est medium fidei quo tanquam in enygmate vident deum. Secunda dos anime est dilectio.sed inter dilectionem 7 virtutẽ differentia est dupler. Una ẽ scõm habituz quia uirtus est proprie id quod transcit ỏ statu gratie ad statum glozie. Dos autez ẽ id quod supza meritum datur in traductione sponse. Alia est differentia penas obiectum.quia licet obiectum vtrobique sit deus.non tamen scõm quod deus. sed erit obiectum virtutis inquãtum est summa bonitas.obiectum autem dotis est inquantum est ipsa anima vnibilis in vnuz spiritum. Nota q fides 7 spes secundum rem euacuabitur in patria. Charitas nec secundum rem nec scõm actum euacuabitur.sed solum secundum modum. quia imperfectio eius tolletur. Dicit autem Augustinus q fidei.succedit spes quam videbimus.Spei vero succedit beatitu

tudo ad quam peruenturi sumus. sed charitati nihil succedet. quia potius augebitur. Tertia dos aie ē comprehensio que ē tentio visi ⁊ amati. vel tentio veri ⁊ boni primi. ⁊ istud verū est, prout cōprehendere sumitur pro attingere. ⁊ non ꝓ circūplecti diuinā immēsitatem.

De dotibus corporis i generali.

Capitulum. 27

Vi Maqueꝫ pars perfectius se habet i suo toto quaꝫ in se. Unde nunc sicut anima a corpore corruptibili separata perfectius habet esse quam ei coniuncta. sic in futuro reconiuncta corpori incorruptibili perfectius habebit esse ꝫ modo. maxie cum nou ipediat. tunc a corpore ficut modo quin potius de glorificatione corporis habebit tunc gaudiū. Dotes corpis sunt quattuor. quaꝫ numerus sic hētur. Nam ad hoc q̄ corpus sit perfectē subm̄ aie nec impediat eā i opibus glorie quattuor regruntur. quorum duo ptinent ad sensū requiritur q̄ sit receptibile faciliter spērum sensibilium ad qō disponit claritas. Alterum vt ñ sit receptibile passionū. ignobiliū ad quod disponit ipassibilitas quo ad motum ēt duo requirūtur. Unū est vt per contrariā inclinationē ñ resistat suo motori. ad quod dispōit agilitas. Aliō vt corpa ꝑ que mouetur nō resistant ei. ad quod disponit subtilitas. Alia dria tāliś est. qz in hoie ē quadruplex cōpositio. Prima ē qualitatū cōtrariarū. hec cōpositio tūc erit pfecta. qñ qualitates ita equabūtur. vt nulla sit pugna vnius cōtra aliam. ⁊ hec faciet ipassibilitas. Secūda cōpositio ē materie cū forma. hec ār compositio tunc erit perfecta. qñ materia vincetur a forma. penes hāc perfectionē sumit subtilitas. Tertia cōpositio ē corporis organizati cū aia. perfectio istius cōpositionis est q̄ oia organa sine impedimento fint mobilia ab aia. penes hac pfectionē sumit agilitas. Quarta cōpositio ē corporis cū spiritibus lucidis. quibus mouet corpus ab aia. ⁊ huic perfectio secundū perfectū statū rndet claritas. Tertio sumit ꝑdictarū dotium nūerus scōm ꝓprietates que sūt in elis. Mā penes aque trāsparētiā. sumit claritas. penes terre soliditatē sūitur ipassibilitas. penes tenuitatē ignis sūitur subtilitas penes mobilitatē aeris sumit agilitas. Quarto sumūtur iste dotes scōz quattuor defectus quoz hēt corpus humanū a quattuor elemtis de quibus cōponit. Habet. n. corpus humanū ab igne caliditatē ⁊ inde nigridine. a terra grossitiē. ab aere passibilitatē. ab aqua frigiditatē. ⁊ inde tarditatem. Sed isti tolluntur ꝑ quattuor dotes corporis quas xpus assumpsit añ passionem suā. ficut Hugo de sancto Vic. Dic. Claritatem in trāsfiguratione Agilitatē qñ supra mare ābulauit. Subtilitatē in natiuitate. qz salua virginali integritate matris natus fuit. Impassibilitatem. quando i cena corpus suum manducandum discipulis dedit. qō intelligendum est secundum actum non secundum habitum. qz aliter derogaretur diuinis miraculis

De dotibus corporis i spāali.

Capitulum. 28.

p Prima dos corporis est claritas. Sed nota q̄ dicitur aliquid clarū dupliciter. aut quia puium ⁊ sic dicitur vitrum clarum aut quia lucidum. ⁊ sic dicitur stella clara Corpus aūt glorificatū ⁊ erit perfectiuz ⁊ lucidū. vnde vtroqꝫ mō erūt corpora clara. Duo. n. sunt que nunc causant obscuritatem i humano corpe. Unū ē materie impuritas. Alterū luminis paucitas. tūc

vero tolletur vtraq3.s.illa' impura densi
tas.7 obscuritas que ex modicitate lumi
nis est. et ideo erunt corpora clarissima
Nota quod corpora glorificata species
erūt tūc clariora quā sol sic nō.sic ut do
minus ait.qz iusti fulgebūt sicut sol. Isa.
Erit lux lūe sicut lux solis.7 lux solis sep
tēpliciter sic vt lux septē dierū. Sciēdū
quoq3 q corpora scōrum non equaliter e
runt clara.qz melior anima hēbit corpus
lucidius. Unde licet corpus xpi supra mo
dū excedat claritatem alioz.tū in compa
tiōe sanctoz potest claritas eius assimila
ri claritati solis.secūdum id.vobis timen
tibus nomē meū orietur sol iustitie.i.chri
stus. Claritas sanctorum potest respectu
xpi comparari claritati stellaz. Unde A
poc. Stella a stella differt i claritate. hoc
ē q sci plus vel minus lucent scōm diffe
rentiam meritoruz. Claritas vero puero
rum qui post baptismū moriūtur anteq3
veniant ad annos discretionis cōparari
pōt lumini lune.qz sicut luna non hēt lu/
men a se sed a sole.ita iusti nō habet gl'iam
ex merito proprio.sz ex merito xpi. Bap
tismus enī ex passione xpi hēt efficatiam
Secūda dos.corporis ex ipassibilitas que
resultat ex virtute aie.corpus suū poten
ter continentis.ita vt a nullo exteriore a
gēte valeat imutari. Preterea q3uis cor
pora sanctorū sint composita ex contrari
is,illa tū contrarietas erit ad omnimodā
equalitatem 7 concordiā redacta. Dixer̄t
quidam q ipassibilitas sanctorū corpoz
resultabit ex natura gnti corporis.i. quin
te essentie. Sed hoc nō ē verū. quia nihil
de gnto corpoř venit incōpositione mate
rialium corporū inferiorū. Differentia ē
inter ipassibilitatem corporum sanctorū
7 ade in statu innocentie 7 puerorū. quia
impassibilitas sanctorū erit non posse pa
ti. Impassibilitas ade fuit posse non pati.
Impassibilitas puerorū erit nihil pati. 7
hoc ñ est ex potentia resistendi lesioni ex
trinsece quā non habebūt. sed ex ordine
diuine misericordie que non pmitit aligd
eis adhiberi p qō possint ledi. Ex quo pa
tet q si tales pueri ponerentur ad ignez
post resurrectionem lederentur ab eo.ni
si obstaret diuina misericordia. secus est
de corporibus glorificatis que si etiā po
nerent in inferno non sentirent aliquam
lesionē. subtilitas ē tertia dos que aufert
grossitiem corpis causatam ex materiali
tate elī.7 ex cōpositione elementaliū qua
litatum. Nota q duplex ē subtilitas. vna
scilicet ex raritate partiū stantium non,p
pinque sed ex tali subtilitate efficitur cor
pus facile diuisibile que nō erit in corpo
ribus glorificatis.alia est ex perfecta vi
ctoria forme super materiam 7 huius sub
tilitas ē vnite subē. sicut dicitur celū sub
tile hoc mō erunt corpora sanctorū sub
tilia. Et ē sciendum q duo corpora non
glorificata non possūt esse simul i eodem
loco.sicut nec duo glorificata.alioquin se
queretur q i vno corpore glorificato es
sent potentia intrandi partes alteriꝰ cor
poris.i alio vero eēnt impotentia resistē
di. Corpus uero glorificatū potest esse si
mul cum corpore nō glorioso. secundum
dictum antiquorum.qō tamen nec fides
habet nec auctoritas 7 ratio contradicit.
habent tamē aliquid apparentie pro se.
Nam sicut in corporibus nō gloriosis,ip
sa grossities impedit ne duo corpora pos
sint esse in eodem loco.quia vnum alteri
resistit.ita grossities ista per glorie subti
litatem tollitur.adeo q corpus nō glori
osuz nō possit resistere glorioso.ita q cor
pora gloriosa penetrabunt alia corpora
non ea diuidendo.sed subintrando manē
te distinctione diuisionum vtriusque cor
poris. Quarta dos corporis est agili
tas que tanta erit ficut dicit Augustinus
q protinus ubi volet spiritus ibi erit cor
pus. Uerumtamen ficut melior anima cō
pus habebit lucidius.ita 7 agilius. ita ta
mē q voluntas sanctoz erit coniuncta oī
no rōni. vñ volūtas eoz nūq3 apparet qō

nō debet. sed voluntas anime melioris volet irrationabiliter citius moueri corpus suum q̄z alterius. ⁊ spūs minoris glozie non volet corpus suū tam cito moueri. sicut alterius. Unde p3 q̄ in omnibus verificabitur dictū Aug. q̄ vbi volet spiritus protinus erit corp⁹. Quare modo corpora sunt tarda ⁊ tunc agilia. hec ē ratio. quia nunc i corpore duplex est motor. s. natura elementi predñans que mouet ad mediū locū. ⁊ volūtas anime que mouet indifferenter ad quēlibet locum. Nunc autem corpora tarda sūt ex cōtraria inclinatione nature ad volūtatem. q̄ terra predñans naturaliter deorsum trahit. In futuro autem natura erit totaliter subiecta volūtati. Unde ⁊ tūc corus mouebitur ad imperium spūs.

De aureolis in genere.

Capitulū. 29

Aureola est mentis speciale gaudium veniens ex opere precellenti ⁊ priuilegiato. Sciendū autē q̄ sicut ex gaudio premii essentialis quod ē aurea redundat in corpore quidam decor q̄ est i gloria corporis ita ex aureole gaudio resultat aliquit in corpore · vt sic aureola principaliter sit i mente. sed p quādam animi redundantiam refulget etiaz in carne. Sciendum tamen quod ꝺcor cicatricum qui in martyruz corporibus apparebit. non potest dici aureola. quia martyres aliqui cicatrices non habebūt vt pote qui submersi sunt vel qui famis media vel squalore carceris interempti ⁊ illi tamen aureolam habebunt. Tribus generibus hominuz debetur aureola. quod patet multiplici ratione. Primo ex operibus excellentibus trium anime potentiarum. Excellentissimum autem opus concupiscibilis ē obseruatio castitatis virginalis. Excellentissimum vero opus rationalis est predicatio veritatis. Excellentissimum opus trascibilis ē per pessio mortis. vñ patet. q̄ virginib⁹ ꝺdicat oꝛib⁹ ⁊ martyrib⁹ debeť aureola. Secūdo patet ex hostibus quos per pugnas magnificas vincimus q̄ sūt mūdus caro demonia. Martyres enim vincūt mūdū Virgines carnem. Predicatores diabolum quem non solum de se. sed etiam de cordibus aliens expellunt. Tertio p3 id per victoriam triplicum passionum. Sunt eniz passiones innate illate ⁊ i cordibus alienis inflicte. sed passiones innatas superat virginitas illatas martyres. illas autem que sunt in cordibus alienis predicatores. Quarto distingūtur aureole secūdum q̄ agimus ea quibus christo nobilissime conformamur. Ipse fuit doctor veritatem manifestando. Martyr a mundo passionem sustinendo. Virgo puritatez seruando. Quinto sumūtur aureole secūdum purificationez. In veteri testamento tria namq̄z habebant aureolas. scilicet altare incensi. arca fēderis. ⁊ mensa propositionis. Prima signat aureolam martyrum qui corpora sua super altare passionis immolauerūt

Secūda significat aureolam virginū quia sicut archa federis fuit intus ⁊ extra auro decorata. ita virginitas mentē ⁊ corp⁹ decorat ⁊ ornat. Tertia significat aureolaz predicatorum qui sūt i mēsa propositionis ministrantes panem doctrine. Aureola diminutōne dicitur. ⁊ hoc in comparatione ad auream. Unde nota q̄ inter auream ⁊ aureolam. ⁊ palmam differentia est. Aurea enim premiuz est substantiale. quod metaphozice dicitur corona. tum ex parte meriti. quia non respondet generi operis. sed radici charitatis. tum etiam ex parte premii. q̄ per hoc efficitur homo particeps diuinitatis. ⁊ per consequens regie potestatis. tum etiam ratiōe perfectionis quod significat figura circularis. Aureola dicitur premium accidentale. non tamen qō libet premium accidentale. sed illud

quod respondet operi excellentie ⁊ priui legiato. s. virginitati. martirio. ⁊ predicationi. Palma est ꝑmium accidentale qꝫ nec radici nec opi debetur sed voluntati Tale premium debuit sanctus martinus ex eo qꝺ martirium desiderauit licet opus non fuerit obsecutū. Unde de ipso cantatur. Quaꝫ ⁊ si gladius persecutoris. s. animam non abstulit. tamen palmam martirii non amisit Hec autez palma nec aurea nec aureola debet dici.

De aureolis in specie.

Capitulum. 30.

a Ureola prima debetur martiribꝰ in quibus perfectissima victoria ē de impugnatione exteriori. ⁊ hec pfectio victorie cōsidaratur ex duobus. Prio ex magnitudine passiois. qꝫ inter omnes passiones illatas exterius mors supremū tenet locum. et preterea dolor tactus oibus aliis doloribus ꝑeminet. ⁊ ideo in hoc gloriosior victoria ē. Secundo considerarur ex causa pugne que ipse xps est. Martyrem enim nō facit pena sed causa. i. mors pp xpistū susceptа. Sciendū qꝺ martyrio non debetur premiū secōm. qꝺ ab exteriori infligitur. sed scōz hoc qꝺ uoluntarie. p christi nomine sustinetur. quia non meremur. nisi per ea que sunt extra nos. sicut nec deberemur nisi p ea que sūt itra nos Quanto autē id qō quis sustinet volūtarie difficilius ē volantati sustinere. tanto voluntas que pp christū id sustinet oñdi tur firmius in xpō fixa. Ideo excellenti us ei premiū debetur. Aureola scōa debetur ỽginibus propter singularē victoriā quā de carne obtinent cōtra quaz quotidie bellū geritur. Quāuis autē ⁊ vidue pugnent contra carnē pfectius tamē virgines. qꝫ nobilissimū genus victorie ē nū quā holti cessisse. Illis virginibus tm̄modo ꝺ aureola q vel que hūerunt propositū seruādi virginitatē. quāuis hoc ꝓpositū sit interruptū integritate tī carnis manēte. dūmodo in fine vite inueniatur ad pz positum redisse. quia virginitas mentī reparari pōt. sed nō virginitas carnis. si aliqua sit virgo ⁊ si propositū nō habuit ꝑpetuo seruādi virginitatē. non est tī dubiū qn habitura sit spūale gaudiuz de incorruptiōe carnis super eēntiale gaudiū sicut ēt innocētes de hoc gaudebūt. quia imunes a pcō fuerūt quāuis peccati oportunitatem nō habuerunt. Nota qꝺ alique pūt corrumpi carne. nec tī aureolaz amittit. sicut illa que violēter oppzimitur Unde lucia scā dixit. Si inuictaz me corrumpas merces mihi duplicabitur ad coronā. qō non intelligendū de aureola duplicata. licet qꝫ duplex premium reportabit. vnum pro integritate seruata. Alterō ꝓ iniuria quā passa est. Insuper sciendum ē qꝺ virginibus debetur fructus centesimꝰ ⁊ hoc qꝫ celestē vitā ducūt que significat per centū. qꝫ numerus ille de leua transit ad dexterā. viduis debetur fructus sexagesimus qꝫ tales exercere se debēt i opibus minime que significāt ꝓ seraginta. cōiugatis āt debet fructus trigesimus qꝫ talibus sufficiet iplere decalogū in fidē trinitatis. Ex ductu. n. ternarii i denariū fiūt triginta. Aureola tertia ē ꝑdicatorū qꝫ pfectissima victoria cōtra diaboluz obtinet. qñ diabolo. ipugnanti nō cedit. sz ēt ipsū de regno eius expellit. ⁊ nō solū ꝓ se sz ēt ab aliis. Nec ē dicendū vt qdam uoluerunt qꝺ aureola predicatoribus debeatur tm̄modo illis ꝯbus cōpetit predicare ex officio ⁊ docere. sed ꝯbuscūqꝫ exercēt licite actū iustum. Prelatis āt non debetur hec aureola quāuis habeant officiuz ꝑdicandi nisi actu predicent. qꝫ aureola ñ debetur habitui sed actui pugne. scōm illud aplī. Non coronabitur nisi q legitime certauerit. Predicare ⁊ docere cum sit actus miserī cordie inter spirituales elemosynas computatur.

De enumeratiōe celestiū gaudiorum.

Capitulum. 31.

u Ltimo celorū gaudia sub epilogo enumeremus non quidē su-

gula generū.sed genera singuloruz. Tot .n. sunt gaudia particularia que quilibet habet in se vel i aliis.q ea solius dei notitia cōprehendit.ꝛ illi quos sūma sapiētia voluerit ea scire. Tantum nāq gaudebit qlz qz de bono altezius q̄tū de bono proprio qō tamen nō est intelligendum de intensione gaudii.sed numero gaudiorū. Tot igitur sunt gaudia ibi q omnes arithmetrici huius mūdi nō possent ea nūerare. nec geometrici mensurare.nec grāmatici dialetici ꝛ rhetozici explicare.q nec oculus vidit.nec au.audi.ꝛc. Gaudebūt sācti supra se de dei visione.ꝛ infra se de creaturarū pulchritudine intra se de cozporis glorificatione.extra se de angelozꝛ hominū associatione. Deus omnes sensus spirituales ineffabili delectatione reficiet.cū ipse sit futurus obiectum omniū sensuū spiritualiū. Erit nāq deus speculū visui.cithara auditui.mel gustui.balsamum olfatui flos tactui. Ibi erit cādoz lucis estiual.amenitas vernalis.abūdantia autūnalis.requies hyemalis. Ibi teste augst. fulget quod non capit locus sonat quod non capit.tempus.olet q non spargit flatus.sapit quod non minuit edacitas. non erit quod diuellat satietas.

Item Aug. Ibi deus videbitur sine fine sine fastidio amabitur sine fatigatiōe laudabitur. Ibi videretur stultitia sapiētia salomonis.ibi esset deformitas pulchritudo absalonis.ibi eēt tarditas velocitas asaelis. Ibi iudicaretur infirmitas fortitudo sansonis. Ibi eēt mozalitas longa vita matusalem.ibi esset paupertas regnū augusti. Ibi scōm Augustinū.nihil obest nihil deest.nihil affluit nihil defluit. nihil est extra quod appetatur.nihil intra qō fastidiatur. Ibi scōm Ber.erit rōni plenitudo deus.lux voluntati multitudo pacis.memozie continuatio eternitatis. Itē Aug.de cozporis ꝛ aime misera vita. O cazo illam vitam amplecti debuisti vbi vita sine mozte.ubi iuuentus sine senectute.vbi lux sine tenebris.vbi gaudium sine tristitia.vbi pax sine discozdia vbi volūtas sine turbatione.vbi regnū siue mutatione Ber. Merces sanctorum tā magna est q non potest mensurari tam multa quod non potest numerari. tam copiosa q non potest fieri.tam preciosa quod non potest estimari.itē Augu. Illō qō,p mittit deus fide non capitur.spe non attingitur.charitate non comprehenditur desideria ꝛ uota transcendit.acquiri pōt estimari non potest.ibi carmina non desit premia non deficiunt.ibi nihil quod amabitur deerit.ibi nihil desiderabitur quod non adsit.illa beatitudo sicut ait Aug. in duobus cosistit.i.in necessaria presentia omnis boni.ꝛ i necessaria absentia omis mali.item Aug. O vita vitalis dulcis ꝛ amabilis ꝛ semper memoriabilis.vbi sūma securitas.vbi secura tranquilitas vbi tranquilla iocunditas.vbi iocunda felicitas.vbi felix eternitas.vbi eterna beatitudo.ubi beata certitudo.vbi certa uisio ꝛ fine fine laudatō. Ibi affluentia diuitiarum influentia delitiarum ꝛ confluentia bonorum. Beniq de gaudijs celestibus repleat nos dei filius qui cuz patre ꝛ spiritu sancto viuit ꝛ regnat deus Amen.

Explicit compendium theologice veritatis cōpilatum per Albertum magnū im pressumq Venetijs. Per Gregozium Dalmatinū ꝛ Jacobum Britannicum Brixianum. M.cccc.lxxiij.die.primo aprilis: Serenissimo duce Joanne mocenico regnante. FINIS.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ
9 009
D 64
BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

3.000 r/

29

D-64